

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

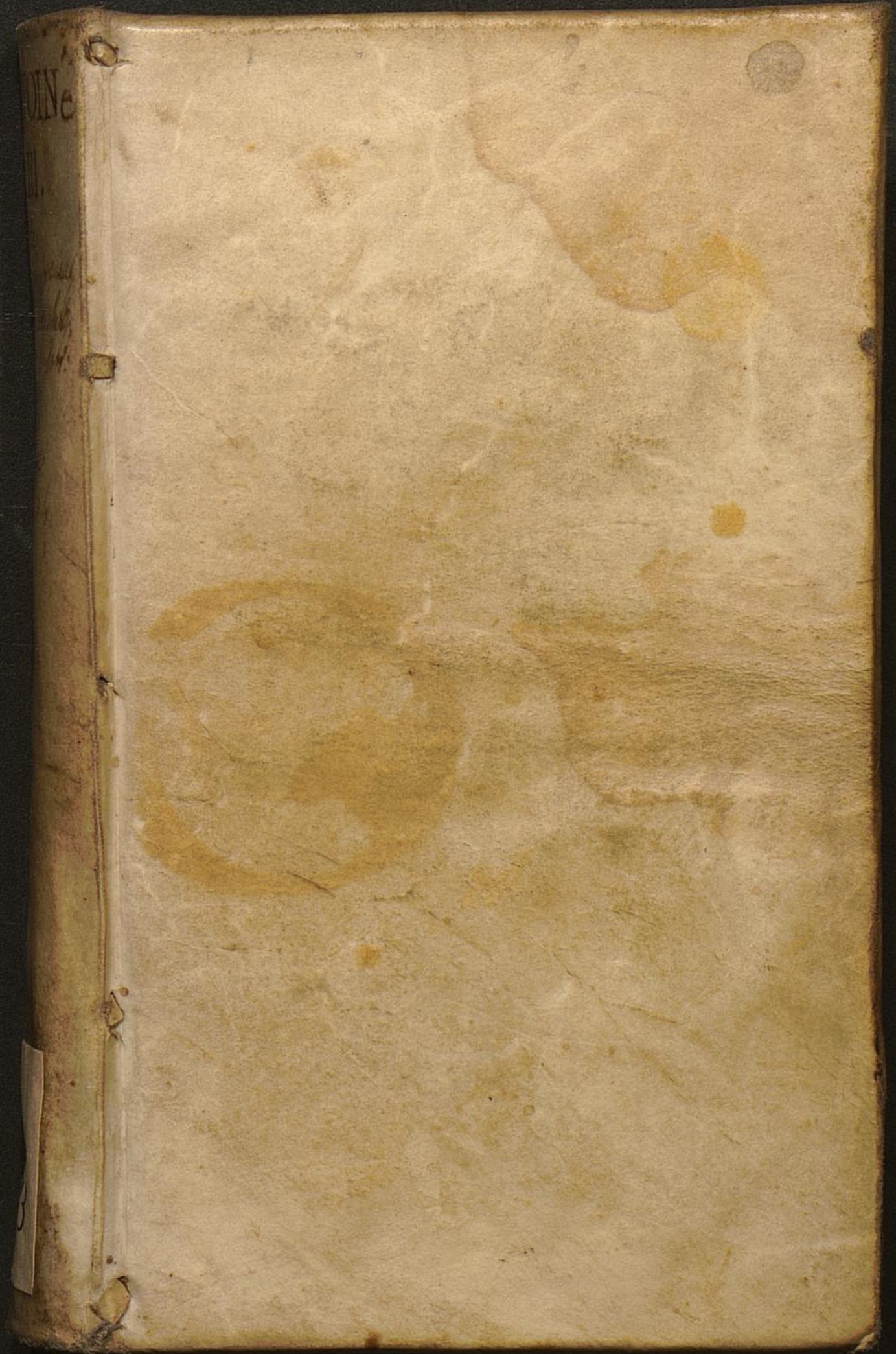
Continens Tractatus De Obligationibus Specialibus Certorum Statuum, De
Sacramentis In Genere, Et In Specie, Et De Censuris Et Irregularitatibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDXXXIV.

VD18 90392167

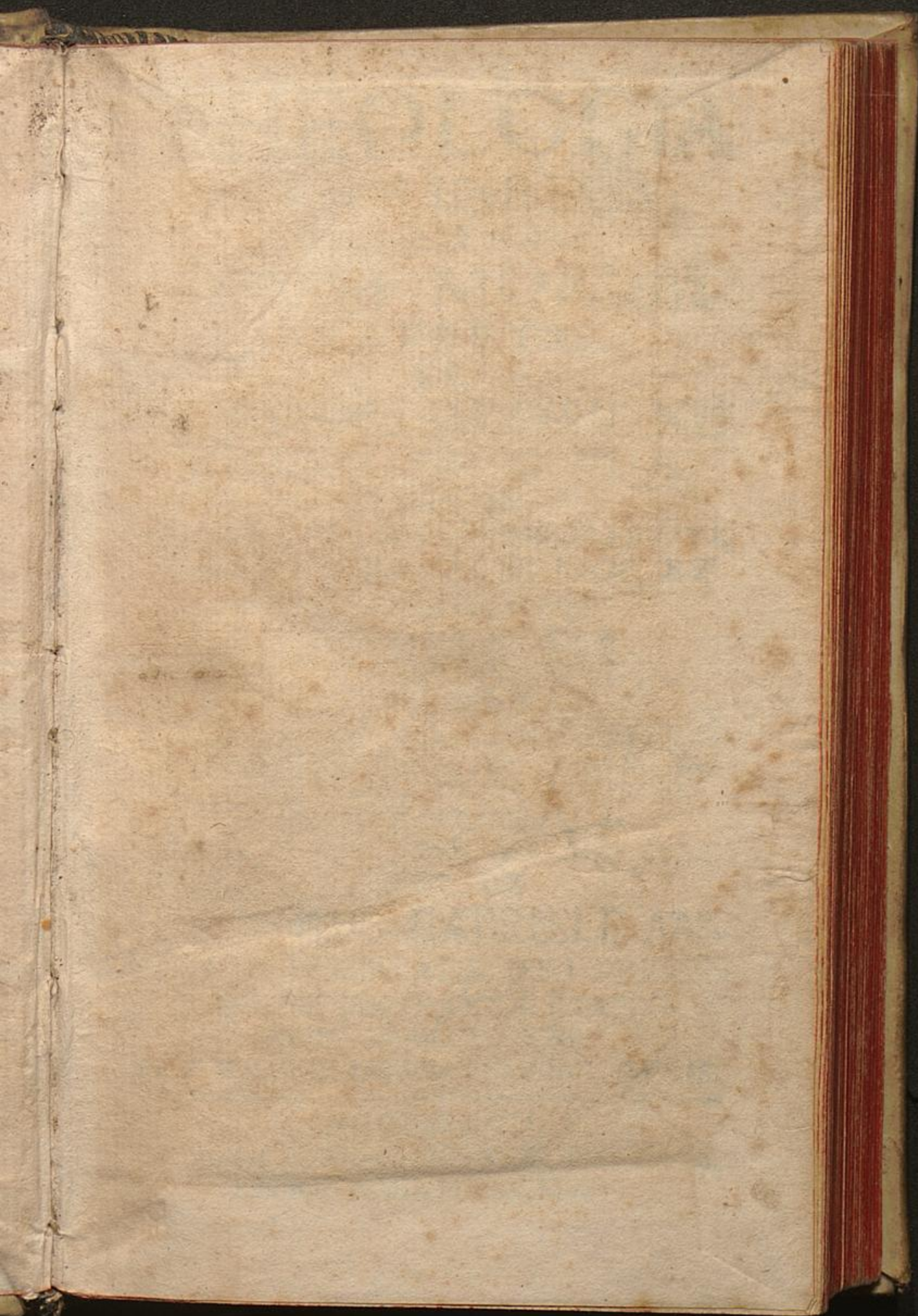
urn:nbn:de:hbz:466:1-41032

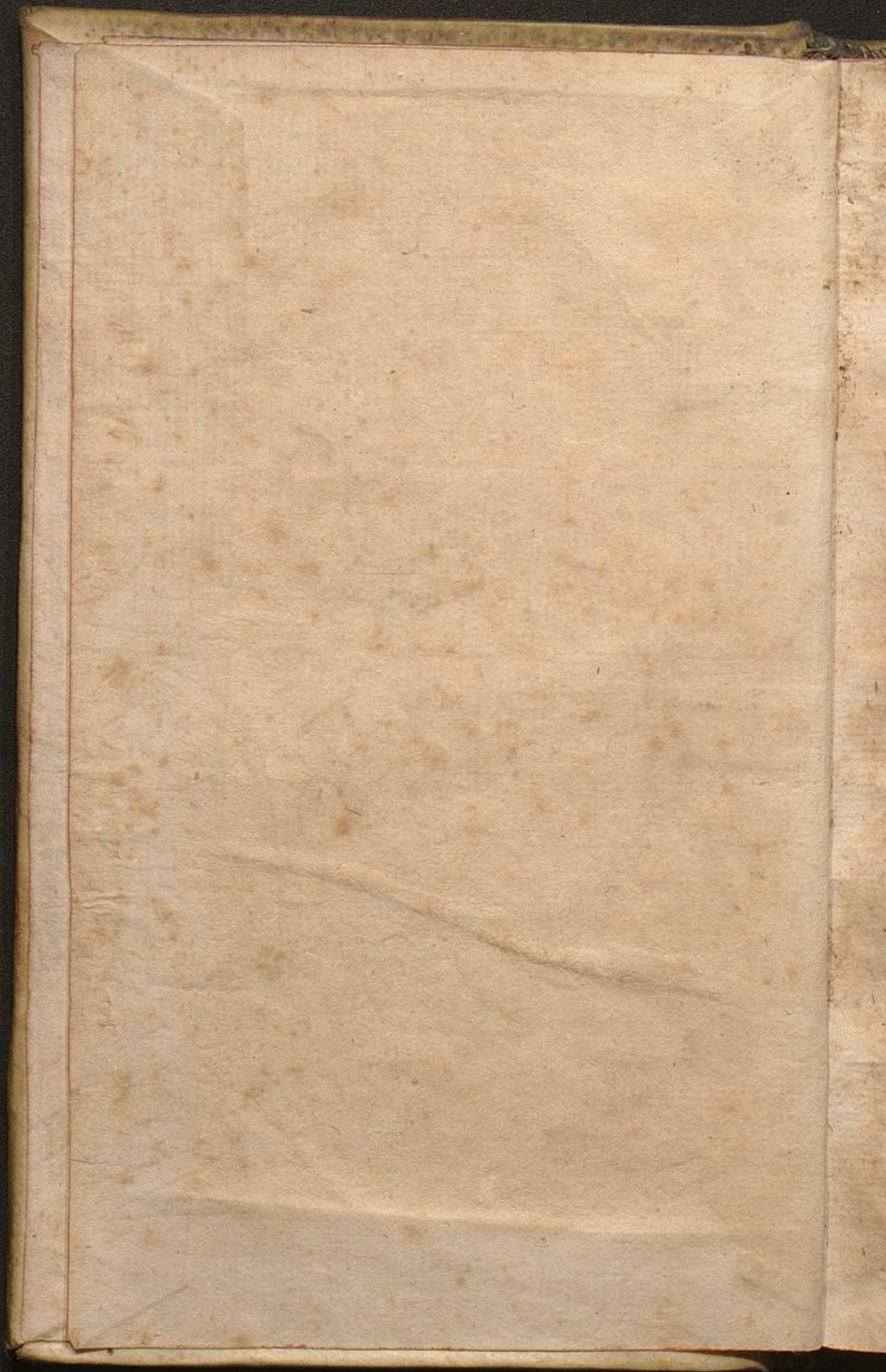

M. 2233.

G II

22.

THEOLOGIA

MORALIS UNIVERSA,

COMPLECTENS

OMNIA MORUM

PRÆCEPTA,

ET

PRINCIPIA DECISIONIS

OMNIUM CONSCIENTIÆ

CASUUM,

SUIS QUÆQUE MOMENTIS STABILITA;

AD USUM PAROCHORUM, ET

CONFESSARIORUM.

TOMUS III.

CONTINENS

TRACTATUS DE OBLIGATIONIBUS SPE-

CIALIBUS CERTORUM STATUUM, DE SACRA-

MENTIS IN GENERE, ET IN SPECIE, ET DE

CENSURIS ET IRREGULARITA-

TIBUS. *Bachelij Jesu*

Collegii

Paderbornæ. AUCTORE

R. P. PAULO GABRIELE AN-

TOINE, SOCIETATIS JESU PRESBY-

TERO, SS. THEOLOGIÆ DOCTO-

RE ET EX-PROFESSORE.

CUM FACULT. SUPER. ET PRIV. CÆSAR.

INGOLSTADII,

Sumptibus JOANN. ANDRÆ de la HAYE,

BIBLIOP. ACAD. MDCCXXXIV.

THEOLOGIA

MORALIS UNIVERSA

COMPLETENS

OMNIA MORUM

TRACTATA

ET

PRINCIPALIA DECISIONIS

OMNIUM CONSEQUENTIA

CASUM

ET DE OMNIBUS MORUM STATUTIS

ET DE OMNIBUS MORUM STATUTIS

TOMUS III

CONTINENS

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

DE STATUTIS OMNIBUS MORUM

TRACTATUS
DE
OBLIGATIONIBUS
SPECIALIBUS,
CERTORUM STATUUM,
ET OFFICIORUM.

CAPUT PRIMUM.

De Obligationibus Clericorum.

NOTA. Clerici sunt ii, qui aliquo Ordine, vel saltem Tonsurâ sunt insigniti. Præter mandata omnibus Christianis communia, sunt quædam ipsis specialiter prohibita, & quædam præcepta.

Q. I. Quænam sunt specialiter prohibita Clericis præsertim Sacro Ordine initiatis, vel Beneficiatis?

Resp. Ex communi, Sequentia i. Armorum
Tom. III. A 2 gesta.

gestatio, nisi necessitas urgeat ad defensionem
vitæ, cap. 2. de vita & honest. Clerici arma por-
tantes, & usurarii excommunicentur.

2. Venatio, quæ fit clamore, & armis, præ-
sertim cum cane, vel accipitre, vel falcone;
ita ut mortaliter peccent, si frequenter sic ve-
nentur, cap. 1. de Clerico venat. Episcopum,
Presbyterum, aut Diaconum, Canes aut accipitres,
aut huiusmodi ad venandum habere non licet.
Quod si quis talium personarum in hac voluptate
sepius detentus fuerit: si Episcopus est, tribus
mensibus à Communione: si Presbyter duobus: si
Diaconus ab omni officio suspendatur. & cap. 2.
Omnibus servis Dei, venationes, & sylvas
vagations cum canibus, & accipitres, aut fal-
cones interdiciamus. & ex Conc. Gener. Later.
4. cap. 15. Venationem, aut aucupationem uni-
versis Clericis interdiciamus: unde nec canes, nec
aves habere præsumant. His adde plura Con-
cilia Provincialia. Ratio est, quia venatio à
gravioribus occupationibus, à studio, oratio-
ne, & spiritualibus exercitiis, vel charitatis
operibus avocat, mentem à Deo plurimum
distrahit, populo scandalum parit, nec decet
statum Clericalem. Præterea variis periculis
obnoxia est. Quare Religiosos adhuc ma-
gis venatio dedecet, eisque speciatim prohi-
betur. Clement. 1. de statu Monach. Item ne
venaticos canes intra suas domos retineant.
Tamen juxta S. Raymund. & alios licita est
interdum Clericis venatio quæ fit la-
queo,

queo, vel retribus, causâ necessitatis, vel recreationis moderatæ.

3. Militia, cap. *Quicumque* 23. q. 8. & cap. 5. dist. 50. & ex Apost. 2. ad Tim. 2. quia 1. ex S. Thom. 2. 2. q. 40. a. 2. *Bellica exercitia multum impediunt animum à contemplatione divinorum & laude Dei, & oratione pro populo, quæ ad officium pertinent clericorum.* 2. Propter specialem rationem: nam omnes Clericorum Ordines ordinantur ad altaris ministerium, in quo sub Sacramento representatur Passio Christi... Et ideo non competit eis occidere, vel effundere sanguinem; sed magis esse paratos ad propriam sanguinis effusionem pro Christo, ut imitentur opere, quod gerunt ministerio.

4. Negotiatio, quæ est emptio rei cum intentione eam integram, & non mutatam vendendi, vel permutandi cum lucro. Quamvis sit per se licita, (nam per se licet lucrum viâ iustâ intendere, & comparare ad finem honestum:) tamen Clericis ac Religiosis graviter prohibita est cap. 15. *de vita & honest.* ex Conc. Gener. Later. 4. Et Clement. 1. eod. tit. & cap. 6. *Ne Clerici, vel Monach.* ubi Alex. III. ait: *Secundum instituta prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causâ lucri negotientur.* Tum quia valde indecorum est Clericos & Religiosos lucris terrenis, quæ contemnere debent, incumbere. Tum quia negotiatio exponit periculo peccati, nempe injustitiæ, fraudis.

fraudum, &c. & nimis animum secularibus curis implicat, & à spiritualibus avertit. à Conc. Chalced. can. 3. eis prohibetur conductio prædiorum alienorum, ut ex eorum fructibus lucrentur. Possunt tamen proprios agros colere, ut fructus vendant, & greges in suis prædiis alere, ut ex foetu, lanâ, lacte pecuniam conficiant, aut ipsa animalia saginata vendant. Eis quoque licet res, quæ ad suos usus emerunt, non ut vendant, postea data occasione carius vendere; nam hoc non est negotiatio. At non videtur iis licere negotiari per alios, qui totam præstent industriam, pecuniam in societate mercatorum deponere, nisi id fiat ex necessitate, & ex consensu Papæ expresso, vel tacito. Tum quia hoc illorum statui indecorum est, & in illis avaritiam redolet: tum quia ita fert consuetudo vim legis habens, nam reprehenderentur, qui hoc facerent.

5. Cohabitatio cum fœmina, de qua suspicio esse potest, ex Conc. Nic. 1. can. 3. & cap. 1. & 9. *de cohabit.* & ex Conc. Gener. Later. 1. cap. 3. ob periculum proprium, & scandalum aliorum.

6. Ludus alearum, chartarum, taxillorum ex cap. 1. dist. 35. ex cap. 11. *de excessib. prælat.* ex variis Conciliis. Et præsertim ex Conc. Gener. 6. & Conc. Gener. Later. 4. c. Clerici. *de vita & honest.* ibi. *Clerici... ad aleas, & taxillos non ludant: nec hujusmodi ludis intersint.* Quare de Lugo ait: *propter hos Canones obligatio-*

gationem aliquam peculiarem in Clericis agnoscunt Doctores communiter. Ratio est, quia talis ludus eorum statui indecorus est, & multis malis, ac peccatis obnoxius. Unde mortaliter peccant, qui sæpe tali ludo ludunt cum jactura notabili temporis, vel etiam semel cum scandalo, vel magna pecuniæ summa. Religiosis verò ludus alexæ, & chartarum adhuc strictius vetitus est, nam Religiosis, inquit Molina, longè magis indecens est, & scandalosius aliis, quam Clericis secularibus: eoque magis ipsis indecens, & scandalosius aliis, quò arctiorem vitam profitentur, & magis in ea Religione regularis disciplina viget. Quare Busenbaum docet, Religiosos, apud quos disciplina regularis viget, à gravi peccato vix posse excusari, si ludant chartis, vel aleis. Et De Lugo disp. 31. sect. 1. n. 12. hæc ait: Perdoctus P. M. Bannes indubitanter aliquando asseruisse fertur, si hominem nostræ Societatis vidisset chartis semel ludentem, judicaturum eum peccati mortalis reum. Quod ego etiam de Patribus Cappuccinis, Carmelitis discalceatis, & similibus dico.

7. Secularia negotia, ex 2. Tim. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probavit. Et ex multis Conciliis, & ex toto tit. ne Clerici vel Monachi secularibus negotiis se immisceant. Hinc non possunt exercere officium Advocati coram Judice sæculari, nisi in propria causa, aut Ecclesiæ, aut miserabilium personarum, quæ suas causas admi-

nistrare nequeunt, cap. 1. *de postul.* item officium Procuratoris, Tabellionis, seu Notarii in placitis secularibus, & alia negotia, quæ multum distrahunt, & implicant: nam per illa à rebus spiritualibus, & propriis eorum officiis nimium abstrahuntur. In Gallia tamen ex consuetudine recepta, & ob bonum Ecclesiæ licitè funguntur officio Consilarii, & Iudicis in causis civilibus.

8. Chirurgiæ exercitium, quo adustio, vel incisio infertur, prohibetur Clericis sacro ordine initiatis; item sententiam sanguinis dictare, aut proferre, sanguinis vindictam exercere, aut ubi exercetur interesse, & quidquam dictare, aut scribere ad hunc finem, cap. 9. *ne Clerici vel Monach.* ex Conc. Gener. Later. *ex communi*, tamen licet Clericis Medicinam secundum artis regulas exercere ex charitate sine ullo periculo, & scandalo, modò ipsi incisionem, vel ustionem non inferant.

9. Popinarum ingressus, nisi necessitatis causâ in itinere, ex multis Canonibus, dist. 44. & ex Conc. Gener. Later. 4. cap. 16. ibi: *Tabernas prorsus evitent, nisi fortè causâ necessitatis in itinere constituti.* & ex multis Conciliis Provincialibus.

10. Omnis luxur, cap. 7. & 8. dist. 41. sæculi voluptates, & spectacula, cap. 3. dist. 23. commestationes, & ebrietates, cap. 14. *de vita & bon.* Chores Trident. sess. 24. cap. 12.

Porro Conc. Trident. sess. 22. cap. 1. Hæc omnia

omnia innovat, & confirmat, nam ibi : *Statuit, ut quæ aliàs à summis Pontificibus, & à sacris Conciliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinâque retinenda, ac simul de luxu, comestationibus, Choreis, aleis, lusibus, ac quibuscunque criminibus, nec non sæcularibus negotiis fugiendis copiosè, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem pœnis, vel majoribus arbitrio Ordinarii imponendis, observentur. Lege tot.*

Not. Eadem omnia prohibita sunt Religiosis non solum Clericis, sed etiam Laicis: quia nomine Clericorum comprehenduntur Religiosi, quando prohibitio spectat decentiam statûs, ut notat Suarez.

Q. 2. Quænam specialiter Clericis præcipiuntur?

Resp. Tenentur 1. Clerici præsertim sacro ordine initiati, vel Beneficiati *habere Coronam, & Tonsuram congruentem, cap. 15. de vita & honest. ex Conc. Gener. Later. 4. & c. 4. eod. tit. Siquis ex Clericis comam relaxaverit, Anathema sit.* Item gestare habitum Clericalem, & suo Ordini convenientem, can. 22, dist. 23. & Clement. 2. *de vita & hon. & ex Conc. Trident. sess. 14. c. 6. & ex Constit. 92. Sixti V. ubi sub gravi pœna præcipit, ut omnes illi Clerici jugiter deferant Tonsuram, & habitum Clericalem, vestes scilicet talares.* Et verò eos, qui à mundo separati, se divino ministerio dedicarunt, Laicalem vitam exteriore habitu profiteri, dedecet. Hinc peccat mortaliter,

A 5

qui

qui notabili tempore non gestat Tonsuram, vel habitum Clericalem, saltem quo discernatur à Laicis, cum id præcipiatur sub gravibus poenis, & res sit gravis pertinens ad decentiam statûs, & bonum, ac decus Ecclesiæ. *Ita Navar. Sanchez, & alii.* nec excusat consuetudo, cum sit irrationabilis, & corruptela. Unde S. Carol. in Synod. 2. Eccles. Mediol. inter alios casus hunc sibi reservat: *Qui quævis Beneficia obtinentes habitum Clericalem non induunt.* Permittit tamen Clericis iter facientibus, ut vestitu contractiore utantur, *decentem tamen illum,* inquit, *atque hujusmodi esse oportet, ex quo eos esse Ecclesiastici Ordinis homines agnoscere facile possit. Cum vero eò venerint, quò pervenire contendunt, talarem togam induant.*

Porro Religiosis prohibetur sub excommunicatione ipso facto contracta, & Papæ reservata, ne habitum sui Ordinis temere, hoc est, sine justa causa, dimittant, cap. 2. *ne Clerici, vel Monach. in 6.*

2. Tenentur Clerici sacro Ordine insigniti servare castitatem perpetuam, ex voto solenni, quod Ecclesia ob reverentiam sacri ministerii annexuit Ordini sacro, ita ut illi per voluntariam Ordinis susceptionem facto ipso, & tacite profiteantur, ac voveant castitatem. Constat ex variis juribus, ex Conc. Gener. Later. 2. cap. 7. ex Trident. & sensu, ac praxi Ecclesiæ. Item tenentur quotidie recitare Breviarium ex variis juribus, & præsertim ex *universal*

versali Ecclesiæ consuetudine vim legis habente; ut constat ex consensu Doctorum, qui se habent in hac re ut multitudo testium omni exceptione majorum.

3. Clerici ratione sui statûs, & juramenti obedientiam specialiter debent Episcopo in iis, quæ spectant ad honestatem vitæ, & reformationem morum, ad correctionem & poenas pro peccatis impositas, ad divinum cultum, Officium, & Sacramenta, ad jura Episcopalia, & ad jurisdictionem Ecclesiasticam, c. *quia frater*. 7. q. 1. & c. 16. *de Offic. judic. ordin.*

4. Tenentur servare honestatem & modestiam in omni compositione & gestu corporis, temperantiam & moderationem in cibo & potu, ex dist. 41. & dist. 44.

5. Ratione sui statûs debent morum sanctitate, & virtutibus omnibus Laicis prælucere, *quorum forma & exemplum esse debent*, ait Conc. Gener. Later. 2. c. 4.

Q. 3. Quænam sunt obligationes speciales Beneficiatorum?

Resp. Beneficiati, etsi carentes Ordine sacro, tenentur ex justitia Horas Canonicas recitare quotidie, ita ut si eas culpabiliter omiserint, peccent mortaliter, nec faciant fructus suos, & ad eorum restitutionem teneantur, saltem post sex menses pacificæ possessionis. Ita omnes Prob. 1. Ex Conc. Later. 5. sess. 9. ibi: *Statuimus & ordinamus, ut quilibet habens Beneficium*

eum cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento Beneficio divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, Beneficiorum suorum fructus suos non faciat, pro rata omissionis recitationis Officii & temporis; sed eos tanquam injuste perceptos in fabricas huiusmodi Beneficiorum, vel pauperum Eleemosynas erogare teneatur, Quod decretum confirmat & explicat Pius V. Constit. Ex proximo vigente etiam in Gallia. Statuimus, inquit, ut qui Horas omnes Canonicas uno vel pluribus diebus intermiserint, omnes Beneficii, seu Beneficiorum suorum fructus, qui illi vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur: qui verò Matutinum tantum dimidiam; qui ceteras omnes Horas, aliam dimidiam: qui harum singulas, sextam partem fructuum ejusdem diei amittant. 2. Quia sub hoc onere ab Ecclesia Beneficium eis collatum est, & ab eis acceptatum: nam Beneficia propter Officia conceduntur, ait Conc. Constantiense sess. 43. idem docet Trid. sess. 21. c. 3.

Observa 1. hæc restitutio fructuum debetur in conscientia ante omnem sententiam: nam omittens non habet jus ad illos fructus, defectu conditionis, quam Ecclesia exigit ut illud acquirat. Et Conc. Later. cit. dicit, non facere fructus suos pro rata omissionis Officii, sed teneri restituere tanquam injuste perceptos. At ut quis teneatur restituere injuste acceptum, & quod suum non est, non requiritur sententia Judicis. Hinc Alex. VII. damnavit hanc propositionem.

pos. *Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, eo quòd sit pœna. Excusatur tamen à restitutione, qui sine sua culpa omisit, v. g. ob morbum, unde Conc. Later. addit, cessante legitimo impedimento.*

2. Qui eodem die in pluribus horis pauca omisit, quæ simul sumpta constituent quantitatem unius parvæ horæ, videtur peccare mortaliter, & teneri ad restitutionem prorata officii omissi: quia verè notabilem partem officii die omisit, ad quam tenebatur ex iustitia, nec habet jus ad partem fructuum parti officii omissi respondentem.

3. Non liberatur à restitutione, qui aliis diebus recitat, quod omisit: quia obligatio restituendi est imposita omissioni graviter culpabili Officii quotidiani, quod cum suo diei affixum sit, non potest impleri alio die.

4. Non sufficit adesse Horis, quando recitantur in Choro, quia recitari debent ab ipso Beneficiato, ex ead. Bulla.

5. Alexander VII. damnavit has propos. 21. *Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.* 33. *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque Eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.*

6. Commendatarii perpetui obligantur ad Horas:

Horas: quia substituantur Beneficiatis titularibus cum tota obligatione: imò nunc habentur pro veris titularibus, & Commenda perpetua æquiparatur Beneficio, ex Trid. sess. 7. c. 2. & sess. 24. c. 17. nam habet vim, & effectum tituli, datque jus perpetuum percipiendi fructus. Coadjutor verò non obligatur præcisè ratione Coadjutoriae, licet instituatur cum futura successione, quia nondum est Beneficiatus. Excipe nisi habeat jus plenum administrandi ob Beneficiati amentiam, aut similem infirmitatem, vel assumatur ad totum onus Beneficii in defectum Beneficiati; nam tenetur ad omne onus, ad quod assumitur.

7. Impuberes ratione studiorum non excusantur, nam comprehenduntur voce *cuilibet*, Conc. Later. & Beneficium non datur nisi propter officium. Item ad Horas obligantur præstimoniam habentes, ex Bulla Pii V. cit.

8. *Ex communiore*, nulla est obligatio recitandi ante partam possessionem, quia ante illam non censetur provisorius Beneficium perfectè consecutus, nec potest fructus percipere, nec Beneficii jura exercere. Excipe, nisi dilatio possessionis capiendae proveniat ex culpa, vel negligentia Beneficiati, nam *mora sua cuilibet est nociva*, Reg. Jur. 25. in 6. & nemini sua fraus, vel negligentia prodesse debet. Tenetur autem statim sub mortali accepta possessione, ex Bulla cit. Qui autem sex primis mensibus omisit; juxta alios tenetur ad restitutionem

tutionem, quia ex natura rei tenetur non solum ex jure Ecclesiastico; nam datum ob causam obligantem retineri non potest causâ non secutâ: juxta alios non tenetur, quia Papa remittit obligationem restituendi ob omissum sex primis mensibus officium, licet talis graviter peccaverit, cum violaverit præceptum in re gravi.

9. Tenuitas Beneficii non excusat ab hac obligatione. Ita S. Antonin. Navar. Suarez, Tolet. Azor, Reginal. & alii communiter. quia jura ad Officium obligant omnes Beneficiarios sine exceptione, ut patet ex his verbis, Conc. Latèr. *Quilibet habens Beneficium cum cura, vel sine cura.* Et ex his Bullæ Pii V. *qualiacunque Beneficia obtinentes*, at ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Et lex generalis est, dari Beneficium propter Officium. Imò cap. *Clericus* dist. 91. jubetur Clerico pauperi, ut agriculturâ, vel artificio sibi victum compareret sine Officii detrimento. Deinde Beneficium acceptans, sponte acceptat omne onus illi annexum, & in illud consentit. Nec extraneo onere patitur injuriam, cum hæc scienti, & sponte consentienti non fiat. Sic vir tenetur ad onera matrimonii, & alendam uxorem, quamvis ab ea non acceperit dotem sufficientem. Saltem in hoc consuli debet cujusque Ecclesiæ consuetudo, & in dubio Episcopus loci.

Sed

Sed an Beneficiarius privatur omnibus Beneficii fructibus respondentibus iis diebus, quibus non recitavit, si obierit alia Ministeria Beneficio annexa?

Resp. Suarez, Reginal. Azor, Navar. & alii docent, omnibus privari, quia Conc. Later. dicit generaliter omittentem Horas non facere fructus suos; & Pius V. sine ulla exceptione, & distinctione statuit, ut omnes Beneficii, seu Beneficiorum suorum fructus amittat: ubi eodem modo de Beneficiis sive curatis, sive simplicibus loquitur.

Non pauci tamen docent teneri tantum ad partem fructuum respondentem Officio omisso, spectata quantitate reddituum, & onerum: quia Beneficium, cui alia onera annexa sunt, ut Prædicatio, Ministratio Sacramentorum, celebratio Missæ, &c. non solum propter Horas, sed etiam propter illa alia onera, & ministeria institutum est, & datur. Ergo æquitas postulat, ut qui alia munera ritè obit, non privetur stipendio iis debito. Cum enim imponatur obligatio restituendi, quia Beneficium datur propter Officium; quando aliquis præstat plura Officia, & omittit unum illorum, ut recitationem Horarum, satis est, si restituat partem stipendii respondentem Officio omisso. Dicunt autem Conc. Later. & Pius V. loqui de omnibus fructibus respondentibus Horis Canonicis, non verò de aliis datis ob alia Ministeria, & intelligi debere pro materia sub-
jecta,

jecta, vel saltem ea decreta non fuisse recepta cum tanto rigore, sed cum hac moderatione, ut qui alia onera habent, quibus satisfecerint, possint fructus iis respondentes lucrari.

Respondet Suarez, licet Beneficium detur propter plura Officia, nihilominus legem potuisse punire omissionem unius Officii privatione omnium fructuum etiam respondentium aliis servitiis: privasse autem ex verbis citatis constare. Alii docent ad securitatem conscientiae petendam esse compositionem cum sacra Poenitentiaria.

Quid si Beneficium possidens nullos ex eo fructus percipiat?

Resp. 1. Tenetur horas recitare in his casibus 1. Si omnes fructus loco pensionis impendat ei, qui sibi resignavit, vel Sacerdoti substituto ad peragenda Beneficii onera. Quia habet titulum, & possessionem beneficii, cui annexa est obligatio personalis recitandi horas: quod si non fruatur fructibus, hoc est per accidens, & quia sic ipse sponte consentit. 2. Si iis privetur iuste, v. g. quia non residet, vel nondum Sacris initiatus est, vel ob aliquam culpam. Nam Ecclesia non debet privari suo debito servitio ob culpam, aut aliquem defectum Ministri, qui hanc fructuum privationem sibi imputare debet. 3. Si illi fructus aliquo casu perierint, v. g. incendio, sterilitate, hostium spoliatione, &c. vel si hominum in-

juria pro aliquo tempore auferantur sine spe recipiendi. Quia cum beneficia instituta sunt, simul imposita est perpetua obligatio officii, licet fieri nequeat, quin aliqui ejusmodi casus decursu temporis accendant; & qui beneficium semel acceptati, sicut omnia jura, & emolumenta percipit, ita suscipit in se pericula, & cum periculis se obligat ad ejus onera, idque ex pacto tacito inter ipsum, & Ecclesiam. Adde quod Superiorum, vel sequentium annorum proventus talem jacturam satis compensare possunt. 4. Quando redditus primi, vel secundi anni subtrahuntur Beneficiato, ut cedant fabricæ, vel antiquis Canonicis: tum quia talis consuetudo non fuit inducta, ut minueretur officium: tum quia cum his conditionibus sponte suscepit beneficium: tum quia per applicationem fructuum fabricæ, ipse liberatur in posterum onere solvendi pro fabrica: & si applicentur Canonicis, ipse tunc obtinet jus, & spem idem percipiendi ab aliis, & suo tempore eadem commoda percepturus est. Nec refert quod prius mori potest, aut cedere beneficio, quia hoc se habet per accidens.

Resp. II. Si absque sua culpa nullos fructus percipiat, nec sit spes, eos postea percipiendi, ut cum fundus beneficii ab hæreticis occupatur, juxta multos non obligatur ad horas ratione hujus beneficii. Quia non est mens Ecclesie, ut teneatur ad hoc onus, cum stipendium

dium non habeat, & censeatur amisisse facultatem unquam percipiendi. Quod si partem fructuum, aut distributiones recipiat, ad officium totum tenetur non minus, quam qui beneficium insufficiens ad integram sustentationem habet. At si sit spes percipiendi aliquando fructus, teneretur: tum quia hæc spes est pretio æstimabilis, & beneficium pacificè possessum cum tali spe est sufficiens ratio obligandi, & interim gaudet honore, & privilegiis: tum quia teneretur, si casu fortuito, ut propter sterilitatem, furtum, bellum, & similia aliquibus annis non reciperet fructus.

Q. 4. *Ad quid insuper tenentur Beneficiati Choro addicti?*

Resp. I. Tenentur Choro interesse tempore divini Officii, ita ut si sine legitima causa ab eo absint ultra tempus sibi à jure concessum, peccent mortaliter, & teneantur ad restitutionem. Probat. 1. ex c. 3. dist. 91. Clericus, qui absque corpusculi sui in æqualitate vigiliis deest, stipendio privatus excommunicetur. Et ex tit. de Cleric. non resid. Et ex Trid. sess. 24. c. 12. ibi: *Obtinentibus in Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse. Salvis nihilominus earum Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt, &c.* Et ex multis Conciliis Provincialibus. 2. Quia

ex Officio tenentur in Choro horas omnes recitare, & propter hanc recitationem publicam in Choro, stipendium accipiunt; ad hoc enim instituta sunt illa beneficia. Tenentur autem omnibus, & singulis horis interesse, nam tenentur Officium integrum solemniter persolvere, & non tantum partem Officii. Unde Conc. gener. Later. 4. c. 17. præcipit Clericis, Choro præsertim adstrictis, & Canonicis *in virtute obedientia, ut divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, & devotè.*

Quanta autem ad mortale requiratur absentia à Choro, ultra duos, aut tres menses juxta cujusque Ecclesiæ consuetudinem, sive ex continuis, sive ex interruptis diebus componatur, controvertitur. Suarez excusat solum à mortali absentiam unius diei. Excusantur tamen à præsentia Chori, & residentia, absentesque jure percipiunt fructus beneficiorum Canonici studentes Theologiæ per annos 5. vel docentes Theologiam toto tempore, quo docent c. ult. de Magist. Item duo Canonici, qui sunt in obsequio Episcopi ad Ecclesiæ utilitatem, c. 15. de Cleric. non resid. & qui sunt in obsequio Papæ ad eundem finem c. 14. eod. tit.

Not. Qui etiam ex legitima causa à Choro absunt, non lucrantur Distributiones quotidianas, & receptas tenentur restituere, non obstante remissione, ex c. 32. de Præbend. & ex

Trid.

Trid. sess. 24. c. 12. ibi: *Distributiones, qui statis horis interfuerint, recipiant: reliqui, quavis collusione, aut remissione exclusi, his careant, juxta Bonifac. VIII. Decretum, quod incipit, Consuetudinem, &c.* In quo excipiuntur solum ii, quos infirmitas, seu iusta, & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiae utilitas excusaret. Hinc punctator, cui ex officio incumbit notare absentes à Choro, tenetur ad restitutionem, si eos non noveret, quia causa est, quod solvantur distributiones iis, quibus non debentur cum damno eorum, quibus jure debentur; quibus proinde tenetur restituere de suo. Idem est de distributore, si distributiones solvat iis quibus non debentur, hoc est iis, qui absunt non ob infirmitatem, aut necessitatem corporalem, vel in evidentem utilitatem Ecclesiae, sed ex alia causa, licet iusta; nam iis privat alios, quibus jure debentur. Ex Decreto Trident. sess. 22. c. 3. Distributiones illae saltem, quae ab Episcopis post tale decretum institutae sunt ex fructibus beneficii, applicari debent fabricae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio Ordinarii.

Porro caecus habens Praebendam tenetur choro interesse, & audire alios canentes, & recitare, quantum ipse potest, & recordatur, nam ad id tenetur ex vi beneficii cum Praebenda. Cur enim excusaretur? Ita Suarez, Filiuc.

Resp. II. Idem tenentur jure communi canere in choro, & alta voce recitare Officium

secundum Ecclesiae suae usum, ex c. 9. dist. 92. Quilibet Clericus Ecclesiae deputatus, si ad quotidianum psallendi officium matutinis vel vespertinis horis ad Ecclesiam non convenerit, deponatur à clero. Et ex Trid. c. 12. Omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia... atque in choro ad psallendum instituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare. Item ex variis Conciliis. Nam ad officium talium beneficiatorum publica canonicarum precum decantatio pertinet, cum ad eam instituta sint illa beneficia; & re ipsa redditus eis specialiter dantur, ut Choro inserviant. Nec distributiones constitutae sunt ob nudam praesentiam, sed ut cum aliis psallant, & officium decantent. Quare non satisfaciunt privatim in Choro Horas recitando, nec lucrantur distributiones, quae debentur solis Choro inservientibus: nam quod datur ob causam obligantem, causam non secutam non debetur, sed restitui debet.

Porro pars Chori, quae tacet, tenetur attendere ad ea, quae canit altera; nam tenetur ad totum Officium moraliter concurrere, & totum facere suum. Aliàs non censeretur moraliter praesens toti Officio; nam is non dicitur praesens alicui rei, qui ad aliud attendit, ex l. coram. ff. de verbor. signif. Nec satisfacit, qui praevenit, & privatim recitat partem alterius Chori, & postea voluntariè distrahitur; nam non satisfacit toti Officio publico Chori, non enim

enim communicat in parte Officii, quam non recitat, nisi ad eam attendendo. Unde in solemni Missa omnes tenentur audire attentè Evangelium, Epistolam, & alia quæ ab uno decantantur.

Controvertitur, an legitima sit consuetudo, quâ in quibusdam locis Canonici totum onus psallendi seu canendi imponunt Vicariis, vel Cantoribus conductitiis, ipsi verò certis temporibus adsunt. Certum est tales saltem teneri privatim Horas recitare; nam generalis est lex recitandi Horas, cui non satisfacit, qui tantum alios recitantes audit; item teneri Choro interesse tempore Officii cum devotione, & attentione: quòd si domi Horas persolverint, attendere more orantium, alioqui vana, nec religiosa esset illorum præsentia.

Q. 5. An Beneficarii omnes tenentur partem fructuum Beneficii, honestæ sustentationi superfluum, impendere in pauperes, vel alios pios usus.

Resp. Juxta omnes ad id sub mortali tenentur. Et quidem paucis exceptis etiam jure naturali, ita ut consuetudo in contrarium excusare non possit. Sed omnes penes Canonistæ, ut ostendit Navar. & plurimi ne dicam plerique Theologi veteres cum Richard. S. Bonav. S. Raymund. S. Antonin. multique recentiores Turrian. Comitol. Layman. Gormaz, &c. Docent ad id teneri non solum ex

charitate, & Religione, sed etiam ex iustitia, ita ut si superflua omnia non impenderint in usus pios, teneantur ad restituendum pauperibus, vel aliis piis causis; ideoque non habere dominium omnium fructuum Beneficii absolutum, & liberum, sed gravatum onere iustitiæ superflua impendendi in pios usus.

Prob. 1. ex Patribus & Conciliis. S. Ambros. ep. 31. ad Valent. *Nihil Ecclesia sibi nisi fidem possidet. Hos redditus præbet, hos fructus. Possessio Ecclesiæ sumptus est egenorum.* S. Hier. in c. *Quoniam.* 16. q. 1. *Quidquid habent Clerici, pauperum est.* S. August. in c. *si privatum.* 12. q. 1. *Non illa nostra sunt, sed pauperum, quorum procuracionem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicamus.* S. Gregor. 1. 5. Epist. 55. ait Patrimonium Ecclesiæ Romanæ esse res pauperum. S. Bernard. Epist. 2. ad Falcon. *Quidquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.* Ita alii Patres. Adde can. *Res Ecclesiæ* 12. q. 1. Conc. Gener. Nic. 2. c. 12. *Omnium Ecclesiasticarum rerum Episcopus sollicitudinem habeat, & dispenset eas tanquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare quidquam ex illis, vel cognatis propriis donare, quæ Dei sunt. Quod si pauperes fuerint, ut pauperibus largiatur.*

Conc. Gener. 8. cap. 15. decernit Ecclesiasticos redditus ad Ministrorum sustentationem, & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem.

tationem esse. Conc. Gener. Later. 3. cap. 19. dicit *Ecclesiarum bona, & Clericorum, & pauperum Christi usibus deputata esse.* Greg. IX. c. 16. de foro compet. ait: *Cum valde sit iniquum ea, quæ collata sunt pro remedio peccatorum Ecclesiis, vel relictæ, aut eis iustis modis aliis acquisita, aliis usibus applicari.* Conc. Turon. An. 813. c. 10. *Rebus Ecclesiæ ita utantur, ut non propriis, sed ut sibi ad dispensandum commissis.* Ita loquuntur multa alia Concilia. Unde Conc. Paris. 829. adductis multis Canonibus, & textibus Patrum, ait c. 15. *Sicut igitur præmissa documenta declarant, non sunt res Ecclesiæ ut propriæ, sed ut Dominicæ, & à Domino commendatæ tractandæ.* adde S. Th. qui 2. 2. q. 100. a. 1. ad 7. ait: *Quamvis res Ecclesiæ sint Papæ ut principalis dispensatoris, non tamen sunt ejus ut Domini, & possessoris.* & q. 119. a. 3. ad 1. *Clerici sunt dispensatores bonorum Ecclesiæ, quæ sunt pauperum, quos defraudant prodigè expendendo.*

Nec dicas Patres, & Canones loqui de bonis immobilibus: nam aperte loquuntur de bonis, quæ ad sustentandos Ministros Ecclesiæ, & alendos pauperes impendi debent. Constat autem nunquam Ministris licuisse bona immobilia consumere in suos, vel pauperum usus.

Prob. 2. Quia bona Ecclesiæ sunt ei donata à fidelibus ea intentione, & cum onere, ac pacto saltem implicito, seu tacito, ut impenderentur in cultum divinum, & alios pios usus,

A §

scili-

scilicet, in sustentationem Ministrorum Ecclesie, & pauperum, in fabricam, Ornamenta Templi, &c. Nam 1. A Patribus, & Conciliis bona Ecclesie dicuntur vota fidelium, pretia peccatorum, bona Dei, hoc est, bona Deo consecrata, quatenus donata sunt tantum in ejus cultum, & usus pios ipsi gratos. Item Ecclesie Prælati dicuntur œconomi, & dispensatores; non absoluti Domini bonorum Ecclesie. 2. Fideles bona sua donando Ecclesie volebant opus salutare, meritorium, & Deo gratum facere, & illa Deo consecrare: quod non fecissent quoad partem superfluum bonorum, si non dedissent cum onere, & pacto, saltem implicito seu tacito, ut in usus pios, & Deo gratos omnia impenderentur: nam non est opus pium dare Ministris Ecclesie bona illorum sustentationi superflua, ut de iis faciant, quod libuerit, & possint ea in usus profanos impendere. 3. Hæc intentio fidelium satis constat ex Patribus, & Conciliis. S. Ambros. l. 2. Offic. c. 22. dicit fideles Ecclesie Ministris probis sua obtulisse, ut per eos ad pauperes pervenirent. S. Thom. in Epist. 2. ad Corinth. c. 12. Lect. 5. ait. quod Principes & alii bona Ecclesie non dederunt Prælati propter se, sed propter pauperes: & ideo non dederunt eis, sed pauperibus. Prælati autem dantur tanquam pauperum dispensatoribus. Conc. Gener. Later. 2. c. 10. ait Decimas Ecclesiarum, quas in usus pietatis concessas esse Canonica demonstrat aucto-

auſtoritas, à Laicis poſſideri prohibemus. Conc. Aquisgran. an. 816. cap. 16. Res Eccleſiæ, ſicut à SS. Patribus traditur, & in ſuperioribus Capitulis continetur, vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum: fideles namque Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, Cœleſtis Patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſandam locupletem fecerunt Eccleſiam; ut his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi redimerentur. Quapropter vigilantia ac ſolerti curâ providendum eſt his, qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodo uſus convertant, ſed magis juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto Famulantium, imo eorum in quibus Chriſtus paſcitur, & veſtitur, curam gerere penitus non negligant, &c. Conc. Valent. an. 855. c. 21. Quia cum ipſæ res Eccleſiæ à piis & fidelibus Deo oblatae, juxta antiquorum Patrum ſententiam, nihil ſint aliud, niſi vota fidelium, patrimonium pauperum, redemptio peccatorum; ſi eas fideliter, & integre Eccleſiaſticis uſibus non defendimus, & in eos, qui obtulerunt, & in Deum, cui oblata ſunt, graviffimo nos reatu implicamus: Conc. Tribur. cap. 13. Ideo danda (ſunt decimæ) ut Deus placeat, & Miniſtri Eccleſiæ liberiores fiant ad ſpiritualis ſervitiî expletionem, nec non ſecundum Statuta Canonum in ſuſtentationem pauperum, & reſtaurationem Eccleſiarum proficiant, &c. Omitto multa alia Concilia idem declarantia.

Neque

Neq; dicas ante erectionem Beneficiorum, quæ Octavo, vel Nono sæculo accidit, fuisse quidem obligationem Justitiæ impendendi superflua in usus pios; sed postea Ecclesiam instituendo Beneficia dominium eorum reddituum absolutum, ac liberum transtulisse in Beneficiarios, cum sola obligatione charitatis, vel religionis impendendi superflua in usus pios.

Nam contra est 1. Bona Ecclesiæ post erectionem Beneficiorum non amiserunt naturam, & conditionem boni merè Ecclesiastici, & Deo dicati, ideòque in usus pios impendendi. 2. Cum data sint à fidelibus solum in Dei cultum, & pios usus, imposita est obligatio perpetua justitiæ ea sic impendendi. 3. Posteriora Concilia de illis bonis loquuntur sicut priora, & dicunt ea esse bona Dei, impendenda in usus pios. Nam Leo X. constit. 7. approbante Conc. Later. 5. Statuit ut *Cardinales Ecclesiarum bona temerè non effundant, sed ea in piis & sanctis operibus exponant, quorum causâ magni & optimi redditus per Sanctos Patres statuti, & ordinari fuerunt.* Scilicet secundum naturam, & donationem illorum bonorum. Conc. Trid. sess. 25. c. 1. ait omnino eis (Episcopis) interdicit, ne ex redditibus Ecclesiæ, consanguineos, familiaresve suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuunt... Quæ verò
de

de Episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscunque Beneficia Ecclesiastica tam secularia quam regularia obtinentibus observari, sed & ad S. Rom. Ecclesie Cardinales pertinere decernit. Conc. Mediol. I. sub S. Carolo. tit. 63. Et Sacrorum Canonum decretis statutum est, & SS. Patrum testimoniis celebratum, quæ bona fidelium pietas Deo consecravit, ea vel illorum necessitatibus honestè sublevandis, qui Christi Ministri effecti essent, vel Ecclesiis reficiendis, earumque Ornamentis ad divinum cultum necessariis comparandis, vel pauperibus sustentandis addicta esse; siquidem ubi primum Ecclesie bona esse ceperunt, eam naturam & conditionem consecuta sunt, ut in alium quam in sacrum, & pium usum eorum fructus converti nefas esset. Conc. Rothomag. an. 1581. de Monast. ait: Ne existiment Commendatarii sibi, Commendatum Monasteriorum regimen ad luxum, vel prodigalitatem, aut ad augendam rem suam, & consanguineorum familiam: sed ad piam, & justam alienarum rerum dispensationem, & quarum non habent proprietatem, Deoque de omnibus reddendam esse rationem. Idem habet Conc. Aquense an. 1585. & Conc. Burdigal. an. 1583. tit. 16. ait redditus Ecclesie esse Dei proprios. & tit. 26. Peculium Christi sunt bona Ecclesie Episcopis, Sacerdotibus, & Clericis, cum ad honestum vitæ eorum subsidium, & spiritualis sumptum ministerii, tum ad pauperum alimentum, atque sustentationem tradita. Adde quod olim quarta pars reddituum Ecclesie in illorum divisione

sione pauperibus assignata fuerit; nunc verò est permixta cum redditibus Beneficiorum; nam nullibi separata reperitur.

Dixi, cum onere & pacto saltem implicito, quatenus fideles sua bona Ecclesiæ donabant ad Dei cultum & animarum salutem; ideoque cum onere ut ea in usus pios ac Deo gratos impenderentur.

Obj. 1. Conc. Trid. sess. 22. c. 3. statuit, ut Beneficarii, qui servitium debitum in Ecclesia quolibet die statuto omiserint, non acquirant dominium Distributionum. Et Pius V. declarat non recitantes Officium non facere fructus suos. Ergo Beneficarii, qui rectè suo Officio funguntur, acquirunt dominium fructuum.

Resp. Acquirunt reddituum dominium, sed restrictum, & gravatum onere iustitiæ impendendi superflua in pios usus, non autem absolutum, & liberum. Sic si darem alteri centum aureos ad peregrinationem cum onere erogandi id quod ultra necessariam sustentationem superfuerit; is acquirit dominium pecuniæ, sed gravatum; ideoque tenetur ex iustitia superflua pauperibus erogare; & si non eroget tenebitur ad restitutionem. Similiter Beneficarii possunt dici habere dominium fructuum Beneficii, quia habent dominium partis necessariæ ad honestam sustentationem, & dispensationem superfluatorum in pios usus impendendorum; sed dominium illud est gravatum

vatum onere justitiæ impendendi superflua in pios usus: sicut hæres habet dominium hæreditatis cum onere justitiæ solvendi debita defuncti. Item qui bona fide pecuniam alienam suæ permiscet, fit Dominus totius cumuli, sed cum onere justitiæ solvendi alienam suæ permixtam.

Obj. 2. Ex communi Theologorum sententia, Clerici habent dominium absolutum, ac liberum partis bonorum, quæ necessaria est ad suam sustentationem: ergo & bonorum superfluum.

Resp. Neg. C. Disparitas est quòd bona ad congruam Clerici sustentationem necessaria, ei data sint absolutè, cum solo onere rectè fungendi Officio spirituali. Quippe largitio bonorum necessariorum congruæ sustentationi Ministri Dei est pia impensa jam facta; pium est enim, & gratum Deo sustentare ejus Ministrum in ejus obsequium: sicut erogatio elemosynæ necessaria sustentationi pauperis est pia impensa, & bonum opus, quamvis pauper ille postea malè uteretur hoc dono. At bona superflua Clerici sustentationi non sunt data absolutè, sed cum onere illa in pios usus impendendi: nam datio talium bonorum facta absolutè, & sine hoc onere non est pius usus, cum non sit opus pium & Deo gratum dare alicui bona superflua, de quibus possit pro libito disponere in quosvis usus, etiam vanos. Bona autem omnia Ecclesiæ sunt bona Deo consecrata,

crata, & data eâ solùm intentione, ut in pios usus impenderentur.

Obj. 3. Si ita est, Ecclesia non deberet tolerare consuetudinem in multis locis vigentem, qua Beneficarii de omnibus bonis suis testantur pro arbitrio, & qua consanguinei divites eorum bonis ab intestato succedunt.

Resp. Neg. Quia 1. Ecclesia ad vitandas perturbationes, & multas lites potest huius obligationis observationem cujusque conscientiae relinquere; & sufficit ut c. 12. *de testam.* declaret, *quod mobilia per Ecclesiam acquisita de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non possunt*; cum jam id de immobilibus declarasset. 2. Cum nullus præsumendus sit malus, nisi probetur; non est censendus Beneficiarius donare consanguineis, vel impendere in usus profanos partem piis causis ex justitia debitam, sed tantum bona Patrimonialia, vel donatione, aut industriâ acquisita, vel suæ sustentationi debita, quæ parcius vivendo sibi reservavit. 3. Etsi constet partem aliquam bonorum piis causis esse debitam ex justitia, forum externum hoc tolerat ad impedienda multa mala, quæ ex innumeris litibus orirentur, ob difficultatem discernendi superflua illa ab aliis bonis: sicut non dat actionem circa venditionem injustam, dum læsio non excedit dimidiam partem justii pretii. Et verò, ex communi, mortaliter peccant Beneficarii, si testentur de superfluis ad usus non pios; cur hoc

hoc Ecclesia tolerat? Cur talem dispositionem non irritat?

Ex dictis sequitur Laicos, qui sive testamento, sive ab intestato succedunt bonis provenientes ex Beneficiis, vel qui alias dono acceperunt, nisi sint pauperes, teneri in conscientia ad illa restituenda pauperibus loci Beneficii, vel aliis piis causis: nam testator vel donator non potuit, jus in illa transferre ad usus profanos, cum ipse illud non habuerit; nam *Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur.* Reg. Jur. 79. in 6. Nemo enim dat quod non habet. Item qui aleam lucrati sunt aliquid notabile ex bonis illis superfluis tenentur *rem pauperum male partam restituere*, ut statuit Concilium Rhemense, An. 1583.

Not. 1. Ex dictis saltem patet beneficiarios teneri non solum ex charitate, sed etiam ex religione impendere bona superflua in usus pios, idque jure divino naturali; cum constet bona illa esse bona Deo dicata & ad ejus cultum data: ideoque si aliter impendant reos esse culpae mortalis & sacrilegii: ac proinde etiam si non constaret peccasse contra justitiam, merito ipsis in satisfactionem imponitur obligatio tantumdem ex bonis patrimonialibus restituendi piis causis, quantum ex Ecclesiasticis in usus profanos impenderit.

Not. 2. Clerici, qui pensionem Clericalem accipiunt, tenentur quoque superflua in pia
Tom. III. C opera

opera impendere: quia accipiunt illa ut Ministri Ecclesiæ, & cum onere illis bonis affixo. Item Commendatarii, cum subeant locum beneficiarii titularis in munere, jure & commodis, subeunt quoque eadem onera. Deinde bona Monasterii sunt bona Deo dicata: unde omnia ex natura sua, & ex vi donationis illorum debent impendi in pios usus. Religiosus verò habens Beneficium extra Monasterium, non unitum Monasterio, tenetur bona superflua impendere non in usum Monasterii, sed in usus pios in loco sui Beneficii, ut in subsidium pauperum, in fabricam, & ornamenta templi Parochiæ: nam ex jure & ex institutione Beneficii habet facultatem ac obligationem superflua in pauperes beneficii, & alios pios usus ejus loci præ cæteris impendendi. Quare illud, *quidquid acquirit Monachus, Monasterio acquirit*, non intelligitur de iis, quæ ex Beneficio acquirit, sed ex donatione vel propriâ industriâ.

Not. 3. Per congruam sustentationem intelligitur quidquid necessarium est ad victum, vestitum, & habitationem Beneficiarii ac personarum ei necessariarum, ad hospitalitatem exercendam, ad modicas aliquas donationes remuneratorias; uno verbo ad honestam ac convenientem cujusque vivendi rationem, ab omni luxu, & intemperantia alienam secundum cujusque Statum, Officium, Dignitatem, Ordinem, & qualitatem Beneficii. Quæ omnia

nia æstimari debent iudicio prudenti, & secundum consuetudinem piorum ac timoratorum ejusdem conditionis, & Sacros Canones de vita & honestate Clericorum, & regulam à Trid. sess. 25. c. 1. traditam, videlicet, *ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestie, continentie, ac sanctæ humilitatis exempla petere possint.* Quapropter non solum jubet, ut Episcopi modestâ suppellectili & mensâ ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliqua vitæ genere ac toto ejus domo caveant, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præferat.

Not. 4. Nomine piorum operum intelliguntur omnia opera misericordie tum corporalia tum spiritualia. Item omnia quæ ad Dei cultum & animarum salutem spectant; nam bona illa donata sunt non solum ad subveniendum necessitati corporali, sed etiam spirituali fidelium, & ad promovendum cultum divinum. Pauperes verò censentur ii, qui carent necessariis sive ad vitam, sive ad statum suum sustentandum secundum suam conditionem.

Porrò locus Beneficii, cæteris paribus, anteponendus est cæteris: hinc si in illo sint necessitates extremæ vel graves, illis statim subvenire debet Beneficiarius. Aliàs potest exteris opitulari, modò communium necessitatum proprii loci non obliviscatur.

Sed an Clerici tenentur etiam sub mortali impendere in pios usus partem superfluum bonorum, quæ accipiunt ex Ministerio spirituali, ut administratione Sacramentorum, Concionibus, Sacrificiis, fungendo Vicaria temporali, &c.

Resp. Non pauci asserunt cum Innoc. in cap. *Quia nos. De testam. & Panormit.* Quia i. ex jure non possunt de illis restari sicut de patrimonialibus, cap. 9. *de testam.* ibi: *de his tamen quæ consideratione Ecclesiæ perceperunt, nulum de jure possunt facere testamentum.* At talia sunt bona illa, quæ titulo Officii aut Ordinis percipiuntur. 2. Ex Conc. Namnetensi, c. 10. Presbyteri noverint decimas & oblationes, quas à fidelibus accipiunt, pauperum & hospitum & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis uti: de quibus omnibus sciant se rationem posituros in conspectu Dei, & nisi eas fideliter pauperibus, & his qui præmissi sunt, administraverint, damna passuros. Et Conc. Rhedon. an. 1273. c. 2. *Quidquid habent Clerici (scilicet ut Clerici) pauperum est. idem habet S. Aug. sup. cit.* 3. Ex S. Hier. l. 14. in Ezech. ad cap. 46. *Qui ditior est Sacerdos quam venit ad Sacerdotium, quidquid plus habuerit, debet dare pauperibus... Ut reddat ea quæ Domini sunt, Domino suo.* & ex S. Bern. Epist. 2. ad Fulcon: ubi generaliter ait: *quidquid præter necessariam victum ac simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.* 4. Quia ejus-

eiusmodi bona sunt bona Deo consecrata, utpote intuitu religionis & cultûs divini, perinde ac bona Beneficiorum, data ad sustentationem Ministri, & alios pios usus. Nec fideles dant illam pecuniam ut mercedem operis, vel pretium laboris, (nam hoc esset Simonaicum, cum opus & labor sint spiritualia) sed ut necessitatis & subventionis stipendium, inquit S. Thom. q. 100. a. 2. ut scilicet Clerici habeant unde sustententur, & siquid supersit, in pios usus impendant, & pauperes alant pro suo officio. Oblationes quæ à populo Deo exhibentur, ad Sacerdotes pertinent, non solum ut eas in suos usus convertant; verum etiam ut eas fideliter dispensent, partim quidem expendendo eas in his quæ pertinent ad cultum divinum; partim verò in his quæ pertinent ad proprium victum, partim etiam in usus pauperum, &c. ait Idem S. Th. 2. 2. q. 86. a. 2. Et verò bona Ecclesiæ, quæ à Patribus dicuntur bona Dei, & in pios usus impendenda, nihil ferè aliud erant tribus primis sæculis sub imperatoribus ethnicis, quàm pecunia & alia mobilia, quæ à fidelibus dabantur Clericis titulo ministerii spiritualis.

Q. 6. *An Clericus, qui habet bona Patrimonialia sufficientia, potest sibi sumere ex bonis Ecclesiasticis partem suæ sustentationi necessariam, & disponere de Patrimonialibus, perinde ac si careret Beneficio?*

Resp. Longè plures affirmant cum S. Antonin.

nin. 3. p. tit. 15. c. 1. §. 18. & Prob. 1. ex c. 16. & 30. de prabend & c. Charitatem, 12. q. 2. ibi: *justum namque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.* Ubi nulla fit distinctio divitum & pauperum, & c. Clerici 1. q. 2. *Clerici omnes stipendia sanctis laboribus debita secundum servitii sui meritum consequantur.* 2. Quia qui servit altari, potest vivere de altari, ex 1. Cor. 9. *Quis militat suis stipendiis nunquam? ... Nescitis quoniam qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* & Mat. 10. *Dignus est operarius cibo suo.* 3. Qui occupatus est in commodum aliorum, habet jus percipiendi ab iis necessaria ad suam sustentationem, quamvis dives sit. 4. Ex. c. Episcopi. & c. *Manifesta.* & sequentibus. 12. q. 1. colligitur Episcopos posse retinere bona patrimonialia cum portione Canonica bonorum Ecclesie. Idque supponit Alex. III. c. *Quia de testam.* ubi statuit Clericos posse testari de bonis patrimonialibus, non autem de Ecclesiasticis redditibus.

Ad Canones & textus Patrum in oppositum objici solitos, respondent Ecclesiam olim, cum ejus redditus essent exigui, statuisse ut distribuerentur solum iis qui indigerent, non autem iis qui Patrimonium haberent: postea vero hanc disciplinam mutasse.

Q 7. *Ad quid tenentur Episcopi, Parochi, & ii quibus animarum cura incumbit?*

Resp. I. Ii tenentur generatim jure divino residere, & per se Officium suum rectè præstare, oves sibi creditas verbo, exemplo & Sacramentis pascendo, eorum salutem ac utilitatem spirituales procurando, & peccata ac scandala, quantum possunt, impediendo. Est communis. Prob. I. Ex Ezech. 34. *Væ, Pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos: nonne greges à Pastoribus pascuntur? ... Greges meus non pascebant, &c. & ex I. Pet. 5. Pascite qui in vobis est gregem Dei; providentes spontaneè secundum Deum... Forma facti gregis ex animo.* 2. Ex Trid. sess. 23. c. 1. *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique divini Prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt...* S. Synodus eos admonet & hortatur, ut divinarum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate pascant & regant... *Declarat omnes... obligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diœcesi residentiam, ubi injuncto sibi Officio defungi teneantur, neque abesse posse nisi ex causis infra-scriptis, &c. Eadem omnino etiam quoad culpam,*

culpam, amissionem fructuum & pœnas de curatis inferioribus, & aliis quibuscunque, qui Beneficium aliquod Ecclesiasticum curam animarum habens obtinent, S. Synodus declarat & decernit, &c. 3. Quia quicumque accipit aliquod Officium præsertim cum emolumento, obligat suam personam ad proprias illius functiones, taciteque promittit se illas obituros quantum res feret; nec aliter ei committitur officium. Neque sufficit, quod suum officium præstet per alios, nisi necessitas vel majus bonum commune cogat eum ad tempus abesse: nam rectæ rationi repugnat, ut quis officium, præsertim cum emolumentis habeat, & onus illius in alium transferat. Deinde Pastorale munus est per se personale, nam is constituitur Pastor, cujus cura, diligentia & industria electa est ad Pastoralia munera ob-eunda. His adde Jus Canonicum tit. de Cleric. non resid.

Hinc Episcopi & Parochi peccant mortaliter contra jus divinum naturale, ideoque indispensabile, si notabili tempore sine gravi & iusta causa absint. Quod si iusta absentiae causa subsit, tenentur per alium idoneum gregi suo sufficienter providere. Circa hoc utrumque, Conc. Trid. ibid. eorum conscientias onerat proposito Dei timore; & iustas absentiae causas exponit, quæ sunt Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesie vel Reip. utilitas.

Porro

Porro residentia est personalis praesentia in loco Beneficii ad debitum Officium ibi praestandum. Quamvis autem omnia Beneficia etiam de jure communi & ex primæva sui institutione residentiam requirant: possunt tamen aliqua simplicia eam non exigere vel ex fundatione, vel consuetudine rationabili, ut cum Beneficia illa non habent sufficientes redditus ad sustentandum Beneficiarium, qui proinde cogitur alibi manere, ut habeat unde vivat.

Not. Provisi de Beneficio curam animarum habente, vel de Canonatu, tenentur publicam fidei professionem facere, alioquin fructus suos non faciunt, ex Trident. sess. 24. c. 12.

Resp. II. Speciatim de Parochis, tenentur.

1. Habere scientiam competentem, & sufficientem ad rectè dirigendas oves suas in rebus ad salutem pertinentibus; ideoque scire dogmata fidei, & Theologiam moralem, item Scripturas sacras & Canones, & statuta propria suæ Diocesis. *Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & Canones, ut omne opus eorum in Predicatione & Doctrina consistat, atque edificent cunctos tam fidei scientia, quam operum disciplina.* c. 1. dist. 38. ex Conc. Tolet. 2. Constantiter residere in sua Parochia, ex Trid. cit.
3. Pro ovibus orare & Sacrificium offerre, & quidem juxta *Toletum, Fagnan. Gavant. & alios.* iis applicare Missam diebus Festis ac Dominicis;

cis; quia Trident. dicit simpliciter teneri pro
 ovibus suis Sacrificium offerre, quod indicat
 specialem applicationem, & obligationem
 diversam ab ea, quàm habent singuli Sacerdo-
 tes applicandi fructum omnibus fidelibus. Et
 Conc. Mediolan. 4. à sede Apostolica appro-
 batum prohibet Curatis ne diebus Dominicis
 & aliis, quibus pro populo celebrare tenen-
 tur, aliud suscipiant Missarum celebrandarum
 onus. *Ita Fagnan.* Item S. Congregatio Car-
 dinalium apud Gavant. & Barbosam declara-
 vit non posse Parochum accipere stipendium
 pro Missa iis diebus, quibus tenetur ex Officio
 celebrare in sua Parochia, nempe diebus Festis
 ac Dominicis. Deinde Parochus accipit à
 suis ovibus sustentationem, ut sua munia pos-
 sit obire, & Missas his diebus celebret, non
 aliis profectò applicandas. 4. Populum fre-
 quenter, ut diebus saltem Dominicis neces-
 saria ad salutem docere, & Doctrinam
 Christianam explicare, eumque ad virtutes ac
 vitam Christianam adhortari per se, si possint,
 vel per alios idoneos, si legitimè impediti fue-
 rint: ita ut omnes faciliè quæ ad salutem con-
 sequendam necessaria sunt, scire possint, ex
 Trid. sess. 5. c. 2. & sess. 24. c. 4. ubi mandat
 Episcopis ut saltem Dominicis & aliis diebus
 Festis pueros in singulis Parochiis Doctrinam
 Christianam doceri curent. Hinc Bonacina
 ait. *Parochum mortaliter peccare, si uno conti-*
 nuo

nuo mense integro, aut etiam si duobus vel tribus mensibus totius anni discontinuis non concionetur: quia hæc videtur materia gravis non solum secundum se, sed etiam respectivè. 5. Sacramenta suis Parochianis ministrare quoties ea rationabiliter petunt, vel alium idoneum providere: nam ex Officio tenentur oves suas pascere, ordinaria media salutis à Christo instituta præbere, suorum utilitatem spiritualem procurare, & præstare ea omnia quæ Pastoris sunt; inter quæ præcipuum est Sacramenta ministrare & necessaria ad salutem docere; & sub hoc onere accipiunt stipendium sustentationis. 6. Peccata corrigere præsertim publica, & scandala tollere vel per se si possunt, vel ea deferendo Episcopo, si publica sint, & omnes peccati occasiones quantum fieri potest avertere, ideòque inquirere peccata publica: item scire an singuli Sacramenta debita in Paschate suscipiant, & Sacrum diebus Festis audiant, &c. 7. Magnam & peculiarem curam habere pauperum, & providere ne ob inopinam à justitia deflectant, eorum necessitates inquirere, iisque quantum possunt subvenire, ex Trid. sup. nam iis sunt loco parentum, & ad hoc specialius obligantur, quàm alii. Item pauperes sepelire, etiam sine ullo stipendio, & pro eorum salute orare. 8. Nullos Matrimonio conjungere, nisi sufficienter peritos rerum fidei, & præceptorum Dei ac Ecclesiæ. Ideòque horum ignaros prius docere: quia illi postea
illa

ista liberos suos edocere tenentur. 9. Invigilare ut Ludi - Magister rectè fungatur officio, pueros Doctrinam Christianam doceat, bonisque moribus imbuat verbo & exemplo. 10. Frequenter visitare infirmos, etiam si Sacramentis sint muniti: quia quo vicinior est mors, eo majus salutis periculum ingruit à Dæmone, & major est corporis ac animi infirmitas: ergo tunc maximè suorum salutem providere debent. 11. Servare Statuta Diœcesis, & curare ut à suis servantur: nam obligant in conscientia, cum sint lata à superiore habente potestatem præcipiendi & ferendi leges. 12. Tenentur ex justitia, etiam cum certo vitæ periculo, ovibus suis subvenire non solum in extrema, sed etiam in gravi eorum necessitate spiritali, ex Joan. 10. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis*: nam ratione officii ad amplius obligantur, quàm extranei Sacerdotes, qui cum periculo mortis tenentur proximo subvenire in extrema. Hinc juxta omnes Parochus tenetur suis peste laborantibus Sacramenta, præsertim Pœnitentiam, ministrare per se, vel per alium idoneum, nisi Episcopus jubeat ut ipsemet ministret: quamvis enim salutis suæ absolutè providere possint per actum perfectæ contritionis, tamen quia talis actus difficilis est; censentur esse in necessitate gravi. Et S. Congregatio apud Fagnan. approbante Gregorio XIII. censuit Parochos tempore pestis teneri omnino residere in suis Ecclesiis,

clesiis, & per se vel per alium idoneum ministrare peste infectis Baptismum & Pœnitentiam. Id tamen possunt per alium idoneum ob maiorem utilitatem Parochiæ, ut ipsi sanis prodesse possint, & erga illos officio Pastoris fungi. Idem dic de Superioribus regularium. 13. Denique omnium bonorum operum ac virtutum exempla præbere, ex Trid. sup. & ex ad Tit. 2. *In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum.* Quo virtutis amorem & vitii odium ac fugam suis efficacius ingenerent, scientes, quod pro animabus illorum rationem sint reddituri, ad Heb. 13. Igitur vitam suam ita instituant, ut quod verbis populum docent, ipsi opere confirmant, ac veluti in imagine ostendant, *forma facti gregis ex animo.*

Sed quantum temporis absentiae sine causa justa ad mortale sufficit?

Resp. Cabassut. l. 5. Jur. Can. c. 1. docet absentiam 15. dierum intra annum non esse mortalem, modo relinquatur idoneus substitutus. Sed num pauciores sufficiant, alii viderint. Possunt autem Parochi ob certas causas justas & necessarias, sed prius (ut statuit Trident.) per Episcopum cognitæ & probatæ abesse sine culpa, relicto Vicario idoneo ab Episcopo approbato.

CA-

TRACTATUS

CAPUT II.

De Statu & obligationibus Religiosorum.

Q. I. Quid est Status Religiosus?

Resp. Quid est stabile vitæ institutum, ab Ecclesia approbatum, & tendens ad perfectionem Christianam per tria vota paupertatis, castitatis & obedientiæ. Ad ejus essentiam tria requiruntur. 1. Tria illa vota, quæ substantialia vocantur, eaque perpetua de se & ex parte voventis: nam Religio est stabilis quædam forma vitæ perducens ad perfectionem charitatis per primaria Christi consilia, quibus remouentur præcipua impedimenta, & homo se suaque omnia consecrat Deo in perpetuum holocaustum. Non necesse est tamen, ut sint solemnia; nam qui in Societate Jesu vota simplicia emittunt, sunt verè Religiosi, ut definiit Gregor. XIII. Bulla *Ascendente Domino*. quia per vota simplicia potest fieri traditio irrevocabilis ex parte voventis in perpetuum Dei obsequium: quæ sufficit ut quis constituatur in statu Religioso; nam ad statum propriè dictum non requiritur immutabilitas omni modo, sed satis est quod religiosus se ipsum votorum vinculis liberare nequeat, ut patet in servo, qui rectè dicitur esse in statu servitutis, quamvis possit à Domino manumitti. Hinc vota Religionis alia sunt simplicia, quæ fiunt sine solemnitate; alia solem-

nia,

nia, quæ fiunt cum certa solemnitate ab Ecclesia instituta. Quæ solemnitas juxta multos in eo consistit, ut vota emittantur sub certa regula à Sede Apostolica approbata, juxta ritum substantialem in eadem regula præscriptum, cum traditione & acceptance ex utraque parte perpetuis, & viâ ordinaria indissolubilibus. 2. Approbatio Ecclesiæ, quia Ordo Religiosus est status supernaturalis distinctus à communi statu Christianorum, & sacra quædam communitas, in quâ debet esse spiritualis jurisdictio in utroque foro. Hæc reservata est Papæ in Conc. Later. & Lugdun. 3. Traditio facta Superiori ut Ministro Dei illam acceptantis, quâ vovens se totum Deo in Religione dedicat, & Religioni propter Deum tradit irrevocabiliter ex parte sua.

Q. 2. Quenam requiruntur ad valorem professionis Religiosæ?

Resp. Sequentia 1. Certa ætas, quæ ex Trid. sess. 25. c. 15. est annus 16. completus. 2. Ut non fiat nisi post annum integrum & continuum probationis, ibid. Dico *continuum*, ita ut si novitius vel die uno Religionem deseruerit, reversus debeat rursus integrum annum probationis conficere, ut validè profiteatur. Imò duarum horarum interruptione reddi novitiatum nullum resolvit S. Congregatio, teste Fagnan. ad cap. *ad nostram*. de regular. nam ex Canonistis dum in aliquo decreto requiri-

quiritur aliquod tempus, illud debet esse continuum. 3. Ut non fiat cum vinculo matrimonii consummati, aut sine consensu conjugis, ex c. 3. & c. 12. *de convers. conjug.* 4. Ut proficiens nullum habeat impedimentum in illo ordine essentials, quia per illud redditur inhabilis ad Professionem hujus Religionis, nec ejus traditio verè acceptatur. 5. Emissio trium votorum substantialium spontanea, non fraude nec metu injusto extorta, quæ sui ipsius traditionem complectitur. 6. Acceptatio traditionis facta nomine Dei & Religionis ab habente potestatem illum incorporandi tali Religioni, c. 13. *de regular.* nam professio fit ad modum contractus onerosi utrimque obligatorii, quo professus fidem suam adstringit Deo, traditque se Religioni propter Deum, & Religio ipsa obligatur ad eum, tanquam membrum suum tractandum, alendum, curandum, gubernandum, retinendum secundum Religionis institutum. Ergo requiritur qui juxta cujusque Religionis decretum, habeat potestatem & voluntatem admittendi nomine Religionis, & obligandi Religionem.

Eadem requiruntur, ut Vota simplicia Societatis nostræ sint valida: nam per illa quis verus Religiosus efficitur, & non soli Deo sed etiam Societati obligatur tradens se illi; & Societas quoque obligatur ad ipsum alendum, gubernandum, imò & retinendum nisi iusta

caus.

causa illius dimittendi subfit, ut constat ex suis
Constitut. & Bullis SS. Pontificum.

Observe 1. Professio fieri potest vel expresse vel tacite. Expresse fit, cum quis utitur formula promissionis, quæ voluntatem se Deo & Religioni obstringendi ac tradendi explicet. Tacite fit tripliciter. 1. Cum quis exacto probationis tempore defert per triduum habitum professorum, ubi is aliquo signo distinctus est. c. 3. *de regul. in 6.* 2. Si tali habitu suscepto faciat aliquod opus professis proprium, ut si in Capitulo suffragium dederit, cap. 4. *de regul.* 3. Si ex ea Religione, ubi novitii & professi eundem habitum habent, deferat habitum per totum annum, eo expleto censeris professus, c. 1. *de regul. in 6.* & *Clement. II. de regul.* debent autem hæc fieri animo profitendi, & consentiente illo cujus est admittere ad Religionem.

2. Ex Trident. sess. 25. c. 19. qui emisit professionem nullam propter vim ac metum, vel defectum ætatis, aut quid simile, potest reclamare intra quinquennium à die professionis, causas nullitatis deducendo coram superiore & ordinario, retento semper habitu. Sed post quinquennium non debet audiri.

3. Ut Professio, quæ nulla fuit ab initio, valida fiat, necesse est ut ipse sciens esse nullam, postea ratam habeat, vel certè apud se ita statuatur, volo illam esse validam, etiamsi fortè ob aliquam causam ab initio valida non fuisset.

Tom. III.

D

Non

Non enim satis est eam ratificare, ex eo quod putetur ab initio fuisse valida: quia hæc ratificatio ex errore proficiscitur, unde non est voluntaria, cum incogniti nulla sit voluntas; & ignorans nullitatem votorum non censetur contraxisse novam obligationem diversam à priore.

4. Ex communi, cætera vota simplicia extinguuntur per professionem, saltem si profitens velit commutare, cap. 4. de voto. quia talis commutatio est evidenter in melius: nam (ut ait S. Thom. 2. 2. q. 88. a. 12. ad 1.) *Omnia alia vota sunt quorundam particularium operum; sed per Religionem homo totam vitam suam Dei obsequio deputat.* Sed controvertitur an ad hanc commutationem requiratur ut profitens illam intendat, nec ne. Quare Suarez consulit ut profitens admoneatur de huiusmodi commutatione facienda.

5. Professus obligatur ad tendendum ad perfectionem: nam ex vi suæ professionis tenetur velle statum suum servare, & secundum illum vivere. S. Th. q. 186. a. 2. & est communis sent.

Q. 3. An Papa potest dispensare in Votis solemnibus ex gravi causa?

Resp. Aff. Ita communis. Quia 1. Solemnitas votorum est ex solo Jure Ecclesiastico, ut constet ex c. unico de voto in 6. & ex constit. Gregor. XIII. *ascendente Domino* ergo potest eadem

dem auctoritate tolli, ergo Papa potest in votis solemnibus dispensare, perinde ac in simplicibus. 2. S. Pontifices saepe in his votis dispensarunt, ut cum Ramiro Rege Arragoniae, Casimiro I. Rege Poloniae Religionis professis, & aliis apud Cajet. Azor. & alios. Nec obstat cap. 6. de statu Monach. ubi Innoc. III. dicit: *Abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa Regulae Monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Quia solum vult sine abdicatione & castitate statum religiosum non posse consistere, etiam cum licentia Papae; ac proinde Papam non posse dispensare cum Monacho manente in Statu Religiosi professi. At de plenitudine potestatis potest aliquem extrahere ex illo statu, ad contrahendum matrimonium ob gravem causam, v. g. ut religio & pax in Regno firmentur.

Q. 4. *An Religiosi sunt capaces Domini rerum temporalium?*

Resp. I. Religiosi non solemniter professi possunt in particulari habere dominium bonorum temporalium, licet non possint de illis pro libito disponere, nec iis uti sine licentia superioris. Constat ex Constit. Gregor. XIII. *Ascendente Domino.* sic statuente de iis, qui post probationis biennium vota simplicia emisissent in Societate Jesu. Quare non est de essentia paupertatis religiosae, ut privet dominio,

minio, sed solum ut privet potestate utendi & disponendi pro libito & sine licentia superioris, & ut illo volente obliget ad abdicandum suarum rerum dominium. Enimvero dominium, cujus usus ita impeditus est ac dependens, & alienatio sic obstricta & debita parvi momenti est; tuncque non plus habes in temporalibus rebus potestatis, quæ exerceri possit ad libitum, quam is qui caret Dominio.

Resp. II. Religiosi solemniter professi possunt habere in communi dominium bonorum temporalium, ita ut illud sit penes communitatem, ex *Trid. sess. 25. c. 3.* quia neque ex ordinatione Ecclesiæ, neque ex intentione votantium communitas religiosa fit incapax Domini: & aliunde intentio fidelium bona religiosis donantium est transferre illorum dominium in communitatem religiosam. Hæc tamen non habet dominium illorum absolutum ac liberum, sed ligatum ac restrictum ad congruam sustentationem religiosorum & pios usus, ita ut non possint in usus profanos impendi sine injustitia. Nam hæc bona sunt Deo dicata & donata solum ad pios usus; eademque est ratio illorum ac aliorum bonorum Ecclesiasticorum. Porro bona religiosorum immobilia, & mobilia pretiosa, quæ servari possunt, alienari nequeunt, nisi in commodum religionis: nam sic à jure statutum est; hæcque est intentio donantium, ut religio perseverare possit.

Resp.

Resp. III. Religiosi solemniter professi sunt in particulari incapaces omni domini, usus-fructus, & similis juris bonorum temporalium, sive mobilium sive immobilium. Est communis, & certa, inquit Lessius: nam Ecclesia hanc incapacitatem annexuit solemnii voto paupertatis, sicut & incapacitatem matrimonii solemnii voto castitatis. Item in nostra Societate Coadjutores formati sunt incapaces omnis Domini, nisi à Societate legitime dimittantur: quia Ecclesia hanc incapacitatem annexuit illorum votis licet tantum publicis, non solemnibus. At Religiosi professi retinent dominium famæ, & jura merè spiritualia: nam his non renuntiant, & Ecclesia eorum voto annexuit incapacitatem domini rerum duntaxat temporalium.

Resp. IV. Religiosi professi Beneficarii, ut Abbates, Priores & similes habentes Beneficia Regularia vel Sæcularia habent jus administrandi, & dispensandi fructus sui Beneficii tum ad congruam sustentationem, tum ad causas pias; quia id eis à jure & consuetudine concessum est. At nihil possunt impendere in usus profanos, vel consanguineis non indigentibus donare: aliàs peccant contra justitiam, & accipientes tenentur ad restitutionem: quia istorum bonorum non sunt Domini, sed solum administratores & dispensatores, habentes tantum jus & facultatem ad impendenda illa bona secundum præscriptum Canonum

nonum ac Religionis, & intentionem eorum, qui ea religioni vel Ecclesiæ donârunt. Imò etiam peccant contra votum paupertatis, disponendo de re temporalì sine licentia legitima.

Q. 5. Ad quid obligatur Religiosus ex vi voti paupertatis?

Resp. Ex communi sent. tenetur. I. Nullam rem temporalem pretio æstimabilem sine licentia superioris accipere, retinere, absumere, destruere, permutare, commodare, alienare, donare, aut ea uti. Nihil enim pretio æstimabile potest habere & tractare ut proprium, id est propriâ voluntate ac auctoritate, seu proprio arbitratu ac nomine, & sine dependentia ac licentia superioris; nam per votum paupertatis, etiam simplex, quod fit in Societate Jesu post biennium probationis, homo privatur potestate utendi & disponendi sine licentia superioris de quavis re temporalì, & usu ullo domini libero ac independente, quamvis retineat dominium sed restrictum & dependens à superiore, etiam quoad retentionem, & cum obligatione illud relinquendi ad nutum superioris. Per solemne verò Religiosus privatur insuper omni dominio etiam radicali, proprietate, usufructu, & simili jure rerum temporalium. Constat ex sensu ac usu Ecclesiæ, & ex c. *Non dicatis* 12. q. 1. exc. 6. *de Statu Monach.* ubi Innoc. III. ait: *Prohibemus*

mus districte in virtute obedientia, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat, &c. Unde si quidquam alicui fuerit specialiter destinatum, non presumat illud accipere, sed Abbati vel Priori assignetur. & ex Trident. sess. 25. c. 2. Nemini Regularium tam virorum quam mulierum liceat bona immobilia vel mobilia quovis modo ab eis acquisita tanquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere; sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporentur. Imò juxta Navar. & Suarez votum illud obligat ad non desiderandum habere aliquid proprium & ut suum, ex c. Voventibus 17. q. 1. ibi: Voventibus Virginitatem non solum nubere, sed etiam velle damnabile est.

Hinc ex communi, Religiosus sive solemniter Professus sive non, peccat si quid seu domi seu foris sine Superioris licentia expressa vel implicita, aut tacita, aut in necessitate prudenter praesumpta accipiat, possideat, retineat, destruat, commodeat, commutet, absumat, donet, alienet, aut aliquare utatur: nam ista omnia sunt actus proprietarii, cum fiant proprio arbitratu ac auctoritate & sine licentia superioris. Omnis autem actus possessoris proprietarii est religioso illicitus: nam per votum paupertatis abdicat se potestate possidendi aliquid ut proprium & sine dependentia ac licentia. Imò ista non solum sunt sacrilegia contra votum, sed etiam furta contra justitiam, ut notat Suarez: nam cum res illa sit communis,

committitur furtum usurpando rem alienam, vel ejus usum, invito Domino seu administratore ac possessore, qui est loco Domini, nempe religione, quæ habet Dominium, vel saltem administrationem & possessionem bonorum illorum. Idque etiam si res illa Religioso ab externis donata sit; quia hoc ipso quod ab illo acceptatur, acquiritur communitati, nam ratione voti & traditionis suæ ac pacti cum religione quidquid acquirit religiosus, acquirit religioni, ut constat ex variis juribus, ex consensu Doctorum, & ex praxi ac sensu Ecclesiæ. *Furtum est privata possessio... Societatis enim expilatio est rei cujuscunque & undecunque in privatum usum se vocatio.* ait S. Basil. in Constit. Mon. c. 34. quare omnis alienatio, donatio, &c. sic facta est irrita, & restitutioni obnoxia. Unde nec licet Religioso rem acceptatam reddere donatori, quia id esset alienare quod acquisitum est religioni.

Nostri verò, qui vota tantum simplicia emiserunt, peccant mortaliter, si de rebus, quarum habent dominium, disponant vel utantur in quantitate notabili sine licentia superioris: nam licet possint retinere & acquirere dominium radicale bonorum temporalium, sunt tamen privati jure actuali de illis disponendi suo arbitratu & sine licentia superioris. Sed controversitur an dispositio sine licentia superioris facta sit quoque invalida. Porro si non habent dominium, nisi bonorum quæ in sæculo posside-

fide-

fidebant, vel quæ postea ex successione necessaria & ab intestato, vel fortè etiam ex libera parentum dispositione obveniunt, quæque ad eorum patrimonium pertinere videntur. Unde aliæ res, quas aliunde, ut ab amicis, vel industriâ acquirunt, hoc ipso fiunt Societatis, ideoque harum dispositio sine licentia facta est certò invalida: quia intentio Societatis aut superiorum licentiam acceptandi concedentium non est, ut huiusmodi rerum dominium acquirant.

Item Religiosus sæpius quid leve sine licentia recipiens, absumens, vel impendens, vel destruens ex bonis communitalis, vel aliunde datis, etsi sine animo iterandi & attingendi quantitatem notabilem, peccat tamen mortaliter, quando scienter pervenit ad quantitatem sufficientem ad mortale furtum sic factum: nam est eadem ratio ac de furtis minutis, ut docet Sanchez; quippe ultima acceptione complet quantitatem notabilem furti & proprietatis. Quod verum est licet ista sint esculenta vel poculenta domûs: nam hæc sunt pretio æstimabilia, & Superior debet esse circa illas acceptiones graviter invitatus; tum quoad modum, cum repugnent disciplinæ religiosæ & subordinationi debitæ: tum etiam quoad substantiam, cum repugnent mortificationi, & foveant sensualitatem, quæ est magnum impedimentum perfectionis. In his tamen ad mortale requiritur eadem quantitas,

D 5

quæ

quæ in esculentis & poculentis respectu famulorum ad furtum mortale. Idque certum omnino censendum est, saltem si ista sine rationabili necessitate sumantur.

Hinc etiam peccat contra votum paupertatis Religiosus, qui à sæculari invitatus, manducat aut bibit sine licentia Superioris; nam comestio & potatio, ex communi hominum sensu est usus activus facti rei temporalis in proprium commodum, & pretio æstimabilis; qui proinde per votum paupertatis illicitus est sine consensu Superioris, sicut comestio & potatio rei sine consensu Domini est injusta, & Religioso non licet uti ulla re temporali pretio æstimabili sine licentia Superioris; nam qui usum rei pretio æstimabilem accipit suo arbitratu & sine licentia, jam aliquid pretio æstimabile accipit propriâ voluntate ac auctoritate, & sine licentia Superioris, ac proinde quoad aliquid pretio æstimabile se gerit ut Dominus. Ita Suarez, Sanchez, & alii. Ilfing addit contrariam opinionem fuisse à R. P. Virellescho Præposito Generali Societatis prohibitam tanquam non consentaneam paupertati, quam Societas profitemur, neque à Professoribus nostris docendam, neque ulli reipsâ exercendam. Porro usus rei, quæ uno usu consumitur, ut alimentum tanti æstimatur quanti res ipsa, quia tunc tota res accipitur, ut notat Suarez.

2. Tenetur esse animo paratus exui rerum sibi permissarum possessione & usu omni momento, quo Superior voluerit. Nihil enim potest retinere, nisi cum dependentia continua à voluntate superioris: nam quod auferri non potest, habetur ut proprium.

Hinc peccat contra votum, qui rem cum licentia acceptam abscondit, ne Superior eam auferat, repetat, vel licentiam datam revocet. Item qui murmure, querelis Superiorem impedit ne rem concessam repetat: vel dum Superior aliqua ei aufert, conqueritur tanquam de injuria: nam ista omnia sunt actus sibi usurpantis, usum independentem ac irrevocabilem, cujus est incapax per votum paupertatis. Quippe non potest acquirere sibi jus ad res temporales, quod non subordinetur Superiori, eique acquiratur, alioqui jam haberet aliquid proprium pretio æstimabile, nempe jus ad talem usum irrevocabile. Item talis jam rem possidet animo ac modo proprietario; & vult habere, & quantum in ipso est, facit licentiam irrevocabilem. Licentia autem irrevocabilis in hac materia est iniqua & nulla, utpote repugnans paupertati; cum per illam res jam possideatur ut propria, quippe quæ jam repeti nequeat. *Ita ex communi Suarez.*

3. Tenetur rem sibi concessam dimittere statim atque Superior revocat licentiam datam; alioqui jam eam haberet sine licentia.

4. Rem

4. Rem quamlibet determinatè concessam ad unum usum, non potest adhibere ad alium usum etiam honestum; nam hic usus esset sine licentia: ideòque esset actus proprietarius, qui per votum paupertatis prohibetur: nam votum tollit facultatem habendi proprium, & proinde etiam actum talis facultatis: quod enim tollit facultatem, à fortiori tollit actum. Unde peccat mortaliter si pecuniam notabilem ad unum usum concessam impendat in alium sine licentia. Item non potest id, quod ad usum sibi conceditur, alteri commodare sine facultate, quia Religiosus habet tantum jus utendi ad suam utilitatem rebus sibi concessis, continuò dependens. Usuarius autem non potest usum rei sibi concessum concedere alteri, hoc enim est usu-fructuarii, *Instit. de usu & habitu*. A fortiori, ut notat Layman, non licet Religioso secum auferre, vel alteri dare esculenta aut poculenta, quæ in mensa singulis apponuntur, nisi adsit licentia generalis usu ipso expressa, vel inducta in rebus huiusmodi: sicuti cum quis aliquos convivio excipit, non facit eos Dominos rerum appositarum, neque copiam facit, ut eas ad alios transmittant, aut in proprias domos asportent. Nec refert quòd suâ parsimoniâ aliquid sibi reservavit; nam ista ei solùm conceduntur, ut ipse absumat ad suam sustentationem; & quidquid residuum est, manet in bonis Monasterii. Estque communis & vera sententia, inquit Suarez:

Suarez, non licere Religioso sine ulla licentia Superioris donare intra vel extra Religionem aliquid ex rebus sibi concessis ad usum suum, licet possit ipse illud consumere, ut si de quantitate cibi aliquid sibi subtrahat, vel ex quantitate pecuniæ quam iter agendo posset expendere: quia ei conceditur tantum talis usus facti pro se; & ideo præter illum non potest ullum alium suâ auctoritate usurpare: si ergo illum usurpat, in eo se gerit ut Dominus.

5. Tenetur adhibere eam saltem diligentiam in conservandis rebus sibi ad usum concessis, quam adhibere solent viri prudentes & diligentes in rebus suis: nam habet obligationes usufructuarii, cui precario conceditur usus salva rei substantia, estque actus dominii independentis rem negligere, vel pro libito deteriorem facere, aut destruere. Quod si res etiam ad consumptionem tribuatur, ut vestis, oleum, &c. tribuitur ei tantum ad consumptionem necessariam vel utilem, non autem ad destructionem Monasterio damnosam, & ex negligentia acceleratam. Quare si res suâ negligentia pereat, aut deterior fiat, vel si quid plus æquo consumat, peccat contra votum & iustitiam.

6. Non potest habere superflua, pretiosa & statui paupertatis non convenientia, nec quidquam etiam validè impendere in usus turpes, vel vanos, vel dedecentes statum religiosi, ita ut magis videantur convenire sæculari di-

Viti.

viti, quàm Religioso pauperi. Nam, ut ait De Lugo, votum paupertatis non solum obligat ad non utendum sine licentia Prælati, sed etiam ad conservandum statum pauperis, & vitandos sumptus qui pauperes non decent secundum Religionis institutum. Idque etiam si Superior consentiat; nam Superior tales usus nec licite, nec valide concedere potest. Ita Nav. Sanch. De Lug. Layman. & alii. tum quia repugnant statui pauperis, & à Canonibus prohibentur: tum quia Superior non est Dominus bonorum communis, nec eorum quæ dantur Religioso, sed solum administrator secundum Canones & regulam Ordinis. Jura autem & decreta à Summis Pontificibus, qui sunt supremi omnium Religionum Prælati, condita vel confirmata, ei solum concedunt administrationem ad usus necessarios, & pios ac statum religiosum decentes, verantque quidquam ad profanos & vanos usus impendi. Et Conc. Trident. sess. 25. c. 2. ait: *Mobilium usum ita Superiores permittant, ut eorum suppellex statui paupertatis quam professi sunt, conveniat, nihilque superflui in ea sit.* Ergo Superior non habet potestatem concedendi hanc licentiam, quæ proinde nulla est. Unde S. Congregatio Cardinalium, teste Fagnano in c. *Monachi*, declaravit *Regulares præter suppellectilem, quæ statui paupertatis regularis convenit, non posse de licentia suorum superiorum regularium alia bona mobilia superflua, & dependenter*

denter à voluntate eorundem Superiorum, & ad solum usum proprium possidere seu retinere, & possidentes vel tenentes mobilia superflua non excusari propter licentiam Superiorum à culpa & pœna. Quare nec Prælatus cum ipso conventu potest hanc licentiam concedere: nam licet Conventus sit Dominus eorum bonorum, hoc tamen dominium est restrictum per votum paupertatis, Ecclesiæ decreta, & intentionem donatorum ad usus necessarios, utiles & pios. Ita *De Lugo, Lessius, Navar. Sanchez & alii.*

Hinc Religiosus impendens aliquid notabile, etiam cum licentia Superioris, in usus vanos, superfluos & profanos, ut in ludos, convivia, vanas picturas, res sumptuosas, vestes sericas, &c. peccat contra votum; cum hæc licentia nulla sit. Qui verò in ludo aliquid lucratus est ex bonis Religiosi, vel accepit in usus vanos & dedecentes ejus statum, tenetur illud restituere Religioni, perinde ac si accepisset à fure. Igitur cum pecunia vel res generaliter conceditur à Superiore, intelligi debet concedi solum in usus honestos, necessarios vel utiles, & statui religioso decentes, cum aliter nec licite, nec valide concedi queat.

7. Procurator, Oeconomus, & similes non possunt quidquam dare, impendere, alienare, pro libitu, sed solum secundum Ordinis regulam, & Superioris voluntatem, & quatenus ratione muneris eis commissum est. Unde
Sanchez

Sanchez cum multis infert Procuratorem peccare mortaliter contra votum, si quid notabile in alios usus præter assignatos à Superiore, quantumvis ii ex se liciti sint & communitati deserviant, expendat sine expressa vel prudenter præsumpta Superioris voluntate, quia agit ut Dominus. Item dispensator aliquarum rerum tenetur eas distribuere secundum regulam & voluntatem Superioris, ita ut non det alia nec plura vel pauciora, nec meliora vel deteriora quam scit Superiorem velle: quâ parte enim discedit à voluntate Superioris, incurrit vitium proprietatis, cum expendat vel distribuat perindè ac si esset Dominus, & ab alterius arbitrio non penderet. Deindè quidquid fit ultra facultatem sibi concessam, fit sine licentia, sed proprio arbitratu ac autoritate; ideòque est actus proprietarius: actus enim proprietarius est is omnis, qui proprio arbitratu & autoritate fit; talis autem est is omnis, qui fit sine licentia Superioris. Ita Suarez & alii: *Oportet quòd ea, in quibus inferior superiori subijcitur, dispenset non aliter quàm ei à superiori fuerit commissum.* ait S. Thom. 2. 2. q. 32. a. 8. Porro in nostra Societate officiales pendunt in omnibus à voluntate immediati Superioris localis.

Ipsi verò Religionum Prælati peccant contra paupertatis votum & iustitiam, si bona Conventûs aliter impendant vel donent, quàm Ordinis sui regula, vel approbata consuetudo

suetudo, aut Superiorum Prælatorum voluntas eis permittit. Et si quid notabile donent vel impendant in usus vanos, aut superfluos, peccant mortaliter, & alienatio irrita est; & restitutioni obnoxia. Quia Prælati non sunt bonorum communium Domini, sed solum administratores in utilitatem religionis & pios usus, ex c. 2. de donat. & voto ut alii obstringuntur. Nec id possunt etiam cum consensu Conventus: nam etsi conventus habeat dominium istorum bonorum; tamen hoc dominium per votum paupertatis; Ecclesiæ decreta & per intentionem donatorum est restrictum ac limitatum ad pios & necessarios usus ut dictum est. Sed notanda sunt sequentia.

1. Licentia Superioris requisita debet esse vel expressa, vel implicita, quæ scilicet contineatur virtualiter & implicite in alia expressa; vel tacita quæ rei cognitionem in Superiore supponit, & quæ ex circumstantiis prudenter adesse iudicetur, ut cum Prælatus sciens subditos aliquid accipere, retinere, donare, non prohibet cum facile possit; nam tunc tacite consentire censetur: secus si difficile impedire posset, eo quod v. g. timeret ne domus turbaretur tuis querelis, tunc enim merè tolerat, non concedit, unde non excusaris: licentia tamen tacita, vel generalis in Religionibus bene ordinatis non conceditur, nisi in rebus levis momenti & crebro occurrentibus.

2. Licentia præsumpta seu interpretativa

Tom. III.

E

non

non sufficit, nisi cum res & causa urget, & Superior non potest tunc adiri; ita ut censeatur non velle, ut ejus licentia expressa tunc requiratur, vel concedere licentiam quamvis non petatur. *Ita Lessius & alii.* Nam non sufficit quod licentia daretur si peteretur; nam cum conditio illa non ponatur in re, non ponitur id quod ex ea sequeretur. Sic non cessat obligatio legis, quia Superior in ea dispensaret, si rogaretur.

Hinc ad mortale vitandum non sufficit quod Superior licentiam concederet, si peteretur, sed facultas expressa requiritur, si res differri, aut Superior adiri possit: quia alias Superior esset rationabiliter invitatus, non solum quoad modum, sed etiam quoad substantiam; nam Superior ex officio tenetur sub mortali non consentire, ut inferior de rebus disponat non petita licentia, cum peti potest: nam alioqui dissolveretur & everteretur religiosa disciplina cum gravi damno spirituali Religionis, quod ex officio tenetur impedire Superior.

Porro, qui rem ex praesumpto consensu accepit, tenetur postea ubi primum potest, petere licentiam ut retinere possit: quia licentia requiritur non solum ad accipiendum, sed etiam ad retinendum: ergo haec ad retentionem peti debet, cum potest. *De Lugo, &c.*

3. Requiritur licentia omnino voluntaria, quae non sit per vim, metum, fraudem, obtenta, nec

ta, nec procedat ex errore. *Ita Suarez, Sanchez, De Lugo & alii.* Hinc si Religiosus importunâ sollicitatione vel querelis aliquid impetret à Superiore, ideo solum permittente, ut hominis molestâ importunitate se liberet, vel quia timet majus malum, aut ne subditus querelas & murmurationes effundat, ut ait De Lugo, est paupertatis violator: quia hæc non est licentia voluntaria, sed mera tolerantia extorta, & usus rei sic concessus est injustus, perinde ac usus equi à Domino vi vel metu injusto extortus. Idem dic si fingat causam ob quam ei concedatur licentia, vel taceat id quo cognito non solet dari. *Ita Suarez, Sanchez, & alii.* nam tunc error vel ignorantia facit ut licentia non sit voluntaria. ideoque ut sit nulla.

4. Non sufficit licentia tantum debita, sed quæ probabiliter præsumatur deneganda, vel quæ irrationabiliter denegetur. *Ita Suarez, & alii.* quia tunc acceptio usûs, & dispositio esset verè & de facto sine licentia Superioris, & independens, & fieret nomine proprio: nam voluntas debita, nulla voluntas est, quando contraria de facto inest. Et sicut quamvis dives teneatur pauperi dare eleemosynam in gravi necessitate, si tamen deneget, non licet accipere: ita hîc. Deinde rectus ordo id postulat; nam quisque sibi facillè persuaderet licentiam sibi irrationabiliter negari, cum magno detrimento spirituali.

5. Ex communi, quantitas sufficiens ad fur-

tum mortale, sufficit etiam ad peccatum mortale contra hoc votum: nani hoc peccatum proprietatis se habet instar furti, cum sit usurpatio rei vel usus, aut alienatio aut consumptio rei sine consensu Superioris, sine quo est injusta & sacrilega. Hæc autem quantitas sufficiens est ea, quæ absolutè & in se spectata censetur notabilis sine respectu ad personas. Hinc (ut notant Sanchez, Delugo, & Ilung) falsum est Religiosum in hoc habendum esse ut Filium-familias, si (ut docent multi) respectu illius major quantitas ad furtum mortale bonorum paternorum requiritur, quam respectu extranei, eo quòd putent plus requiri ut Pater sit rationabiliter graviter invitus: nam peccatum contra paupertatem non mensuratur præcisè ex damno temporali, sicut furtum filii; sed multò magis ex damno spirituali religiosæ disciplinæ, circa unum ex fundamentis præcipuis vitæ religiosæ. Gravitas autem culpæ quâ sine licentia usurpatur usus rei, quæ hoc usu non consumitur, mensurari debet ex æstimabilitate talis usus, & temporis diuturnitate.

6. Si Religiosus inconsulto Superiore recuset acceptare rem sibi ex liberalitate oblatam, Sanchez docet eum non peccare contra hoc votum: quia vi illius non obligatur ad acquirendum Religioni, sed ad non alienandum, accipiendum, utendum sine licentia. Potest tamen peccare contra charitatem, impediendo

do sine justa causa bonum Religionis, cui illa res ipso acceptante acquirenda erat. At non peccabit, si domum non necessarium Religioni recuset ex justa causa, v. g. ut liberior sit ad sua ministeria obeunda, vel ad maiorem ædificationem.

7. Quoties Religiosus damnum injustè intulit sive extraneis, sive Religioni, ejus bona usurpando vel destruendo, vel aliter nocendo, tenetur restituere, quantum potest, ex his bonis de quibus licitè posset disponere in alios usus, vel imminuendo expensas quas licitè posset ex conventûs bonis facere, nisi condonet Prælatus, vel Dominus. *Ita Delugo, & alii.* nam injuria omnis jure naturali refarciri debet, quantum fieri potest, nisi condonetur.

8. Spectanda sunt leges ac regulæ cujusque instituti, ut monet Delugo, quia fieri potest, ut quòd fortè non repugnat paupertati religiosæ spectatæ in genere, repugnet paupertati ut est propria talis vel talis Religionis. Sic in quibusdam religionibus quædam permittuntur, quæ non permittuntur in nostra Societate, repugnante ejus Instituto quoad hoc strictissimo.

9. Si Religiosus aliquid sine licentia valida Superioris donet vel alienet, accipiens tenetur illud restituere Religioni. *Ita omnes.* cum Religiosus careat potestate alienandi, & sic transferendi ejus dominium.

*Q. 6. Ad quid obligatur Religiosus ex Voto
Castitatis?*

Resp. Secundum omnes tenetur sub mortali non solum abstinere à conjugio, sed etiam ab omni voluntario actu luxuriæ, tum interno tum externo, ut à turpi cogitatione, deletionemorosa, ab impudico sermone, desiderio, aspectu, tactu, ab omni actu venereo, ab omni probabili periculo horum, & ab omnibus iis quæ aliquo modo sunt contra castitatem: nam votum castitatis etiam simplex, secundum significationem receptam in Ecclesia, & consensum Doctorum, & praxim fidelium hæc omnia complectitur. Unde quidquid in sæculari soluto est peccatum contra castitatem, est insuper in Religioso sacrilegium contra votum, & duplicem habet malitiam in Confessione exprimendam, unam luxuriæ contra virtutem castitatis, & alteram sacrilegii contra votum & Religionem.

*Q. 7. Ad quid obligatur Religiosus ex vi voti
obedientiæ?*

Resp. Ex communi tenetur I. Ad servandam Regulam secundum vim obligationis ejus in unaquaque Religione receptam: nam per votum obedientiæ subjecit se Regulæ & potestati Superiorum; hocque votum emisit secundum Regulam: ideoque se obligavit generatim ad vivendum secundum regulam eo modo quo ipsa intendit, & ad obediendum
Supe-

Superiori præcipienti consentaneè Regulæ. Ita Lessius. Quare si Regula Ordinis sub culpa absolutè obliget, ejus transgressio est contra votum, & sacrilega. Si verò Regula ex voluntate institutoris non obliget sub culpa absolutè, ejus transgressio non est contra votum, modo Religiosus sit paratus ad pœnam subeundam cum imponetur. Quod addo, quia omnis regula Religiosa, sub quâ comprehenduntur etiam Constitutiones & Statuta Religionis, obligat in conscientia, etiam in nostra Societate, ad pœnam subeundam si imponatur: nam ut docet Suarez, Regulæ, Constitutiones, & Statuta Religiosorum habent rationem Legis, nec sunt mera Consilia, cum habeant auctoritatem à Papa illa confirmante, vel fiant per jurisdictionem ab eo acceptam: ideoque obligant in conscientia, vel ad culpam absolutè, vel saltem ad pœnam. Deinde Superior habet jus puniendi actus contra Regulas, ac Statuta; & quidem in Societate nostra expressè hæc potestas pro' cujuscunque transgressione datur Superiori.

2. Tenetur ad res contentas in Regula pertinentes ad vota, & ad ea quæ in sua Religione præcepta sunt; & quidem sub mortali, si res illa sit gravis, sub veniali, si levis; quia tenetur servare voto illa secundum regulam, & hæc obligant pro capacitate materiæ.

3. Tenetur ad omnia quæ Superior præcipit consentanea Ordinis Constitutionibus, Regu-

lis, Statutis, & Instituto, five ea expressè five implicitè vel virtualiter in Instituto ac Regulis contineantur, vel ad illa etià indirectè pertineant; & quidem si præcipiat in virtute obedientiæ, in nomine Christi, vel simili formâ, quâ indicet se velle obligare graviter, vel quantum potest, tenetur sub mortali obedire in materia gravi: nam ad hoc se obligavit per votum obedientiæ, ut constat ex sensu & usu in Religionibus recepto, & Superior habet potestatem præcipiendi & graviter obligandi secundum Regulam, secundum quam Religiosus vovet obedientiam, & cui se subiecit, licet ipsa Regula per se & secluso præcepto superioris non obliget absolute sub culpa. Alias votum obedientiæ inane & illusorium esset. Hinc c. 27. de Elect. in 6. dicitur: *Religiosi arbitrium, non ex sua (cum velle & nolle non habeat) sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperiose subiecit, voluntate dependet.* In Societatis Jesu Constit. p. 9. c. 3. hæc habentur. *Generatim loquendo in rebus omnibus, quæ ad propositum societati finem perfectionis & auxilii proximorum ad gloriam Dei faciunt, omnibus præcipere in obedientiæ virtute possitis.*

Hinc Superiores præcipere possunt omnia quæ sunt moraliter necessaria ad præcavenda peccata, ad institutum, regulas, vel vota servanda; & nova statuta ad hunc finem condere; nam hæc virtualiter & implicitè pertinent ad institutum ac vota, & sub illis continentur.

Sic

Sic clausura arctissima jure præcipitur monialibus, quæ illam non voverunt; quia experientia docuit hanc esse moraliter necessariam ad custodiam castitatis, quam voverunt.

Item ad vitæ Religiosæ reformationem & observationem strictiorem, sine quâ disciplina religiosa & institutum Ordinis in suo vigore conservari moraliter nequit, possunt à Superioribus obligari professi: nam hoc implicite ac virtualiter voverunt; & subjiciens se alicui ad finem, se ei quoque subicit in iis quæ necessaria sunt ad illum finem. *Ita Sanchez, Lessius, Layman, & alii.* Nec consuetudo habet tantam vim, ut Religioni vel Papæ adimat potestatem reformandi & tollendi talem consuetudinem. *Ita Suarez.*

Quòd si Superior formâ præcipiendi non utatur, non videtur obligare sub mortali, nisi aliunde constet. Videtur tamen obligare sub veniali, si aliquo modo mandet, inquit Lessius, quia non intendit consulere & suadere duntaxat, sed aliquo modo præcipere & obligare, quantumvis non tantum quantum posset. Et ipsa ratio disciplinæ Religiosæ postulat, ut inferior obtemperet, etiamsi ei extremum præceptum non imponatur. Ita ille, addens superiorem non posse ratione hujus voti obligare subditum ad ea, quæ sunt vel contra regulam, vel supra regulam, vel infra regulam scilicet inutilia, nisi præcipiat ex causa quæ sit juxta regulam; quia subditus ex vi voti hujus non

intendit promittere, nisi vivendi normam & obedientiam secundum proprium institutum & regulam. Potest tamen Superior majorem austeritatem præcipere in poenam commissi delicti; quia potest injungere poenam dignam & consentaneam delicto, nam hoc exigit officium ac munus superioris: & ideo non est hoc supra regulam, quia ex vi illius subicitur Religiosus condignæ poenæ: ergo obedientia secundum regulam includit obligationem parendi in hac poena. Ita Suarez ex communi Doctorum sententia.

4. Potest obligari à Superiore cum periculo vitæ, quando aliqua actio periculosa necessaria est ad bonum commune Religionis. Ita Suarez & alii. Hinc potest obligari ad opitulandum fratribus ejusdem Religionis peste infectis; quia ad conservationem & bonum regimen Religionis pertinet quod religiosi mutua sibi obsequia præstent, & in necessitate sibi subveniant: ideoque hoc saltem implicite ad Regulam pertinet. Ita Cajet. Castropal. Sanchez, &c. Item tempore pestis Religiosi, quorum institutum est spirituali proximorum salutem incumbere, tenentur jussu Superioris sæcularibus peste infectis Sacramenta ministrare, si Parochi ei muneri obeundo non sufficiant, & superior tenetur id præcipere: quia hoc est secundum eorum Regulam, cum eorum munus sit esse Episcoporum & Parochorum

rum Coadjutores in salute spirituali proximi adjuvanda. *Ita Sanchez, & alii.*

Præterea notanda sunt sequentia.

1. Peccatum contra votum obedientiæ habet duplicem malitiam, unam sacrilegii ratione fracti voti, & alteram iniustitiæ contra hominem, ratione traditionis & promissionis factæ Religioni & ejus Prælati. *Ita Suarez.*

2. In dubio de potestate Superioris, vel an res præcepta sit licita, tenetur subditus parere, ex c. *Quid culpatur.* 23. q. 1. quia tunc melior est conditio Superioris, qui est in possessione auctoritatis & potestatis præcipiendi, & in quem inferior suam libertatem abdicavit, idque rectus ordo & subordinatio debita postulat. Deinde Superior habet jus præcipiendi id omne, quod non est certum excedere ejus potestatem.

3. Superior potest præcipere actus merè internos: quia sicut quisque potest illos vovere absolute, ita & conditionate, si Superior eos præcipiat. At Religiosi voto se obligant ad obediendum Superiori secundum Regulam præcipientis; & Regula præscribit Orationem mentalem, Examen conscientiae, &c. Deinde actus merè interni sunt secundum Institutum Religionis, cujus finis est ad perfectionem charitatis ducere. Adde quod Innoc. XI. damnavit hanc Michaëlis de Molinos propositi. *Superioribus obedire debet in exteriori, & libertudo voti obedientiæ Religiosorum; pertinet ad*
tunt

*Immodò ad exterius : aliud est in interiore, quò
solus Deus & directior intrant.*

4. Superior Regularium habet etiam potestatem Patris-familias in ordine ad politicam domûs gubernationem, etiam erga Novitios. Unde ex quarto Præcepto Decalogi potest suos obligare in hac materia, licet in Regula non contineatur. Habet quoque à Papa jurisdictionem Ecclesiasticam quasi Episcopalem in suos subditos & novitios, vi cuius potest illos obligare independentè à voto, sicut Episcopus suos subditos.

5. Superiores Regularium possunt præceptis, statutis ac sententiis subditos suos ubicunque terrarum existentes obligare, excommunicare, fugitivos propriâ auctoritate capere: quia potestas in suos iis competit non ratione territorii, sed ratione personalis obligationis, ex voto obedientiæ.

6. Papa est primus ac supremus omnium Religionum Præpositus generalis; unde Religiosi tenentur vi voti obedientiæ ei primariò obedire in omnibus, in quibus tenentur suis Prælati regularibus: nam hoc votum per se primo ac principaliter fit summo Pontifici tanquam supremo omnium Religionum Præposito.

Q. 8. *An peccat Religiosus violans regulam per se non obligantem sub culpa, nisi ad subeundam poenam, cum imponetur, si eam subire paratus est?*

Resp. I. In praxi raro ac vix fieri potest, ut non peccet saltem venialiter, ob inordinatum aliquem affectum, ut sensualitatis, curiositatis, vanitatis, &c. vel ob negligentiam, otiositatem, acediam; vel ob defectum finis honesti, vel debitæ circumstantiæ in actu quo violatur Regula: vel ob aliquam aliam inordinationem. Ita Suarez, Sanchez, Lessius, & alii commun. ex S. Thom. 2. 2. q. 186. a. 9. ad 1. nam quævis inordinatio est peccatum, cum adversetur rectæ rationi ac legi divinæ, & viciet actionem. Sic v. g. omissio Meditationis, vel examinis, vel studii, ex negligentia seu torpore quodam semper est peccatum acedix. Præterea omnis actus deliberatus qui non est bonus, hoc ipso malus est, cum nullus sit indifferens in individuum, & lex divina naturalis præcipiat ut homo semper honestè ac decenter naturæ suæ rationali ut rationali vivat, seu agat. Ut autem actus sit honestus, necesse est ut ejus objectum sit bonum, vel saltem indifferens, sed referibile ob bonum finem ad quem conducat, ut fiat modo debito, cum concursu rationabili omnium circumstantiarum, & ex fine honesto seu motivo virtutis. Si unum ex his desit, hoc ipso actus non est bonus, sed malus. *Bonum enim ex integra causa, malum ex quolibet defectu.*

defectu. At rarò ac vix fieri potest, ut actus, quo violatur Regula, fiat modo debito, & cum concursu rationabili omnium circumstantiarum, & ex motivo honesto: cum Regulæ & Constitutiones Religionum ad rectitudinem morum in tali statu debitorum & virtutum actus spectent, sintque medium perfectionis respectu talis hominis ei declarans voluntatem divinam. Idem dic de omissione vel actione contra voluntatem Superioris nolentis per se obligare sub culpa.

Ob eandem rationem vix fieri potest, ut quis sine peccato rejiciat inspirationem divinam circa bonum meri consilii. Quis enim fieri potest ut bonum, ad quod Deus hic & nunc nos impellit, & ei placet à nobis fieri, possit omitti rectè, honestè & ob bonum finem? Cum autem non detur actus moralis indifferens in individuo, omnis actus qui fit vel omittitur deliberatè non ex fine honesto, est hoc ipso saltem peccatum veniale. Quare Toletus, l. 3. c. 2. inter peccata omissionis recenset, *divinis inspirationibus non respondere, nec operari aliquod bonum, cum possit quis operari, licet non obligetur ex præcepto.* Et meritò viri timorati humiliter se accusant de inspirationum divinarum repulsa. Itaque in his casibus rarò abest peccatum vel acedia, vel sensualitatis, vel vanitatis, vel impatientiæ, &c. nam vel levissima inordinatio sufficit ad veniale.

Resp. II.

Resp. II. Moraliter peccat Religiosus, qui Regulas illas circa exercitia spiritualia, abnegationem sui, actus virtutum, Religiosam disciplinam frequenter & ex consuetudine, violat, teneturque graviter hanc consuetudinem vitare & emendare. *Ita Sanchez, Layman & alii.* Quia 1. Tunc intervenit contemptus, saltem interpretativus vitæ regularis ac perfectionis; & se conjicit in periculum violandi vota, ad quorum observationem illæ Regulæ sunt media saltem moraliter necessaria, ut experientia constat. 2. Scandalum aliis, & grave damnum spirituale Religioni affert, religiosamque disciplinam graviter perturbat. 3. Ex vi vororum, quibus se Religioni in perpetuum ex parte sua addixit, tenetur sub mortali ad perseverandum in Religione absque nocummento notabili Religionis, & ad ita se gerendum, ut sit tolerabilis & expelli non debeat. Qui autem Regulas violare solet, intolerabilem se reddit, ut expelli debeat; aut si tolleretur, graviter nocet Religioni. Adde quod Trident. sess. 25. c. 1. *Præcipit ut omnes regulares tam viri quàm mulieres ad Regulæ, quàm professi sunt, præscriptum vitam instituunt & componant, atque imprimis, &c.* Hinc positum non servandi communiter has regulas est mortale, cum contineat virtualiter & implicite voluntatem inferendi grave damnum Religioni, & scandalum aliis, *Ita multi.*

Resp. III. Semper peccat mortaliter, qui re-
g- lam

gulam violat ex contemptu. Hoc fatentur omnes, inquit Sanchez, cum S. Thom. 2. 2. q. 186. a. 1. Quia hoc est contra votum Professionis, quo Religiosus promittit subjectionem erga Regulam: quod est aliquid grave, quod tunc violat, nam transgreditur ex contemptu, quando voluntas ejus renuit subjici ordinationi legis vel Regule, ait S. Th. a. cit. ad 2. Idem docet De Lugo de eo qui dicit Superiori, etsi non imperanti sub præcepto, nolo parere: quia verba illa continent gravem contemptum potestatis legitimæ, & irreverentiam contra Superiorem, ut Superior & Dei Minister est. Unde S. Bern. l. de præcept. & dispens. c. 14. ait violationem mandati levioris esse grave crimen propter contemptum; Elatio quippe contemptantis in minimis quoque mandatis culpam facit non minimam, & convertit in crimen gravis rebellionis nævum satis levem simplicis transgressionis, &c.

Q. 2. Quenam sunt Obligationes Superioris Religiosorum?

Resp. Traduntur, c. 6. de Statu Monach. Præceteris potens sit in opere & sermone, ut exemplo vita, verboque doctrinæ Fratres & instruere possit in bono, & a malo revocare. Zelum Religionis habens secundum conscientiam, ut delinquentes corripiat & castiget, obediētes foveat & confortet... Vigilem curam & diligentem sollicitudinem gerens de omnibus: ut de officio sibi commissio

commissio dignam Deo possit reddere rationem. Quod si pravaricator ordinis fuerit, aut contemptor seu negligens, aut remissus, pro certo se noverit non solum ab officio deponendum, sed & alio modo secundum Regulam castigandum: cum offensa non solum propria, verum etiam aliena, de suis manibus requiratur. Tenetur autem imprimis subditos promovere ad perfectionem propriam sui instituti; quia est finis talis Religionis, & ad hoc constitutus est Superior. Unde tenetur diligenter curare, ut vota & Regulæ omnes, quæ sunt media ad talem perfectionem, accuratè ab omnibus servantur; & impedire, quantum potest, corrigere & punire non solum peccata etiam venialia subditorum, sed etiam violationes Regularum, licet per se non obligantium absolute sub culpa. Prælati Regularis (inquit De Lugo, Tom. I. de Just. disput. 9. sect. 2.) potest graviter peccare negligendo culpas veniales in subditis, imò & observantiam circa Regulas, quæ tamen ex se non obligant subditos ad peccatum etiam veniale: quia in hac ipsa negligentia Prælati defuit graviter obligationi, quæ ex munere suo tenetur consulere potissimum bono & profectui subditorum, & observantiæ Regulari, quæ per ejusmodi defectus toleratos maxime labefactatur: multò enim magis & gravius obligatur ex munere suo Prælati regularis ad procuranda bona spiritualia, quàm temporalia sui Conventus. Quare si ob ejus culpam communitas patitur grave detrimentum.

in spiritualibus non poterit ipse à peccato gravi excusari; & poterit contingere quod subditi solum venialiter peccent, & Prælati peccet graviter in iis defectibus permittendis. Debet igitur Prælati vigilare, & adhibere moralem diligentiam in iis damnis præcavendis. Ita ille. Quare (ut ait S. Antonin. 2. p. Tit. 9. cap. 5.) Prælati debet esse sollicitus ad inquirenda vitia subditorum, nec sufficit quod corrigat defectus quos contingit eum scire, sed debet inquirere diligenter vitam subditorum, si forte etiam occultos defectus potest deprehendere, ut admonendo & præcavendo malis obviet. Estque hæc communis Theologorum sententia. Hinc etiam tenetur avertere & non permittere suis subditis occasiones peccatorum etiam venialium, & amittendi vel minuendi fervorem spiritus ac studium perfectionis; cum teneantur eorum perfectionem promovere & avertere ejus impedimenta.

Præterea diligenter perpendant mandatum illud Apost. Rom. 12. Qui præest in sollicitudine. & Hebr. 13. ipsi pervigilant. hoc est pervigilare ex officio debent, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. illud Eccli 32. Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis. Curam illorum habe. Item illud Trident. sess. 23. c. 1. Præcepto divino mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas agnoscere... ac bonorum omnium operum exemplo pascere, &c. Denique ex Trid. sess.

sess. 25. c. 2. Superiores tenentur singulis subditis omnia, quæ iis necessaria sunt suppeditare ex bonis communitatis: nam ex officio vices parentum erga illos gerunt, & bona ad hunc finem Religioni donata sunt; alioqui & dant occasionem multis malis ac peccatis, & interdum violationi paupertatis. Bona verò suorum sustentationi superflua erogare tenentur in causas pias, ut dixi de Clericis: nam bona Religionis sunt bona DEO dicata & in ejus cultum donata. *Reginal. & alii.*

Q. 10. *An est obligatio sub mortali eligendi vel proponendi digniorem in Superiorem regularium, licet Prælatūra sit temporalis?*

Resp. Aff. Est communis, teste De Lugo. Quia 1. eadem est ratio, ac de Episcopo & Parocho, cum Superior Religiosorum sit animarum Pastor, & habeat subditos, quos in viam salutis dirigere, imò & ad perfectionem promovere tenetur ex suo munere. 2. Alioqui grave damnum spirituale inferetur Religioni; nec efficaciter subditi ad perfectionem adducentur, ut experientia constat. Et verò (ut ait De Lugo Disp. 35. Sect. 5) eadem mala oriri possunt in Religione, si non eligantur dignissimi, quæ in Ecclesia, cum facile possint eligi indigni, qui digni videbantur; & cum adeò difficile sit invenire verè & absolutè dignum, qui suo exemplo & prudentiâ continere possit subdi-

tos in disciplina Religiosa, & hanc, si (ut plerumque contingit) relaxata sit, ad pristinum & debitum rigorem reducere, subditosque ad perfectionem Religiosam promovere, qui est finis gubernationis Religiosæ. *Ita ille.*

Q. II. *An licet foeminis ingredi domum Religiosorum?*

Resp. Certum est id non licere iis, nec Superiori eas admittere: nam id semper generatim, saltem ex consuetudine vim legis habente, prohibitum fuit, ut constat ex S. Greg. M. l. 3. Epist. 4. & aperte supponunt Pius V. & Gregor. XIII. revocantes licentiam ingrediendi domos Religiosorum, quam mulieres prænobiles & Ducissæ prætendebant. Imò ex Bulla Pii V. *Regularium*. Et Bulla *Decet* omnes foeminæ ingredientes domos Religiosorum, extra casus permisos, incurrunt ipso facto Excommunicationem Papæ reservatam, nisi excusentur ob ignorantiam; & Religiosi, qui illas introducere, admittere præsumunt, incurrunt ipso facto poenam privationis Officiorum, & inhabilitatis in posterum ad illa & alia omnia, & suspensionis à divinis. Dicitur tamen Pius V. declarasse se non prohibere ingressum foeminarum in claustra Religiosorum causâ Processionis & Sepulturæ. Non tamen eis tunc licet alia loca ingredi, etiam hortum. Vide Sanchez, l. 6. c. 17. Omnibus verò tam viris quàm foeminis sub excommunicatione ipso

ipso facto contracta prohibitus est ingressus in Monialium Monasteria sine licentia Episcopi vel Superioris, ex Trid. sess. 25. c. 5. & Bulla 28. Gregor. XIII.

Q. 12. Ad quid tenetur, qui vovit Religionem?

Resp. I. Qui vovit Religionem in genere seu indeterminate, tenetur ingredi aliquam in qua vigeat disciplina Religiosa. Si non admittatur in uno Ordine, vel in probatione deprehendat hunc sibi non expedire, ex communi, tenetur probare alias plures Religiones suæ linguæ: quia tale votum est votum de assumenda aliqua ex omnibus Religionibus, ideoque de omnibus sub disjunctione. Sed quia tentatis pluribus diversorum Ordinum, & ab ipsis repulsus, inde judicare potes ab omnibus te esse repellendum, vel nullam tibi convenire; ideo voto satisfacis, si tot Religiones petas & experiaris, ut prudenter judicare possis ex earum repulsa vel experientia, ab aliis omnibus repellendum, vel eas tibi non expedire: quod colligitur ex causa repulsæ & disconvenientiæ, quæ sit generalis & communis omnibus aliis Ordinibus.

Qui autem vovit determinatè unum ordinem, si in una domo illius Ordinis receptus non fuerit; tenetur tentare plures alias ejusdem Ordinis, quandiu est spes probabilis admissionis. Si verò domum particularem ita determinavit, ut aliam ingredi non intende-

rit, nequidem implicite, si sibi non recipiatur, non tenetur alias tentare, sed absolute cessat votum; quia non vovit dimissionem sæculi, nisi dependenter ab ingressu talis loci, & jam conditio sub qua vovit, non est in eius potestate. Si tamen ob aliquod impedimentum temporale non fuit receptus, tenetur eo cessante se iterum offerre, quia ejus admissio videtur solum fuisse dilata ad tempus: secus, si absolute repulsus est, tali impedimento non extante: nam non intendit se ulterius obligare, si absolute repellèretur, alioqui deberet semper manere incertus & suspensus.

Porro qui vovit aliquam determinatam Religionem, potest perfectiorem ingredi, quia hoc est melius. Sed qui ita vovit aliquam Religionem determinatè, ut simul ingressum Religionis, in genere intenderit, tenetur prius conari ut admittatur in illam determinatam, & non admissus tenetur aliam ingredi: quia hoc utrumque vovit; & tale votum est virtualiter duplex, alterum Religionis in genere ac vagè, alterum hujus. Ergo utrumque compleri debet, quantum potest. *Ita Sanchez, &c.*

Resp. II. Qui vovit Religionem, tenetur diligenter, ac seriò curare, ut recipiatur, eam ingredi tempore statuto, & sincerè experiri Tyrocinium, & postea profiteri si judicet Religionem illam sibi convenire, atque ad hunc finem adhibere media idonea, & impedimenta quantum in se est amovere: nam ista omnia
virtua-

virtualiter & implicite vovit, & intendit se obligare ad ingressum Religionis, in ordine ad statum ipsum amplectendum, si conveniat: & alias ingressus esset vanus & inutilis, nec proinde voti materia. Quare voto non satisfacit, si ex sola animi levitate egrediatur: nam ex vi totius tenetur se probare, & de ratione probationis est, ut res probata admittatur si conveniens videatur. *Ita Suarez.* Tenetur autem in his adhibere diligentiam moraliter possibilem: nam, ut ait Sanchez, obligatio Religionis est res gravissima: ac proinde astringere debet ad diligentiam humano modo possibilem, qualem postulant res arduæ & magni momenti. Quod si suâ culpâ effecit ut ejiceretur, vel non reciperetur, tenetur postea serio curare, ut iterum admittatur: nam votum obligat ad non apponendum sponte suâ impedimentum executioni ejus, alioqui esset inane & illusorium. Si verò intra probationis annum bonâ fide factæ, judicet ex causa sufficienti sibi non expedire statum illum, potest relinquere: quia jure communi concessus est annus probationis in favorem tum Religionis, tum etiam ingredientis, ut post sufficiens experimentum possit liberè eligere quod sibi magis expedire judicaverit. Vovens autem Religionem non renuntiat huic favori, sed censetur velle ingredi secundum jus commune & usum ordinarium.

Qui verò vovit etiam profiteri, tenetur

F 4

profi-

TRACTATUS

profiteri & perseverare, etiamsi ea vitæ norma ei incommoda & difficilis appareat. Ita Azor, Lessius, Layman, & alii multi. nam is vovit absolute, & se obligavit ad profitendum, si judicaretur idoneus, & ratio vivendi esset tolerabilis; plus enim vovit, quam qui vovit solum ingressum, ut constat ex S. Thom. 2. 2. q. ult. 2. 4. & ex communi sensu ac usu. Unde non ei licet egredi, nisi ineptus sit, vel difficultas tanta sit ut periculum peccandi vel impediendi majus bonum inducat.

Resp. III. Qui vovit Religionem non præfinito tempore, tenetur statim eam ingredi, & supra dicta præstare: quia dilatio minuit rem promissam, nempe, obsequium Dei: nam quo plus differt, eo minus reddit Deo, cujus obsequio promisit se totum vitæ suæ tempus daturum in Religione, si hæc ei conveniat. Ita Sanchez, De Lugo, & alii.

CAPUT III.

De Obligationibus Conjugum.

Q. I. **Q**uenam sunt Obligationes Conjugum inter se?

Resp. Ex communi, omnium sententia tenentur Simul cohabitare & convivere, ex Gen. 2. & Matth. 19. *Dimittet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* nam hanc cohabitationem non solum

solum quoad tectum, sed etiam in convictu & cæteris exigunt natura contractus matrimonii, vinculum ac debitum conjugale, pro-
lis susceptio ac conveniens educatio, & mu-
tua obsequia præstanda. Licet tamen viro
ob justam causam sine facultate uxoris ad bre-
ve tempus discedere, non vice versâ: imò diu
abesse licet viro, si res familiaris vel obsequi-
um Principis id exigat. Aliàs non licet, ex c.
i. de Conjug. lepros. *Cum vir & uxor una co-
ro sint, non debet alter sine altero esse diutius.* Ha-
bitationis autem electio ad virum pertinet,
cum sit mulieris caput, ex i. Cor. ii. unde
uxor tenetur maritum sequi, c. *Unaquæque.* 13.
q. 2. nisi obstet grave periculum corporis vel
animæ, vel speciale pactum antecedens; nam
præceptum naturale vitandi peccatum & tu-
endi vitam prævalet.

2. Debent sibi mutuum amorem charita-
tis specialem: nam sunt specialiter mutuo
conjuncti, tum per contractum insolubilem,
tum etiam per Sacramentum, quod est signum
unionis Christi cum Ecclesia, quam inter se
imitari debent. Uxor autem debet insuper
marito honorem, obsequium, & in iis quæ ad
gubernationem domûs, filiorum educatio-
nem, & bonos mores spectant, obedientiam.
Item tenetur domûs curam habere, ad Tit. 2.
& viro opportunè & sufficienter necessaria
subministrare.

Vir verò uxori debet regimen, curam, tute-

F §

lam

lam, sustentationem, & correctionem rationabilem; nam vir est caput & Superior uxoris. Quamvis autem, ex S. Antonin. & S. Thoma in 4. dist. 35. a. 2. ad 1. maritus possit aliquando uxorem verberare moderatè, ad ejus correctionem ob gravem culpam, si ejus emendatio id exigat; tamen in praxi uxoris verberatio rarò moderatè & utiliter fit. Certè extra hanc exigentiam non licet verberare uxorem, nec verbis contumeliosis afficere; nam ipsi debetur honor & amor; cum uxor sit membrum viri, principium familiæ licet subordinatum, & socia atque adiutrix domesticæ administrationis. Hæc Officia mutua tradit, Apost. Ephes. 5. *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir est caput mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ... Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam... unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum. & ad Tit 2. Viros suos ament, prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas, viris suis.*

Tenetur etiam vir uxorem alere, ac sustentare convenienter suo statui pro suis facultatibus; idque tum ex conjugalis vinculi & amoris debito: tum ex officio capitis familiæ, cujus primum membrum est uxor: tum ex iustitia, nam ideo ab ea accipit dotem, & bonorum administrationem obtinet, ut matrimonii onera sustineat, uxorem & familiam sustentet,

l. 20. Cod. de jure dotium. Quòd si dotem non exegit, tenetur adhuc uxorem alere, quia jure suo cessit, & est semper ejus caput, habetque ejus operas sibi obligatas. Ideoque vir tenetur diligentiam & laborem saltem mediocre ad bona conservanda & acquirenda, ut possit uxorem & familiam convenienter statui suo sustentare.

Hinc graviter peccat uterque conjux, si iras, odium, dissensiones excitet vel foveat, si pacem & societatem conjugalem turbet; si alterum contumeliis afficiat; si ad iram gravem vel aliud grave peccatum incitet, aut ei peccandi occasionem præbeat; si sine sufficientibus indiciis malè judicet de alterius continentia; si rem familiarem non curet, si bona dilapidet, &c.

Speciatim autem uxor graviter peccat, si viro in re gravi ad bonos mores, vel ad familiarum bonum & domus gubernationem spectante, non obediat; cum in his sit viro subjecta; si imperium sibi vindicet, nam alienam potestatem sibi usurpare nefas & iniquum est; si quid notabile ex bonis communibus impendat vel alienet contra voluntatem rationabilem mariti, & consuetudinem legitimam foeminarum similis status; si domus curam negligat; si virum inopem non alat cum potest: nam uxor dives virum inopem sustentare, & casus ejus fortuitos ferre debet, ex l. 22. ff. Solutio Matrimon. hoc enim exigit specialis amor conjugal, quem ei debet.

3. Con-

3. Coniuges debent sibi mutuo fidem conjugalem in ordine ad copulam conjugalem, & omnem actum venereum qui ex se ad illam refertur ac tendit, ita ut in illis quivis actus venereus cum aliena persona, vel circa alienam, ut copula, tactus, oscula, vel horum desiderium, delectatio venerea, pollutio voluntaria, & omnia peccata luxuriæ, præter malitiam luxuriæ & propriam, contineant injustitiam mortalem ratione conjugii: nam ex 1. Cor. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ergo uterque conjux solus habet dominium integrum corporis alterius quoad copulam, ideoque & ad omnes actus ad illam ordinatos: & obligatur ad abstinendum ab omni actu venereo cum alio, eo quod de se ad copulam & adulterium referatur, ut rectè docet Sanchez. Quare conjugii fit injuria, si aliquis actus venereus exerceatur erga alteram personam, vel optetur.

4. Tenetur uterque reddere debitum conjugale, hoc est corpus suum ad copulam conjugalem dare alteri rationabiliter petenti, ex 1. Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro... nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Et quoad hoc uterque habet æquale jus; nam ex vi contractus Matrimonii vir & fœmina transferunt in se mutuò potestatem corporum in ordine ad copulam: & sic uterque ha-
bet

bet illis in corpus alterius ad copulam. Hæc obligatio est sub mortali cum sit iustitiæ, & in re gravi. Deinde ex debiti denegatione alter conjux conjicitur in periculum pollutionis & incontinentiæ. Unde est mortale vel semel sine justa causa debitum negare, illud seriò, instanter & rationabiliter petenti, vel si sit periculum incontinentiæ. Non est tamen mortale denegare, si compars remissè petat, & dilationem facillè concedat citra periculum incontinentiæ, cum tunc non graviter exigatur: imò nec veniale, si petens non sit sui compos, ut in ebrietate vel amentia, quia illa petitio non est actus humanus; item quoties petens non est rationabiliter invitatus, quod patet in aliis debitis, ut si reddi nequeat debitum sine notabili detrimento sanitatis, & periculo morbi; si nimis sæpè petatur, aut tempore fluxus menstrui, graviditatis, puerperii, citra periculum incontinentiæ: nam conjuges non tradunt sibi invicem potestatem suorum corporum, nisi ad usum rationabilem, & salvâ personæ incolumitate, cui rectus ordo naturæ prius consuli exigit quam generationi proli. Item conjux non tenetur debitum reddere, si compars adulterium commiserit: quia ob tale crimen & fidem violatam amisit jus exigendi. Hæc tamen potest petere debitum tanquam licitum & benevolè concedendum, non exigendo tanquam debitum, quandiu compars ignorat vel dissimulat; quia non tenetur

netur crimen suum prodere, nec poenam hanc in se exequi, donec ei à conjuge innocente imponatur. Quòd si uterque conjux adulterium commiserit, utrique licet debitum petere & reddere, eo quòd *comparia crimina compensatione mutua deleantur*, c. ult. de adult.

Porro non licet debitum denegare ob devotionem vel communionem intentam, si absolute exigatur, vel periculum sit incontinentiæ, dissensionum, &c. Neque ob paupertatem seu metum impotentiae sustentandi prolem numerosiore; nam debet in Dei providentia confidere. Tamen S. Antonin. censet licere conjugibus mutuo consensu abstinere à copula ad vitandam filiorum multitudinem, modò absit periculum incontinentiæ. At mulieri non licet denegare debitum ob incommoda & molestias quas gravida experiuntur, vel ob difficultatem ordinariam partûs: nam nubendo talibus poenis à Deo Evæ & aliis mulieribus impositis se spontè subiecit. S. Carolus monet conjuges, ut in magnis anni solemnitatibus, diebus dominicis, diebus jejuniorum, & certo tempore orationi destinato, & quibus diebus Eucharistiam percepturæ sunt, sumptierintve, ab usu Matrimonii, quantum possunt, communi consensu abstineant: idque conformiter multis Canonibus antiquis.

Q. 2. Quibus casibus non licet debitum petere?

Resp. I. Ex communi, sub mortali non licet con-

conjugi 1. Qui vovit castitatem sive ante sive post Matrimonium, c. 3. *de convers. Conjug.* nam tenetur servare votum quantum potest, abstinendo ab omni actu venereo non debito ex iustitia: votum enim illud includit obligationem præcepti negativi pro omni tempore obligantis, cum sit promissio abstinendi ab omni actu venereo. Unde nec ei licet inchoare actus ordinatos ad copulam. Tenetur tamen reddere petenti, utpote habenti jus exigendi, nisi votum emissum sit cum consensu comparts, quæ juri suo cesserit: quo casu neutri licet perere nec reddere. Qui verò post matrimonium consummatum vovit Religionem, aut Ordines Sacros, potest petere & reddere debitum: quia per hoc votum contraxit solum obligationem suscipiendi Religionem, vel Ordines, si supervixerit; sed statim post mortem conjugis tenetur votum implere.

2. Qui tempore matrimonii culpabiliter cognovit personam consanguineam comparts in 1. vel 2. gradu: nam Ecclesia id graviter vetat ob affinitatem contractam cum conjugè per incestum, cap. 1. & 10. *de eo qui cognovit*, &c. donec acceperit dispensationem, quam dare potest Episcopus, & Regulares habentes privilegium. Comparti tamen innocenti reddere tenetur, *cum suo jure non debeat sine sua culpa privari.* c. 6. *cod. Tit.* Secus, si compars cum consanguinea hanc affinitatem

tem

tem etiam contraxerit: nam tunc neutri licet petere & reddere debitum; quia, cum uterque sit suo jure privatus, redditio esset incestuosa & illicita, nec hæc permittitur nisi ob ius conjugis innocentis.

3. Qui extra casum necessitatis prolem suam legitimam baptizat, aut in baptismo vel Confirmatione tenet: quia contraxit spiritua-lem cognitionem, quæ tum impedit petitionem debiti, ut colligitur ex Rituali Romano; nam id quod dirimit matrimonium contrahendum, si superveniat matrimonio contracto, impedit petitionem debiti, ut constat ex communi consensu Doctorum. Secus, si in casu necessitatis baptizavit, ex c. *ad Limina*, 30. q. 1. nam quod quis obligationi suæ satisfecerit, non debet privari jure suo.

4. Qui contraxit cum dubio de valore Matrimonii, donec dubium prudenter depofuerit. Tenetur tamen reddere comparti, quæ bonâ fide contraxit, cap. 2. *de secund. nupt.* Quod si uterque cum tali dubio contraxerit, neutri licet debitum petere vel reddere, quia manente tali dubio exponerent se periculo fornicandi, & abstinendo nullum periculum peccandi adeunt. Item qui post matrimonium bonâ fide contractum incipit dubitare de ejus valore, tenetur de veritate diligenter exquirere, & durante dubio non potest debitum petere, ne ultrò se exponat periculo fornicandi: tenetur tamen reddere, c. 44. *de sent. ex-*
com.

com. nam debet vitare periculum violandi jus alterius, imo certam injuriam, quæ fieret privando possessorem bonæ fidei suâ possessione absque sufficienti probatione: qui verò moraliter certus est de nullitate Matrimonii, nec potest debitum petere nec reddere, etiam ignoranti *ibid.* nam scienter fornicaretur: copula enim cum non conjuge est saltem fornicatio. Unde debet potius mortem oppetere.

Resp. II. Juxta multos saltem veniale est petere debitum 1. Tempore fluxûs menstrui ex S. Gregor. c. *ad ejus.* dist. 5. S. Hieron. in c. 18. Ezechiel. & S. August. quæst. 64. in Levit. & l. 3. contra Julian, c. 21. ibi: *Talis pudicitia (conjugalis) nec menstruatibus, nec gravidis utitur sceminis, nec ejus ætatis, quâ certum est eas jam concipere non valere:* nam hic concubitus est indecens, & minus congruit generationi ac bono prolis: imo ex S. Thoma in 4. dist. 32. a. 2. proli sæpè noxius, ob indispositionem mulieris ad concipiendam prolem. Hinc aliqui putant esse mortale, quia putant talem copulam solere multum nocere proli; sed S. Antonin. negat esse mortale, & S. Thom. a. cit. dicit tunc debere reddi petenti, si monitioni non acquiescat. Quod si fluxus esset quasi perpetuus & nimis diuturnus, juxta S. Thom. *ibid.* S. Antonin. & alios licet debitum petere.

2. Tempore graviditatis, etiam citra periculum abortûs: nam hoc tempus non congruit cum tunc concipi foetus nequeat. Un-

Tom. III.

G

de S.

de S. Aug. L. de bono conjug. c. 6. ait: *sunt viri usque adeò incontinentes, ut conjugibus nec gravidis parcant.*

3. Tempore puerperii tum ob mulieris indispositionem, tum ob nocumentum prolis jam natæ si à matre alatur, vel ejus quæ nasci posset, vel etiam ipsius matris: nam juxta medicos indè imminent uxori incommoda non levia. Unde S. Greg. c. *ad ejus* cit. ait: *nisi purgationis tempus priùs transierit, viris suis non debent admisceri.*

4. Juxta varios diebus dominicis ac festis, nisi rationabilis causa id exigat. Quia cùm talis actus, propter carnalem delectationem admixtam animam absorbeat & valdè deprimat, multùmque mentem distrahat, hominem reddit ineptum ad spiritualia, quibus præcipuè diebus illis vacandum est. Ita S. Thom. Supplem. q. 64. a. 5. S. Bonav. Tolet. &c. Unde (ut ait Suarez) est opus incongruum pro tali tempore, & in eo tunc exercito sine justa causa cohonestante apparet aliqua inordinatio contra ordinem quem dictat prudentia, postulatque temperantiæ ac religionis virtus, apponendo sibi & conjugii impedimentum tantæ distractionis & hebetudinis ad Deo, prout oportet, tali tempore vacandum. Prudentia autem in omni opere requirit congruitatem temporis; & omnis actus qui non fit in omnibus debitis circumstantiis est malus: quippe bonum ex integra causa, malum ex quo-

ex quo vis defectu. Hinc illud Eccles. 3. *Omnia tempus habent... tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.*

Porro fatentur licitè debitum reddi posse in his casibus, si petens monitioni non acquiescat. Imo petitio videtur posse excusari à culpa per grave periculum incontinentiæ, quod vix aliter amoveri posset.

Q. 3. Quibus casibus non licet debitum reddere petenti?

Resp. I. Est mortale reddere debitum, quoties est mortale petere, ob circumstantiam sententem ex parte copulæ, quæ ob eam fiat illicita; ut si peratur in loco sacro vel publico, vel cum periculo abortûs aut effusionis extravas naturale, vel gravis detrimenti prolis, vel mortis alterutrius conjugis, &c. *Sanchez & alii.* Quia tunc est cooperatio formalis ad actum graviter illicitum; & prava ista circumstantia actûs afficit petitionem ac redditionem.

Resp. II. Quando petere est mortale ob circumstantiam personalem petentis, ut si habeat votum castitatis, juxta S. Antonin. & alios multos, si petens averti nequeat, compars tenetur reddere: quia cum actus ille de se sit licitus, petens retinet jus suum; nec reddens cooperatur petitione, sed ea supposita cooperatur copulæ, quæ licita est ex parte reddentis & à se debita. Alii verò cum Rich. Comitol. &c. docent tunc non licere reddere:

quia petens hîc & nunc non potest talem actum licitè facere, & per votum amisit usum sui juris; cum non possit habere jus ad peccandum: ergo non licet ei cooperari. Suadent autem ut compars, quæ non vovit, petat dum prævidet à vovente petendum, & tum utrique licita est copula. Si vovens prævenit, alter dicat petenti, volo ego, ut tu mihi reddas. Quòd si petens contraxit affinitatem cum conjugè per incestum ipsi notum, non licet debitum reddere: quia potest ei justè negari, cum jus petendi amiserit; unde reddere esset mortaliter cooperari ejus peccato.

Si verò usus conjugii sit solum venialis ex parte petentis, ut si petat ob voluptatem, reddi debet graviter exigenti, ne petens exponatur periculo gravius peccandi, & detur occasio rixarum, odii, &c. nec tunc censetur moraliter cooperari culpæ alterius: quia copula potest aliter peti, & hîc & nunc licitè exerceri, estque gravis causa reddendi. Si autem peteret situ vel modo non consueto & venialiter malo, juxta multos, potest & debet reddi, si non possit petens adduci ad aliter coeundum, & sit periculum ne gravius peccet si denegetur: juxta alios non tenetur reddere, quia non petit modo debito & naturali, nec habet jus ad copulam tali modo exercendam.

Q. 4. An aliquando Conjuges tenentur petere debitum?

Resp. Non tenentur per se loquendo: quia nemo

nemo per se loquendo tenetur uti jure suo, quod pro se introductum est, *cum liberum sit unicuique suo juri renunciare*, c. 6. de Privil. At tenentur per accidens 1. Si alter, praesertim uxor, ex signis vel ex dispositione videatur cupere hoc remedium, licet ex verecundia taceat. S. Th. in .dist. 32. a. 2. nam tunc potius debitum redditur petenti implicite seu interpretative. 2. Si alioqui sit periculum incontinentiae in comparte: nam quisque tenetur ex charitate impedire peccatum proximi, cum facile potest. 3. Si id necessarium sit ad fovendum amorem mutuum. 4. Si prolis procreatio necessaria sit ad avertendum grave damnum praesertim religionis vel reip.

Q. 5. *An licet exigere usum conjugii precise ad vitandam in se incontinentiam, ut pollutionem, adulterium, quamvis nulla sit spes prolis gignendae?*

Resp. Juxta multos licet, quia 1. Matrimonium secundario institutum est in remedium concupiscentiae ex 1. Cor. 7. Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, & unaque suum virum habeat... & iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas, propter incontinentiam vestram. 2. Licite & approbante Ecclesia contrahunt senes, quibus ob senium nulla est spes suscipiendae prolis. 3. Sicut est actus licitus & charitatis exigere debitum ad impediendam incontinentiam comp-

partis, ita & ad eam in se vitandam; cum ordo charitatis postulet, ut in iisdem circumstantiis prius nostro quam proximi bono spirituali, imo & temporali necessario consulamus. 4. S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 5. ait: *Tunc est veniale petere ubi non speratur proles, imo nec veniale si fiat propter vitandam fornicationem in se vel in alio. Et in hoc concordant Doctores.*

Juxta alios est culpa venialis, probant 1. ex S. August. Enchir. c. 78. & l. de bono conjug. c. 7. ibi: *Reddere debitum conjugale nullius est criminis: exigere autem ultra generandi necessitatem, culpa venialis.* Ex S. Gregor. l. 32. Moral. c. 17. *Tunc solum conjuges in admixtione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur.* Et ex S. Thom. in 4. dist. 31. q. 2. a. 2. *Duobus solum modis conjuges absque omni peccato conveniunt, scilicet causam prolis procreanda, & debiti reddendi. Alias autem semper est ibi peccatum, ad minus veniale.* Et ad 2. *Si aliquis per actum Matrimonii intendat vitare fornicationem in conjugem, non est aliquod peccatum, quia hoc est quedam redditio debiti, quod ad bonum fidei pertinet. Sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatum veniale; nec ad hoc est Matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.* Idem docet S. Bonav. in eand. dist. 2. quia qui debitum præcisè exigit ad se dandos motus libidinis, obsequitur concupiscentiæ,

scientiæ, quam potest oratione vel aliis mediis coercere: & ideo non exercet actum charitatis erga seipsum, cum habeat alia media vitandi incontinentiam.

Ad nuptias senum respondent eas licite iniri in mutuum subsidium & solatium, cum Matrimonium non in copula carnali, sed in nexu animorum consistat. Negant autem Matrimonium propriè loquendo fuisse institutum in remedium concupiscentiæ, cum ante lapsum Adami jam vigeret. Dicuntque vitiationem fornicationis tanquam effectum ex illo consequi; nec hanc posse primariò & unicè intendi, sed solum fini proprio nempe prolis generationi subordinari. Idem docent veniale esse copulam exercere præcisè ob sanitatem corporis, eò quòd hic actus non sit licitus, nisi ob prolis generationem vel debiti redditionem.

Sanchez cum aliis censet tunc solum debiti petitionem ad vitandam incontinentiam carere culpa, cum aliis adhibitis mediis, præsertim oratione, stimuli carnis sedari nequeunt; ita ut non volupras, sed sola periculi peccandi vitatio intendatur; additque semper esse veniale primariò intendere vitiationem incontinentiæ, non prolis generationem, ubi spes est prolis; quia inordinatio est secundarium finem præponere primario fini, qui est prolis generatio, dum obtineri potest. At cum finis primarius impossibilis est, docent licere, cum

impossibile intendi nequeat, eo omisso secundarium finem intendere, præsertim si adsit aliqua necessitas.

Q. 6. An conjuges tenentur sub mortali abstinere ab usu conjugii, dum mulier hætenus mortuos edidit filios?

Resp. Afferit Sylvius, sed Sanchez, Sanbo-
vius & alii negant; quia felicem partum spe-
rare possunt, cum possit contingere & ali-
quando contingat, ut mulier post multos ab-
ortus feliciter tandem pariat. Quare tunc
debent oratione crebra, eleemosynis, & aliis
piis operibus benedictionem Dei efflagitare,
& vitare omnem intemperantiam etiam in hoc
usu, & alias culpas, quæ sæpè sunt causa ab-
ortus.

*Q. 7. Quandonam peccant conjuges in usu con-
jugii?*

Not. Certum est hunc esse licitum, si fiat
cum debitis circumstantiis ad procreandam
prolem, per quam Deus glorificetur; nam
ob hunc finem Deus matrimonium instituit:
vel etiam ad reddendum debitum, cum hæc
redditio sit actus justitiæ.

Resp. I. Secluso quovis periculo, & aliâ in-
ordinatione, est semper venialis culpa, si exer-
ceatur ob solam voluptatem. *Est communis.*
Prob. I. ex S. August. l. I. de nupt. c. 15. Car-
nis concumbendo appetere voluptatem, sed non
præter

præter conjugem, venialem habet culpam. 2. Innoc. XI. oppositum damnavit. 3. Homo semper tenetur agere propter finem honestum, utpote solum consentaneum naturæ suæ rationali. 4. Est debiti ordinis eversio querere actum propter delectationem, cum delectatio sit propter ipsum actum: idque præsertim in actu conjugali, qui ex se ad prolis generationem ordinatur.

Resp. II. Peccant mortaliter 1. Si habeant copulam extra vas debitum, aut cum effusione seminis extra illud: nam hoc adversatur fini naturali seminis & copulæ, qui est prolis generatio, ideoque bono speciei. Imò iste abusus, qui est contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in uxore, ait S. August. l. de bono conjug. c. 11. quia adversatur etiam bono fidei conjugalis, cui cedere conjuges nequeunt; nam uterque conjux tenetur servare alteri corpus suum callè; nec habet jus in corpus alterius, nisi ad copulam naturalem generationi aptam. Item si habeant copulam extra vas debitum, etiam sine animo ibi consummandi, sed excitandi ad consummandum in vase debito: nam tunc est actus sodomitius, & Sodomia inchoata: ille enim tactus ex se ordinatur ad effusionem seminis extra vas. Sanchez & alii. 2. Si servato vase debito non servetur naturalis situs, cum periculo effusionis seminis extra vas. Quòd si secluso tali periculo non servetur sine necessi-

G 5

tate,

tate, ut dum vir ob maiorem voluptatem accedit à tergo, vel succumbit, juxta multos est solum veniale, quamvis grave & graviter increpandum; quia est abusus, ac naturalis ordinis everfio in solo modo accidentali, cum non impediatur generatio, & inordinate querere voluptatem intra matrimonii usura sit solum veniale, modò in ea non ponatur finis ultimus, cum tunc non sit gravis inordinatio. Sed ut notat S. Thom. etsi hoc non sit mortale ex parte actûs, est tamen signum concupiscentiæ mortalis, cui non sufficiunt modi ordinarii. Ex eodem autem S. Doctore nulla erit culpa citra periculum effusionis, quando corporis dispositio alium situm non patitur.

3. Si actus valde turpes & graviter repugnantes honestati naturali exerceant, eos præsertim qui per se ordinantur ad copulam in vase indebito, suntque ejus inchoatio, ideòque mortales. 4. Si impediunt generationem; vel conceptam prolem extinguant. 5. Qui de industria actum conjugalem interrumpunt absque seminatione integra; ob periculum proximum pollutionis, quod tunc nunquam abest saltem ab alterutro. Item juxta Nav. Azor & alios si in coitu vir de industria non seminet, etiam consentiente uxore; nam contra naturam est coitum sine seminatione relinquere, cum coitus conjugalit sit ordinatus à natura ad prolis generationem, ad quam solum ab autore naturæ ordinatus est: unde tunc

tunc copula est illicita & inordinata; & cum sit aliquid grave hæc inordinatio est gravis, id-
eoque mortalis. 6. Si actum illum exercent cum periculo abortus: nam abortio est mor-
talis, ergo mortale est ejus periculum volun-
tarium: vel cum gravi nocumento prolis aut
valetudinis conjugum; nam graviter tenen-
tur vitam propriam & prolis tueri. 7. Si cum
affectu adulterino ad aliam personam, quæ
in ipso actu præsens repræsentetur vel opte-
tur; vel cum affectu fornicatio seu affectu ac-
cedendi ad suam etiam si non esset sua: nam
affectus ille mortalis est, vel cum tanto ad vo-
luptatem affectu ut in ea finis ultimus ponatur
ut si cum alia quàm uxore æquè facturum esset,
ut notat S. Thomas; vel ob finem aliquem
graviter malum, nam finis dat actui malitiam
propriam, cum in ipso intendatur. 8. Si exer-
ceant coram aliis, ob grave scandalum, & tur-
pitudinem actus taliter exerciti; vel in Eccle-
sia ob sacrilegium, est enim contra reveren-
tiam Deo & loco sacro debitam, & per eum
polluitur Ecclesia. 9. Mulieres quæ susce-
ptum semen de industria ejiciunt, aut ejicere
conantur, vel quæ proprium privatim fun-
dunt: nam hoc repugnat fini seminis, qui est
generatio; unde gravis est inordinatio.

*Q. 8. An & qualia sunt peccata tactus, & aspe-
ctus obsceni inter conjuges?*

*Resp. I. Tactus ex se ordinati ad copulam
sunt*

sunt iis liciti, si sine periculo pollutionis immediate referantur ad copulam conjugalem, nec fiant propter voluptatem: quia cum licitus sit actus consummatus, etiam liciti sunt actus pravi ex se ad illum ordinati, & sic se se juvant ac excitant conjuges ad actum honestum. Si verò fiant præcisè ob voluptatem majorem, quamvis ordinentur ad copulam, sunt culpa venialis: quia nunquam licet agere propter voluptatem. Quòd si exerceantur cum periculo proximo pollutionis, ex communi sententia sunt mortales: quia cum pollutio graviter repugnet generationi, est æque saltem illicita conjugatis ac aliis; & proinde tenetur sub mortali vitare ejus periculum proximum, & non ponere causam illius proximam. Item juxta S. Antonin. Sylvest. Comit. & alios sunt culpa mortalis, si exerceantur absque animo perveniendi ad copulam: quia illi actus venerei non sunt conjugibus liciti, nisi quatenus ad copulam conjugalem ordinantur: ergo si ad eam non ordinentur, jam sunt illiciti, perinde ac si inter solutos exerceantur. At juxta alios sunt solum veniales: quia, inquit, tales actus naturâ suâ ordinantur ad copulam ipsis licitam, nec quidquam illis deest, nisi quod hîc & nunc non referantur ad copulam: solus autem defectus debiti finis est per se loquendo solum venialis.

Certè in praxi hi actus in multis censendi sunt mortales, saltem ob periculum proximum pollu-

pollutionis, quòd rarò abesse potest, cum ex se commotionem spirituum genitalium valde excitent.

Resp. II. Graviter illiciti sunt etiam Conjugibus tactus quidam valde infames, dum scilicet inter membrum tangens & tactum foeda nimis est disproportion: quia tales actus graviter dedecent naturam rationalem, & indicant affectum voluptatis prædominantem ac graviter inordinatum; nec conjugium potest excusare actiones, quæ ex se ad copulam conjugalem non ordinantur. Quare cum infamias illas à mortali excusasset Sanchez, id in posteriori editione retractavit. Sciant igitur conjuges *vas suum possidere in Sanctificatione & honore, non in passione desiderii, sicut & gentes quæ ignorant Deum 1. Thess. 4.*

*Q. 9. An peccat mortaliter conjux, si in absentia compartis, secluso periculo pollutionis, capet delectationem veneream, vel se libidino-
se tangat?*

Resp. Aff. Quia tactus impudicus & delectatio venerea valde commovent spiritus genitales, eorumque motum excitant: quæ commotio spirituum genitalium ex natura sua tendit & ordinatur ad seminis effusionem; ideoque absente comparte ad pollutionem. At sicut pollutio est lethalis, ita & omnis actus voluntarius ex natura sua ad illam ordinatus. *Ita Navar. Sylvest. Azor, Vasquez, Layman. & alii.*

Q. 10.

Q¹⁰. *Ad quid tenetur qui post votum castitatis
vel Religionis matrimonium sine dispen-
satione contraxit?*

Resp. I. Qui post votum castitatis contrahit, peccat mortaliter, & semper tenetur abstinere à petitione debiti, & post mortem conjugis à secundis nuptiis. Est communis & usu Ecclesiæ approbata, inquit Sanchez: quia votum obligat in his omnibus, quæ alteri injuriosa non sunt, & impleri debet votum, quantum potest. At juxta varios non tenetur ante consummationem amplecti statum Religiosum: tum quia hoc non vovit, & est medium extraordinarium ac valde arduum: tum quia extravag. *Antiqua*, Joan. XXII. declarat conjugem qui ante consummationem matrimonii sine consensu uxoris sacros Ordines suscepit, compellendum esse ad illud consummandum petente uxore, si ipse noluerit Religionem profiteri: ergo, inquiunt, talis non obligatur ad Religionem amplectendam, cum ad eam non compellatur, sed ad consummandum, licet voto castitatis obstrictus sit, & posset illud servare per hoc medium.

Sed alii plures cum S. Antonini. 3. p. Tit. 1. c. 16. docent talem teneri statum Religionis amplecti, si aptus sit: quia non superest ei alia via servandi votum, nisi voti dispensationem aut commutationem obtineat, vel alteri conjugum persuadeat continentiam vovere, vel cedere juri petendi debitum: quisque autem
tenetur

tenetur servare votum, quantum potest. Quod si medium illud, quod ei superest, sit valde arduum, sibi imputet, cum suâ culpâ se conjecerit in necessitatem illud adhibendi ad servandum votum. Sylvius addit quod si talis non sit idoneus ad Religionem, & hæc alia media non profint, non peccabit, nequidem primâ vice, si rogatus consummet, quia ad hoc tunc tenetur.

Resp. II. Qui post votum ingrediendi Religionem contraxit, ex communi tenetur ante consummationem ingredi. *Ita omnes.* quia id licet adhuc potest, & ad id se voto adstrinxit. Sed licet consummando graviter peccarit, postea tamen potest debitum non solum reddere, sed etiam petere: quia non vovit castitatem, sed tantum ingressum aut professionem statûs in quo vovenda est, aut saltem non vovit nisi in Religione servandam. At ex communi post mortem vel adulterium conjugis tenetur Religionem ingredi: nam tenetur implere obligationem, quæ tempore Matrimonii fuerat solum suspensa, cum jam impleri possit. Si tamen jam non fuerit aptus, petat commutationem voti.

CAPUT IV.

*De Obligationibus Parentum & liberorum,
& aliorum Superiorum ac Inferiorum
erga se invicem.*

Q. I.

Q. 1. **Q**uam sunt Obligationes Parentum
erga Liberos?

Resp. Secundum omnes tenentur 1. Illos
alere & convenienter sustentare; hoc est, vi-
ctum, vestitum, habitationem, medicamenta
præbere, tum ex Jure Canonico, c. *Siquis*. dist.
30. ubi anathematizatur, qui dereliquerit pro-
prios filios, & eos non aluerit: tum ex Jure
Civili, Cod. *de alendis liberis* & ff. *de liber. agno-
scend.* tum etiam jure naturali, quandiu liberi
sibi ipsis res necessarias providere non possunt:
nam cum eis per generationem esse dederint,
debent quoque illud convenienter conserva-
re, & ad suam perfectionem ac debitum vitæ
statum perducere: idque ipsa naturæ propen-
sio ordinata satis indicat; suntque parentes
administri providentiæ divinæ erga suos libe-
ros. Unde tenentur etiam curare ut artes sta-
tui suo congruentes discant, eisque procura-
re statum suæ conditioni convenientem.

Hinc graviter peccant parentes; si liberos
parvulos diligenter non custodiant, & ab iis
gravia mala non avertant; si infantes expo-
nant; si rem familiarem non curent, bona
dilapident, vel diligentiam saltem mediocrem
non adhibeant ad acquirenda & conservanda
bona necessaria ad liberos honestè secundum
suum statum collocandos, filias dotandas, &
iis hæreditatem congruam relinquendam:
nam debent etiam futuris eorum necessitati-
bus

bus providere, ex 2. Cor. 12. *Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.*

Possunt tamen parentes exhæredare filios ex justa causa in testamento exprimenda, nempe ob gravem culpam & ingratitude in se admissam, vel dilapidationem bonorum familiæ, vel vitam luxuriosam filiæ: nam tunc tali poena digni sunt. Quare in iisdem casibus possunt iis denegare ea, quæ statui suo conveniunt: nunquam tamen res necessarias ad vitam sustentandam, si aliunde non habeant.

Not. Mater debet primo triennio liberos alere, & postea Pater, donec ex arte vel officio possint vitam sustentare, ex L. 9. Cod. de Patr. potest. quod si Pater ex inopia nequeat, tenebitur Mater, in defectum Patris & Matris teneantur avi & alii ascendentes, l. 5. ff. de Liber. agnosc.

2. Parentes præter sustentationem congruam debent liberis Christianam Institutionem, ex Ephes. 6. *Educate illos in disciplina & correptione Domini.* Nam finis Matrimonii est generatio proles, à qua Deus piè sanctèque colatur: at institutio Christiana est liberis ad hunc finem necessaria. Hæc in tribus potissimum consistit. 1. Uteos maturè per se vel per alios, doceant necessaria ad salutem, & ad vitam Christianam agendam. *Filii tibi sunt? erude illos, & curra illos à pueritia illorum.* Eccli. 2. Uteos non solum verbis, sed etiam exemplo ad peccati fugam, cupiditatum cohibitionem,

Tom. III.

H

& vir-

& virtutum exercitium adducant, & peccatorum occasiones ab iis avertant; providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Rom. 12. A fortiori coram liberis, quos ex suo munere tenentur efficaciter ad virtutes & timorem ac amorem Dei instituere. Patres discant quomodo etiam commissis sibi exempla bene vivendi exterius præbeant. Scire etenim Prælati debent, quia si perversa unquam perpetrant; tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est, ut tanto se caucius à culpa custodiant, quanto per prava, quæ faciunt non soli moriuntur, sed aliorum animarum, quas pravis exemplis destruxerunt, rei sunt. ait S. Gregor. part. 3. Pastor. admonit. 5. 3. Ut delinquentes corrigant objurgando, & cum oportet, moderatè puniendo; juxta illud, Prov. 23. Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virgâ, non morietur. Tu virgâ percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis. & c. 13. Qui parcit virgæ, odit filium suum. & Eccli 30. Qui diligit filium suum assiduat illi flagella... Non des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus illius. Curva cervicem ejus in juventute, & tunde latera ejus dum infans est: ne fortè induret & erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. Alioqui parentes sunt participes peccatorum liberorum, ex c. 3. dist. 86. ubi Joan. VIII, ait: facientis culpam procul dubio

bio habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Scriptum quippe est; non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus participes judicantur. & ex S. Gregor. l. 7. Epist. 6. Qui non corrigit resecanda, committit. Quare 1. Regnum, c. 3. Deus ait: suscitabo adversum Heli omnia quæ locutus sum super domum ejus. Prædixi enim ei quod judicaturus essem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eò quod noverrat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos.

Porro educationis cura ad Patrem tanquam ad familiæ caput maximè spectat, quamvis etiam Mater ad eam graviter obligetur.

Hinc graviter peccant parentes, si non curent diligenter, ubi liberi fidei rudimenta, & alia ad christianè vivendum necessaria maturè addiscant, pravorum consortium vitent, à vitiis abstineant, mandata Dei & Ecclesiæ servant; si consilio vel exemplo pravo ad peccatum inducant; si de eorum factis non inquirent, permittantque eos liberius vivere, ludo & delectationibus immodicis assuescere; iisque ad ea pecunias suppeditent; si patiantur eos vitam otiosam agere; si delinquentes non objurgent, puniantque moderatè, &c. ex 1. Tim. 5. Siquis suorum & maxime Domesticorum curam non habet, fidem negavit, (facto scilicet) & est infideli deterior.

3. Tenentur liberis suis electionem statûs liberam relinquere; peccantque graviter, si eos invito ad Matrimonium vel Religionem

cogant, vel ab iis avertant: nam liberi habent jus sibi statum vitæ liberè eligendi; & eorum salus maximè pendet ab electione statûs, ad quem à Deo destinantur & vocantur. Quare Conc. Trid. sess. 25. c. 18, excommunicat eos, qui foëminam cogunt ad Religionem vel Professionem, aut sine justa causa impediunt ejus ingressum vel Professionem.

Item etiamsi liberi velint Matrimonium inire, non debent parentes eos cogere ad contrahendum cum tali vel tali, si repugnent, c. *de neptis*. 31. q. 2. quia, ut ibi ait Pontifex, quorum unum corpus est, unus debet esse & animus. Alioqui datur occasio dissidiorum, rixarum, adulterii, &c. grave autem peccatum est alios conjicere in periculum graviter peccandi.

Not. Ex communi, in defectum Patris & Matris ad prædicta tenentur jure naturali ascendentes ex linea Paterna & Materna.

Item parentes tenentur jure naturali etiam alere & christianè educare liberos illegitimos, qui & quamdiu sibi ipsis de rebus necessariis providere non possunt, cum verè sint eorum parentes, ex c. 5. *de eo qui duxit*, &c.

Q. 2. *Ad quid obligantur liberi erga parentes?*

Resp. Secundùm omnes, debent parentibus amorem, reverentiam & obedientiam: nam hæc tria continet & exigit præceptum naturale divinum: *Honora Patrem tuum & Matrem tuam.*

tuam. Deut. 5. & Matth. 19. ut docet Catech. Rom. & omnes Doctores. Idque dictat recta ratio propter triplicem respectum parentum ad filios scilicet causæ, præminentia & regiminis. 1. Itaque tenentur liberi parentes verè amare, & quidem magis quàm ceteros, cum illis plus debeant, sintque conjunctiores quàm aliis; & hunc amorem significare. Quare tenentur bonum spirituale & temporale iis velle & suppeditare in eorum necessitatibus etiam communibus. Exigitque tum pietas, ut iis subministrant necessaria ad vitam honestè secundum suum statum sustentandam; quamvis suâ culpâ in hanc necessitatem inciderint, & filii sua bona ab illis non acceperint. Quovis enim modo parentes erga liberos egerint, tamen iis vitam & conservationem debent, ex Mat. 15. & c. 1. dist. 30. & l. 1. & 2. Cod. de Alend. Liber. ac parent. debent quoque subvenire parentibus in omnibus aliis necessitatibus quoad honorem, famam, libertatem, &c. & eorum defectus regere ac patienter ferre. *In opere & sermone & omni patientia honora Patrem tuum.* Eccli. 3.

Hinc graviter peccant liberi, si parentibus signa odii ostendant, maledicant; vel signa amoris nunquam aut rarò dent; si durè tractent; si de ipsis erubescant; si graviter contristant, vel ad gravem iram impellant, etsi ex causa levi, quam prævident gravem molestiam iis procreaturam. *Qui affligit Patrem, & fugat*

H. 3.

gat

gat Matrem: ignominiosus est & infelix. Prov. 19. Qui maledixerit Patri suo vel Matri, morte moriatur. Exod. 21. Si torvo oculo intueantur, vel asperè loquantur, perinde ac si odio haberent; si non subveniant in necessitate spirituali vel corporali, ægros non invitant, carcere detentos liberare negligant; eorum sanitati non consulant, non curent maturè Sacramentis muniri & aliis auxiliis spiritualibus juvari; si eorum testamenta ac legata non exequantur, vel exequi differant, vel non curent pro iis mortuis preces & Sacrificia offerri, &c.

Porro quæ essent mortalia contra charitatem, si fierent erga extraneos, sunt etiam contra pietatem, & longè graviora, si erga parentes: quæ circumstantia semper exprimi debet in Confessione, nam tunc peccatum habet duplicem malitiam specie diversam contra charitatem & pietatem. Tolet, De Lugo, &c.

2. Quoad reverentiam, ejus obligatio clare exprimitur, verbo *honora*. & Eccli. 3. *Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi Dominus serviet his, qui se genuerunt.* nam ut ait S. Thomas, parentes participant rationem Principii, cum propter generationem, tum etiam propter educationem, disciplinam, & omnia quæ ad perfectionem vitæ pertinent.

Hinc mortaliter peccant liberi. 1. Si parentes spernant, irrideant, contumeliis afficiant, de illis detrahant; eorum monita, consilia & minas contemnant, præsertim coram ipsis.

Ocu-

Oculum qui subsannat Patrem, & qui despicit partum Matris suæ, effodiant eum corvi, &c. Prov. 3. quæ autem in his ob levitatem materiæ erga alios non essent nisi venialia, erga parentes ob circumstantiam personæ ut plurimum sunt mortalia. Ob hanc culpam Cham Filius Noë Patris maledictum incurrit, Gen. 9. quod Deus postea confirmavit, ut posteris hujus culpæ gravitas innotesceret.

2. Si eos percutiant licet leviter, aut iis minentur; imò si contra eos manum tollant, etsi sine animo percutiendi: in his enim censetur gravis irreverentia ac injuria erga parentes.

3. Si ad sublimem fortunam evedti parentes ex contemptu agnoscere dedignentur. 4. Si eos in foro externo etiam vero crimine accusent, excepto crimine hæreseos, proditionis in Principem, quod aliter impediri non posset: in his enim ne Patri quidem parcere debent propter damnum publicum, quod præ privato averti debet.

3. Liberi tenentur obedire parentibus in iis quæ spectant ad gubernationem domesticam, & ad bonos mores. In his enim subditi sunt parentibus, quorum est regere familiam, & eam bonis moribus imbuere. *Filii obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est: Ephes. 6. Filii obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. Col. 3. & Rom. 1. Qui non obediunt parentibus, dicuntur digni morte. Hinc S. August. in titulum Psal. 70. ait:*

Ubi hoc jubet Pater quod contra Deum non sit, sic audiendus est quomodo Deus; quia obedire Patri iussit Deus. Ratio est, quia (ut ait S. Th. quodlib. 2. 2. 9.) Ad illa se extendit debitum obedientie, ad quæ se extendit ius Prælationis. Habet autem Pater carnalis ius prælationis in filium. 1. quidem quantum ad domesticam conversationem; sic enim est Pater-familias in domo, sicut Rex in Regno: unde sicut subditi tenentur obedire Regi in iis quæ pertinent ad gubernationem Regni, ita etiam Filii & alii Domestici tenentur obedire Patri-familias in his, quæ pertinent ad dispensationem domus. 2. quantum ad morum disciplinam: unde Apost. dicit Heb. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores: debet enim Pater Filio non solum educationem, sed etiam disciplinam. In his ergo Filius tenetur obedire Patri carnali, & non in aliis.

Hinc peccant mortaliter liberi, si in re gravi ad mores, vel ad domesticam curam, vel ad pacem & concordiam in familia tuendam, vel ad ejus bona, famam, honorem spectante non obtemperent; & speciatim si contra parentum prohibitionem, improborum societatem, popinas frequentent, aleæ ludum computationes vel quidlibet aliud illicitum aut periculosum exerceant: si contra eorum mandatum nolint dare operam litteris aut artibus suo statui congruentibus; si iis inconsultis nubant, vel si Filius contra eorum voluntatem ducat uxorem

rem se indignam, vel nolit sine iusta causa ducere quam parentes volunt, ob magnum familiæ bonum, si filia contra prohibitionem domo egrediatur, vel sola noctu viros alloquatur, &c.

Non debent autem filii parentibus obedire, cum aliquid præcipiunt vel vetant contra Dei, vel Ecclesiæ præcepta, aut Consilia Evangelica: nam *obedire oportet Deo magis quam hominibus. Act. 5.* neque quoad electionem statûs; nam hæc pendet à divina vocatione. Debent tamen consensum & consilium petere, non autem sequi, nisi sit consentaneum vocationi divinæ.

Porrò Filius familias, si parentes ejus operâ non egeant, potest à paterna domo discedere ad discendam aliquam artem honestam statui suo convenientem, vel quærendum aliquod vitæ genus honestum, peritâ facultate, quam Pater ei denegare non potest, ex l. ult. ff. *de liber. exhib.*

Not. Eadem fere ratio est de avo, proavo & quolibet ascendente, respectu nepotis, pro nepotis & cujuslibet descendantis, & vicissim: nam hi omnes Considerantur quasi Patres & Filii, quippe ascendentes sunt mediati pro genitores, *De Lugo.*

Sed an Filius cupiens ingredi Religionem, tenetur in sæculo remanere, ut parentum necessitati subveniat?

Resp. Aff. Si necessitas sit extrema vel gra-

H 5

vis

vis, nec alius possit aut velitiis opitulari, & possit ipse remanendo in sæculo. *Est communis*, quia subvenire parentibus graviter indigentibus est præcepti divini naturalis: ingredi autem Religionem per se est tantum consilii. At propter opus consilii non est omittendum præceptum, utpote obligatorium. Imò cum Religio cessat esse opus Consilii respectu Filii, cum tunc sit ei illicita. Unde Christus, Matth. 23. arguit Phariseos, quòd suaderent, ut eroganda parentibus egenis impenderentur in cultum divinum. Quòd verum est, etiamsi Filius voverit Religionem: nam illud votum solum est de ingressu Religionis, quatenus est opus consilii, nec impedit observationem præcepti divini. At ingredi Religionem relictis parentibus in gravi necessitate, non est opus consilii, & impedit observationem præcepti divini.

Si vero non sint in tali necessitate, ut filiorum obsequio multum indigeant, possunt prætermisso parentum obsequio filii Religionem intrare, etiam contra præceptum parentum: quia post annos pubertatis quilibet ingenuus libertatem habet, quantum ad ea quæ pertinent ad dispositionem sui statûs, præsertim in his quæ sunt divini obsequii; & magis est obtemperandum Patri spirituum, ut vivamus, quàm parentibus carnis, ut Apost. dicit ad Heb. 2. ita S. Thom. 2. 2. q. 189. a. 6.

Porro neque parentibus licet ingredi Religionem, dum liberi carent necessariis ad sustentationem.

stentationem vel educationem suo statui convenientem: cum parentes jure naturali teneantur ea liberis providere; nec liceat Deum tentare, ordinaria media omitrendo sub spe divini auxilii. S. Thom. loco cit. nisi sufficienter illis provideant de rebus necessariis ad vitam & statum, & illos per alios rectè instituere possint.

Not. Nemo tenetur in sæculo remanere propter Fratrum vel Sororum aut aliorum propinquorum necessitatem gravem, sed non extremam: quia nemo tantum iis debet, nec ita strictè tenetur iis subvenire, sicut parentibus: nisi tamen Fratres vel Sorores sint adhuc sub cura Patris aut Matris, nam tunc creant vel augent necessitatem ejus: quippe sub necessitate parentis includuntur omnia quæ pertinent ad statum & munus suum, inter quæ præcipuum locum habet conveniens liberorum educatio ac cura. Atque ita ratione parentis sic obligari quis potest erga Fratres suos; qui tunc considerantur ut pars ejusdem parentis. Ita Suarez.

Sed quod si Filius Professionem jam emisit, antequam egredi, ut parentibus succurrat?

Resp. Juxta multos tenetur, si parentum necessitas sit extrema; cui aliter subvenire nequeat, sive illa ante sive post Professionem evenierit: quia in utroque casu aequaliter urget præceptum pietatis, nec minus sunt illius paren-

parentes in uno quàm in altero. Ut autem talis egressus sit licitus, requirunt. 1. Ut Religiosus petat licentiam, nam hoc exigit debitum subjectionis & recta disciplina; & alioquin oriretur perturbatio communitatis ac scandalum. Sed Prælatus tenetur hanc licentiam concedere: quòd si petitam deneget, dicunt posse Religiosum egredi, eo quòd Prælatus sit irrationabiliter invitatus, & aliunde præceptum divinum naturale subveniendi parentibus urgeat. 2. Ut egressus gesserit suæ Religionis habitum. 3. Ut quandiu manet in sæculo, servet quoad fieri potest Regulas & Statuta Religionis: nam non desinit esse Religiosus. 4. Ut redeat ubi primùm eorum necessitati sufficienter providit: nam cessat causa manendi extra Monasterium. At si necessitas parentum sit solum gravis, non extrema, non tenetur, nec proinde ei licet egredi sine legitima Superioris sui licentia: quia Religiosus est per professionem traditus Religioni & potestati sui Prælati. Res autem uni tradita non potest sine ejus consensu alteri concedi, etiam quoad usum, citra necessitatem extremam. Ita S. Thom. S. Antonin. & alii multi.

Q. 3. Ad quid Superiores & Inferiores generatim obligantur erga se invicem?

Resp. I. Superiores tum Ecclesiastici tum Sæculares tenentur procurare bonum subditorum

torum, & eorum malum impedire secundum potestatem, quam habent, & munus quod exercent erga illos, ex Eccli. 32. *Resto-
rent posuerunt? Curam illorum habe.* & 1. Tim. 5. *Siquis suorum curam non habet... est infideli
deterior.* Nam omnis potestas publica ac munus est propter bonum subditorum, & Superiores ratione sui officii parentum vicibus funguntur.

Resp. II. Ut Filii erga parentes, ita cum proportionem subditi erga Superiores quoslibet, debent amorem, reverentiam & obedientiam, secundum cuiusque potestatem ac munus: nam (ut docet Catech. Roman. de 4. Præcepto) *Præter eos qui nos genuerunt, multi præterea sunt, quos in parentum loco colere debemus, vel potestatis vel dignitatis, vel utilitatis, vel præstantis alicuius muneris & officii nomine.* Idque constat ex Script. & Patribus. 1. Pet. 2. *Subjuncti estote omni humane creaturæ propter Deum: sive Regi quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis... quia sic est voluntas Dei... Omnes honorate... Regem honorificate.* & Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &c. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* & Heb. 13. *Obedite præpositis vestris, & subjaceat eis, &c. Eccl. 7. honorifica Sacerdotes.*

Hinc graviter peccant inferiores, si Superioribus in re gravi ad eorum munus pertinen-

tenon

te non obediant; si eos contemnant, vel eorum defectus aliis referant, ut eos odiosos ac contemptos reddant: si illis debita ratione officii non suppeditent, ut decimas Ecclesiasticis, tributa Principibus, & aliis stipendia, &c.

Q. 4. Quænam sunt obligationes Tutoris & Curatoris?

Not. Tutor est is, cui commissa est cura pupilli & bonorum ejus. Curator est, qui assignatur Minori præcipuè in curam ejus bonorum. In hoc inter se differunt, quod Tutor datur principaliter in curam personæ & secundariò in curam bonorum impuberis Curator verò principaliter in curam bonorum, & secundariò personæ puberis.

Resp. Tutor tenetur curam gerere pupilli, ejus personam tueri, eum bonis moribus imbuere, & christianè educare per se vel per alios, & dare operam, ut artem sibi convenientem adiscat. Item ejus bona curare, & fideliter ac diligenter administrare: nam in hunc finem constituitur, & assignatur pupillo loco Patris, ideòque ejus vices erga eum gerit. Tutor enim est is qui pupillo datur in defensionem & curam personæ ac bonorum pupilli. Curator verò tenetur rectè ac fideliter bona Minoris administrare, & insuper ejus personam tueri cum opus fuerit, & educationi ac institutioni invigilare: nam præcipuè assignatur

tur in curam bonorum, secundario in curam personæ. Quare si Tutor vel Curator in hoc delinquat; vel graviter sit negligens, peccat graviter, & tenetur ad compensationem damni; quia peccat contra proprium officium ad aliorum commodum spectans; proindeque contra iustitiam.

Hinc tenentur statim Inventarium omnium bonorum Pupilli & Minoris efficere; l. 24. *Cod. de admin. Tutor.* Omnia eorum bona, jura & actiones diligenter conservare; & curare ut ex iis redditus annui percipiantur, bona alias peritura vendere, ex mobilibus prædia idonea comparare, ex *digest.* & *Cod.* quod si neglexerint, vel res Pupilli aut Minoris in suos usus converterint, tenentur rem ablatam vel amissam restituere, & compensare totum lucrum cessans ac damnum emergens. Tenentur autem de culpa lata & levi, l. 7. *Cod. de Arbit. Tutel.* nam iustum pretium suæ administrationis exigere possunt, & sic eorum inunus cedit in utilitatem suam & aliorum. Peccant etiam si Pupillo vel Minori dent pecuniam ad usus malos vel inutiles, cum ex suo officio teneantur fideliter ac utiliter eorum bona administrare.

Cæterum Pupilli & Minores tenentur obedire & reverentiam exhibere Tutoribus & Curatoribus velut parentibus, quorum locum illi tenent.

Q. 5.

Q. 5. *Ad quid obligantur Domini & famuli erga se invicem?*

Resp. I. Secundum omnes, Domini tenentur 1. Gerere curam salutis famulorum & famularum, ex 1. Tim. 5. *Siquis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* nam sunt ipsorum caput, & vices parentum erga eos gerunt: ideoque obligantur cum proportionem ad ea, ad quæ parentes erga liberos tenentur. Quare graviter tenentur curare, ut famuli & ancillæ res ad salutem necessarias calleant, peccata & occasiones peccati vitent, Dei & Ecclesiæ præcepta servant, Sacramenta tempore debito frequentent; item bona exempla iis præbere, graviter delinquentes corrigere, & iis invigilare, *Attende domesticis tuis.* Eccli. 32.

2. Tenentur alimenta congrua præbere, & tempore statuto mercedem justam solvere. Domini quod justum est & æquum, servis præstare: scientes quod & vos Dominum habetis in Cælo. Col. 4. *Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane.* Levit 19. Nec possunt ante terminum elapsum domo dimittere sine justa causa: quia violarent contractum. Quod si Dominus sine justa causa se tenente ex parte famuli, invitum eum dimittat ante tempus condictum, tenetur ei integrum stipendium dare, perinde ac si toto illo tempore ei serviisset; nisi alteri eo tempore servierit, l. 37. ff. locati. nam conductor pensionemolvere tenetur,

netur, quando re vel operâ conducta usus non est, ob causam se tenentem ex parte sua. Si verò invito Domino & sine justa causa famulus discedat, nihil ei conceditur in foro externo: at in foro conscientiae debetur ei merces pro rata temporis quo servivit, nisi aliud ferat pactum, vel exitu suo intempestivo damnum Domino intulerit, retentâ mercede aut illius parte compensandum; quia opera præstita est digna pretio, quo privari non potest in poenam, nisi ex conventionem, vel per sententiam Judicis. *De Lugo & alii.*

Tenentur eos non asperè ac superbè tractare, sed benignè tanquam Fratres in Christo & cohæredes vitæ aternæ, quos debent sicut se ipsos diligere. *Et vos Domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia & illorum & vester Dominus est in Cælis: & personarum acceptio non est apud eum.* Ephes. 6. Unde peccant si domesticos contumeliis afficiant, ut si appellent Diabolos, canes, &c. si immoderate labore vexent, &c.

4. Tenentur curare, ut in eorum morbis ac infirmitatibus auxilia temporalia & spiritualia non desint. Juxta multos tamen seclusa pactione vel consuetudine, non tenentur ex justitia famulis alimenta & stipendium dare toto tempore morbi diuturni: nam hæc debentur solum propter operas quotidianas, & conductor nihil tenetur solvere dum re vel operâ sibi locatâ uti non potest, ob causam provenien-

tem ex parte locatoris vel rei locatæ. Itera non tenentur solvere impensas pro eorum curatione, nisi sint modicæ, vel nisi versentur in necessitate. Postulat tamen charitas, ut impensas saltem modicas faciant pro eorum curatione & alimentis; & hæc est praxis timoratorum. Imò charitas eos obligat ad gratis præstanda famulis pauperibus omnia, quibus indigent, si ea possint præstare.

5. Tenentur famulos expellere, qui liberos, aliosve domesticos, verbis vel moribus pravis corrumpunt, si reprehensione non emendentur *S. Carol. Instruct. Confess. & Concil. Mediol.* 3. nam tenentur à suis causis & occasiones peccandi amovere.

Resp. II. Famuli & ancillæ debent suis Dominis amorem, reverentiam, obedientiam, & fidelitatem. *Ex i. Tim. 6. Servi Dominos suos omni honore dignos arbitrentur.* & *Ephes 6. Servi obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes sicut Domino, &c. ex ad Tit. 2. Non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes.* Itaque tenentur Dominis suis eadem præstare cum proportionem, quæ Filii parentibus: nam Domini erga illos parentum vicibus funguntur. Et insuper tenentur ex iustitia fideliter servire ac laborare, munus sibi com-

commisſum rectè obire, & res ſibi creditas diligenter curare ac ſervare: nam ad hæc præſtanda ſtipendio conducti ſunt, & ex contractu oneroſo obligantur.

Hinc mortaliter peccant 1. Si in rem magni momenti non obediant. 2. Si peccata ac defectus familiæ aliis referant. 3. Si non bene laboraverint toto tempore designato, & obſequia debita negligenter præſtent; & tenentur tum ad reſtituendum partem ſtipendii, pro rata laboris omiſſi; nam non habent jus niſi ad ſtipendium labori & operæ impenſæ congruens; tum ad compenſandum damnum & lucrum ceſſans, quia fuerunt injuſta illorum cauſa, cum ſequantur ex omiſſione diligentia ac operæ ex juſtitia debita. Idem dic de aliis operariis conductis. 4. Si de bonis dominorum diſponant ſine eorum conſenſu. 5. Si grave damnum inferri permittant, cum impedire poſſint; vel videntes inferri taceant, nec moneant Dominos, ſive illud inferatur ab extraneis (quod certius eſt, & ita fere habet communis gentium ſenſus, ait Leſſius) ſive à confamulis, etiam in rebus, quarum cura ſibi ſpecialiter commiſſa non eſt; tenenturque illud reſarcire in defectum aliorum: nam famuli omnes tenentur ex juſtitia non permittere, ut damnum hero à quoquam inferatur: nemo enim famulum vel ancillam accipit, niſi cum hoc pacto tacito, ut impediatur ejus damnum, ſi poſſit. Deinde domeſtici aliter &

I 2

magis

magis tenentur impedire damnum heri sui, quam extranei, qui ad id ex charitate tenentur. Domestici verò, quibus specialiter domus vel alia res commissa est, tenentur insuper magna cura eam custodire, & diligenter invigilare, ne quid damni in ea patiatur Dominus.

6. Si ante tempus condictum discedat sine justa causa: nam ex contractu, ideòque ex iustitia tenentur toto illo tempore servire: & sic tenentur resarcire damnum, quod Dominus inde patitur, ut si maiore pretio alium conduxit, &c. Omnis enim iniustitia damnosa parit obligationem restituendi.

Q. 6. Quenam sunt obligationes Magistrorum, & Discipulorum?

Resp. Inter Magistros, Pædagogos & Discipulos est quodam modo eadem obligatio, quæ inter parentes & liberos: nam Magistri & Pædagogi vices parentum erga Discipulos gerunt in iis, quæ ad studia & bonos mores spectant.

Sed speciatim Magistri & Pædagogi graviter peccant. 1. Si cum non sunt idonei nec sufficienter docti ad hoc munus rectè ac utiliter obeundum, illud suscipiant, aut non dimittant, aut se ad illud idoneos non præstent. 2. Si Discipulorum progressum in litteris non sedulò promoveant. 3. Si non satis studeant ipsi, ut rectè officio fungantur. 4. Si ex proposito falsa ut vera doceant, vel superstitiosa
aut

aut salutinoxia. 5. Si negligent eos bonis moribus imbuere, nec delinquentes arguant, aut nec puniant cum possunt. 6. Si ipsis malum exemplum præbeant. 7. Si improbos, & alios perniciosos ad scholas admittant, vel exiis non dimittant, ne alios depravent. 8. Si Doctoratûs, vel Licentiatûs gradum indignis conferant: nam (ut docet Navar. ex S. Antonin.) est mortalis culpa præsertim in Theologia, Jure Canonico & Civili, & Medicina, imò: etiam videtur in Philosophia; nam per hoc graviter bono publico nocent, & remp. vel Ecclesiam publico testimonio decipiunt in re gravi: unde fit ut indignis conferantur officia sæcularia, vel Beneficia ecclesiastica, cum damno multorum.

Porro Conc. Later. V. Sess. 9. præcipit, ut humaniorum litterarum Magistri Discipulos rebus fidei, & præceptis Dei ac Ecclesiæ instruant.

Discipuli peccant 1. Si Magistris & Pedagogy non exhibeant honorem ac reverentiam. 2. Si non obediant in rebus ad studia & bonos mores pertinentibus. 3. Si malorum consortium sibi veritum non vitent. 4. Si libros prohibitos legant. 5. Si à schola absint sine justa causa. 6. Si tempore studii destinato lusu vacent vel otio. Et quidem mortaliter peccant, si studia notabiliter negligent: tum quia agunt in re gravi contra obedientiam parentibus ac præceptoribus debitam: tum

quia se reddunt ineptos ad munus suo statui
conueniens in posterum ritè obeundum:
tum quia vita otiosa est fons & origo multo-
rum peccatorum, præsertim adolescentibus.
Quare non sunt absolvendi, nisi negligentiam
suam emendare curaverint.

CAPUT V.

*De Obligationibus Personarum Judicialium
vel Forensium.*

*In his generatim requiruntur Scientia, Diligentia,
Veritas, Fidelitas, & Justitia.*

NOTA. Qui Officium aliquod ad aliorum
commodum spectans suscipit, tenetur ex
justitia 1. Ad curandum, ut suâ negligentia
nemini damnum sequatur. 2. Ad procuran-
da commoda ejus, cui per officium servit, sal-
tem quantum commodè potest; & ad dili-
genter obeunda ea, quæ ad tale munus spe-
ctant, & necessaria sunt ad finem, ad quem in-
stitutum est: nam hæc tacitè promittit & ad ea
se obligat, hoc ipso, quòd tale munus assu-
mit; & ideo stipendium ei datur. Hinc si
munus suum negligat, tenetur damna inde se-
cuta refarcire, & stipendium acceptum resti-
tuere pro negligentia.

§. I.

De Iudice.

Q. I. **A**d quid tenetur Iudex, ut rectè judicet?

Resp. I. Iudex (idem dic de Advocato, Medico, &c.) tenetur ex justitia habere scientiam sufficientem ad munus suum rectè obeundum: nam tenetur ex justitia rectè judicare. *Diligite justitiam, qui judicatis terram, Sap. 1.* Ergo tenetur etiam ad ea quæ ad rectum judicium requiruntur, qualis est scientia legum, consuetudinum, &c. debet etiam habere constantiam ac virtutem ad hoc munus necessariam: alioqui se exponit periculo injustè judicandi. *Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperè iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua. Eccli. 7.*

Hinc 1. petens aut suscipiens officium Judicis sine sufficienti scientia & idoneitate, peccat mortaliter: nam voluntariè exponit se periculo malè judicandi, cum damno aliorum. 2. Iudex debitâ scientiâ carens absolvi non debet, nisi se officio abdicet, vel nisi brevitem-pore. Scientiam sufficientem acquirere possit & conetur: nam nulli licet officium, cujus munia obire nequit, suscipere vel retinere, præsertim cum damno vel periculo proximi. 3. Si iudex ex imperitia magna malè judicet,

quamvis putet se rectè judicare, tenetur compensare totum damnum inde litigantibus obveniens, sive in substantia litis, sive in supervacaneis impensis: nam est causa injusta talis damni, quod est ei voluntarium saltem indirectè, nempe in ignorantia culpabili, ex c. ult. de injur. ibi: *Si culpa tuâ datum est damnum, vel injuria irrogata, aut hac imperitiâ tuâ sive negligentia evenerunt, jure super his satisfacere te oportet: nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere vel jacturam.*

Resp. II. *Ex communi.* Ut judex rectè judicet, præter scientiam, debet 1. Habere jurisdictionem & auctoritatem in personas judicandas, & in causam: alioqui injuriam facit tum partibus, causæ illarum se ingerendo; tum legitimo Judici, ejus potestatem & officium usurpando: quæ usurpatio judicii ex communi æstimatione hominum est injuria gravis ex genere suo, cum per illam violetur & jus privatorum & auctoritas publica. Imò ejus sententia est irrita, cum careat potestate ad judicandum necessaria, cap. 4. de Judic. & cap. 4. de Pœnit.

Porro quatuor modis potest quis habere potestatem judicandi aliquem. 1. Ratione potestatis ordinariæ vel delegatæ. 2. Ex consensu partium, ut cum partes ex compromisso se alicui subjiciunt ut Judici, vel ut arbitro. 3. Ratione delicti in suo territorio patrati. 4. Ratione

Ratione rei de quâ contra possessorem causa movetur, ex c. ult. *de Foro compet.*

2. Tenetur judex habere certitudinem saltem moralem in cognitione causæ alioqui imprudenter judicaret; & teneretur ad restitutionem, si ex negligentia cognoscendi male judicaret, ex c. ult. *de Injur. cit.*

3. Tenetur judicare secundum leges, tum quoad modum procedendi, ordinem & formam judicii, tum quoad sententiam ferendam & exequendam, ex c. 1. *de Constit.* & ex S. Ambros. in Psal. 118. Serm. 20. *Bonus judex nihil ex arbitrio suo facit, sed juxta leges & jura pronuntiat, scitis juris obtemperat, non indulget propriae voluntati: sicut audit, ita judicat: & sicut se habet negotii natura, decernit. Obsequitur legibus, non adversatur: examinat causæ merita, non mutat, & ex Instit. de Officio judic. ibi: ne aliter judicet quàm quod legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est. Nam ad hoc constitutus est à Rep. vel Principe. Quare non potest quemquam condemnare inauditum & sine testibus. Clement. II. de sentent. & re judic. nec uti potest scientia injustè & contra juris ordinem parta, alioquin injuriam continuaret & augeret. Item nec potest secundum omnes condemnare eum, quem privatâ scientiâ scit esse nocentem, si juridicè non sit probatus reus. Quia non habet potestatem judicandi nisi ut persona publica: ergo non potest judicare, nisi secundum scientiam publi-*

I s

can,

eam, quæ habetur per testes, legitimaque instrumenta & acta.

4. Quando jus non est clarum, tenetur ferre sententiam secundum opinionem certò probabiliorem in quæstione tum juris tum facti: nam officium judicis est judicare secundum merita causæ, & sententiam quæ, inspectis allegationibus & probationibus, æquitati & juri conformior est: alioqui esset locus acceptio-
ni personarum, contra scripturam & regul. 12. jur. in 6. *In judiciis non est acceptio personarum habenda.* Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Probabiliter judico judicem posse judicare juxta opinionem minus probabilem.* Quare judex non potest ferre sententiam secundum judicium aliorum, si post diligentem & sinceram veritatis inquisitionem certus sit de majore probabilitate suæ opinionis: nam tunc certus est de obligatione secundum illam judicandi. *Nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à verò devies.* Exod. 23. Quòd si opiniones sint æquè probabiles, & nullus ex litigantibus rem possideat, debet rem inter partes ex æquo dividere, vel ejus pretium, si dividi nequeat: nam judex non est Dominus rei, sed tenetur suum cuique jus tribuere secundum merita causæ: ergo cum uterque æquale jus habeat, debet res æqualiter eis distribui; aliàs esset acceptio personarum. Hinc Alex. VII. damnavit hanc propos. *Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles,*
potest

potest iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius prae alio.

Idem dic de quaestione facti, iudex enim tenetur causam adjudicare parti pro se habenti testimonia vel instrumenta, aliave argumenta probabiliora, cum jus probabilius reddant L. 21. ff. de testib. quod si hae probationes facti sint aequales, aequale jus fundant: ideoque aequaliter res est inter eos dividenda, si nemo eam possideat; alioqui possessori adjudicanda, cum in dubio & pari causa melior sit conditio possidentis. In causis vero criminalibus si utrimque appareat aequalis probabilitas, debet reo favere, ex Reg. 11. jur. in 6. Alioqui se exponeret periculo damnandi innocentem.

5. Tenetur lites celeriter expedire, cap. 2. de sent. & re judic. ibi: *Jurgantium controversias celeri sententia terminare, & aequitati convenit & rigori.* Nam partes habent jus, ut non sine justa causa differatur iudicium. Quare tenetur parti laesae damna & impensas, quae ex iniqua dilatione sequuntur, compensare.

6. Debet habere rectam intentionem, scilicet justitiae, ita ut nihil agat ex odio, invidia, aliove pravo fine: nam actio licet ex objecto bona, participat malitiam finis.

Ex dictis collige iudicem, qui in cognoscenda vel decidenda causa negligens, aut iniquus fuit, peccare mortaliter contra justitiam, & teneri ad refarcienda parti laesae omnia damna, cum fuerit eorum causa injusta.

Q. 2.

Q. 2. *An iudex potest capite condemnare eum, quem certò novit innocentem, si per testes legitime probetur reus?*

Resp. I. In tali casu, ex communi, iudex tenetur omnes vias inire, quibus possit eum liberare, ut impediendo accusationem, extrahendo iudicium, remittendo causam ad Superiorem, & apud eum assumendo officium testis. &c. Quòd si his mediis non possit eum liberare, juxta multos non ei licet talem morte damnare, sed debet jurare se certò cognoscere ejus innocentiam, & potius officium dimittere & qualibet pari: quia directè innocentem occideret, & quidem ut causa principalis mandando ut occidatur, quòd est intrinsecè malum, & contra illud Exod. 23. *Insontem & iustum non occides, quia aversor impium.* Enim verò intrinsecè malum est adimere alicui vitam sine auctoritate: at iudex nullam habet auctoritatem in vitam innocentis, cum hæc solius Dei dominio subiecta sit; nec resp. ipsa potest verum innocentem directè occidere, sicut potest directè bonis temporalibus spoliare, ob justam causam ad bonum commune pertinentem, quia habet dominium altum in bona subditorum, non autem in eorum vitam.

Idem dic de mutilatione: quia respub. non potest hanc pœnam innocenti inferre, non enim habet dominium vitæ & corporis suorum subditorum. Quare nec minister justitiæ potest executioni mandare sententiam
mortis

mortis vel mutilationis, quam certò scit esse iniquam: sicut enim per se malum est jubere occidi innocentem, ita & hæc jussa exequi.

Resp. II. In causis civilibus, & in iis in quibus agitur solùm de pœnis pecuniariis, ex communi iudex potest judicare secundùm allegata & probata: quia resp. habet dominium altum bonorum privatorum, vi cuius potest de illis disponere; quando bonum publicum id requirit, ut in hoc casu; ne cum populi scandalo forma seu ordo judiciorum publicorum evertatur ac impediatur; cuius quidem observatio necessaria est ad pacem & quietem reip. quippe iniqui iudices possent impunè contra allegata & probata, prætextu scientiæ privatæ, jus recusare iis quibus vellent. Deindè nemo civium meritò potest ægrè ferre aut queri sibi injuriam esse factam à iudice per talem sententiam; cum videat se ab illo juvari non posse, neque par esse ut iudex potius officium deserat quam sententiam ferat. Denique innocens potest hæc bona postea recuperare. Teneatur tamen iudex in hoc casu prius omni industriâ curare, ut falsitas detegatur, vel ut processus impediatur.

Q. 3. An peccat & tenetur ad restitutionem Iudex, qui reum condemnat ex cognitione injustè extorta?

Resp. Aff. Ita Covar. Sot. Gomez, Lessius, Sanchez, De Lugo & alii. Quia injuriam quam fecit,

fecit, notitiam injustè extorquendo, continuat hâc utendo, & dat injustè causam damni quod ex illa sequitur. Præterea confessio injustè extorta est injusta, & sic nullum dat Jus; nec ex ea procedi potest, cum injustum sit medio injusto uti.

Confessio autem criminis injustè extorquetur. 1. Si Judex reum interrogat, nullâ præcedente infamiâ, vel semi probatione, aut sine indiciis competentibus. 2. Si tormentis vel eorum metu elicit Confessionem sine indiciis sufficientibus ad torquendum. Nec refert quod Confessio fuerit postridie ratificata, quia cum fuerit irrita, nulla est ratificatio ex ea orta. 3. Si persona non poterat torqueri ob ætatem, vel infirmitatem, vel privilegium ac dignitatem. 4. Si dolo v.g. promissione impunitatis inductus est reus ad confitendum, nam tunc ei facta est injuria.

Q. 4. An licet Judici munera à partibus accipere?

Resp. I. Non licet Judici quidquam accipere pro ferenda sententia sive justa sive injusta. Non pro justa, quia ex Justitia eam debet, & sic venderet quod suum non est, sed quod alteri debitum est; & acciperet contra Jus, quod alter habet ut Jus suum obtineat sine suo sumptu. Ideoque sic accepta restituere tenetur, cum nullum habeat titulum retinendi, non enim hæc liberaliter & omnino voluntariè donantur, sed ad vexationem injustam redimendam.

dam. Neque pro injusta, ut patet: nam (ut ait S. August. Epist. 54.) *Cum judicia & testimonia, quæ nec iusta, & vera vendenda sunt, iniqua & falsa venduntur, multo sceleratius utique pecunia sumitur, quia sceleratè etiam quamvis à volentibus datur.* Et sic accepta restituere tenetur, quia accipiendo injustè agit contra officium; & Clerus Gallican. an. 1700. oppositum damnavit. Spectato autem solo Jure naturali, & ante omnem sententiam restitutio fieri debet ei qui dedit, juxta illud, S. August. Epist. cit. *Recipe quod mihi, dum tibi male adessem, dedisti.*

Resp. II. Neque licet Judici munera liberalia, & sponte ac sine ullo onere oblata, à partibus accipere: quia id prohibetur Jure communi humano. Laicis, l. 18. ff. de Offic. Præsid. & l. 6. ff. de Offic. Procons. & Authent. *Ut judices sine quoquo suffragio.* Ecclesiasticis verò, cap. 10. de vita & honest. & cap. 11. de rescript. in 6. Imò, ut docet De Lugo, etiam Jure naturali, si munus sit magni momenti, tum ob scandalum, tum ob periculum morale pervertendi Justitiam, quod quisque vitare tenetur: nam moraliter loquendo fieri non potest, ut ob donum illud non propendeat in favorem donantis: idque judicari debet à communiter contingentibus. Hinc illud Deut. 16. *Non accipies personam, nec munera: quia munera excaecant oculos sapientum, & mutant verba justorum.* & Eccli 20. *dona excaecant oculos judicum.* Adde

de quòd dans, sæpe non det omnino sponte ac liberaliter, sed quia timet ne Judex alioqui plus faveat parti adversæ, aut moras trahat, sicque dat pro actu ex Justitia debito. Cum autem dissentiant Doctores circa obligationem restituendi ante omnem sententiam munera sponte ac liberaliter, nec ad vexationem injustam redimendam donata; Confessor debet semper judicem obligare ad talem restitutionem: tum quia fortè ad eam jam tenetur ex conscientia: tum quia tali pœna dignus est, & per eam avocandus est à relapsu.

Not. Sunt qui excipiunt leviora munuscula, in quibus corruptionis periculum abest, quæ ex urbanitate offeruntur, nec nisi quasi inurbanè recusarentur: quia cessat ratio prohibitionis: & l. 18. ff. de Offic. Præsid. & c. 11. de Rescript. in 6. Judex delegatus potest recipere *esculentum vel poculentum merâ liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus.* Sed multi docent: Judices sæculares nihil omnino posse à partibus recipere, eo quòd leges digestæ, correctæ sint per Jus authenticorum, quo prohibetur judicibus universaliter munera accipere. *Auth. ut judices sine quoquo suffragio.*

Q. 5. Quid Judici servandum circa Inquisitionem?

Not. Triplex est inquisitio. 1. Generalis, quando in genere quæritur an leges servantur. 2. Specialis, cum de certa persona & certo crimine

crimine inquiritur. 3. Mixta, cum inquiritur generatim de persona, & specialiter de crimine vel econtra.

Resp. I. Judex & Magistratus nullâ datâ occasione ex suo officio potest ac debet facere inquisitionem generalem, ex c. 1. *de Offic. Judic.* quia ex officio tenetur prospicere bono communi, occasiones criminum tollendo, crimina puniendo in aliorum exemplum, & aliunde nemini fit injuria.

Resp. II. Quando crimen est publicum, sed auctor ignoratur, Judex debet quærere in genere quis patravit; nam id exigit bonum publicum: alioqui scelesti homines, spe impunitatis invalescerent, & crimina multiplicarentur.

Resp. III. Non licet Judici contra aliquem facere inquisitionem specialem tendentem ad punitionem, nisi præcesserit infamia, vel semiprobatio, vel aliquid quod justam det causam, ex cap. 21. & 23. *de Accusat.* & est commun. nam per illam inquisitionem quis suspectus & infamis redderetur.

*Q 6. Quanam requiruntur ad subjiciendum
torturæ Reum?*

Resp. I. Ex communi, illæ torturæ sunt injustæ, quas sustinere est Reo moraliter loquendo impossibile, spectatis viribus & complexione. Unde non potest Judex ex confessione sic extorta procedere. Peccat etiam graviter, si non prius alias omnes mitiores detegent.

Tom. III.

K

tegent.

tegendæ veritatis vias tentet, quàm torturæ subijciat; cum hoc sit postremum medium in defectum aliorum, damnosum & valde periculofum.

Resp. II. Ad torquendum reum, qui jure non prohibetur torqueri, ex communi requiruntur probationes vel indicia de commisso gravi crimine, digno poenâ mortis, tali medio & cruciatui congruentia; ita ut sola confessio rei ad plenam probationem deesse videatur: nam tortura instituta est ad subsidium probationis, cum argumenta & indicia sunt valde magna, necdum tamen sufficientia, ut sic plena probatio eliciatur. Porro prohibentur torqueri, nisi in criminibus exceptis, viri illustres, vel in magna dignitate constituti, Doctores, milites, senes, impuberes, prægnantes & nondum confirmatæ à partu.

Resp. III. Semel tortus, si nihil est confessus, non potest iterum torqueri, nisi nova criminis indicia superveniant, quia per torturam priora elisit. Si verò crimen in tortura falsus, extra eam revocet coram iudice, repetitur tortura: quia per talem revocationem indicia non sunt elisa, & alioqui tortura semper esset inutilis. Si verò tertio tortus ac confessus, tertio retractet, absolvendus est: quia præsumendum est vi tormentorum coactam fuisse confessionem falsam. Excipiunt aliqui, nisi indicia sint gravissima, quæ violentam præsumptionem pariant crimen malitiosè à reo negari.

Q. 7.

Q. 7. *An sententia Judicis obligat in conscientia?*

Resp. I. Sententia justa semper per se obligat in conscientia. *Est communis.* quia est præceptum legitimum Superioris, & usus potestatis legitimæ, cui qui resistunt Dei ordinationi resistunt, & sic ipsi sibi damnationem acquirunt.

Resp. II. Secundum communem, sententia certò injusta per se non obligat. 1. Si constet niti falsa præsumptione, aut falsis probationibus, quamvis lata sit secundum allegata & probata: quia nulla est, cum nitatur falso fundamento, ideòque nullo: neque enim Judex habet potestatem disponendi de juribus & bonis aliorum, sed solum reddendi unicuique Jus suum, & declarandi quid cuique debitum sit. Nec bonum commune exigit, ut privati amittant reipsa Jus suum per sententiam injustam. Deinde cum sententia sit actus Justitiæ, cujus est suum cuique tribuere ad æqualitatem; non valet, nec obligat si veritati & Justitiæ non conformetur. 2. Si sit injusta ex omissione debiti ordinis Juris quoad essentialia & formæ judicialis: quia Judex non habet potestatem ferendi sententiam, nisi servato juris ordine.

Hinc qui per iniquam sententiam, quam sciebat esse injustam, accepit bona alterius, tenetur semper ea restituere, nec unquam præscribere potest: quia sunt aliena, & possessor malæ fidei nunquam præscribit: imò tenetur impensas & damna compensare. Qui verò bonâ fide aliquid accepit, per sententiam

K 2

inju-

injustam, quam putabat justam, si ante tempus præscriptioni requisitum, cognoscat fuisse injustam, restituere tenetur accepta, non tamen impensas nec fructus bona fide consumptos, saltem si iis non sit factus ditior. Quòd si ea possedit bonâ fide toto tempore ad præscribendum sufficienti, non tenetur restituere, quia legitimè præscripsit.

Sententia tamen injusta servanda est, quantum requiritur ad vitandum scandalum, perturbationem, & incommoda graviora. Nec licet per vim se defendere contra judicem & ejus Ministros, cum servatus est juris ordo: quia Judex habet Jus exequendi sententiam, quam servato juris ordine tulit. Imo nec id licet in praxi, si non servatus sit, quando inde perturbatio vel scandalum secuturum est, ut plerumque fit.

Q. 8. Ad quid tenetur judex circa pœnæ impositionem?

Resp. Ex communi, si lex pœnam imponit, tenetur Judex factâ sufficienti probatione crimen declarare, & pœnæ per legem impostæ executionem procurare: si vero lex minetur tantum pœnam, tenetur Judex eam imponere, & executioni incumbere: nam Judex est minister & executor Justitiæ à Principe vel rep. constitutus, ad curandum ut servantur leges, & puniantur crimina; unde ex officio ei incumbit custodia & executio legum & puni-
nitio

nitio criminum. Quare non potest remittere poenam lege statutam, nisi in casibus jure expressis aut consuetudine receptis; nam inferior non potest dispensare in lege Superioris. Deinde est contra bonum commune, quod delicta maneant impunita, aut non satis punita; nam est moralis occasio ut multiplicentur. Imo ipsi supremo Principi non licet condonare crimina, nisi aliquando ex justa causa: alioqui occasionem praeberet patrando crimina, & iis cooperaretur, cum maxima peccandi illecebra sit impunitas, sicque magnum reip. damnum inferret. Judex verò nequidem potest minuire poenam, etiamsi actor consentiat, nisi quando delinquentis ætas, infirmitas, vel modus delinquendi gravitatem criminis minuens, aut justa aliqua ratio id postulat, vel id ad bonum commune dicat epichia. Item non ei licet, saltem ordinariè, augere poenam lege statutam; alioqui injuriam inferret reo, à quo majorem poenam exigeret, quam ex lege deberet: nam, lex poenam statuens eo ipso Judicis potestatem restrinxit ne graviolem imponeret. Aliquando tamen potest augere poenam propter extraordinarias circumstantias, quæ crimen multum aggravent, ut si crudelissimo genere mortis patrum fuisset homicidium, &c. Quia lex statuens poenam, loquitur de delictis ordinariis, seu ordinario modo patris, nec excludit judicis providentiam,

tiam, quantum ad bonum commune, & aliorum exemplum necessaria est.

§. II.

De Accusatore.

NOta. Accusator & Denuntiator inter se differunt. Nam accusare est deferre crimen judici ad vindictam ob bonum commune, cum obligatione crimen probandi: denuntiare verò est deferre crimen præcipue ad emendationem Rei, vel ob bonum commune sine obligatione illud probandi.

Q. I. An & quis tenetur accusare vel denuntiare?

Resp. Ex communi, qui ad hoc deputati sunt, vel stipendium accipiunt à rep. ut Fiscalis & Custodes ac vigiles tenentur ex Justitia deferre crimen, ac proinde ad damna ex omissione delationis secuta. Item Custodes agrorum, nemorum, &c. saltem quantum necesse est ad vitandum damnum Domini, vel illatum refarciendum: nam ad id tenentur ex officio; & contractus seu quasi contractus intercedit inter eos & rep. seu communitatem ut ad id teneantur. Alii verò privati accusare seu potius denuntiare tenentur, etiam citra superioris præceptum, quando crimen est noxium reip. & adhuc pendet in futurum, vel continuandum putatur, ut hæresis, proditio, falsæ monetæ

monetæ fabricatio, crimen læsæ majestatis, veneficium, publicum latrocinium, &c. Nam quisque tenetur, etiam cum proprio damno, malum communis avertere quantum potest: pars enim tenetur etiam cum proprio detrimento prospicere incolumitati totius. Item cum id necessarium est ad avertendum grave damnum innocentis: nam charitas obligat ad impediendum grave malum innocentis, dum sine nostro gravi incommodo possumus; quamvis inde malum impendeat reo, quia innocens præferri debet reo voluntariè nocenti. *Libera eum qui injuriam patitur de manu superbi.* Eccli. 4. Nec tunc præmitti debet secreta monitio, nisi certò constet per eam malum impeditum iri. Nam in re tanti momenti eligi debet id quod tutius est bono publico vel innocenti: facile enim posset talis privatum monitus simulare poenitentiam, & occultè exequi quod statuerat; & quisque jure naturali obligatur ad defendendum innocentem ab injuria hominis nocentis, etiam cum aliquo damno nocentis, qui sibi illud imputare debet, cum aliter ejus injuria impediri nequit.

Qui crimen probare nequeunt non debent accusare: quia *ad hoc nullus tenetur quod non potest debito modo perficere*, ait S. Thom. q. 68. a. 1. Sed tunc debent ad monere eos, qui malum impendens avertere possunt: & si hæc monitio sufficiat ad impediendum damnum, non nominatâ personâ à qua illud imminet.

non liceret eam nominare: quia neminem licet sine necessitate lœdere in fama aut aliis bonis, præsertim privata autoritate.

Sed si delictum sit occultum, & probari possit, sed ex eo non impendeat damnum & speretur proximus emendandus privatis monitis, & ad debitam satisfactionem inducendus; an privato licet eum accusare, non præmissâ monitione secretâ?

Resp. Juxta multos non licet: quia tunc sine justa causa infamaretur proximus, & hoc saltem repugnat charitati. Sed S. Thom. in 4. dist. 19. a. 3. q. 1. ad 4. postquam horum sententiam retulit, addit: *Vel dicendum secundum alios quod in accusatione non agitur ad emendationem peccantis, sed ad bonum commune, scilicet Justitiam conservandam per punitionem delinquentis. Et ideo accusatio in judicio bonâ conscientia potest fieri, etiamsi monitio non præcedat: nec est contra præceptum Domini, quod intelligitur, quando agitur ad emendationem peccantis.*

Q 2. *An accusator aliquando tenetur desistere ab accusatione?*

Resp. Tenetur quando apprehendit accusatum esse innocentem; vel cum crimen incipit esse dubium, & tale remanet post diligentem veritatis inquisitionem; vel cum videt se probare non posse: tunc enim injuriam inferret, & pergeret in accusatione; nam quisque Jus
habet

habet ne accusetur crimine falso, aut dubio, aut etiam vero quod probari nequit, nam frustra accusaretur, & sic sine causa ei inferretur infamia.

§. III.

De Testibus.

Suppono ad legitimam & plenam in iudicio probationem regulariter requiri & sufficere duos testes, ut constat ex omnium sententia & praxi, & ex Matth. 18. *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum.*

Dico regulariter; nam aliquando unus sufficit, ut ad impediendum Matrimonium cap. 27. *de Sponsal.* Item ad leviores poenas, unde ex testimonio publici custodis mulctari solent furantes ligna in Sylva communi, & in Religionibus leves poenitentiae imponi solent ex unius testimonio: quia in iis ita expedit facere ad bonum commune. *Ita De Lugo.* Aliquando verò duo testes non sufficiunt, ut in testamentis, &c. Testes autem debent sensu externo percepisse id de quo testantur, & de eodem facto cum iisdem circumstantiis deponere, & esse omni exceptione maiores, hoc est, contra quos nihil iure opponi possit, cui non sint ad testificandum admittendi.

Sunt autem aliqui qui iure rejiciuntur, nimirum 1. Servus. 2. Mulier Jure Canonico in criminalibus, sed in Jure Civili in omni causa

K 5

admit-

admittitur. 3. Minor 20. annis in criminalibus, in civilibus autem impubes. 4. Inimicus. 5. Consanguinei, & domestici Actoris, exceptis quibusdam casibus apud Lessium. 6. Infames. 7. Perjuri. 8. Socii criminis. 9. Persona vilis & inops, de qua suspicio est facile posse corrumpi, secus si honesta sit. 10. Delirus & semi-fatuus. Ex quibus tamen ii, qui solo jure positivo sunt ad testificandum inhabiles, possunt admitti in criminibus exceptis, ut hæresi, crimine læsæ majestatis, falsæ monetæ, maleficio, furto famoso, &c. Item quando delictum est commissum eo tempore & in eo loco, ubi copia testium haberi nequit, ut in campo, sylva, cubiculo, nocturno tempore.

Q. I. An & quando quis tenetur testificari?

Resp. I. Ex communi, est obligatio sub mortali i. Cum hoc necessarium est ad averendum grave malum impendens spirituale vel temporale, publicum, vel privatum innocentis, licet id non requiratur à iudice: nam tunc tenemur denuntiare, ut dixi, & charitas graviter obligat ad proximum ab injusto damno liberandum, & ad damnum injustum proximi impediendum. Ita S. Thom. 2. 2. q. 70. a. 1. addens: *Si ejus testimonium non requiratur, tenetur facere quod in se est, ut veritatem denuntiet alicui, qui ad hoc possit prodesse. Dicitur enim in Ps. 81. Eripite pauperem & egenum de manu pec.*

peccatoris libertate: & Prov. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem Super his verò quæ pertinent ad condemnationem alicujus, non teneatur aliquis ferre testimonium, nisi cum à Superiore compellitur secundum ordinem juris. Quia si circa hoc veritas occultetur, nulli ex hoc speciale damnum nascitur; vel si immineat periculum accusatori, non est curandum; quia ipse in hoc periculum spontè se ingessit. Alia autem ratio est de Reo, cui periculum imminet, eo nolente. Si tamen Accusator ex obligatione accusarit, v. g. quia crimen reip. vel religioni directè perniciosum erat, qualis est hæresis, conspiratio contra Principem; tunc debet ejus damnum vera testificatione averti.

2. Posito præcepto Superioris, vel judicis; exceptis casibus mox dicendis. Nam omne præceptum justum obligat in conscientia, & bonum commune id exigit; alioquin enim crimina sæpius impunita manerent, & justitia non posset administrari, cum gravi reip. detrimento.

Porro juxta multos testis legitimè interrogatur, ideòque tenetur testificari, quoties præcessit vel accusatio, vel denuntiatio, vel querela ab alio porrecta; nec ad hoc requiritur (licet à fortiori sufficiat) infamia delinquentis aut semi-probatio, aut indicia, sicut requiritur ut Reus ipse legitimè interrogetur. Quia bonum commune postulat ut judex habeat tunc jus interrogandi: nam alioqui nunquam

quam posset puniri crimen certum, cuius auctor est occultus: & sic plurima crimina forent impunita, quod est contra bonum publicum. Plus autem requiritur, ut quis teneatur testari contra seipsum, quam contra alium extraneum; potestque facile haberi semi-probatio absque confessione Rei, quæ vix ac ne vix quidem habetur absque testimonio testis.

Resp. II. Etiam posito præcepto & Monitorio, non tenentur ex communi testari nec deferre. 1. Qui rem norunt ex Confessione Sacramentali. 2. Qui rem accepit sub secreto naturali, consilii vel auxilii petendi causâ, ut Advocatus, Theologus, Medicus, Obstetrix, Chirurgus, &c. Nam tunc est obligatio naturalis servandi secreti: alioqui peccatores à consilio petendo averterentur, unde desperatio & multa mala sequi possent; nec tunc est intentio iudicis ut reveles, cum bonum publicum & conservatio societatis civilis exigat secretum servari. Excipe nisi testificatio necessaria sit ad avertendum imminens grave damnum communitatis, vel privati innocentis; tunc enim teneris aperire secretum etiam iuratum, quod tunc non obligat, cum sit de re illicita. Nam quisque tenetur, saltem ex charitate, impedire grave damnum publicum, vel privatum innocentis, qui reo præferendus est. *Ita commun. cum S. Thom.* Alii autem qui delictum viderunt, vel ab aliis audierunt, & postea iurant non revelaturos, tenentur obedire

dire præcepto, etiamsi non agatur de damno aliorum avertendo: nam qui secluso juramento vel promissione tenentur revelare, adhuc tenentur non obstante juramento, quod tunc non obligat, cum sit de re illicita & contra jus Superioris. 3. Qui rem accepit à viris non fide dignis, quia hæc testificatio nullam in judicio faceret fidem. 4. Si scias alterum non peccasse mortaliter: nam mens iudicis est inquirere de delicto graviter culpabili. 5. Si ex tua testificatione tibi vel tuis immineat grave damnum, nisi bonum publicum eam exigat, vel nisi privatum damnum alienum impediendum tuo longè prævaleat; ita ut secundum regulas prudentiæ & charitatis tenearis illud subire: nam leges humanæ ordinariè non obligant cum gravi nocumento seu damno. 6. Pater, filius, maritus, uxor, fratres, sorores, consanguinei vel affines delinquentis usque ad secundum gradum iuxta aliquos, & iuxta plures usque ad quartum, ex c. *Si testes* 4. q. 3. referente Legem Jul. 4. ff. *de testib.* tum quia bonum commune requirit, ut conservetur pax, & vitentur odia ac dissensiones in familiis: tum quia ordinariè id fieri nequit sine gravi damno revelantis ob coniunctionem. Excipe semper crimina læsæ maiestatis, hæresis, veneficii, aliave quæ communitati grave damnum afferrent, nisi revelarentur.

An autem famuli ac domestici eximantur à testimonio ferendo contra Dominum, contro-

trovertitur. Sed in hoc standum est praxi fortis contentiosi, in quo si illorum exceptio non admittatur, testari tenentur. 7. Quando per mandatum intenditur solum emendatio rei, vel satisfactio partis læsæ, qui novit crimen non debet illud aperire ante præmissam monitionem, nisi constet non profuturam; nam præceptum correptionis fraternæ tunc urget; & cum sit iuris naturalis ac divini, eius obligationem tollere nequit præceptum humanum. Quod si reus monitus resipuit, & satisfecit, non licet eum denuntiare. Quia diffamaretur proximus sine iusta causa; nec Superior censetur velle tunc revelationem, cum iam eius intentioni satisfactum sit. Si vero iudex intendat punitionem, iuxta multos tenetur subditus reum patefacere etiam post eius emendationem: quia bonum commune id exigat; alioqui enim crimina sæpe manerent impunita, & sic in perniciem Reip. multiplicarentur. 8. Monitorium non obligat ad revelationem ipsum autorem criminis, nec cooperatorum; possunt tamen per censuras compelli ad satisfaciendum parti læsæ.

Not. Qui intra tempus in Monitorio præscriptum non revelavit, cum debuisset; peccavit mortaliter, & excommunicationem latam contrahit, teneturque quam primum commodè poterit, revelare. *Est commun.* quia non cessat obligatio cessante termino, quando terminus non ad finiendam obligationem, sed
ad eam

ad eam sollicitandam apponitur, quod hâc fit. Et talis adhuc manet in peccato inobedientiæ, & potest obedire præceptis: ergo tenetur.

Q. 2. Quando nam testis peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem?

Resp. In his casibus 1. Si affirmet ut verum id quod non certò novit. 2. Si dum testari tenetur, occultet se ne interrogetur. 3. Si iudici legitimè interroganti non obediat. 4. Si veritatem occultet c. 1. *de crim. fals.* 5. Si pro dicenda veritate pretium accipiat; non tamen pro labore itineris, impensis, vel lucro cessante. 6. Si falsum testetur, quod est grave scelus, ex Prov. 6. *Sex sunt quæ odit Dominus. . . . testem fallacem. & 21. Testis mendax peribit.* Præter perjurium peccat contra iustitiam, & tenetur resarcire omnia damna inde secuta; imò & revocare testimonium cum pari suo damno, & periculo etiam vitæ, si accusatus de ea periclitetur, & retractatio putetur profutura. Quia per injuriam est causa efficax periculi & damni alterius; & in damno æquali melior est conditio innocentis, ejusque potius habenda ratio. Hinc etiam qui alium induxit ad falsum testimonium, tenetur ex iustitia eum monere, ut illud revocet: quod si noluerit, tenetur qui induxit, rem totam aperire iudici, etiam cum periculo vitæ, si innocens illud subeat & spes sit retractionem profuturam; quia est causa injusta talis periculi & damni.

Porro

Porro testis qui bonâ fide testificatus est falsum, tenetur ex iustitia suum testimonium retractare si ex eo sequatur damnum alteri. Ita Molina, Lessius, De Lugo & alii. quia quisque tenetur ad procurandum ne ex sua actione sequatur aliis damnum injustum. Peccant similiter contra iustitiam, & tenentur de damno, qui falsa instrumenta conficiunt, aut vera adulterant, & iis ad pervertendum iudicium utuntur. Item qui aliquam scripturam, vel syngrapham aut apocham adulterat, peccat mortaliter, etiam si ista fiant ad manifestam iniuriam propulsandam & suum ius certum recipiendum: quia ista faciens decipit remp. in re gravi, ac nocet publicæ fidei: unde id graviter legibus veritum est. Hoc tamen casu non tenetur ad restitutionem, cum habeat ius certum ad rem hac via acceptam.

Q. 3. An tenetur ad restitutionem, qui à iudice etiam in generali citatus se occultat, vel testimonium fraude declinat, vel veritatem reticet?

Resp. Communior sententia asserit. Quia resp. imponit onus ac officium ferendi testimonium post citationem: & sic qui aliquid scit, tenetur ex officio sibi imposito tanquam publica quadam persona veritatem testari: sicut is quia rep. invitus constitueretur iudex, teneretur ex iustitia iudicare. Deinde lex ac iustum præceptum iudicis tribuit. Actori ac Reo

Reo ius ad testimonium alterius, sicut sententia iusta tribuit ius ad bona alterius. Alioquinlibet sæpe frustra ius haberet implorandi auctoritatem iudicis. Quare si testis veritatem taceat, iniuriam facit, & sic renetur resarcire damnum inde parti læsæ secutum.

Item qui subtrahit, suppressit, lacerat, vel tradere renuit instrumenta alteri profutura ad suum ius obtinendum, tenetur damnum restituere. c. si quis 12. q. 2. etiamsi sit in favorem adversarii, ex c. 4. de test. cogend. ubi Alex. III. ait: *Quod nemo debet adversario instrumenta subtrahere: & quod tam ille qui subripit instrumenta, quam qui adversario parem advocacionis copiam subtrahit, iniquam ostendit à se litem foveri, & experiri debet in se iudicis auctoritatem elusam.*

Quod si fugias vel te occultes antequam citeris ad testificandum, iuxta multos peccas etiam contra iustitiam, & teneris ad restitutionem. Sed hoc negant alii, eò quod ius, quod oritur parti ex tuo testimonio, procedat ex solo præcepto, & præceptum non obliget antequam impositum sit: peccastamen, saltem contra charitatem, nam hæc obligat ad impediendum grave damnum iniustum proximi, cum potest impediri, saltem sine gravi nostro damno.

§. IV.

De Reo.

Q. I. **A**N Reus tenetur fateri veritatem?

Resp. I. **S**i Reus non interrogetur legitime seu iuridice, non tenetur fateri suum crimen: sed potest iudicem eludere, absque tamen mendacio. Quia iudex non habet ius interrogandi nec obligandi reum, nisi cum procedit iuridice. Ut autem interrogetur iuridice seu secundum ordinem iuris, requiritur, ut præcesserit vel infamia, vel indicia competentia, vel semi-plena probatio seu assertio unius testis omni exceptione maioris, ex c. 21. & 24. de accusat. Quamvis iuxta multos ad interrogandos testes ab accusatore productos sufficiat accusatio. Quare iudex debet Reo aperire statum causæ, probationes, indicia, testes, ut sciat se iuridice interrogari; & ut si quid contra habeat, possit opponere.

Resp. II. Reus à legitimo iudice iuridice interrogatus, tenetur sub mortali aperte veritatem & crimen suum fateri, etiam si morte plectendus sit, alioqui eam vitaturus. Ita S. Thom. 2. 2. q. 69. a. 1. Covar. Caiet. Navar. Sot. Tolet. Azor, Lessius, Sanchez, Layman, Turian. estque communis teste Delugo, contra alios docentes non teneri, si alias sit spes evadendi, secus si absit.

Prob. quia Iudex in hoc casu habet ius interrogandi, & exigendi veritatem ob bonum publicum.

publicum: ergo Reo inest obligatio eam fatendi, facitque contra ius Judicis, auctoritatem & iustitiam publicam si eam occultet: nam ius in Judicem ad interrogandum Reum, exigendamque ab eo veritatem, & obligatio in Reo ad illam clarè detegendam sunt duo correlativa, quorum unum sine alio esse nequit. Et verò si reus non teneretur veritatem fateri, non posset iuste torturis adigi ad eam confitendam, cum iniquum sit torturis compellere aliquem ad id, ad quod non tenetur. Deinde quisque sub mortali tenetur Superiori legitime præcipienti obedire in re gravi: at Judex est Superior, & legitime præcipit, dum secundum Juris ordinem interrogat reum. Unde Cateh. Roman. de 8. præcepto ait. *De Reis autem & fontibus vult eos Deus verum confiteri, cum ex Judicii formula interrogantur.* Jam verò præceptum humanum iustum, cui per se conjunctum est periculum mortis, obligat cum tali periculo, alioqui nunquam per se obligaret. Item Præceptum humanum obligat cum periculo vitæ, dum fit ob bonum commune grave & necessarium: bonum autem commune exigit ut crimina puniantur, & ut Reus juridicè interrogatus verum fateatur: alioqui sæpe judicia eluderentur cum magno Reip. damno, multa crimina impunita manerent, unde facile pullularent. Et discrimen est inter Reum & testem quod hic sit innocens, non ille.

L 2

Deni-

Denique Reus non potest evadere nisi menti-
tiendo: omne autem mendacium in iudicio
iusto circa crimen est mortale, cum sit in re
gravi & contra iustitiam. Ille qui mentitur in
iudicio se excusando, facit & contra dilectionem
Dei, cuius est iudicium: & contra dilectionem
proximi, tum ex parte iudicis, cui debitum negat;
tum ex parte accusatoris, qui punitur, si in proba-
tione deficiat. Unde & in Psal. 140. dicitur: ne
declines cor meum in verba malitiæ, ad excusan-
das excusationes in peccatis. ait S. Thom. q. 69.
a. 1. ad 3. Adde quod à reo exigatur iura-
mentum de dicenda veritate. Quare non
potest absolvi Reus, nisi veritatem aperuerit
saltem ante sententiam: nam quandiu iudici-
um durat, censetur eadem interrogatio iudi-
cis durare, ideóque eadem fatendæ veritatis
obligatio. Et negatione illâ injustâ causam
injustam tuetur. Ita communiter Doctores,
teste Sanchez contradicente.

Imò juxta Cordub. Navar. Cabassut. & ali-
os, etiam post sententiam mortis tenetur.
Sed hoc alii negant; nisi necessarium sit ad a-
vertendum grave malum publicum aut priva-
tum, eo quod sententiâ latâ iudicium sit fini-
tum; & finito iudicio finiatur Rei obligatio
ad respondendum: nam cessat finis interro-
gationis, qui est rei damnatio vel absolutio.
Item latâ sententiâ cessat prorsus interrogatio
iudicis; imò ipse jam non potest interroga-
re, quippe qui functus est officio suo, ex

10. de fide. instrum. & ex l. 55. ff. de re judic. ibi: *Judex postquam semel dixit sententiam, Judex esse desinit.* Neque hæc Confessio Rei necessaria est ad securitatem conscientiae Judicum: nam si judicarunt secundum allegata & probata, securi sunt absque tali Confessione: si secus, ea nihil ipsis prodest ad solatium. Nec inde sequitur infamia judici aut aliis, cum omnibus notum sit solitos esse reos crimina negare. Reus tamen post damnationem teneatur crimen fateri, si ejus Confessionem exigeret bonum commune vel scandali amotio, vel si esset periculum nequis postea innocens eodem crimine accusaretur & damnaretur: nam charitas exigit ut proximi damnum grave impediamus cum possumus sine nostro gravi damno.

Porro consentiunt Doctores Reum, si absolvatur, non teneri apud judicem confiteri crimen suum, sed ei sufficit Confessio Sacramentalis cum debita poenitentia, quia jam est extra judicis potestatem.

Resp. III. Reus interrogatus tenetur etiam complices seu socios sui criminis patefacere, si contra eos stent indicia sufficientia, vel unus testimonium, aut infamia, vel si ejus crimen ex se sine sociis fieri nequeat, & bonum commune exigit ut detegantur: nam tunc legitime interrogatur de illis. Secus, si ista omnia desint, quia tunc non interrogatur legitime, ex l. ult. Cod. de Accusat. & c. 1. de Confessis.

nisi crimen exceptum sit & in publicam perniciem tendens, ut hæresis, crimen læsæ majestatis, proditio, veneficium, falsatio monetæ, vel committendum sit in privata persona perniciem. Tunc enim tenetur complices patefacere, saltem quos non scit esse emendatos, alioqui non absolvendus: quia hoc saltem charitas exigit.

Resp. IV. Reus qui ad vitanda tormenta falsum crimen sibi imponit, ob quod sit morte plectendus, peccat mortaliter: quia est directè & positivè causa moralis injusta suæ mortis; cum falsâ sui infamatione directè moveat judicem ad injustam sui occisionem; estque tam sui homicida, quam qui alteri falso testimonio mortem infert, est illius homicida: cum autem homo non sit Dominus suæ vitæ ac membrorum, ei nunquam licet dare injustè causam destructionis ejus. Quare non potest absolvi nisi dicta revocet, etiam cum periculo quævis tormenta patiendi.

Q. 2. Quando nam licet Reo appellare?

Resp. Licet, si prudenter judicet sententiam esse iniquam: vel quia est innocens, vel quia si sit nocens, damnatus est ad pœnam justo graviolem, aut non est servatus ordo iuris; nam cuique licet iustum præsidium contra iniuriam sibi quærere c. 3. de Appellat. At ei non licet, si putet contrarium: *cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed*

sed ad praesidium innocentiae institutum c. 61. de Apellat. ex Conc. Later. alioqui faceret iniuriam tum Judici, cui calumniam imponit, & cuius officium impedit, tum adversario suo, cuius iustitiam quantum potest perturbat ac impedit. *Iniqua est omnis appellatio, ad quam iustitiae inopia non coëgit.* ait S. Bern. l. 3. de Confid. c. 2. unde iniuste appellans tenetur omni iure ad impensas litis, & alia damna adversario inde secuta.

Q. 3. Quid licitum est Reo circa poenam & fugam?

Resp. I. Reus iuste damnatus ad mortem, quam vitare fugiendo nequit, ex communi tenetur ad locum destinatum proficisci, colum parare, manus apponere, & facere ea, quæ à Ministro Iustitiæ commodè fieri nequeunt, quia hæ actiones sunt necessariae saltem moraliter ad executionem poenæ iustæ, cum sine illis non possit saltem convenienter & commodè poena iusta executioni mandari: unde censentur iuste præcipi à Iudice per sententiam mortis, ut convenienter exerceatur iustitia; & aliunde sunt de se indifferentes, nec ex natura sua connexæ sunt cum morte. Non licet tamen Reo exequi poenam mortis aut mutilationis, v.g. venenum haurire, pectus gladio transfigere, suspendio se præfocare, se projicere à scala: quia se ipsum directe occideret, quod nemini licet, sicuti nec se mutilare; &

re; & ista crudelitatem in seipsum sapiunt, ac repugnant Juri naturali.

Resp. II. Reo etsi verè nocenti licet ante & post sententiam fugere ad vitandam mortem, aut mutilationem, nisi se obligaverit ad permanendum. Ita commun. cum S. Thom. q. 69, a. 4. ad 2. quia non conijcitur in carcerem, ut ibi teneatur spontè remanere; nam esset nimis grave ac durum tale præceptum, ob summam hominum ad sui conservationem à natura insitam inclinationem; nec hoc est necessarium ad bonum commune, nam potest facile aliter detineri.

Hinc regulariter licet Reo fugere ad vitandam mortem, etiamsi custos carceris grave damnum inde passurus sit; nisi juramento, aut voto, aut speciali promissione obligaverit ad permanendum; cum tunc utatur jure suo. Item licet fugere ne capiatur, vel etiam à Ministro apprehendente se excutere: non tamen vim inferre custodi vel Ministris, percutiendo, vulnerando, &c.

Resp. III. Multi, imò teste De Lugo Doctores Communiter censent Reo licere vitandæ mortis causâ carcerem effringere: quia cum fugasit ei licita, licitum est etiam medium ad id necessarium; neque in hoc resistit formaliter Judici, sed fugit periculum. Neque vim infert potestati publicæ, quia hæc non est in vinculis & lapidibus, sed in Judice & Ministris.

Ne-

Negant autem eum tunc violare jus Reip. sed præcisè utitur jure suo. Dicuntque leges id sub capitali pœna vetantes, l. i. ff. de effract. esse merè pœnales, & se habere velut vincula quæ Reum pœnarum metu continent. Unde non est punitio propriè dicta, sed modus coercendi & retinendi reum ne fugiat. Delugo verò ait eas leges quoad mortis pœnam esse iniustas.

An autem aliis liceat suppeditare Reo instrumenta ad effringendum carcerem, negant Tolet. Navar. Sot. Valent. & alii. qui tamen fatentur Reo licere effringere carcerem: quia ista suppeditare est contra bonum publicum exigens, ut custodia publica sit firma ac tuta. Affirmant Cajet. Salon. & alii. quia licet Reo consulere fugam utpotè illicitam, quidni & præbere media ad hunc finem necessaria? Item licet Reo ostendere viam & modum quo possit elabi. Ergo, &c.

Consentiunt omnes id non licere Officialibus & Ministris iustitiæ; quia agerent contra officium suum, quo tenentur diligenter Reos custodire. Negant etiam omnes teste DeLugo, licere aliis Reum iuvare effringendo exterius carcerem seu portas, effodiendo parietes, vel alia similia faciendo: quia custodiam publicam violarent; & aliàs nihil posset esse satisfirmum ac tutum ad custodiam reorum, quod cederet in maximum Reip. detrimentum. Si enim non licet effringere portas vel

L 5

parie-

parietes domus privatae, minus licebit domus publicae, per quod publica potestas offenderetur. Et quamvis idliceret Reo ipsi, propter naturale ius conservandi vitam; non tamen hoc licebit aliis, quibus id non est necessarium ad sui conservationem.

Resp. IV. Reo ad mortem iuste damnato non licet resistere, nec se defendere contra Iudicem vel executores sententiae: quia resisteret potestati à Deo ordinatae ad vindictam malorum: ideòque sibi damnationem acquireret ad *Rom. 13.* Deinde Iudex ac Ministri habent Jus puniendi reum & exequendi sententiam, & sic iis resistendo fieret injuria; nec potest esse bellum ex utraque parte iustum, seclusa ignorantia invincibili. ita *S. Thom. q. 69. a. 4.* addens innocenti injuste seu contra ordinem Juris damnato licere resistere, sicut licet resistere latronibus; nisi propter scandalum vitandum, cum ex hoc aliqua gravis perturbatio timeretur.

Innocens verò damnatus per sententiam iustam in foro exteriori, utpote latam secundum allegata & probata, licet carentem veritate, tenetur poenam patienter tolerare, si non potest eam vitare sine resistantia publica & scandalo: nam semper talis resistantia est illicita, quando sententia iusta est secundum allegata & probata: tunc enim Iudex utitur legitime potestate legitima, cui non licet resistere; & habet Jus exequendi sententiam. Ita

Sol.

Sot. Malder. Covar. Vasquez, Sanchez, Lessius dicens esse ferè communem sententiam. Quòd si damnatus posset sine violenta resistentia & scandalo pœnam effugere, tunc non tenetur ad illam sustinendam, cum sit verè innocens.

Resp. V. Reo ad mortem damnato licet non fugere ex amore Justitiæ. Imò mortem commérito licet se Judici ultro sistere, & occasionem Justitiæ exercendæ offerre: nam sicut alteri licet suadere Judici, ut publicâ auctoritate Reo justam mortem decernat: ita & reo idem licet ad satisfaciendum Deo & Justitiæ publicæ.

Resp. VI. Ex communi, damnatus ad exilium vel ad pœnam carceris saltem non valde molesti, tenetur eo se conferre, & manere in exilio vel in carcere. Ita S. Thom. Sanchez, Suarez asserens esse communem sententiam. Et proinde non licet aliis suppeditare ei instrumenta ad effringendum carcerem. Item damnatus ad mulctam pecuniariam, tenetur eam solvere, etiam ante quam exigatur, si Judex expressè jubeat ut sine alia monitione reus eam solvat: quia hæc pœnæ non habent injustitiam nec crudelitatem ex hoc præcisè quòd à reo executioni mandentur. Reus autem tenetur per se ipsum exequi pœnam justam non nimis acerbam, ad quam à Judice damnatus est, præsertim cum talis pœna, ut est carceris, exilii, & mulctæ non egeat executione alterius; nam
quis

quisque tenetur parere justæ sententiæ & obedire Superiori iusta & moraliter possibilia præcipienti.

Porro si reus ante solutam pecuniam moriatur, tenetur hæres eam solvere: nam succedit in eodem onere bonis affixo. Cum autem Jura dicunt poenam non transire ad hæredem, loquuntur vel de poena corporali, vel de poena quæ nondum fuit debita vivente Reo.

Non pauci censent damnato ad triremes licere fugere, nisi data fuerit fides præsertim jurata remanendi: quia non tam damnatur ut ibi maneat, quam ut detineatur. Et quia nimis esset grave Reum obligari in conscientia ad sponte manendum, quando fugere potest: cum in triremibus manere sit res durissima: quod extendunt ad perpetuum carcerem valde molestum. Nisi sit Religiosus, nam ex communi tenetur manere, quia ex voto obedientiæ tenetur parere Prælato in hac poena iusta ipsi præcepta.

§. V.

De Obligationibus Advocati.

Dico secundum communem sententiam Advocatus tenetur ex Justitia 1. Habere competentem scientiam, quâ valeat sufficienter Justitiam & merita causarum secundum Jura cognoscere & proponere; cum pro idoneo

neo Advocato se exponat & ut talis stipendia accipiat: alioquin se Committit periculo graviter nocendi aliis.

2. Suo Clienti præstare diligentiam debitam pro qualitate causæ, & fidelitatem, eique indicare causæ æquitatem vel injustitiam, probabilitatem obtinendi, & periculum eam perdendi: nam hæc omnia pertinent ad ejus officium; & stipendio conductus est, ut utiliter, justè, & diligenter negotium gerat.

3. Abstinere se à fraudibus, falsis probationibus, convitiis & aliis injuriis contra partem adversam: nam ei faceret injuriam.

4. Non accipere ultra pretium justum, scilicet taxatum: vel si non sit, illud censetur justum, quod habetur tale judicio prudentum, spectatâ qualitate negotii, peritiâ Advocati, & labore quem impendit, ac consuetudine approbatâ; nam excessus suprâ justum pretium est injustus. Nec ei licet pacisci cum cliente de aliquota parte, si vincat, nempe ut pro pretio det, v. g. 3. vel 4. partem illius, quod ex victoria consequetur: nam hoc prohibetur, l. 53. ff. de Pact. ne Advocatus, quia sua res agitur, conetur per fas & nefas victoriam obtinere, & ne fraudibus occasio detur.

5. Non licet Advocato tueri causam, quam scit esse injustam, vel nihil fere habere probabilitatis, ita ut semper apud Judices rejiciatur: nam iniustum est iniustitiam tueri, & alios ad eam inducere. Tamen ex causis civilibus æque

que probabilibus, juxta multos, ei licet alter-
 utram tueri, modò cliens de periculo perden-
 dae litis moneatur: quia utraque pars habet
 Jus proferendi suas rationes in iudicio per se
 vel per alium, & Advocatus solum sui clientis
 iura proponit, non iudicat. Sed limito, modò
 cliens sit possessor, vel ipse Advocatus iudicet
 eam esse probabiliorē, aut saltem talem vi-
 sum iri iudicibus: nam non potest agere cau-
 sam contra possessorem, quam iudicat esse du-
 biam, & talem communiter haberi ac Judi-
 cibus visum iri; quia non ei licet causam susci-
 pere nisi, quam talem esse iudicet, ut eam pos-
 sit probare Judici, & persuadere ut pro illa sen-
 tentiam ferat, hoc enim est Advocati officium:
 at tunc non potest talem iudicare causam quam
 censet esse dubiam; idque certius ac clarius
 est si causa sit contra possessorem, cum ipse
 sciat in dubio & pari causa meliorem esse con-
 ditionem possessoris, ideòque injustè eum ve-
 xatum iri.

A fortiori in causa criminali dubia non licet
 tueri partes actoris: quia hic in tali casu gravi-
 ter peccat contra reum; ergo etiam Advoca-
 tus, cum constet in dubio reum debere absol-
 vi ideòque causam actoris esse injustam.

Item non licet suscipere causam Civilem,
 quam certò iudicat esse minùs probabilem, &
 talem visum iri Judici: nam defenderet cau-
 sam, quam magis iudicat esse injustam, quàm
 justam; & induceret Judicem ad adjudican-
 dum

dum causam habenti Jus minus probabile, ideoque ad injustè judicandum, conareturque impedire ne sententia feratur in favorem ejus, cujus Jus censet esse potius ac melius, quique proinde vincere debet: quod iniquum est. Quare Advocatus antequam causam suscipiat, tenetur ejus æquitatem & probabilitatem perpendere, eamque Clienti indicare.

Hinc Advocatus peccat contra Justitiam & tenetur ad restitutionem. 1. Si cum non sit satis peritus ac idoneus, Advocati officium suscipiat. 2. Si defendat causam, quam scit esse injustam, tenetur compensare omnia damna inde secuta sive parti adversæ, sive Clienti quem non monuit de injustitia causæ ab eo ignorata; nam illorum est causa injusta, auxilium & consilium præstando pro injustitia. 3. Si quamlibet causam sine discrimine & consideratione ejus Justitiæ suscipiat, solum attendens ad formalitatem Juris, nihil expendens causæ meritum. 4. Si in progressu causæ iniquitatem deprehendens, non moneat Clientem ut desistat, nec ipse eam deserat, licet prius justam putaverit: nam aliàs scienter injustitiam tueretur. *Non debet tamen eam prodere, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta suæ causæ alteri parti revelet.* ait S. Thom. q. 7. a. 3. 5. Si ob ejus imperitiam, vel negligentiam vel malitiam Cliens causâ cadat, aut indebitas impensas faciat, vel aliud damnum patiatur, ex c. ult. de injur. nam horum damnorum est causa in-

sa injusta, five committendo, five omittendo contra munus sui officii, ad quod præstandum se tacite obligavit. 6. Si periculum litis amittendæ non indicet Clienti qui eo cognito non fuisset litigaturus. 7. Si causæ expeditionem cum damno Clientis differat, postponat. 8. Si fundamenta vel secreta causæ detegat adversario. 9. Si in defendenda causa utaturaliquâ falsitate, proferendo scripturas falsas, testes falsos, adducendo leges falsas vel abrogatas, aut doctrinam reprobata, vel leges veras in falsos sensus scienter detorquendo, &c. 10. Si falsa crimina parti adversæ imponat, vel vera sed occulta ad causam non pertinentia referat, vel utatur convitiis. 11. Si accipiat pretium iusto majus. 12. Si injustam transactionem suadeat. 13. Si plures causas accipiat, quam recte expedire possit.

Not. Advocatus tenetur sub mortali in extremâ vel gravi necessitate pauperum, gratis eis patrocinari, sicut etiam Medicus, Chirurgus, & alii operam suam gratis præstare tenentur: nam quisque tenetur ex charitate proximo graviter egenti impendere subsidium necessarium, cum potest saltem sine gravi suo damno: alioqui non amat proximum sicut seipsum.

§. VI.

*De Obligationibus Referentis, Secretarii,
Notarii, Procuratoris, & Apparitoris.*

Dico ii omnes generatim tenentur fideliter ac justè exequi suum officium; & proinde scire omnia quæ ad illud spectant, debitamque diligentiam adhibere. Quòd si quid faciant vel omittant contra proprium officium, peccant contra Justitiam; ideoque tenentur resarcire damna inde aliis orta. Quæ enim sunt debita ex officio, ad aliorum commodum spectante, debentur ex Justitia, cum debeantur ex contractu implicito in assumptione officii; nam suscipiens officium, hoc ipso se obligat ad id omne, ad quod institutum est. Nec excusantur ob ignorantiam, c. ult. de injur. quia tenentur ex Justitia sufficientem scientiam ac peritiam habere, aut officium non assumere cum periculo damni aliorum; & imperitia culpa adnumeratur, l. 174. ff. de Reg. Jur.

Item peccant, & tenentur ad restitutionem, si stipendium majus eo quòd lege vel consuetudine taxatum est, accipiant: quia tunc accipiunt pretium operæ justo majus, cum pretium taxatum sit unicè justum, & consistat in indivisibili, ut patet in emptione; nec excessus spontè donatur, sed dans vult tantum solvere justum pretium. Quòd si stipendium non fuerit taxatum, illud solum erit justum, quod secundum communem prudentium æ-

Tom. III.

M

stima-

stimationem est æquale operæ ac obsequio præstito, nam si sit inæqualitas inter pretium & operam, jam est injustitia. Speciatim verò

1. Referens peccat si defectu studii, diligentia sufficientis malè referat, aut aliquid substantiale omittat, si conetur unius Jus magis quàm alterius exponere, &c.

2. Secretarius peccat, si Juramentum violet, si processus aut sententias diligenter non custodiat, vel partibus sine mandato Judicis ostendat; si testimonia non fideliter transcribat, &c.

3. Tabellio seu Notarius peccat, & tenetur de damno, si ignoret quæ ad suum officium pertinent; si instrumenta non rectè conficiat; si juramentum vel secretum violet; si in testimoniis testium vel dictis ac factis partium aliquid addat vel detrahat; si sincerè omnia prout se habent non scribat; si Ministro scriptorū cum erroris periculo aliquid committat; si Acta & instrumenta negligenter custodiat, cum periculo damni partium; si differat instrumentorum expeditionem, ut pecuniam extorqueat; si testamentum hominis rationis usu destituti scribat; si testes falsos admittat, si solemnitates necessarias in contractibus ex ignorantia, negligentia, vel malitia prætermittat; si conficiat instrumentum falsum, usurarium, vel injustum. Si amisso instrumento antiquo publico, vel testamento, aliud simile confingat; si testimonium aliquod necessarium

rium cum alterius damno non exhibeat; si partipetenti instrumenta sua vel alia sine quibus recuperare nequit id quod sibi debetur, occultet, vel transumptum neget, &c. nam in his omnibus peccat contra officium & Justitiam, & causam damni dat.

4. Procurator peccat, si litem injustam suadeat, procuret, vel suscipiat; si suadeat Reo vel parti, ut veritatem neget; si partes ad compositionem iniquam adducat; si falsos testes inducat; differat ac protrahat causam, vel peccat dilationes supervacaneas, aut non petat necessarias; si falsa vel incerta ut certa proferat; si causam primò acceptatam, primò non procuret; si nomine partis juret sine particulari ejus informatione cum periculo pejerandi; si suâ imperitiâ, vel negligentia aliave culpâ causâ sit cur lis perdatur, &c. vide dicta de Advocato.

5. Apparitor peccat, si non servet jusjurandum; si accepto mandato capiendi aliquem, vel ejus bona, spe muneris monuerit, ut sibi caveat; si plura negotia expediens in eodem loco, vel eodem die, tantumdem pro singulis exigat, quantum pro diversis itineribus vel pro diversorum dierum expeditionibus acciperet; si lustrans domos asperius agat, ut aliquod munus extorqueat; si vim injustam aut aliam injuriam inferat, &c.

CAPUT VI.

De Obligationibus Ducum & Militum.

Dico 1. Belli Duces graviter contra Justitiam peccant, ideoque ad restitutionem tenentur. 1. Si vi, vel fraude, dolove milites conscripserint. 2. Si suos Milites invitos aliis Ducibus vendant, vel commutent. 3. Si curam eorum, tum quoad corpus tum quoad animam non gerant. 4. Si abeundi potestatem promissam denegent. 5. Si militibus stipendia debita subtrahant, vel minuant, aut potum vel cibum corruptum aut periculosum præbeant. 6. Si Militum furta, rapinas, concussiones, stupra, & alia crimina, quantum possunt, non impediant, nec puniant. 7. Si pagos aliquos majori quam par sit Militum copia gravent, vel si aliquos ob pecuniam acceptam à Militum hospitio eximant, qui idcirco apud alios incolas mittantur. 8. Si quid accipiant ad impediendas vexationes Militum nam ex officio & Justitia jam tenentur eas impedire. 9. Si temerè prælium ineant, vel sine causa justa vitam Militum exponant. 10. Si fortiter non pugnent. 11. Si non habeant completum numerum militum, pro quo stipendia accipiunt. Nec licet eis ad compensandum stipendium prius sibi debitum postea in lustratione Militum ficta nomina conscribere; tum quia compensatio licitè fieri non potest.

potest fraude & falsitate: tum quia hoc fieret cum gravi damno seu periculo Reip. seu Principis, qui putans se habere tot Milites, non plures conscribit vel mittit ad castra; unde hostes non vincuntur aut etiam vincunt.

Dico 2. Milites omnes tenentur sub mortali ex Justitia 1. Duci ac Præfecto militiæ parere, fortiter pugnare, stationem servare, arcem sibi commissam diligenter custodire, & defendere etiam cum vitæ periculo; nam ad hæc omnia præstanda conducti sunt, & stipendia accipiunt. 2. Sine Ducis sui licentia à castris & exercitu non discedere; nam sub hac etiam obligatione conducti sunt, & aliàs non posset haberi sufficiens numerus ad pugnam paratus. 3. Non discedere à militia ante tempus conditum, nam pacta servari debent. 4. Suis stipendiis contenti esse, & neminem concutere, ex Luc. 3. nihil auferre vel extorquere à non hostibus, & ab iis apud quos diversantur, nec quidquam exigere præter id quod à Principe constitutum est: alioqui injuriam faciunt & tenentur ad restitutionem, cum nullum Jus ad ista habeant. Nec excusantur eo quòd stipendia integrè non solvantur: nam hæc solutio sicut debitum spectat ad solum Principem vel Duces, milites enim alendi sunt ex arario Principis; nec unus locus præceteris gravandus est. 5. Sine jussu Ducis aut saltem post ejus prohibitionem damna hostibus non inferre c. miles 23. q. 5. nam ad hoc requiritur

M 3

aucto-

auctoritas publica, cujus milites sunt tantum executores. 6. Nihil auferre vel exigere à subditis reip. hostilis, qui principi vel duci aliquid solvunt pro redimenda omni exactione & damnificatione: nam hac solutione Jus acquirunt ad immunitatem ab omni damno & exactione. 7. Semper meminerint se obligari Legibus divinis & humanis, & semper teneri abstinere ab omni crudelitate, luxuria, ebrietate, blasphemia, impietate, perjurio, duello, furto, injuria, &c.

Q. An qui dubitant de Justitia belli, possunt aut debent militare?

Resp. Subditi, qui de belli Justitia dubitant, Principi jubenti parere debent ac militare; nam in dubio quisque tenetur obedire Superiori suo, cum hic sit in possessione potestatis præcipiendi, idque exigit debita subordinatio. *Vir justus si forte sub Rege homine etiam sacrilego militet, recte potest illo jubente bellare, cui quod jubetur, vel non esse contra Dei præceptum, certum est; vel utrum sit, certum non est: ita ut fortasse reum Regem faciat iniquitas imperandi: innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.* Ait Sanctus Augustin. l. 22. contra Faust. c. 75. idem de extraneis, qui ante bellum erant stipendiarii; quia debent Principi suas operas admilitandum, quo Jure certo in dubio privari non debet princeps. Item milites subjecti vel conducti Justitiam belli examinare non tenentur,

mentur, quamdiu nulla probabilis ratio in contrarium occurrit, quæ ipsis dubium positivum afferat. At extranei nondum stipendio conducti, belli Justitiam investigare debent, nec militare nisi factâ inquisitione prudenter judicent talem Principem bellum justum gerere: alioqui non possunt prudenter judicare se non peccare militando. Nec eis licet militare sub Principe de cujus Justitia dubitant; quia nullâ cogente & excusante obediendi necessitate exponerent se periculo gravissimæ injuriæ aliis inferendæ.

Porro nemo debet contra proprium Principem aut patriam militare, cum hoc sit contra pietatem & fidelitatem debitam.

CAPUT VII.

De Obligationibus Medicorum, Pharmacopæorum, & Chirurgorum.

Dico, hi tenentur sub mortali i. Habere sufficientem scientiam & peritiam. 2. Impendere debitam diligentiam ad curandos morbos. 3. Adhibere remedia tutiora, certiora, aut in horum defectum probabiliora, & quæ citius sanitatem allatura sunt: tum quia alioqui vitam proximi periculo imprudenter exponerent: tum quia tenentur ex charitate, & ex officio ac Justitia, in meliori modo quo possunt, & cum minime damno ac periculo

M 4

alios.

alios curare: & idcirco eorum opera conducitur. Quodd si omnino dubium sit medicamen, nec probabiliter judicetur profuturum, communior docet, inquit Filliucius, non esse dandum: quia si detur exponitur æger periculo, forte sanandus: si non detur & mors sequatur, ea non culpâ Medici sed violentiâ morbi eveniet. Si tamen nulla sit spes de salute infirmi, nec adsit remedium nisi dubium, de quo scilicet dubitatur num profuturum an nociturum sit, debent illud adhibere; quia sic infirmi negotium utiliter geritur: nam potest curari si detur, & versatur in certo mortis periculo si non detur; meliôrque est salus incerta quàm mors certa. 4. Tenentur saltem ex charitate statim ægrum monere per se vel per alios de periculo mortis, ut suæ salutis æternæ maturè providere possit. Et Conc. gener. Later. 4. cap. *Cum infirmitas de pœnit.* districtè præcipit medicis, ut priusquam curationem corporis incipiant, infirmos moneant & inducant, ut *Medicos advocent animarum.* Hanc legem innovavit S. Pius V. Constit. 2. addendo ne Medici ultra tertium diem visant ægrotum, nisi de illius Confessione sibi constet, cum scilicet morbus gravis est, vel periculum est, ne gravis fiat.

Hinc peccant 1. Si absque sufficienti peritia morbos curare tentent. 2. Si debitam curam & operam pro gravitate morbi non impendant. 3. Si medicamenta minùs idonea, certa
ac tu-

actuta, relictis certioribus, vel evanida adhibeant; aut cum hæc defunt, sed suppetunt probabiliter utilia, dent inexplorata explorandi gratiâ. 4. Si curationem negligent aut protrahant lucri causâ, aut naturam morbi non satis expendant, vel eâ non benè perspectâ temerè adhibeant remedia obvia, aut periculosa. 5. Si aliquid contra legem Dei suadeant. 6. Si sine iusta causa carnum usum permittant, à jejunii præcepto avertant. 7. Si pauperibus graviter ægrotantibus gratis non opitulentur. 8. Si medicamenta ad impediendam generationem, vel ad fœrum expellendum præbeant, vel doceant. 9. Si optent morborum frequentiam. 10. Si occultos morbos pudendos eorum, quos curant, divulgent. 11. Si mercedem iusto majorem exigant, &c.

Mercatorum, Opificum, & Operariorum obligationes ac peccata patent ex dictis de Contractibus, de Justitia, & alibi.

M 5

TRA-

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

De Natura Sacramentorum Novæ Legis.

Q. I. **Q**uid & quotuplex est Sacramentum?
 Resp. Sacramentum genericè sumptum,
 est signum sensibile, gratiæ sanctificantis, per-
 manenter à Deo institutum. Sacramentum
 verò novæ Legis est signum sensibile, perma-
 nenter à Christo institutum, ad significandam
 & producendam gratiam sanctificantem ex
 opere operato. Undè in eo maximè differt
 à Sacramentis antiquæ Legis, quòd hæc non
 causarent gratiam, ex opere operato, sed tan-
 tum illam significarent nobis dandam per Pas-
 sionem Christi, ut docet Conc. Florent.

Sacra.

Sacramenta novæ Legis sunt septem, non plura nec pauciora, videlicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-
Unctio, Ordo, & Matrimonium. *Conc. Trid. sess. 7. can. 1.*

Q. 2. *Quibusnam Sacramenta essentialiter perficiuntur?*

Resp. *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & personâ Ministri conferentis Sacramentum cum intentione, faciendi quod facit Ecclesia, quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* *Conc. Florentin. in decreto de Sacram. & constat etiam ex traditione & perpetua praxi Ecclesiæ.*

Porro Materia Sacramenti dicitur id, quod in Sacramento minus perfectè significat ejus effectum: unde debet determinari per aliud ad eum perfectè significandum. Duplex est materia nempe remota, & proxima. Materia remota est res, quæ adhibetur, ut Aqua in Baptismo. Proxima est usus seu applicatio talis rei, ut Ablutio. Forma verò est aliquid sensibile quod clariùs effectum Sacramenti indicat, & determinat, ac perficit significationem materiæ obscuram, nec satis determinatam. Verba autem strictè sumpta, seu vocalia, sunt forma essentialis in omnibus Sacramentis, saltem præter Matrimonium, quod juxta communio-rem sententiam, potest per-
fici

fieri sine benedictione Sacerdotis, sed solâ Scripturâ, vel nutu exprimente mutuum consensum, quæ sunt verba virtualia, in quantum sunt expressiva consensûs, & sufficiunt in contractibus; quia, inquit, cum hoc Sacramentum consistat adæquatè in contractu Matrimoniali, quem Christus evexit adesse Sacramenti, nihil ad ejus valorem requiritur, nisi quod ad legitimum contractum necessarium est. Unde in decreto citato dicitur Matrimonium effici mutuo contrahentium consensu, *regulariter* per verba de præsentî expresso. Aliud est de sexualiis, ut constat ex traditione, & praxi Ecclesiæ.

Q. 3. Qualis unio inter materiam & formam requiritur ad valorem Sacramenti?

Resp. Requiritur utriusque coexistentia, seu similtas moralis, quæ secundum significationem verborum formæ & quantitatem actionis, per quam Sacramentum fit, sufficiat tum ad veritatem formæ, tum ut verba censeantur cadere super talem materiam, & cum illa unum totale signum constituere. Sic in Baptismo requiritur talis conjunctio, ut dum Minister verba profert, censeatur moraliter etiam lavare. Hæc autem unio moralis sufficit, quia Sacramentum est compositum quoddam morale, conficiendum ab hominibus, ideoque more humano; & major non est sæpè possibilis moraliter: unde si exigeretur, Sacramenta sæpè irrita forent.

Porro

Porro hæc unio diversa est pro diversitate Sacramentorum; nam requiritur major in Baptismo, ob formam exprimentem ablutionem actualem: & major in confectione Eucharistiæ, cum forma sit demonstrativa Corporis Christi, sub accidentibus panis & vini, quorum substantiam destruit.

Sacramentum verò Pœnitentiæ non exigit tam strictam unionem; quia institutum est per modum iudicii, in quo sententia non semper statim sequitur causæ examen. In Matrimonio unius consensus potest alterius consensum tamdiu sequi, quamdiu hic moraliter perseverare censetur, sicut in aliis contractibus; quia fundatur in naturâ contractûs. Tamen quoad praxim materia & forma, quantum fieri potest, simul sunt coniungendæ.

Q. 4. Quanam mutatio materiæ, vel formæ, irritat Sacramentum?

Resp. Quævis mutatio substantialis in materiâ vel formâ invalidat Sacramentum; quia tollit materiam vel formam quam Christus instituit. Accidentalîs verò non irritat, quia cum tali mutatione manent materia & forma quales Christus instituit. Sed circa hoc observanda sunt sequentia.

I. Mutatio materiæ est substantialis, quando materia nomine & re, secundum communem æstimationem & usum, differt ab eâ, quam Christus instituit, & Ecclesia usurpat;
ita

ita ut in ordine ad usus humanos, & prout sub tali nomine usurpatur, sit notabilis varietas: ut si in Baptismo adhibeatur vinum loco aquæ. Mutatio est accidentalis, quando materia est eadem re & nomine cum eâ quàm Christus instituit, sed non adhibetur eodem modo, quo Ecclesia adhibet, ut si in Baptismo adhibeatur sine necessitate aqua canosa, vel non benedicta.

2. Mutatio formæ est substantialis, quando vel non adhibentur verba vocalia, ubi essentialiter requiruntur, ut re ipsa requiruntur in omnibus, saltem excepto Matrimonio; vel si verba vocalia sic mutantur, ut non maneat sensus à Christo institutus, ac determinatus tanquam necessarius. Quævis verò formæ mutatio, quâ non destruitur sensus à Christo institutus, est accidentalis.

Quænam autem materia, vel quæ verba requirantur ad essentiam Sacramenti, cognoscimus ex usu & Doctrinâ Ecclesiæ, quæ cum sit *columna ac firmamentum veritatis*, non potest errare in iis, quæ ad fidem, bonos mores, & ad Sacramenta, & generalem disciplinam ac Dei cultum pertinent.

3. Sensus verborum in æquivocatione ab intentione proferentis pendet. Hinc hæc forma: *Ego te baptizo in nomine parentis, &c.* habet bonum sensum, si proferens per *Patrem* patrem intelligat, malum si matrem. Sed extra æquivocationem sensus verborum non

non pendet ab intentione proferentis: hinc valebat baptismus Arianorum, quamvis circa formam malè sentirent, quia illam rectè pronuntiabant. E contra ille non baptizaret validè, qui uteretur verbis nihil significantibus; vel aliquid aliud, etsi per illa intenderet verum sensum; quia in actione publica, qualis est Baptismus, verba significant secundum communem, & usitatam acceptionem.

4. Mutatio verborum sex modis fieri potest, nimirum per additionem, vel detractionem alicujus vocis, positionem unius vocis loco alterius, corruptionem alicujus vocis detrahendo, vel mutando aliquam syllabam; transpositionem, & interruptionem, pronuntiando scilicet unam partem formæ, ac deinde quiescendo per aliquod tempus, vel loquendo aliquid aliud, & demum perficiendo formæ prolationem. Quoties igitur aliquo ex modis illis ita mutantur verba, ut pereat sensus à Christo intentus, mutatur substantialiter vera forma: secùs, si hic sensus maneat. Hinc verba corruptè pronuntiata ex imperitia, balbutie, linguæ præcipitantia, aliove simili vitio, non tollunt sensum substantialem, si adhuc sic proferantur, ut omnibus spectatis eundem sensum animis audientium ingenerent, quem rectè prolata: secùs, si fiat contrarium. Sic hæc corruptio verborum ex sola ignorantia linguæ prolatorum: *Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritu Sancta*, non destruit verum sensum:

sum: unde Zacharias Papa c. 86. de consec. dist. 4. declaravit Baptismum sic collatum sine animo introducendi errorem valuisse: alioqui enim censeretur non intendisse facere id quod facit vera Ecclesia. Quisque tamen renetur diligentiam magnam adhibere, ut formam Sacramentorum rectè integrè, & distinctè pronunciet, tum ob reverentiam Sacramento debitam, tum etiam ob periculum corruptionis.

5. Interruptio destruit verum sensum, adeoque substantiam formæ, quoties tollit unitatem moralem formæ, ut si quis dicat: *Ego te baptizo*, nec nisi recitato uno Psalmo proseguatur: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Secus, si non tollat. Hinc verborum interruptio, quæ tam brevis est, ut morali iudicio verba adhuc faciant unam orationem, non adimit sensum formæ, ut si baptizans, postquam dixit, *Ego te baptizo*, tussiat, vel alius dicat, *filete*, ac deinde addat, *in nomine Patris, &c.* qualis autem & quanta interruptio tollat unitatem moralem orationis, hoc debet æstimari secundum iudicium prudens, ex circumstantiis, modo, ac duratione interruptionis: nam res moralis, qualis est ista, ex prudenti æstimatione pendet. Illicita tamen est quavis interruptio facta sine necessitate, cum sit contra usum Ecclesiæ & reverentiam Sacramento debitam.

Q.

Q. 5. Quale est peccatum mutare materiam vel formam?

Resp. I. Mutare alterutram substantialiter est mortale 1. Contra Religionem; nam est gravis irreverentia in Christum auctorem Sacramentorum, agendo contra ejus institutionem in re gravi, eamque pervertendo, nec ponendo omnia, quæ voluit poni ad gratiam efficiendam; estque ipso facto irrisio quædam rei maximè Sacræ. 2. Contra charitatem, voluntariè privando proximum gravi bono spirituali. 3. Contra justitiam: nam hoc ipso quòd quis ministrare vult, tacitè promitti & se obligat ad ministrandum sicuti res exigit, & in utilitatem suscipientis.

Resp. II. Est etiam mortale alterutram mutare accidentaliter, si mutatio sit notabilis & absque necessitate, ex Trid. sess. 7. can. 13. quia fieret contra præceptum Ecclesiæ, & usum ejus vim legis habentem, in re gravi ad Religionem pertinente. Unde Missale Romanum de defect. ait eum gravissimè peccaturum, qui aliquid formæ Eucharistiæ adderet, quod tamen significationem non mutaret. Imò etiam si mutatio sit in se levis, sed fiat ex contemptu, vel ex animo inducendi usum contrarium ritui Ecclesiæ, aut ex simili intentione Schismatica; nam tunc contemnitur Ecclesia, & Spiritus S. quo regitur, & cujus instinctu res illas instituit. Item si fiat cum scandalo, aut periculo errandi circa substantialia. Ita passim

Doctores, qui addunt mutationem accidentalem, his seclusis posse esse venialem, ob levitatem materiæ.

Q. 6. An licet aliquando uti materiâ, aut formâ dubiâ, vel probabili, tantum in Sacramentis?

Resp. I. Extra necessitatem proximi tenemur semper sub mortali in iis, quæ pertinent ad efficaciam, vel valorem Sacramenti, sequi in praxi sententiam tutiorem probabilem, relicta opposita etiam probabiliore. Ita Suarez, & alii. quia alioqui exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis; nam valor & efficacia Sacramenti pendet à sola institutione Christi, & nullatenus ab opinione hominum quantumvis probabili, quæ immutare & supplere non potest id quod Christus voluit esse necessarium ad valorem & effectum Sacramenti. Nec ignorantia invincibilis, licet excuset à culpa, potest defectum rei ad valorem actûs requisitæ supplere. Ergo si opinio, etsi probabilior, falsa sit, ut potest esse & nî re ipsa ponantur & adsint omnia, quæ Christus instituit ac exigit, Sacramentum erit invalidum & sine effectû. Quare qui utitur materiâ vel formâ non certâ, quando potest certam adhibere, peccat mortaliter. I. Contra Religionem, sine necessitate exponendo Sacramentum periculo nullitatis, & inefficaciæ: quod gravis est irreverentia in Christum
ejus

ejus auctorem, ejus nomine exercendo actionem, eo modo, quo probabile est non posse habere effectum, nec rationem Sacramentalem, ideoque esse inanem. Estque per se quidam contemptus seu irrisio rerum divinarum. 2. Contra charitatem, nam sine justâ causâ exponit proximum jacturæ maximi boni, quod percipitur ex Sacramento valido, cum possit illi talem fructum certò conferre. 3. Contra justitiam, præsertim si sit Pastor: nam proximus habet jus, ut Sacramentum sibi modo, quantum fieri potest, certo & infallibili administretur, eo ipso quòd se ad illud suscipiendum submittat; & sacerdos hoc ipso quòd ministrare velit, se obligat tacitè ad dandum quòd petitur, Sacramentum scilicet certò validum: aliàs alius quæreretur. Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore, nisi id vetet lex, conventio, vel periculum gravis damni incurrendi.* Hinc sententiâ probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis aut Episcopalis.

Resp. II. Tenetur sub mortali suscipiens sequi in praxi sententiâ tutiorem probabilem, relictâ oppositâ, etsi verè probabili, in iis quæ ex parte ipsius requiruntur ad valorem vel effectum Sacramenti: quia aliàs exponeret Sacramentum periculo nullitatis, vel inefficiæ, ob rationem allatam, quod est grave sacrilegium:

gium: nam sicut reddere Sacramentum nullum, aut illud effectū suo privare est gravis irreverentia in Christum, cum Sacramentum sit moraliter actio Christi: ita & se exponere periculo id faciendi; & utrumque eodem præcepto Religionis prohibetur.

Resp. III. Tenemur in necessitate extrema proximi, illi administrare Sacramentum cum materia vel dispositione probabili tantum, vel etiam dubia, dum certa haberi non potest: nam lex charitatis præcipit, ut in extrema necessitate proximi illi opitulemur meliori modo, quo possumus: at medium probabile vel dubium melius est nullo. Nec tunc fit irreverentia Christo, vel Sacramento; quia cum Christus illud instituerit pro hominum salute, vult ut magis provideamus securitati salutis proximi, quam Sacramenti, utriusque dum periculum vitari nequit. Quare in tali necessitate vult, ut succurramus proximo, etiam cum periculo nullitatis Sacramenti, adhibendo tamen probabiliorem tutioremque materiam quæ adhiberi potest. Et verò lex charitatis prævalet Religioni.

Porro hoc locum habet duntaxat in Sacramentis, quæ sunt de necessitate medii, nempe Baptismo & Pœnitentiâ: quia non licet Sacramentum ullum exponere periculo nullitatis, nisi cum alioqui homo exponeretur damnationis æternæ periculo. Hinc nunquam li-
cet

cet adhibere materiam dubiam in Eucharistiâ,
Ordine, &c.

*Q. 7. An licet supra eandem materiam repetere
formam?*

Resp. Non licet, nisi sit dubium rationabi-
le de validitate formæ jam prolatae; vel de ejus
prolatione: quia tunc frustra adhiberetur al-
tera formæ prolatio cum irreverentia Sacra-
menti. Quod sit tale dubium adsit, debet for-
ma iterari sub conditione, ne Sacramentum
maneat irritum, cum illius irreverentia ac dam-
no proximi. Dubium autem imprudens, quale
solet esse in scrupulosis non sufficit, sed con-
temnendum est.

CAPUT II.

De Ministro Sacramentorum.

HOc nomine intelligitur idoneus effector
Sacramenti. Constat solos homines
ratione utentes esse Ministros Sacramentorum
ordinarios: nam eos solos Christus ad hoc
munus designavit. Non omnes tamen ho-
mines possunt esse omnium Ministri; nam
Laici non possunt validè efficere nisi Baptis-
mum & Matrimonium; ut constat ex perpe-
tua traditione & praxi Ecclesiæ.

*Q. 1. An requiritur intentio faciendi Sacra-
mentum?*

Not. Consentiunt omnes Catholici. 1. Non
N 3 requiri

requiri intentionem explicitam conferendi gratiam: quia Sacramentum agit ut causa necessaria, quæ indiget solâ applicatione, non autem ut applicans cogitet de effectu. Et alioqui nullus esset Baptismus collatus ab Hæretico negante gratiam per illum conferri.

2. Non sufficere intentionem ponendi Ritus externum Sacramenti quomodocunque, etiam jocosè & irrisoriè: nam hic error Lutheri à Leone X. & à Conc. Trid. damnatus est.

3. Certum esse teneri Ministrum sub mortali habere internam volitionem verè faciendi Sacramentum, seu id quod facit Ecclesia, vel id quod instituit Christus, saltem confusam & implicitam: quia illicitum est in Sacramentis conferendis, sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relictâ tutiore probabili. At sententia asserens talem intentionem requiri ad valorem est tutior, imò sola tuta, & saltem probabilior aut tam probabilis quàm negans, quæ non est tuta; nam cum possit esse falsa, eam sequens committit se periculo faciendi Sacramentum nullum.

4. Ad valorem Sacramenti non requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia Romana, licet sola sit vera Ecclesia Christi; sed sufficere intentionem faciendi quod facit vera Ecclesia, quæcunque illa sit, imò faciendi quod facit Ecclesia aliqua particularis, v. g. Lutherana, modo putetur vera, quamvis reipsâ sit falsa:

falsa: quia tunc est intentio implicita ac virtualis faciendi quod facit vera Ecclesia; neque error speculativus circa veram Ecclesiam, ut nec circa efficaciam & effectum aut institutionem Sacramenti, impedit hujus valorem ex parte Ministri: nam Hæreticus verè Baptizat, & tamen non credit Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam.

Resp. Ad valorem Sacramenti requiritur intentio verè & seriò faciendi Sacramentum, saltem implicita & generalis, quâ Minister intendat facere id quod Ecclesia moraliter facit per ritum externum, vel quod Christus instituit; nec sufficit intentio ponendi exterius duntaxat ritum externum, ut aliqui dicunt.

Prob. I. Ex Conc. Florentino in decreto Eugenii, ubi dicitur: *Hæc omnia Sacramenta, (novæ Legis) tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.* Ergo ex Florent. ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, materiam scilicet & formam adhibendo per suos Ministros. At id, quod Ecclesia facit, materiam & formam adhibendo per suos Ministros, est Sacramentum. Ergo ex Florentino ad efficiendum Sacramentum requiritur intentio illius faciendi. Quod etiam patet

ter ex §. Sequenti, ubi dicit, quemlibet etiam Paganum & Hæreticum validè Baptizare, dummodò formam servet Ecclesie, & facere intendat quod facit Ecclesia, immediatè scilicet. Quibus verbis præter voluntatem ponendi ritum externum, requirit etiam intentionem faciendi quod facit Ecclesia, & hæc duo inter se distinguit. Ergo intendere facere quod facit Ecclesia, non est præcisè velle ponere ritum externum; sed est velle illum ponere ut Religiosum & Sacramentalem, seu ut signum institutum ad significandam & efficiendam gratiam.

Prob. 2. Ex Conc. Trident. sess. 7. can. 11. Siquis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia; Anathema sit, At Ecclesia per suos Ministros facit Sacramentum, & non tantum ponit ritum externum. Ergo requiritur intentio faciendi Sacramentum.

Item Conc. per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligit quod facit Ecclesia immediatè nomine & auctoritate Christi: ideoque intelligit quod facit Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo. At Ecclesia per potestatem ministerialem acceptam à Christo facit significationem & efficaciam Sacramentalem, sicut per potentiam naturalem facit ritum externum. Ergo cum Trident. definit requiri intentionem faciendi quod

quod facit Ecclesia, intelligit requiri intentionem faciendi significationem & efficaciam, Sacramentalem, seu ritum externum ut Sacramentum, intentionem, inquam, saltem generalem & confusam.

Præterea Trident. sess. 14. cap. 6. declarat poenitentem non esse verè & coram Deo absolutum, si *Sacerdoti animus seriò agendi, & verè absolvendi desit.* Ergo ad validam absolutionem, præter intentionem seriò ponendi ritum externum, seu proferendi verba absolutionis, requirit intentionem verè absolvendi; nam hæc duo manifestè distinguit. Intentio autem verè absolvendi est intentio verè conferendi Sacramentum Poenitentiae. At eadem est ratio de omnibus aliis Sacramentis. Ergo in omnibus Sacramentis requiritur intentio faciendi Sacramentum. Quare Suarez Tom. III. in 3. p. S. Thomæ q. 64. Disp. 13. Sect. 2. sic ait: *Existimo contrariam sententiam non posse jam (post definitionem Tridentini) tutò defendi, nec sine errore.*

Prob. 3. Auctoritate summi Pontificis Alexandri VIII. qui damnavit hanc propositionem: *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque Baptizandi observat intus verò in corde suo, apud se resolvit: non intendo facere quod facit Ecclesia.* Ergo sine nullitate Sacramenti non potest excludi intentio interna faciendi quod facit Ecclesia, quamvis ponatur omnis ritus externus. At si ad va-

lorem Sacramenti, præter positionem omnis ritus externi, non requiritur intentio interna faciendi quod facit Ecclesia, hæc intentio potest positivè excludi sine nullitate Sacramenti: nam exclusio ejus, quod non requiritur ad valorem Sacramenti, non potest illud irritare; cum valeat Sacramentum sine positione & cum exclusione eorum, quæ ad ejus valorem non requiruntur. Ergo ad valorem Sacramenti Baptismi, ideoque aliorum omnium, præter positionem omnis ritus externi, requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia. Atqui per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligitur intentio interna faciendi Sacramentum: nam non intelligitur intentio ponendi ritum externum, cum in propositione damnata jam supponatur hæc intentio; siquidem agitur de Ministro, *qui omnem ritum externum, formamque Baptismi observat*, liberè scilicet & voluntariè, proindeque habet voluntatem observandi omnem ritum externum.

Prob. 4. Ratione: quia Christus Sacramentorum Ministros instituit, non ut meros nuncios deferentes voluntatem Domini, sed ut veros Ministros, qui liberè utantur potestate ministeriali sibi datâ. At minister non utitur liberè potestate ministeriali, nisi velit eâ uti; & non vult eâ uti, nisi cum vult per illam producere effectum sibi proprium, nempe Sacramentum, quod est sanè effectus proprius potestatis ministerialis circa Sacramenta: sicut
nemo

nemo vult uti potestate naturali, nisi cum vult per illam producere effectum ipsi proprium. Ergo

Præterea confectio Sacramenti est actio moralis Sacramentalis: nam Christus sic instituit Sacramenta ut procedant ex potestate data Ministris tanquam actiones eorum morales, ita ut dicantur verè remittere peccata, absolvere, consecrare, &c. ut Joan. c. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* & Luc. c. 22. *Hoc facite in meam commemorationem, &c.* At actio moralis Sacramentalis debet esse intenta ut talis: Ergo

Q. 2. Qualis debet esse intentio Ministri?

Nota. Intentio est actus voluntatis deliberatus, quo quis aliquid intendit seu vult assequi; Sive est volitio alicujus finis. Hic per intentionem intelligitur volitio faciendi Sacramentum, ex quocumque motivo procedat. Dividitur 1. In explicitam, seu expressam, quâ aliquid in se distinctè cognitum volumus; & in implicitam, seu confusam, quâ aliquid solum confusè cognitum volumus, volendo scilicet aliquid sub quo vel in quo continetur. 2. In actuale, virtuale, habituale, & interpretativam. Intentio Actualis est ea, quâ quis dum conficit Sacramentum, actu cogitat de Sacramento faciundo & simul vult illud conficere. Intentio Virtualis est voluntas formalis faciendi Sacramentum præterita, vi cuius

ius fit Sacramentum mediante unâ vel multiplici actione ad illud ordinatâ, & manante à tale intentione, licet tunc mens de Sacramento non cogitet. Dicitur virtualis quia ex virtute, illius licet præteritæ, fit Sacramentum. Talis est intentio in Sacerdote qui ex voluntate actuali consecrandi induit se vestibus Sacris, Missam inchoat; sed Paulo post distrahitur, prosequitur tamen Missam, & consecrat cum distractione.

Intentio merè Habitualis est intentio merè præterita, non retractata, quæ jam neque in se, neque in sua virtute, vel aliquo effectû à se relicto existit. Vel juxta aliquos est, habitus ex pluribus confectionibus Sacramentorum acquisitus, tribuens voluntati facilitatem & propensionem ad similes actus in posterum exercendos: sive est inclinatio ac facilitas orta ex tali habitu. Interpretativa est illa, quæ nec est nec fuit, sed esset, si ejus objectum proponeretur voluntati: unde est tantum dispositio voluntatis ad intentionem eliciendam, si ei proponeretur.

Resp. I. Ad valorem Sacramenti non requiritur expressa & distincta intentio faciendi Sacramentum, sed sufficit confusa & implicita, quâ quis intendat facere id quod facit Ecclesia Christi, aut quod Christus instituit, aut quod vidit per Parochum fieri, aut quod Christiani faciunt. Constat ex praxi Ecclesiæ, quæ non rebaptizat eos, qui baptizati fuere ab imperitis
& ru-

& rudibus, aut paganis cum debita materia ac forma, licet illi non noverint distinctè quid sit Baptismus, aut Sacramentum. Præterea tunc est intentio faciendi quod facit Ecclesia, quam solam requirunt Florent. & Trident.

Resp. II. Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio merè habitualis, quia I. Talis intentio non influit in actionem Sacramentalem, nec hæc vi illius ponitur: ac proinde talis intentio se habet ad effectum Sacramenti perinde ac si non esset. At requiritur intentio libera in se, quæ sit principium actionis Sacramentalis & qua potestas ministerialis ad usum applicetur; nam secundum institutionem Christi ad Sacramenti effectum requiritur ut actio Sacramentalis sit actio humana, & humano modo exerceatur potestas ministerialis. Et verò aliqui Sacramentum confici posset ab amente, dormiente, vel ebrio,

Resp. III. Neque etiam sufficit interpretativa. Quia hæc non est propriè intentio, sed solum intentionis præsumptio: siue non est intentio, quæ sit, sed quæ esset, si res proponeretur. At intentio quæ non est, nihil efficit, nec potest esse principium actionis moralis ac humanæ, quale est Sacramentum.

Resp. IV. Quamvis Minister curare debeat, ut semper habeat intentionem actualem, ob reverentiam debitam Sacramento; tamen illa non est necessaria ad valorem Sacramenti, sed ad eum sufficit intentio virtualis. Prob. I. ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ ut vera approbat
Sacra-

Sacramenta sic collata. 2. Si intentio actualis requireretur, Sacramenta sapissimè forent irrita propter instabilitatem imaginationis, & frequentes animi evagationes, & quidem plerumque naturaliter inevitabiles. At non est credibile Christum sic instituisse Sacramenta, ut sapissimè exponerentur nullitati, & ad illa exegisse id quod sæpè non est in potestate hominis. 3. Intentio virtualis sufficit ad faciendum validè actum moralem & humanum, ut patet in contractibus, aliisque similibus.

Q. 3. An ad valorem Sacramenti requiritur intentio directà, absoluta, & determinata?

Nota. Intentio directà est ea, quâ aliquid immediatè & secundum se volumus. Talis est intentio illius, qui vult præcisè baptizare. Indirectà est, quâ volumus aliquid non in se, & secundum se immediatè, sed in ejus causa, vel in alio cum eo connexo, vel ex quo sequi prævidetur. Talis est intentio illius, qui prævidens se in ebrietate baptizaturum, vult se inebriare. Absoluta est ea, quâ aliquid absolute & independentè ab ulla conditione volumus. Conditionata est, quâ aliquid volumus tantum, sub aliqua conditione, & dependentè ab illa.

Resp. I. Requiritur intentio directà. Quia actio Sacramentalis debet esse actio moralis ac libera in se, & debet humano modo poni: non ponitur autem humano modò, nisi ponatur vi
inten-

intentionis liberæ & directæ. Hinc non valet Baptismus collatus ab ebrio, vel dormiente, quamvis antea præviderit conferendum in tali statu.

Resp. II. Intentio faciendi Sacramentum sub conditione non sufficit, nisi conditio posita sit priusquam forma applicetur materiæ, ita ut jam transierit in absolutam vel illi æquivalet: quia sola intentio absoluta est efficax pro præsentī; voluntas enim conditionata, quamdiu talis est, suspensa manet, & nihil efficit. Unde si dum materiæ forma applicatur, intentio Ministri non sit absoluta, aut æquivalet absolutæ positâ jam conditione, non efficit Sacramentum. Neque etiam postea efficit; quia postea non erit amplius forma Sacramenti, neque materia: non potest autem fieri Sacramentum, nisi utraque adsit. Hinc conditio de præsentī vel præterito appositâ intentioni, irritat Sacramentum, si non sit impleta, quia destruit intentionem; nam voluntas sub conditione, non positâ conditione nulla est, cum non sit nisi dependenter ab illa. Non irritat si conditio jam sit posita; nam tunc voluntas fit absoluta, sive æquivalet absolutæ, cum verè extet, nec suspensa maneat. Conditio verò de futuro, semper irritat Sacramentum; quia suspendit præsentem intentionem, facitque ut minister non habeat absolutè hîc & nunc voluntatem faciendi Sacramentum; unde hîc & nunc non facit. Sed nec postea faciet,

faciet, cum implebitur conditio; quia tunc deerunt materia & forma. Neque enim minister potest usque ad futurum eventum suspendere significationem materiæ & formæ, nec proinde efficaciam Sacramenti; cum utraque à sola Christi institutione pendeat. Excipe Matrimonium quod valet sub conditione de futuro, cum ipsa ponetur, sicut alii contractus; quia est verus contractus ad naturam Sacramenti à Christo evectus.

Not. Non licet, nisi in necessitate conferre Sacramentum sub quavis conditione etiam de præsentis & præterito, etsi posita: quia hoc est contra usum Ecclesiæ, & contra reverentiam Sacramento debitam, nam est quædam nugatio. At licet in dubio prudenti de valore Baptismi, ex c. 2 de Bapt.

Resp. III. Intentio Ministri debet esse determinata ad certam materiam & personam; nam ejus intentio debet esse efficax & effectrix Sacramenti. At operationes sunt circa singula, quæ sunt determinata.

Valet tamen Sacramentum, excepto Matrimonio, si error sit solum speculativus circa personam, v. g. si absolvas Petrum putans esse Paulum; quia ordinariè est & semper esse debet intentio conferendi Sacramentum personæ præsentis: quam proinde intentionem servare quisque censetur, nisi eam expressè excludat. Et sic tunc practicè minister intentionem applicat determinatè ei qui præsens adest.

Ex.

Excepi Matrimonium, quia ejus valori obstat error circa personam; eo quod obstat valori contractus in quo Sacramentum fundatur.

Q. 4. An valet Sacramentum, quando Minister habet duas intentiones contrarias quarum una repugnat ejus valori?

Resp. Validum est, si debita intentio prævaleat intentioni, quæ repugnat valori Sacramenti: quia tunc sola intentio prævalens est efficax, & altera est inefficax ac mera displicentia. Secus, si intentio contraria prævaleat, ob eandem rationem. Quod si utraque sit æqualis, minister nihil efficit: quia æqualiter vult facere & non facere Sacramentum; ideoque non vult efficaciter illud facere. Porro illa intentio prævalet alteri, quæ est magis absoluta, & aliam expelleret si rem intentam impediret.

Q. 5. An ad valorem Sacramenti requiritur fides & sanctitas in Ministro?

Resp. Neg. Fide constat i. Ex traditione, & consuetudine perpetua Ecclesiæ, præsertim Romanæ à tempore Apostolorum, quæ neminem unquam ritè ab Hæretico, adeoque fide & sanctitate destituto Baptizatum rebaptizavit. Hancque praxim ab Apostolis mansisse constat: cum neque alicujus Romani Pontificis decreto, neque generalis alicujus Concilii Canone Instituta aliquando fuerit, sed ab
Tom. III. initio

initio viguerit in tota Ecclesia. 2. Ex Trid. sess. 7. can. 4. de Baptismo. 3. Quia virtus Sacramenti est & agit ex meritis solius Christi, qui per ministrum tanquam instrumentum illud conficit; & potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, quæ impossibilis est cum peccato. 4. Alioqui cum fides vel probitas sæpe in multis desit, sæpe Sacramenta exponerentur nullitati cum ingenti animarum damno, & sic Christus parum Ecclesiæ suæ providisset.

Hinc error Ministri circa sensum formæ non expressus in forma, v. g. quòd Filius non sit æqualis Patri, non impedit valorem Baptismi ab Ariano collati: quia non mutatur formæ significatio, quæ non ex privato cuiusque arbitrio, sed ex communi usu in Ecclesia recepto petitur. Præterea ex Florent. tria solum requiruntur ad valorem Sacramenti ex parte Ministri, nimirum ut adhibeat materiam & formam debitam, & habeat intentionem faciendi quòd Christus instituit, vel Ecclesia facit.

Q. 6. An Minister tenetur esse in statu gratie dum Sacramentum conficit, vel ministrat?

Not. Aliud est conficere, aliud administrare Eucharistiam. Sed in aliis Sacramentis ipsa confectio est simul ministratio.

Resp. I. Qui Sacramentum in peccato mortali conficit, vel ministrat tanquam Minister ad id consecratus, vel specialiter ab Ecclesia deputatus.

putatus, per se loquendo peccat mortaliter. Ita omnes. Quia 1. ex ad Tit. 1. dispensator Dei debet esse sine crimine. 2. Ex S. Aug. l. 2. contra Parmen. cap. 10. *Omnia Sacramenta, cum ob sint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.* 3. Ex c. ult. 15. q. 8. ubi Nicol. 1. ait Rom. *Mali bona administrando se tantummodo ledunt.* & ex c. ult. de cohab. Cleric. ubi Greg. IX. declarat. *constare quemlibet pro mortali peccato quoad seipsum esse suspensum.* 4. Ex Rituali Romano. *impurè & indignè Sacramenta Ministrantes in aternæ mortis reatum incurrunt.* Sacerdos ergo si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit) ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat. Sed si habeat copiam Confessarii, & temporis locique ratio ferat, convenit confiteri. Quia talis gravem irreverentiam irrogat Christo, cuius ut Ministri principalis personam gerit; & sancta indignè tractat in re gravi: ergo grave sacrilegium admittit. Item per se gravissima est indecentia ac irreverentia actionem sanctissimam, quæ est moraliter actio Christi, & collativa gratiæ sanctificantis, quâ homo consors naturæ divinæ & Filius Dei adoptivus efficitur, exercere in immunditiâ peccati & inimicitia Dei. Adde quòd Sacerdos sit publicus Ecclesiæ Minister à Christo institutus, & gratiâ Ordinationis donatus, ut Sacramenta fidelibus dignè ministret: ergo

ratione statûs & Ordinis sui, ideoque ex proprio officio tenetur dignè ministrare.

Idem dicunt Vasquez, De Lugo, & alii contra multos de Ministro non consecrato, v.g. Laico baptizante in necessitate. Tum quia textus allati, & Patres generatim omnes ministrantes comprehendunt, nec distinguunt inter ordinatum, & non ordinatum, solemniter & non solemniter ministrantem: tum quia est gravis irreverentia in Christum, quod hostis ejus & mancipium Diaboli agat in nomine & persona Christi, ejusque merita applicet: tum quia jure naturali & divino Sancta sanctè à quolibet tractanda sunt, & quidem sub gravi in re gravi. Sacramentum autem, quòd Laicus in necessitate ministrat, est res eximiè sancta & speciali modo consecrata, & ad gratiam sanctificantem efficiendam instituta, estque moraliter actio Christi ut Ministri principalis. Ergo tractari debet specialiter sanctè. At non tractat sanctè, sed indignè ac irreverenter, qui illud ministrat in peccato mortali.

Hinc Confessor, quamvis Confessiones continenter audiat, tot peccata mortalia admittit, quot homines absolvit; cum tot Sacramenta numero distincta ministret, & absolutio singulorum sit actio externa per se sufficienter consummata: multi tamen censent talem tunc unicum mortale admittere, sed èo gravius, quòd plures absolvit.

Dixi, *per se loquendo*, quia Minister per accidens

dens excusari potest à mortali, ob repentinam & inopinatam necessitatem ita urgentem, ut non relinquat spatium eliciendæ Contritionis; ut si sit periculum nequis moriatur sine Baptismo vel sine absolutione, dum Sacerdos occuparetur in eliciendo Actu Contritionis.

Resp. II. Sacerdos vel Diaconus distribuens Corpus Christi in peccato mortali, peccat mortaliter. *Ita commun.* Prob. 1. Ex textibus suprâ citatis. 2. Hæc dispensatio est sacrum & gravissimum Ministerium, ad quod sanctè administrandum Minister est specialiter consecratus, & specialem gratiam accipit. 3. Talis gravem irreverentiam admittit in Christum, Sanctissimum ejus Corpus dispensando, & merita communicando in statu, in quo scit se esse Christi hostem & diaboli mancipium. *Igitur mundamini qui fertis Vasa Domini, Isa 52. in d. ipsum Dominum.*

Hinc talis tot mortalia committit, quot hominibus etiam continuatè Eucharistiam distribuit; quia tot sunt objecta totalia, & tot sunt indignæ distributiones completæ & numero distinctæ. Multi tamen docent hunc unius mortalis peccati reum esse, sed eò gravioris quo pluribus Eucharistiam distribuit. Item triplicis malitiæ mortalis in Confessione aperiendæ reus est Sacerdos, qui in mortali celebrat, & seipsum communicat, scilicet indignæ confectionis, malæ ministrationis, & indignæ susceptionis, non minus quàm si alteri indignè

ministraret, & ab altero indignè susciperet, ut notat Suarez.

Q. 7. An Diaconus & Subdiaconus peccant mortaliter, dum in peccato mortali propria Ordinis Ministeria obeunt, v. g. Canendo solemniter Evangelium vel Epistolam?

Resp. Affirmant Sylvest. Cajet. Tolet. & alii Probant 1. ex c. ult. de temp. ordin. ubi Greg. IX ait Sacerdotes & alios Clericos criminosos occultos, si non pœnituerint monendos esse, & sub interminatione divini Judicii obtestandos, ut in testimonium suæ damnationis, in susceptis etiam Ordinibus non ministrent. 2. Ex S. Thom. in 4. dist. 24. q. 1. a. 3. q. 5. ibi: Lex (naturalis) præcipit ut homo justè ea quæ sunt justa exequatur: & ideo quicumque homo quod sibi competit ex Ordine, facit indignè, quod justum est, injustè exequitur, contra præceptum legis (naturalis) facit, per hoc mortaliter peccat. Quicumque autem cum peccato mortali aliquod Sacrum Officium pertrahat, non est dubium quin illud indignè faciat. Unde patet quod mortaliter peccat. 3. Quia eorum Ministerium proximè accedit ad SS. Eucharistiam conficiendam, & ad illud specialiter deputati ac consecrati sunt. Alii tamen plures docent esse duntaxat veniale; quia censent materiam non esse adeò gravem, ut sit grave sacrilegium; cum illa Ministeria nec sanctitatem ex opere operato conferant, nec

sint

sint moraliter actiones Christi, nec ejus nomine fiant. Irreverentia autem est major vel minor pro majore vel minore sanctitate actionis sacræ, quæ exercetur in peccato. Ad cap. cit. Respondent Gregorium nihil in specie determinasse, quam grave peccatum sit singulos Ordines exercere in mortali; ideoque ex materia subjecta æstimandum id esse; & velle solum quodd sit peccatum grave ex genere suo: vel loqui non de singulis functionibus, sed de exercitio suorum Ordinum toto & integro, quod totum sine mortali esse non poterat, quia juxta antiquos Canones, qui nunc etiam aliquando observantur, Ministri altaris communicabant in Missa solemni de manu celebrantis.

Suarez, verò docet quod si quis haberet animum hos Ordines sæpè exercendi in malo statu, aut hanc haberet consuetudinem, non esset excusandus à mortali; quia illud propositum vel consuetudo videretur oriri ex quodam contemptu formali vel virtuali; & quia illud objectum ita sumptum videtur satis grave.

*Sed quid de exercente in malo statu functiones
Minorum Ordinum, Acolythi, Lectoris,
Ostiarum, &c.*

Resp. Ex communi, non peccat mortaliter: quia illæ functiones sunt remotæ à proprio actu Sacrificandi, & censentur officia imperfecta

fecta respectu Sacri Ministerii, & nunc sæpi-
simè à Laicis exercentur. Peccat tamen ve-
nialiter, dum in solemni ac publico ritu eas
exercet, quia propriè est actus Ordinis ad
quem est consecratus.

*Q. 8. An peccat mortaliter Minister conficiendo
in peccato mortali Sacramentalia?*

Resp. Episcopus peccat mortaliter confi-
ciendo in tali Statu Chrisma & Oleum infir-
morum: quia istæ Consecrationes seu Bene-
dictiones fiunt à Ministro ad id consecrato, &
sunt gravis momenti; nam per illas fit mate-
ria Confirmationis & Extremæ-unctionis, in
quibus gratia confertur partialiter intuitu ma-
teriæ sic consecratæ, cum Chrisma & Oleum
non sint materia Sacramenti, nisi ut benedicta
seu consecrata. Item in illis actionibus se
Christi Ministrum exhibet, ejusque personam
immediatè sustinet: ideoque gravem injuri-
am infert Christo, illas actiones exercendo in
statu peccati; nam ejus dignitatem ac sancti-
tatem graviter lædit. Conficiendo verò in
mortali reliqua Sacramentalia, qualia sunt
Consecratio Templi, Benedictio Abbatis, Ve-
stium Sacerdotalium, aquæ Lustralis, Cine-
rum, &c. Peccat saltem venialiter; quia est
aliqua indecentia ac irreverentia, si absque
sanctitate obeat illa omnia, quæ Ordinem sa-
cerum specialiter requirunt. Non est tamen,
juxta multos, mortale, quia hæ actiones non
confe-

conferunt immediatè, & ex opere operato
sanctitatem animæ, nec sunt moraliter actio-
nes Christi sicut Sacramenta.

Q. 9. *An tenetur Minister ritus accidentales in
Ecclesia usitatos in Sacramentis dili-
genter servare?*

Resp. Aff. Prob. 1. ex Trid. sess. 7. can. 13.
*Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ
Catholicæ Ritus, in solemnibus Sacramentorum admi-
nistratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut
sine peccato à Ministris pro libito omitti, aut in no-
vos alios per quemcunque Ecclesiarum Pastorem
mutari posse, anathema sit.* 2. Ob Ecclesiæ
præceptum, & consuetudinem vim legis ha-
bentem; nam Ecclesiæ præscribens modum
ministrandi Sacramenta, illum servari jubet;
alias nihil esset firmum & stabile in cultu di-
vino. Et hæc obligatio ex genere suo gravis est,
utpote de re ad virtutem Religionis pertinen-
te; nam illis ritus sunt actiones religiosæ ad
decentem Sacramentorum administrationem,
ad devotionem excitandam, & ad sacram si-
gnificationem ab Ecclesiâ institutæ. Unde si
sine necessitate urgente aliquid omittitur est
mortale in re gravi, & veniale in levi. Est tra-
men semper mortale vel minimam Ceremo-
niam omittere ex contemptu, judicando illam
esse vel inanem, vel ineptam, aut aliquid simi-
le; quia gravis fit injuria Ecclesiæ & Spiritui
Sancto à quo regitur.

Q. 8.

Q. 10.

Q. 10. *An grave sacrilegium committit, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi potestate caret?*

Resp. Aff. Quia 1. gravem irreverentiam Christo infert, volendo gerere ejus personam, & ejus nomine aliquid valdè sacrum agere, cum non sit ab eo deputatus. 2. Facto suo falsam doctrinam profitetur. 3. Proximum in re gravi decipit.

Q. 11. *An licet aliquando simulare Sacramentum?*

Resp. I. Nunquam licet sub mortali simulare administrationem Sacramenti. Prob. exc. 7. de celebrat. Miss. 2. Quia Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Urgens metus gravis, est justa causa Sacramentorum administrationem simulandi.* 3. Gravis est irreverentia in Christum, ita abuti verbis ac rebus sacris ab eo institutis ad verum Sacramentum, & reipsa est illudere Christo, cujus personam simulator se agere exterius fingit. 4. Est reale mendacium in re gravissima; exercitè enim & suo facto talis dicit se nomine & personâ Christi, v. g. absolvere, baptizare, cum sciat hoc non fieri.

Resp. II. Item semper est mortale simulare susceptionem Sacramenti. Quia defectus intentionis veræ illud suscipiendi impedit effectum cujusvis Sacramenti; etiam Eucharistiæ, imò valorem sex aliorum, quæ consistunt

stunt in actione transeunte; nam ad horum
valorem & Eucharistiæ effectum requiritur in
adulto suscipiente vera intentio saltem habi-
tualis suscipiendi. At est grave sacrilegium
reddere irritum vel inutile Sacramentum; est
enim gravis irreverentia in Christum ejus au-
thorem. Hinc ad vitandum quodvis malum
non licet sub mortali scienter ministrare etiam
consentienti, vel recipere hostiam non con-
secratam pro consecrata. Quia per se malum
est scienter proponere alteri puram creaturam
adorandam cultu divino, & ponere per se cau-
sam idololatriæ etiam materialis. Tunc au-
tem hostia non consecrata exponetur adora-
tioni tum adstantium, qui committent ido-
latriam materiale; tum illius, qui cum
externa reverentia illam hostiam suscipiet,
sicque scienter admittet idololatriam exter-
nam: quod est intrinsecè malum, sicuti est
adolere thus coram idolo, quamvis interius
tantum intendas te pascere ejus odore; quia
nempe tunc exhibetur illi cultus externus.

Q. 12. *An licet conferre Sacramentum indigno,
seu non rite disposito ad ejus effectum?*

Resp. Qui tali scienter vel imprudenter
confert, per se loquendo peccat mortaliter.
Quia 1. quilibet dispensator tenetur fideliter
& prudenter dispensare, juxta voluntatem
Domini sui. ex 1. Cor. 4. *Hic jam queritur in-
ter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Ergo*
pec-

peccat graviter, qui in re gravi dispensat infideliter & contra voluntatem Domini sui: at ministrans Sacramentum indigno, aliquid gravissimum dispensat infideliter, & contra voluntatem Christi id vetantis Matth. 7. *Nolite dare sanctum canibus.* 2. Sacramentum indignè, irreverenter & contra ejus exigentiam tractat, qui scienter illud ministrat indigno, nisi in casu speciali infra excipiendo, in quo Christus voluit dari. Sacramenta enim exigunt non defraudari suo effectū, ideò que non suscipi ab iis, qui non possunt consequi gratiam. 3. Talis minister cooperatur receptioni sacrilegæ suscipientis; nam nulla potest esse major cooperatio ad recipiendum, quàm ipsa datio voluntaria & sine obligatione facta. Unde & agit contra obligationem proprii officii in re gravi, & juvat alium ad peccandum: quod etiam verum est de Ministro non consecrato, ut Laico baptizante quamvis Minister consecratus majorem obligationem habeat. Nam qui dispensat, eo ipso tenetur fideliter ac prudenter dispensare. Deinde aliàs cooperatur peccato alterius.

Hinc 1. tenetur Minister providere, ut suscipiens habeat dispositiones ad Sacramentum licitè & utiliter suscipiendum. Neque sufficit quòd non scias esse indignum; sed debes posse prudenter saltem præsumere quòd sit dignus; alioqui non es prudens & fidelis dispensator, & committeres te periculo ministran-

strandu indigno, & privandi Sacramentum ejus effectu saltem primario, nempe gratia sanctificante. In illa autem diligentia & cautione adhibenda attendi debet natura cujusque Sacramenti, praxis Ecclesiæ, & commune judicium proborum ac prudentum. Sic in Sacramento Pœnitentiæ requiritur accuratio notitia dispositionis; quia Confessor est iudex in causa Dei, qui debet examinare conscientiam Pœnitentis, & ejus dignitatem, vel indignitatem; ut possit debite ferre sententiam, & quia dispositio Pœnitentis requiritur ad valorem Sacramenti. Item Sacramenta, quæ statum constituunt pluribus obligationibus obnoxium, ut Baptismus, Ordo, Matrimonium, exigunt majorem probationem dispositionis.

Hinc 2. non licet dare Eucharistiam neque peccatori publico sive occulte, sive publice petenti, nisi sufficientia dederit veræ conversionis signa, & scandalum publicum sustulerit; nam sine nova ejus infamia potest consuli reverentiæ Sacramenti. Neque peccatori occulto, sed petenti occulte, vel solum coram illis qui ejus indignitatem norunt; cum possit sine scandalo & ejus infamia denegari ex Rituali Rom. idque juxta varios, etiamsi ejus indignitas ex sola Confessione nota sit, modò nullus alius adsit; quia tunc nulla fit revelatio Confessionis, nec ullum ei infertur gravamen, sicut si denegares ensemei à quo scis ex

Con-

Confessione te esse perimendum. Sed multi id negant, quia tunc esset quædam virtualis exprobratio & commemoratio peccati: quod jure divino graviter est illicitum.

Dixi, *per se loquendo*, nam peccatori occulto publicè petenti Eucharistiam dari debet, & praxi Ecclesiæ, & Christi, qui Judæ eam dedit; nam Christus vult ut in tali casu detur, ne infametur proximus; & quia alioqui sequerentur gravia scandala, & incommoda ac perturbationes. Unde tunc Minister non cooperatur moraliter peccato alterius; quia dispensat ex obligatione: nec exterior receptio Sacramenti, ad quam cooperatur ministrans, est per se mala, sed solum habet adjunctam malitiam per accidens ex prava dispositione suscipientis; & posset esse bona, si recipiens vellet.

Porro crimen censetur publicum, quando quis de eo juridicè convictus est; vel cum admissum est in loco publico, ita ut nulla tergiversatione celari possit; vel cum ejus fama ex sufficientibus indicis orta jam pervenit ad multos, brevi ad alios perventura.

Q. 13. An licet petere, vel recipere Sacramentum ab indigno Ministro?

Not. Minister indignus alius est toleratus, qui licet peccator sit, tamen neque nominatim per sententiam declaratus est excommunicatus vel suspensus, neque est notorius Clerici

rici percussor. Alius non toleratus, qui scilicet nominatim denunciatus est excommunicatus aut suspensus, vel est notorius Clerici percussor.

Resp. I. Non licet petere aut accipere Sacramentum à Ministro non tolerato, præter Baptismum, & juxta multos Pœnitentiam, in articulo mortis. Quia 1. Ecclesia prohibet communicationem cum non tolerato, præsertim in Sacris. 2. Non licet petere ab alio id quod ipse sine peccato præstare nequit, nam hoc esset eum inducere ad peccatum. At Minister non toleratus, non potest sine peccato Sacramenta ministrare, saltem extra necessitatem proximi: cum id ei graviter Ecclesia veter. Neque etiam licet ab alio accipere id quod non potest sine peccato dare: nam aliàs cooperareris ejus peccato; quænam enim major potest esse cooperatio dationi illicitæ quàm acceptio, sine qua datio executione caret?

Excepi Baptismum in articulo mortis, quia Minister non toleratus potest tunc illum licitè ministrare in defectum aliorum, si nempe conteratur & faciat quod in se est, ut à censuris absolvatur: & sic tunc potest ab eo licitè peti & accipi, ut docet S. Aug. l. 6. de Bapt. c. 5.

Resp. II. Jure divino naturali non licet petere nec accipere Sacramentum à Ministro malo tolerato, quem moraliter constat peccaturum ministrando, si adsit alius probus.

Quia

Quia 1. ex lege charitatis in Deum & proximum; quisque tenetur impedire peccatum proximi, quantum potest saltem sine gravi suo incommodo seu damno. Ergo nisi adsit aliqua necessitas, tenetur non recipere Sacramentum ab eo, qui peccaturus est conferendo. 2. Petens vel accipiens Sacramentum à malo Ministro, in tali casu dat ei sine iusta causa occasionem peccandi, & moraliter cooperatur ejus peccato, cum hoc facile impedire posset; & quamvis ille paratus esset ministrare, tamen hic & nunc non peccaret, seu hanc malam voluntatem non exequeretur, nec hoc numero sacrilegium admitteret, te non petente vel non accipiente.

Resp. III. Licet petere & accipere Sacramentum à Ministro tolerato, si alius probus desit, & adsit iusta & gravis causa, seu aliqua necessitas, ut si instet præceptum confitendi aut sumendi Eucharistiam quindenā Paschali si quis sit in statu peccati mortalis nec possit aut saltem sine gravi incommodo adiri alius Minister. Prob 1. Ex c. ult. 15. q. 8. & c. *Vestra*. de Cohab. Cler. 2. Ex Constit. Martini V. Ad evitandum, in Conc. constat. edita ibi: *Indulgemus quòd nemo deinceps à communionem alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis vel extra pretextu cujuscumque sententiæ, aut Censuræ Ecclesiasticæ, à jure vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare.*

re: 31

re. 3. Quia res honesta licite peti & accipi potest ab eo qui potest hinc & nunc eam digne prestare, licet praevideatur peccaturus, modo adsit justa causa non impediendi ejus peccatum, ut patet in petente mutuum ab usurario necessitatem. Minister autem toleratus requisitus potest conteri & obtinere absolutionem à Censura. Qui si faciat quod in se est ut eam obtineat, nec tamen obtinere possit; tunc juxta multos non peccabit si requisitus & contritus ministret Sacramentum habenti jus illud petendi, quia tunc tenetur illud ministrare vel ex justitia si sit Pastor, vel ex Charitate si petens sit in necessitate saltem gravi. Si vero male ministret, id ejus malitiae, non petitioni imputandum est: nec charitas obligat ad impediendum cum gravi suo damno peccatum proximi, quod ipsemet potest facile vitare.

CAPUT III.

*De Dispositione necessaria in recipiente
Sacramentum.*

Q. I. **Q**uamvis dispositio requiritur in sub-
jecto ad valorem Sacramenti?

Not. 1. Subjectum Sacramenti est is, qui illud recipit, & est capax ejus effectus recipiendi. Agitur hinc de solis adultis; nam in infantibus & perpetuo amentibus nihil requiritur,
Tom. III. P ut pa.

ut patet ex perpetua traditione, & praxi Ecclesiæ, secundum quam baptizantur infantes. Et verò si necessarius esset aliquis actus propriæ voluntatis, non possent salvari.

Not. 2. Certum est Baptismum susceptum requiri ad valorem aliorum Sacramentorum; tum quia est *fundamentum* & *janua* reliquorum, c. 2. de cognat. spirit. in 6. & ex Florent. *Vita spiritualis janua est, per ipsum membra Christi ac de corpore efficimur Ecclesiæ.* Tum quia Conc. Nicæn. 1. c. 19. statuit ut Clerici invalidè baptizati rebaptizentur, & iterum ordinentur. Idem habetur, c. 1. de Presbyt. non bapt.

Resp. In adulto recipiente Sacramentum ad ejus valorem necesse est, ut non habeat voluntatem contrariam ejus receptioni, exceptâ Eucharistiâ, quæ consistit in re permanente, & subsistit extra usum. Constat tum ex sensu, & praxi Ecclesiæ; tum ex c. *Majores de Bapt.* ubi Innoc. III. ait: *ille verò qui nunquam consentit, seâ penitus contradicit; nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti.* Imò requiritur positiva aliqua voluntas recipiendi Sacramentum, *Ita commun.* Prob. 1. Ex c. 77. de consecr. dist. 4. Et ex Conc. Carthag. 4. c. 76. & Araus. 1. c. 12. quæ ad Baptismum conferendum ægrotis voluntatem suam significare non valentibus, exigunt testimonium aliorum, quo constet eos prius voluisse baptizari. 2. Ex praxi Ecclesiæ. 3. Ex Rituali Rom. exigente ad Baptismum adulti desiderium Baptismi.

mi. Quod etiam à fortiori requiritur in aliis Sacramentis, quæ non sunt tam necessaria quam Baptismus. Ratio est institutio Christi, qui convenienter voluit, ut nullus adultus qui rationis usum habuit, sanctitatem vel ejus augmentum acciperet, nisi ipse consentiat in suam sanctificationem; ac proinde noluit ut Sacramenta, quæ ad sanctitatem dandam vel augendam instituit, adulto sine suo consensu valerent; nam ex Trid. sess. 6. c. 7. Justificatio est *sanctificatio & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum*. Hinc S. Thom. 3. p. q. 68. a. 7. ait: *Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus*.

Resp. II. In recipiente Sacramentum ad ejus valorem sufficit intentio habitualis, seu voluntas illud recipiendi præterita, non retractata, exceptis duobus. Prob. 1. Ex Conciliis & Rituali suprâ dictis præcipientibus, ut baptizetur moribundus sensibus & ratione destitutus, modò constet de præterita ejus voluntate. 2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ non reiterat Baptismum & Ordines iis, qui illa susceperunt in mortali & in hæresi, sed cum sola voluntate recipiendi, etsi præterita.

Excipe Pœnitentiam; quia actus Pœnitentis sunt ejus materia; & Matrimonium: quia ad valorem contractûs requiritur consensus saltem virtualis.

Q. 2. Quenam dispositio requiritur ad effectum Sacramenti?

Not. Effectus communis omnibus Sacramentis duplex est. 1. est gratia sanctificans, seu habitualis, major vel minor pro dispositione subjecti, & confertur eo instanti, quo Sacramentum sumitur. 2. sunt gratiæ actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti oportuno tempore conferuntur ad obtinendum finem proprium cuiusque Sacramenti; nisi suscipiens illis se postea indignum reddat peccatis suis, vel obicem ponat; unde vocantur gratiæ Sacramentales. Præter hos effectus tria scilicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo characterem imprimunt, ideoque iterari nequeunt.

Resp. I. Ad characterem recipiendum sufficit voluntas habitualis recipiendi Sacramentum: nam hæc sufficit ad valorem Sacramenti respectu recipientis: & dispositio quæ sufficit ad valorem Sacramenti, sufficit quoque ad impressionem characteris.

Resp. II. Ad gratiam sanctificantem recipiendam in quinque Sacramentis vivorum, præter intentionem habitualement, requiritur status gratiæ: non autem in aliis duobus, quæ mortuorum dicuntur, nempe Baptismo & Pœnitentiâ, in quibus aliæ dispositiones requiruntur: quia priora instituta sunt ad conferendum augmentum gratiæ sanctificantis, alia verò ad eam dandam: ac proinde priora per se &

se & ex institutione sua, saltem primaria, supponunt & exigunt gratiam jam acceptam ut illam augeant, nam non augetur nisi id quod jam adest: alia verò non.

Hinc qui sibi conscius est peccati mortalis, graviter tenetur sibi gratiæ statum comparare, antequam recipiat Sacramentum vivorum; nam est grave sacrilegium ponere obicem gratiæ; cum enim Christus instituerit Sacramenta ut essent efficaciæ gratiæ signa, qui illa recipit ponendo obicem gratiæ, quantum in se est, inanem & falsam reddit eorum significationem, & abutitur institutione Christi, cui facto suo illudit.

Sed an talis tenetur confiteri, quantumvis sibi perfecte contritus videatur?

Resp. Id certum est de Eucharistia: de aliis aliqui etiam affirmant, sed longe plures de jure communi negant. Quia 1. Trid. sess. 13. cap. 7. docet solum ob Eucharistiæ perceptionem præcipi Confessionem, nulla factâ mentione aliorum. & sess. 24. c. 1. solum hortatur spon-
 2. sos ut ante Matrimonium confiteantur. Ex Pontificali Romano. *Adulti deberent prius peccata confiteri, & postea confirmari; vel saltem peccata quæ admiserunt, doleant: non est autem major obligatio in aliis.* 3. Rituale Roman. dicit solum de Sacerdote mortalis culpæ sibi conscio, ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat: sed si habeat copiam Confessarii, &

temporis locique ratio ferat, convenit confiteri,

4. Quia non reperitur tale præceptum divinum, vel humanum saltem commune, in Ordine ad alia Sacramenta suscipienda. Tamen Confessio videtur, ex institutione Christi præponi debere Extremæ-Uctioni, cum hæc sit Pœnitentiæ complementum. Cæterum cum Sacramentum Pœnitentiæ majorem certitudinem gratiæ, & meliorem dispositionem conferat, sufficiens est causa semper Confessionis præmittendæ; hæcque est communis fidelium praxis.

Resp. III. Ad gratias Actuales Sacramentales, quas nempe Deus singulis Sacramentis ad finem cujusque proprium assequendum annexuit, recipiendas, duo requiruntur. 1. Ut eo tempore, quo homo ea auxilia recepturus est, sit in statu gratiæ; nam hic effectus non datur, nisi ut conjunctus gratiæ sanctificantis; & qui est in peccato redditur indignus supernaturalibus donis: unde in illo statu nullum habet jus ad talia auxilia. 2. Ut illis non ponatur obex per dispositionem actualem ipsis repugnantem.

Resp. IV. Præter voluntatem recipiendi Sacramentum, & statum gratiæ, reverentia Sacramento debita exigit devotionem actualem: quæ quantò major erit, tantò uberius fructus percipietur; nam Sacramenta gratiam conferunt secundum propriam cujusque dispositionem. ex Trid. sess. 6. c. 7.

TRA-

TRACTATUS DE BAPTISMO.

BAPTISMUS est Sacramentum ad spiritua-
lem regenerationem à Christo institu-
tum, consistens in ablutione per aquam
naturalem, & prolatione horum verborum, at
æquivalentium. *Ego te Baptizo In nomine Pa-
tris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Q. 1. Quenam est materia Baptismi?

Resp. I. Materia remota est Aqua vera na-
turalis, seu elementaris. Fide Constat 1. ex
Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* 2.
ex perpetuâ traditione & praxi Ecclesiæ. 3. ex
Conc. Later. Florent. & Trid. sess. 7. can. 2.

Sed observa. 1. Sufficit aqua elementaris
proprie dicta, quamvis rebus aliis sit tantulum
permixta; modo usum communem & æsti-
mationem aquæ retineat. Hinc valet Baptis-
mus in aquâ fontanâ, pluviali, marinâ, sive
frigida, sive calida, quamvis sit turbida, lutu-
lenta, sulphurata, ferruginea; modo non sit
corrupta. Item in aqua resoluta ex nive,
grandine, aut glacie, vel ex panno madido aut
luto expressa: quia hæc sunt aqua naturalis.
Imò juxta S. Thom. in lixivio. At non valet

P 4

in vino

in vino lymphato, saliva, sputo, lacrymis, sudore, aliove simili humore; in cervisia, ptisana, juscule, in liquore ex vitibus defluente, aut ex herbis floribusve expresso, vel in aqua roseacea ex S. Thom. 3. p. q. 66. a. 4. ad. 5. nam ista non sunt Aqua propriè dicta & elementaris. Neque valet in glacie, nive, pruina, & similibus nondum resolutis; nam in hoc statu non sunt aqua naturalis & usualis, quæ scilicet etiamnum retineat aquæ usum, & possit proximè abluere corpus; alioqui non verificaretur forma: *Ego te baptizo*, hoc est, abluo. Idem dic de aqua cujus tanta sit permixtio, ut potius censeatur corpus mixtum, quàm aqua.

2. In articulo mortis, quando haberi non potest materia certa, debet adhiberi qualicumque dubia sub hac conditione; *si hæc materia sit sufficiens*. & ad hoc sufficit etiam tenuis probabilitas; quia in necessitate subveniendum est saluti proximi omni modo meliori quo potest. Hinc in extrema necessitate, juxta multos, Baptizare teneris in aqua ex sale resoluto, in cervisia admodum tenui, &c. ita tamen ut si sic baptizatus supervixerit, rebaptizari debeat sub hac conditione, *si non es baptizatus*.

3. Extra necessitatem non licet sub mortali baptizare nisi in aqua benedicta, quæ in fonte baptismali servatur, propter præceptum & usum Ecclesiæ & reverentiam Sacramento debitam.

Resp. II.

Resp. II. Materia proxima est ablutio, seu applicatio aquæ immediata & successiva ad corpus baptizandi. Constat. 1. ex Ephes. 5. *Mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* 2. Ex perpetuâ praxi Ecclesiæ, & verbis formæ.

Not. Ablutio non idem est ac expurgatio seu emundatio, nam hæc est effectus ablutio-
nis, & potest esse sine illa.

*Q. 2. Quæ & qualis ablutio requiratur ad
valorem Baptismi?*

Resp. I. Sufficit qualibet ablutio, sive fiat per infusionem, sive per aspersionem, sive per immersionem: nam qualibet est vera ablutio. In praxi tamen servari debet modus in una-
quaque Ecclesia usitatus.

Resp. II. Necessè est illam corporis partem abluì, & tantam aquæ quantitatem adhiberi, ut ideo corpus dicatur propriè & simpliciter ablutum. Ad quod sufficit ut caput sit ablutum, ut constat ex praxi Ecclesiæ Latinæ; quia caput est præcipua corporis pars, & sensuum sedes, in quâ proinde manifestatur principium vitæ animalis.

An etiam sufficiat ablutio alterius partis notabilis, ut brachii, pectoris, &c. controversatur; & licet communius affirmant, tamen hoc non est certum: quare graviter peccaret, qui extra casum necessitatis non ablueret caput; nam exponeret Sacramentum periculo nullitatis. Hinc Rituale Roman. præscribit,

P. 5

ut si

ut si infans in necessitate Baptizetur in alio membro, postea rebaptizetur sub conditione, *si non es baptizatus*. Multo minus certum est sufficere quantulamcunque partem corporis ablui, quod tamen non pauci tenent: unde extra necessitatem hoc non licet, & Baptismus sic in necessitate collatus iterari debet sub conditione.

Resp. III. Necesse est ut aqua immediate tangat Corpus Baptizandi; quia ad veram ablu-tionem requiritur contactus physicus & immediata aquæ applicatio ad id quod ablu-tur. Hinc non sufficit aquam applicari panniculis, nec utero materno, in quo adhuc detinetur infans, nec secundinæ, quæ est pellicula, qua subinde involuti nascuntur infantes; nam non est pars corporis, sed ejus involu-erum. Imò juxta multos nullus est Baptismus, si soli capilli abluantur; quia non sunt strictè pars corporis, & illorum ablutio non videtur sufficere, ut propterea dici possit corpus ablu-tum. Igitur in praxi sub gravi curandum est, ut aqua ad cutem perveniat, & ea aquæ copia adhibenda, ut qui baptizatur, meritò & secundam communem hominum æstimationem censeatur ablutus.

Item ad veram ablu-tionem requiritur, ut partes aquæ applicentur motu successivo partibus corporis: nam aqua contenta in vase, quamvis illud tangat, non dicitur illud abluere. Porro si *Mater pragnans mortua fuerit, foetus*

tus quam primum cautè extrahatur, ac si vivus fuerit, baptizetur. Rituale Roman.

Q. 3. An ad valorem baptismi requiritur trina infusio vel immersio?

Resp. Unica sufficit. Constat i. ex c. de trina de consec. dist. 4. & ex praxi Ecclesiæ, quæ sæpè unicam adhibuit. 2. Quia unica sufficit ad veram abluionem. Cæterum in praxi Minister tenetur servare suæ Ecclesiæ consuetudinem, & curare ut singulæ abluiones singulorum SS. Trinitatis personarum invocationi respondeant, ut Ritualia præscribunt; item ne forma totaliter perficiatur antequam perfecta sit ablutio totalis, ne scilicet aliqua pars illius abluionis reddatur inutilis.

Q. 4. An dum Baptismus fit per immersionem, requiritur emersio ad ejus valorem?

Resp. Non pauci affirmant; sed plures alii negant: quia ad veram abluionem requiritur solum immediata & successiva aquæ ad corpus applicatio, orta ex motu locali vel aquæ supra corpus, ut fit in effusione & asperzione, vel corporis super aquam, ut fit in immersione; siue postea fiat emersio, siue non. Hinc inferunt validum esse Baptismum infantis, quem quis in flumen aut puteum projicit animo eum Baptizandi, & simul submergendi; modò formam debitam proferat antequam infans aquis suffocetur: quia tunc adsunt materia, forma, & intentio requisita ad valorem Baptismi.

Porro

Porro certum est non licere infantem sic projicere, etiamsi aliter Baptizari nequeat, & timeatur statim moriturus, quia hoc esset directè occidere innocentem, nam hæc immersio per se ac directè est occisiva infantis: ad ablutionem autem per accidens ex sola intentione mergentis dirigitur.

Not. Idem qui profert formam, debet abluere: alioqui forma esset falsa, ideoque baptismus nullus.

Q. 5. Quenam est forma Baptismi?

Resp. I. Hæc est, *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ita Conc. Florent. & Rituale Rom. addens hæc verba uno & eodem tempore quo fit ablutio, esse pronuntianda.

Resp. II. Ad valorem Baptismi exprimi debent ablutio actualis, seu ablutio ut actu exercita, & persona Baptizandi, ita ut hæc voces *Baptizo te*, vel æquivalentes sint de essentia formæ. Constat 1. ex perpetuâ traditione, & praxi Ecclesiæ ita interpretantis verba Christi, *Baptizantes eos.* 2. Ex c. 1. de Baptismo, & ex Florent. Hinc Alexander VIII. damnavit hanc propos. *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, In nomine Patris, &c. prætermisissis illis, Ego te Baptizo.*

Resp. III. Necessariæ quoque sunt hæc voces, *In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.* Constat 1. ex Matth. ult. *Baptizantes eos, in nomine*
Patris

Patris & Filii & Spiritus Sancti. Quæ verba ex sensu Ecclesiæ continent formam Baptismi. 2. Ex Patribus apud Bellarm. & alios. 3. Ex c. si revera de consec. dist. 4. Ubi Pelagius Papa jubet Hæreticos solum modò in nomine Christi baptizatos, iterum baptizari in nomine Trinitatis. & c. in Synodo, ead. ubi Zacharias Papa asserit eum, qui sine invocatione Trinitatis Baptizatus est, Sacramentum regenerationis non habere. Per Trinitatem intelliguntur tres personæ distinctè invocatæ, secundum usum Ecclesiæ & præceptum Christi, ut etiam ibidem explicatur. 4. Ex Conc. Flor. & Later. 4. c. firmiter. 5. Quia cum Baptismus sit *Fidei Sacramentum*, c. 4. de Bapt. debet in eo conferendo fieri expressa mentio Trinitatis, quæ est primum objectum fidei & fundamentum salutis.

Hinc non valet Baptismus 1. Si dicatur *in nomine Trinitatis, in nomine Dei unius & trini, vel in nomine Trium-Personarum Trinitatis.* Quia requiritur distincta expressio singularum personarum, & quidem secundum eas rationes quibus constituuntur, & inter se distinguuntur, nempe secundum proprietates personales seu relationes Paternitatis, Filiationis, & Spirationis passivæ. 2. Si dicatur *in nominibus*, quia non exprimitur essentialis unitas, cujus expressio est essentialis formæ, ut semper intellexit Ecclesia. Et verò tam necessaria est ad salutem professio unitatis Dei, quam

quàm Trinitatis personarum, quæ necessariò exprimendæ sunt. Dubiæ autem sunt hæ formæ, in virtute, vel auctoritate, vel sub invocatione Patris, &c. Item in nomine Patris in nomine Filii, & in nomine Spiritus Sancti. & in nomine Genitoris, & Geniti & Procedentis ab utroque. Imò S. Thom. 3. p. q. 66. a. 5. ad 7. docet in aliis nominibus quàm Patris & Filii, & Spiritus Sancti, non perfici Sacramentum.

Resp. IV. Non est de essentia formæ, ut exprimatür Minister saltem expressè: nam Conc. Flor. approbat hanc Græcorum formam. *Baptizatur talis servus Christi, in nomine Patris, &c. vel Baptizatur manibus meis talis, in nomine Patris, &c.*

Q. 6. An Baptismus iterari potest?

Resp. I. Est de fide Baptisum validè susceptum nunquam posse iterari. 1. ex Ephes. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* 2. Ex traditione & praxi Ecclesiæ. 3. Ex Symbolo, *Confiteor unum baptisma.* 4. Ex Florent. ex Trid. sess. 7. can. 11. Unde Baptismi iteratio est grave sacrilegium, tam ex parte dantis, quàm recipientis scienter, ex c. 108 & 118. de consec. dist. 4. quia fit contra institutionem Christi, applicando Sacramentum subjecto incapaci; & per hoc significatur Christum esse denuo morti ac sepulturæ obnoxium, ex Heb. 6. cum per Baptismum commoriamur & consepeliatur, Christo, Rom. 6.

Resp.

Resp. II. Iterari debet Baptismus sub conditione, dum post diligentem inquisitionem dubitatur an Baptismus sit datus. Constat ex S. Leone in c. 112. & 113. de consec. dist. 4. & aliis Canonibus, & ex cap. 2. de Bapt. ubi Alex. III. ait *de quibus dubium est, an Baptizati fuerint, baptizentur his verbis premissis: si Baptizatus es, non te Baptizo. Sed si nondum Baptizatus es, Ego te Baptizo, &c.* idque sive dubium sit positivum, quia scilicet sunt rationes in utramque partem probabiles: sive sit negativum: quia scilicet nulla sunt indicia ad judicandum hominem esse baptizatum, c. *Parvulos*, de consec. dist. 4. Ratio est; quia alias homo probabili periculo damnationis exponeretur, ob carentiam Baptismi. Et aliunde talis necessitas impedit omnem irreverentiam in Sacramentum, quod propter salutem hominum institutum est.

Idem dic, si sit probabile dubium an Baptismus datus sit cum sufficiente materia, vel forma, vel intentione: nam tunc æquè periclitatur salus hominis; & Canones qui expressè loquuntur de dubio facti, intelligendi etiam sunt de dubio juris, quod est hic æquivalenter dubium facti; qui enim dubitat an Baptismus sit datus cum legitima materia, vel forma, vel intentione, æquivalenter dubitat an sit verè datus. Unde S. Greg. I. 12. Ep. 31. ait. *Natalis dubitatio ruina fidelibus fiat, quoniam non*

mon-

monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur ritè peractum.

Hinc sic rebaptizandi sunt Infantes expositi si non habeant schedulam, aut aliam notam collati Baptismi testem. imò juxta multos & varia Concilia, & Rituale Tullense, etiam si habeant, si re diligenter investigatâ, nihil certi aliunde reperiatur: quia illa schedula, aliave nota ab ignoto, ideòque incertæ fidei auctore apposita non sufficit ad certitudinem moralem, quam tamen requirunt Canones ad non rebaptizandum. Hinc Conc. Carthag. c. placuit, dist. 4. de consec. ait: *Placuit de infantibus quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos Baptizatos esse sine dubitatione testentur, absque ullo scrupulo eos esse baptizandos.* Et verò charitas obligat ad suppeditandum proximo medium salutis necessarium, nisi constet jam adhibitum fuisse; alioqui ejus salus æterna morali periculo committeretur.

Dixi, *sub conditione*, ut vitetur periculum irreverentiæ, & reiterationis Baptismi verè suscepti.

Q. 7. An & quomodo Baptismus est necessarius?

Resp. I. Baptismus in re vel in voto necessarius est omnibus necessitate medii ad salutem, ex Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* extraditione, ex Trid. sess. 6. cap. 4. & sess. 7. can. 5. Infantibus verò extra Martyrium necessarius est in re; cum sint incapaces voti, seu desiderii

rii Baptismi in actu charitatis perfectæ contenti.

Porro illud est necessarium in re, quod secundum se necessario & absolute adhiberi debet, ita ut nihil sit quod ejus vicem suppleat. Illud est necessarium saltem in voto, quod necessario debet adhiberi vel secundum se, vel in ejus defectum secundum aliquid ejus vicem tenens propter suam eminentiam, & ejus votum vel explicitum, vel implicitum continens.

Resp. II. Adulti sufficienter instructi tenentur jure divino suscipere Baptismum, statim atque moraliter possunt cum debitis dispositionibus; ita ut non diu differant. Tum quia quisque tenetur ex charitate adhibere media ad salutem necessaria: tum quia quisque tenetur ex præcepto Christi ingredi Ecclesiam per Baptismum, qui est ejus janua, & fidem suam profiteri. Quæ præcepta per se obligant ad non diu differendam eorum observacionem.

Resp. III. Parentes tenentur graviter Baptismum liberis suis procurare brevi post eorum nativitatem tempore, ita ut mortaliter peccent si diutius id differant: quia consuetudo universalis Ecclesiæ baptizandi parvulos brevi post eorum nativitatem tempore habet vim legis graviter obligantis ob materiæ gravitatem. Et ex decretis particularium Ecclesiarum ad id tenentur intra triduum vel

Tom. III.

Q

qua-

quatrimum, prout ab Ecclesia propria præscribitur. Et verò in teneris infantibus semper est aliquod subita mortis periculum.

Q. 8. Quinam est Minister idoneus Baptismi?

Resp. I. Quilibet homo viator ratione utens potest in quovis casu validè baptizare. Constat ex Conc. Later. Gener. c. firmiter, definiente Baptismum tam parvulis quàm adultis in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum proficere ad salutem. Et ex traditione & praxi Ecclesiæ, nunquam rebaptizantis à quovis ritè baptizatum. Nemo tamen potest seipsum baptizare, c. 4. de Bapt. nam requiritur distinctio inter generantem & genitum spiritualiter.

Resp. II. Solus Sacerdos sive sit Episcopus, sive Presbyter est Ordinarius Baptismi Minister: Diaconus verò tantum extraordinarius. Prob. ex Conc. Florent. in decreto de sacram. ibi: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare: in casu autem necessitatis non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam Laicus, vel Mulier, imò etiam paganus, & Hereticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia.*

Quare extra necessitatem sub mortali baptizare non licet, nisi soli Sacerdoti, & quidem juxta omnes Pastori, vel ejus delegato; quia potestas & jus admittendi ad Ecclesiam pertinet ad Pastorem, qui præest illi Ecclesiæ, par-

ticulari

seculari: cui Baptizatus aggregatur. Homo autem per Baptismum recipitur in Ecclesiam; & fit ejus membrum. At mortale est jus alienum propriâ auctoritate usurpare in re gravi; præsertim contra debitam gubernationem, ordinem, & usum Ecclesiæ.

Resp. III. In casu necessitatis quilibet tenetur baptizare; nam quisque tenetur lege charitatis subvenire proximo necessitatem patienti, nisi alius adsit qui possit & velit subvenire. Tunc tamen si plures adsint; præferri debet Diacono; Sacerdos, ille Subdiacono, hic inferioribus Clericis, Clericus Laico, Vir fœminæ, Fidelis infideli, non excommunicatus excommunicato: nam reverentia Sacramento debita exigit, ut digniores præferantur per se loquendo. Quare mortale est si sine causa iusta non præferatur Sacerdos non Sacerdoti, fidelis non Baptizato; non excommunicatus excommunicato, Diaconus, non Diacono: nam tunc fit gravis irreverentia in Sacramento. Inversio autem Ordinis quo ad alios juxta multos est solum venialis; quia irreverentia non censetur gravis. Dixi, per se loquendo; quia per accidens potest hic Ordo inverti; nam ex Rituali Roman. mulier præferri debet viro, vel ratione majoris peritiæ ad baptizandum, vel ratione honestatis ac pudoris, ut si infans ob periculum vitæ imminens sit baptizandus, antequam totaliter ex utero prodierit: *Quapropter curare debet Parochus, ut fideles*

deles præsertim Obstetrices, rectum baptizandi ritum probè teneant & servant. ait Rituale Roman. & hæ ad id graviter tenentur ex charitate & officio, ideoque ex Justitia propter pericula sæpè contingentia in partu. Porro Pater & Mater prohibentur propriam prolem baptizare, nisi in articulo mortis & deficiente alio.

Not. Mortale est extra necessitatem baptizare sine solemnitate & extra Ecclesiam, præter Filium Regis aut Principis, *Clement de Bapt.* quia Ecclesia ob honorem Sacramenti, solemnitates graviter præcipit.

Q. 9. Quid dicendum de Patrinis?

Resp. I. Ex perpetua Ecclesiæ consuetudine vim legis habente, & manante ex Apostolica traditione debet sub mortali adhiheri, in Baptismo solemnî, susceptor, seu Patrinus, vel susceprix, seu Matrîna. Unus autem tantum sive vir sive mulier, vel ad summum unus & una adhibeantur ex decreto. Trid. sess. 24. c. 2.

Resp. II. Patrini officium est. 1. Offerre Baptizandum Baptizanti. 2. Respondere pro Baptizando, si is per se nequeat. 3. Tenere illum dum baptizatur. 4. Levare de fonte. 5. Eum suscipere de manu baptizantis. 6. Tenetur sub mortali tum ob solemnem suam sponsionem in suscipiendo hoc officio, tum ex præcepto Ecclesiæ curare, ut Baptizatus in rebus fidei, & Doctrina Christiana rectè erudiatur, & Christianè vivat, si alii id non præstent

stent, exc. *Vos ante*, de consec. dist. 4. Ex variis Conciliis, ex Catechismo & Rituali Romano, & ab hac cura Paterna quam debet illius gerere, dicitur Patrinus, qui censetur quasi spiritualis Pater suscepti. Et ideo inducta est cognatio spiritualis. Hinc S. Thom. 3. p. q. 67. a. 8. ait: *Unusquisque obligatur ad exequendum officium, quod accepit. Dictum est autem quod ille, qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium Pædagogi; & ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret: sicut eo tempore & loco in quo Baptizati inter infideles nutriuntur. Sed ubi nutriuntur inter Catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, presumendo quod à suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen quocumque modo sentirent contrarium, tenerentur secundum modum, salutis spiritualium filiorum curam impendere.*

Resp. III. Ab officio Patrini excluduntur carentes rationis usu, non Baptizati, Hæretici, publicè criminosi, aut infames vel excommunicati, & ignorantes fidei rudimenta: quia hi non sunt idonei ad curam gerendam baptizati circa fidem ac mores; item Monachi & Abbates. c. 103. de consec. dist. 4. & generatim religiosi omnes, & sanctimoniales ex Rituali Rom. Graviter etiam prohibentur parentes propriam prolem suscipere, nisi in necessitate, c. 1. & 4. caus. 30. q. 1. nam alius debet esse Pater carnalis, alius spiritualis. Et quia baptizans contrahit spirituales cognationem

Q3

cum

cum parentibus baptizati, quæ usum Matrimonii impediret. Quæ tamen non contrahitur, si id fiat in casu necessitatis.

Q. 10. An potest Baptizari infans nondum natus, vel monstrum?

Resp. I. Infans in utero materno ita conclusus, ut aquâ immediatè perfundi nequeat, non est capax Baptismi: quia non potest verè ablu. Nec sufficit, si corpus matris abluatur, quia infans est persona distincta à matre ac proinde eâ ablutâ non potest censi verè ablutus. Quòd si per fistulam aut alio artificio possit Aqua ad illum perungere, juxta varios validè baptizari potest; quia talis infans est homo viator, cui debite applicari potest materia & forma: tamen Rituale Roman. dicit generatim: *nemo in utero matris clausus baptizari debet.*

Resp. II. Si infans nondum perfectè natus caput emiserit, & periculum mortis immineat, baptizetur in capite; nec postea si vivus evaserit erit rebaptizandus. At si aliud membrum emiserit, quod viralem indicet motum, in illo, si periculum impendat, baptizetur; & tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus: *si non es baptizatus, Ego te baptizo, in nomine Patris, &c.* ita Rituale Roman.

Resp. III. Si monstrum habeat plura capita, & plura pectora, tunc totidem sunt animæ, & homines distincti; unde singuli seorsim sunt bapti-

baptizandi. Si non est certum in monstro esse duas personas, ut quia duo capita, & duo pectora non habet bene distincta; tunc debet primum unus absolute baptizari, & postea alter sub hac conditione: *si non es Baptizatus, ego te Baptizo*, &c. Si vero dubium sit an homo sit an brutum, baptizetur sub conditione: *si tu es homo, ego te*, &c. Monstrum autem, quod humanam speciem nullatenus præ se fert, non debet baptizari. Rituale Roman.

Q. II. *An infidelium Filii Baptizari possunt, invititis parentibus?*

Resp. I. Valide Baptizari posse constat, cum independenter à consensu parentum adesse possint omnia ad valorem Baptismi requisita, nimirum materia, forma, & debita intentio Ministri. Non enim scriptum est. *Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate; sed nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto.* ait S. Aug. Ep. 23.

Resp. II. Filii Hæreticorum & Apostatarum possunt licite Baptizari invititis parentibus: quia parentes per Baptisma fiunt Ecclesiæ subditi, ideoque cogi possunt ad servandas ejus leges, inter quas est lex deferendi in Ecclesiam liberos baptizandos. Ergo iis possunt subtrahi, ut baptizentur, & rebus fidei, cum adoleverint, instruantur. Non essent tamen subtrahendi, si ideo religio periclitaretur, dum parentes subditi sunt Principibus infidelibus;

Q 4

nani

nam debet permitti minus malum, ut vitetur majus.

Resp. III. Infantes mancipiorum possunt & debent ipsis in viis baptizari, si eorum Domini Christiani sint; quia tales infantes sunt illorum, sicut ipsi parentes: unde Domini habent jus illos subtrahendi parentibus, & de iis tanquam de suis pro arbitrio disponendi; ac proinde possunt curare eos baptizari, & in fide erudiri ac educari; atque ad id saltem ex charitate tenentur.

Resp. IV. Extra certum mortis periculum non licet baptizare infantes infidelium, in viis parentibus, qui Principibus infidelibus subiecti sunt: quia vel infans subtrahetur parentibus; & nunc fiet illis injuria, cum parentes habeant jus naturale retinendi apud se & educandi liberos nondum rationis compotes, nec propriam voluntatem habentes. Vel illis relinquetur, & tunc Baptismus manifesto periculo profanationis, & Baptizatus periculo Apostasie exponetur; cum constet eum in infidelitate educandum.

Si tamen vel sola mater esset Christiana, infans invito patre infideli subiecto Principi Christiano licite baptizaretur, ex Conc. Tolet. 4. c. 63. nam ipsa habet jus instituendæ prolis, & præerenda est voluntas justa injustæ in favorem prolis.

Idem quod supra dicunt Theologi, cum S. Th. contra Scotistas, etiamsi parentes infideles

deles subiecti sint civiliter Christiano Principi. Quia 1. Ratio allata etiam valet; nam hæc subiectio non adimit parentibus jus educandi & retinendi apud se liberos suos. 2. Potestas secularis non se extendit ad supernaturalia, qualis est susceptio Baptismi. Ecclesia verò nullam habet jurisdictionem in non baptizatos. 3. Ex usu constanti Ecclesiæ, quæ nunquam egit apud Principes etiam religiosissimos, ut cogerent infideles sibi subiectos ad Baptismum suscipiendum, aut curarent omnes infantes subditos baptizari, ut notat. S. Thomas.

Dixi, *infantes*, nam baptizandi sunt pueri rationis compotes, qui hoc petunt, cum sint sui juris in negotio salutis. Sed tunc debent egredi è domo paterna, si aliter Christianè vivere nequeant.

Resp. V. In evidenti periculo mortis, infantes infidelium baptizari debent, etiam invitis parentibus; quia tunc nec auferuntur parentibus, nec Baptismus profanationi exponitur; & aliundè urget præceptum charitatis. Sed id fiat, si potest, insciis parentibus, ad vitandam perturbationem. Idem extendit Layman ad filios infidelium perpetuò amentes ob eandem rationem.

Sed quid si infans reipsa baptizatus sit invitis vel insciis parentibus, & postea adolescat?

Resp. Secluso periculo Religionis Christianæ, &

Q 5

næ, & scandali, abstrahendus est à parentibus, ut erudiatur in fide Christiana: quia per Baptismum Ecclesia acquisivit jurisdictionem in eum, ac jus ad eum christianè instituendum, & ipse contraxit obligationem addiscendæ & servandæ legis Christianæ, quod præstare nequit apud parentes.

Dixi, *secluso*, &c. quia bonum Religionis & multorum præferri debet bono privato.

Q. 12. Quinam sunt effectus Baptismi?

Resp. Hi 1. Tollit omnem culpam & poenam, si non adsit obex. 2. Confert ex opere operato gratiam sanctificantem, & virtutes infusas. 3. Ejus intuitu conferuntur suo tempore gratiæ actuales fini suo accomodatæ, nimirum ad sanctè & christianè vivendum, ut decet Filios Dei hæredes & cohæredes Christi. 4. Imprimat caracterem indelebilem. 5. Constituit membrum Ecclesiæ, ejusque potestati subijcit. 6. Tribuit capacitatem recipiendi alia Sacramenta, & jus ad illa, cæteraque Ecclesiæ bona communia. 7. Inducit obligationem servandi mandata Dei & Ecclesiæ, atque vitam Christianam seu consentaneam doctrinæ & exemplo Christi traducendi.

Q. 13. Quenam dispositiones requiruntur in Adultis ad recipiendam gratiam Baptismi?

Resp. I. Si Adultus præter peccatum Originale

nale habeat alia actualia mortalia, ad ejus justificationem per Baptismum, ex Trid. sess. 6. c. 6. requiruntur hi actus. 1. Fides, quâ explicitè credat existentiam unius Dei remuneratoris, Myſteria Trinitatis, & Incarnationis, & generatim vera eſſe quæ divinitus revelata & promiſſa ſunt, & imprimis à Deo justificari impium per merita Chriſti: nam horum fides explicita eſt neceſſaria neceſſitate medii. 2. Spes justificationis & vitæ æternæ. 3. Dilectio, quâ Deum tanquam omnis juſtitia fontem diligere incipiat. 4. Propoſitum efficax ſervandi omnia mandata & chriſtianè vivendi; nam adultus non poteſt admitti ad Dei amicitiam, niſi in eam conſentiat, nec poteſt in illam ſincere conſentire, niſi velit omnia facere, quæ ad iſtam amicitiam ſervandam, & mutuum amorem ſignificandum neceſſaria ſunt. 6. Voluntas recipiendi Baptiſmum. 7. Pœnitentia ſeu dolor de peccatis commiſſis, cum propoſito non peccandi de cœtero, ex Act. 2. *Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque veſtrum.* Et verò æquum eſt, ut qui voluntate propriâ Deum offendiſſet, in ejus amicitiam non recipiatur ſine peccatorum retractatione, & dolore. Hæc autem pœnitentia debet eſſe ſupernaturalis, abſoluta, univerſalis, efficax, incompoſſibilis cum ullo affectu ad mortale & appretiative ſumma. Non tamen requiritur perfectæ contritio; nam cum Baptiſmus ſit inſtitutus ad remittendum peccatum Originale

nale & alia actualia ante ipsum commissâ, non prærequirit dispositionem, quæ hunc effectum pariat: alioqui semper præsupponeret ac præexigeret effectum, ad quem conferendum institutus est.

Resp. II. Ad justificationem Adulti habentis solum Originale peccatum (si hoc esse posset) iidem actus requiruntur; exceptâ contritione, quæ solum potest esse de peccatis personalibus voluntate scilicet physicè propriâ commissis.

Resp. III. Si adultus jam justificatus sit per Contritionem seu Charitatem perfectam, ut recipiat augmentum gratiæ in Baptismo, requiritur voluntas Baptismum recipiendi ex motivo aliquo supernaturali: nam ad gratiam recipiendam, requiritur consensus illi accommodatus. Sed hæc voluntas sufficit, cum jam præcesserint fides, spes, contritio & charitas.

Not. Qui sine debitis dispositionibus, sed cum voluntate Baptismi suscipiendi baptizatur, non recipit gratiam: sed tamen Baptismus est validus, & postea reviviscit seu efficit gratiam, sublato per contritionem perfectam, vel per Pœnitentiæ Sacramentum obice.

TRA-

TRACTATUS

DE

CONFIRMATIONE.

1. **C**ONFIRMATIO est Sacramentum à Christo institutum, quo baptizati corroborantur ad fidem firmiter tenendam, & fortiter profitendam.

2. Ejus materia remota est *Chrisma confectum ex oleo & balsamo per Episcopum benedicto*. Conc. Florent. in decret. de Sacram. Materia proxima est unctio Chrismaris in fronte per manum Episcopi facta in formam Crucis, quæ Chrismatis unctio est vera manus impositio. Forma autem ex Florent. est hæc: *Signo te signo Crucis, & Confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.*

3. Minister ordinarius est solus Episcopus, ex Trid. sess. 7. can. 3. & Florent. hæc addente: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili & urgente admodum causâ, simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.* Quare simplex Sacerdos ex commissione Papæ, potest validè ac licitè confirmare.

4. Hu-

4. Hujus effectus sunt. 1. Augmentum gratiæ sanctificantis & virtutum ei annexarum. 2. Auxilia quædam specialia ad fidem fortiter profitendam cum quovis periculo; & ad superandas tentationes contra illam. 3. Character.

5. Confirmationis capaces sunt omnes & soli baptizati, etiam infantes, quibus primis Ecclesiæ sæculis conferebatur: nunc tamen in Ecclesia Latina differtur usque ad usum rationis, ad maiorem reverentiam hujus Sacramenti, & maiorem utilitatem suscipientis ob actualem devotionem. Expediit autem pueros tempestivè confirmari antequam innocentiam baptismali excidant, modo suscepti Sacramenti non iterandi meminisse possint, ejusque excellentiam & utilitatem agnoscant.

5. Patrinus adhiberi debet ex lege seu consuetudine Ecclesiæ, quæ in variis Canonibus exprimitur. Et quidem unus tantum, sive vir sive mulier c. *nos plures* de consec. dist. 4. circa quod nihil innovavit Trid. debetque esse confirmatus seu confirmata c. *in Baptismo* eod. tit.

Q. 1. *An quilibet Adultus tenetur Confirmationem recipere datâ opportunitate?*

Resp. Multi negant, sed Tolet. & alii affirmant, & probant. 1. Ex cura & sollicitudine Apostolorum. Act 8. ut Baptizatis conferretur. 2. Ex c. *omnes* de Consec dist. 5. *Omnes fideles*

fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum Sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur. Et ex S. Cyprian. Epist. 72. Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate, id est unctione, esse unctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit.

3. Ex Conc. Laodic. can. 48. Quod oporteat eos, qui baptizantur, Chrisma Ecclesiae accipere. Ex Con. Mediolan. 4. Sub S. Carolo, Si quis neglexerit (eius susceptionem) Canonicis subiacet Disciplinis. At negligit qui datâ opportunitate non suscipit, ut per se & ex contextu patet. Et ex Con. Rhemenfian. 1583. Moneant Parochi Sacramentum Confirmationis non debere negligi, vel prætermitti à verè Christianis.

4. Ex Canonibus Pœnitentialibus, qui trium annorum pœnitentiam imponunt parentibus, quorum negligentia filius sine Confirmatione decesserit.

5. Quia hoc Sacramentum institutum est, ut medium per se certum & ordinarium ad dandum robur, & perfectionem vitæ christianæ, & non solum ad fidem coram tyrannis fortiter profitendam, sed etiam ad vincendas tentationes contra fidem, à quibus nemo adultus immunis est. Ergo Christus voluit ut ab omnibus susciperetur, & qui illud cum potest, non suscipit, non satis consulit salutis suæ, sed illam ac auxilium divinum negligere meritò censetur: ergo peccat. Certè apud omnes constat esse saltem culpam venialem hoc

Sacra-

Sacramentum tunc omittere: cū talis omis-
sio sit irrationabilis quædam prodigalitas spi-
ritualis. Mortale verò si omittatur sive ex
contemptu, ut si quis illud aut ejus effectum
parvi faciat, vel vile aut puerile existimet se
illi subicere: sive cum scandalo, ut si quis ita
se publicè gerat, ut aliis exhibeat speciem
contemptus.

Item constat Episcopum teneri sub morta-
li illud non rarò administrare; nam cū sit
Pastor animarum, tenetur illis ex officio per
se subministrare media, quæ Christus instituit
ad earum salutem, vel perfectionem, ac spi-
ritalem utilitatem, per ipsum solum suppedit-
tanda.

TRACTATUS DE EUCHARISTIA.

Eucharistia est Sacramentum Corporis &
Sanguinis Christi sub speciebus panis
& vini, ad spirituales animæ resectio-
nem à Christo institutum,

CA-

CAPUT PRIMUM.

De Formâ & Materia Eucharistiæ.

Q. I. **Q**uamnam est materia necessaria, ex quâ conficitur Eucharistia?

Resp. I. Est panis triticeus, & vinum de vitæ. Prob. 1. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & praxi. 2. Ex Conciliis præsertim Later. 4. c. firmiter. ex Trident. sess. 13. c. 4. & can. 2. & Florent. *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.* 3. Quia Christus instituens Eucharistiam, non aliam materiam adhibuit, Matthi. 26. eamque ut necessariam præcepit, his verbis, *hoc facite*, &c. Luc. 22. & 1. Cor. 11. Deinde panis triticeus solus est, quid dicatur simpliciter panis; alii non vocantur panes nisi cum addito, nec adhibentur, nisi in eius defectum. Item vinum simpliciter est vinum de vite usuale. At ex Script. & Conciliis materia Eucharistiæ est panis & vinum simpliciter.

Hinc 1. non potest valide consecrari panis confectus ex oriza, avena, hordeo, milio, &c. vel ex leguminibus, radicibus herbarum, aut fructibus arborum: item ex tritico non puro, sed mixto, v. g. Hordeo vel avenæ, si quantitas tritici non sit notabiliter maior; nam alias Panis non esset simpliciter triticeus. Quare

Tom. III.

R

Missa.

Missale Rom. de defect. ait: *Si panis non sit triticeus, vel si triticeus admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus; vel sit aliqui corruptus; non conficitur Sacramentum.* Secus, si farina alterius materiæ sit in tam parva quantitate, ut panis morali æstimatione censeatur adhuc triticeus. Reverentia tamen Sacramento debita exigit, ut panis sit ex puro tritico, & valde albus. Licetè verò consecrari non potest panis confectus ex grano, de quo dubitatur an sit verum triticum; nam in Sacramentis, quæ non sunt de necessitate mediæ, nunquam licet adhibere materiam non certam; aliqui sine necessitate urgente exponerentur nullitati. Species autem grani, de quibus præsertim aliqui dubitant an sint triticum, sunt filigo seu secale, & spelta; nam quamvis S. Thom. senserit filiginem esse triticum, quia quandoque ex tritico in malis terris generatur; multi tamen id negant, quia quandoque etiam ex tritico nascitur avena; potestque res unius speciei propter diversas dispositiones & causas degenerare in rem alterius speciei.

Hinc 2. Non potest validè consecrari 1. Liqueor expressus ex pomis, piris, cerasis, &c. 2. Omphacium, *du Verjus*, quia necdum habet naturam vini. 3. Acetum, quia non est amplius vinum, & fit ex corruptione substantiali vini. 4. Succus intra uvas maturas adhuc contentus, aut vinum in pane vel alia simili

ma-

materia contentum; quia in tali statu non habet rationem vini usualis. 5. Vinum Aromaticis ita conditum, ut morali æstimatione speciem vini amiserit. Secus, si alteratio sit exigua, quamvis illicitè consecraretur.

E contra validè consecratur 1. Mustum, seu vinum ex uvis maturis recens expressum, cum iam habeat naturam vini, quamvis hoc sit prohibitum; quia est impurum ob admixtas fæces, ac proinde indecens. In necessitate tamen iuxta S. Thom. 3. p. q. 74. a. 5. ad 3. licitè consecratur. 2. Vinum congelatum, sed postea resolutum, modò per gelu non fuerit corruptum. Vinum autem actu congelatum, & non resolutum est materia incerta: quare si fortè in hyeme vinum in Calice congeletur debet per ignem resolvi priusquam consecratur; sed eius congelatio, quantum potest, impediri debet.

Resp. II. Ad valorem Sacramenti requiritur, ut panis sit confectus ex farina triticea aquâ naturali dilutâ, & igne coctâ. Nam sic conficitur panis simpliciter dictus, & usualis, aliorumque ciborum comes, qualem Christus instituit.

Hinc non possunt validè consecrari 1. Liba, placentæ, & similia confecta ex farina triticea mixta lacte, butyro, ovis, melle, saccharo, aliisque liquoribus ab aqua naturali specie differentibus; nisi fortè liquores isti admixti aquæ naturali, essent in exigua quantitate, ita

R 2

ut

ut aqua plurimum prædominaretur. Illicitum tamen est consecrare panem triticeum mixtum quacunque re, grano, vel liquore, etsi in parva quantitate: quia est contra usum Ecclesiæ & reverentiam Sacramenti postulantis materiam omnino puram. 2. Massa cruda, seu pasta; quia non est panis usualis, nec cibis hominum. Si autem farina sit diluta aquâ rosaceâ, dubium est, an sit valida materia, ut habet Missale Romanum.

Porro ex præcepto & usu Ecclesiæ panis consecrandus apud Latinos debet esse figurâ orbiculari & integrâ.

Not. Nulla videtur posse occurrere causa moraliter sufficiens ad conficiendam Eucharistiam, nisi in materia certa, inquit Suarez; quia huic Sacramento summa reverentia debetur; & aliunde non est necessarium necessitate medii in re ad salutem.

Q. 2. An panis tam azimus quam fermentatus est materia valida?

Resp. Aff. Ex Conc. Florent. in decreto unionis, ibi: *Definimus in azimo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici; Sacerdotesque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ sive Occidentalis sive Orientalis consuetudinem.* Ratio est, quia uterque est panis verus & simpliciter dictus, & sic in Script. vocatur; nam uterque fit ex farina triticea, aquâ naturali sub-

subactâ, ac puro igne coquitur, habetque proprium usum panis.

Latini tamen tenentur sub mortali consecrare azimum, Græci verò fermentatum, singuli juxta Ecclesiæ suæ ritum: nam ita præcepit Florent. cit. & utriusque Ecclesiæ consuetudo antiquissima obtinet vim legis graviter obligantis, utpote de re gravi. Hinc c. ult. de celebrat. Sacerdos quidam Latinus jubetur privari in perpetuum Officio & Beneficio, quod in fermentato consecrasset in defectum azimi. Quare in hoc nulla dispensat necessitas, ne Viatici quidem pro infirmo consecrandi; nam ad tanti Mysterii majorem reverentiam interest modò ac ritu convenienti semper confici. Præceptum quippe divinum circa Viaticum non obligat, nisi quando id fieri potest modo convenienti & cum debitis circumstantiis.

Not. Quamvis multi dicant Sacerdotem Latinum iter agentem per Græciam licitè uti fermentato, & Græcum azimo in Occidente, in his scilicet locis ubi non sunt Ecclesiæ sui ritus; quia ex S. Aug. Epist. ad Januar. licet cuique facere quod in ea Ecclesia, in quam venit, invenerit, modo non adversetur divino mandato. Si tamen inter Latinos sint aliquæ Ecclesiæ Græcorum, & inter Græcos aliquæ Latinorum, in his tenetur unusquisque suæ Ecclesiæ ritum servare; quia hoc ipso quòd ibi templum habent, perinde est quoad Sacrificium,

cium, ac si essent in sua patria. Nec licet Latino in Ecclesia Græcorum inter Latinos sita celebrare in fermentato; quia hoc est speciale privilegium Græcis in ea Ecclesia concessum.

Q. 3. An & quanta aqua admisceri debet?

Resp. I. Ex præcepto Ecclesiæ aqua elementaris ante consecrationem vino admisceri debet. Constat ex Florent. supra cit. & Trid. sess. 22. c. 7. ibi: *Monet S. Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut Aquam vino in Calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur; tum etiam quia elatere ejus aqua simul cum sanguine exierit, &c.* Quod præceptum sub mortali obligat: quia licet materia sit in se levis, est tamen gravis ratione finis & significationis; nam apponitur aqua ad repræsentandam unionem populi fidelis cum suo capite Christo, ex Trid. ibid. atque etiam unionem humanitatis cum Verbo. Hæc tamen admixtio aquæ non est de necessitate Sacramenti, ita Missa Roman. & Trid. solum dicit hanc esse præceptam ab Ecclesia.

Resp. II. Aqua vino miscenda debet esse modicissima. Quia 1. Ita Florent. statuit, & fert usus Ecclesiæ. 2. Ut ait Conc. Tribur. can. 19. sic melius significatur majestas Christi per vinum designata, & populi fragilitas per aquam repræsentata. 3. Hoc est tutius, nam (ut ait S. Thom.)

S. Thom.) vinum aliquando ita debile est, ut per aquam in magna quantitate, licet minore, facile corrumpatur. Sufficit autem una aqua gutta sensibilis; cum ad signum sensibile, & significationem convenientem sufficiat. Ad validam verò consecrationem necesse est ut major sit quantitas vini quàm aquæ, quia materia Calicis est solum vinum usuale. At tale non esset, si vinum aquæ non prædominaretur; & res mixta non esset potius vinum quàm aqua. Quare c. 13. *de celebrat. Miss.* dicitur perniciosus abusus, quòd plus aquæ quàm vini in Calicem infundatur.

Resp. III. Hæc mixtio necessariò fieri debet. 1. Tempore Missæ & in ipso sacro Calice, nam alioqui non esset Cæremonia sacra, nec sacram significationem haberet. 2. Ante Calicis oblationem, ob Ecclesiæ usum: unde graviter peccaret qui eam tunc omitteret. Quòd si illa mixtio ante Calicis oblationem facta non fuisset, fieri debet ante Calicis consecrationem, nam usque ad illam subsistit ratio & tempus præcepti ac significationis, non post; quia tunc prohibetur, & cessat tempus, ex Missal. Rom.

Q. 4. *An ut utraque hæc materia validè consecratur, debet esse moraliter præsens consecranti?*

Resp. Aff. Quia 1. ita traditio & praxis Ecclesiæ in facto Christi fundata; Christus enim

consecravit materiam præsentem, & non dedit potestatem Apostolis faciendi, nisi quod ipse fecerat. 2. Id exigit veritas formæ, quæ continet pronomen demonstrativum. *Hoc, hic*: nihil enim demonstrari potest ad sensum, nisi sit moraliter præsens. 3. Alioqui Sacerdos posset totum panem, qui nunc in hac urbe vel tota regione existit, consecrare.

At sufficit moralis præsentia: nam hæc sufficit ad veritatem formæ. Ad moralem autem præsentiam materiæ, ex communi hæc requiruntur. 1. Ut consecrans sciat materiam ibi esse. 2. Ut materia sensu aliquo percipi possit, non tamen necesse est, ut in se videatur, vel tangatur à Sacerdote; sed sufficit ut in eo loco sita sit, in quo à consecrante possit sensu percipi, sive in se, sive in alio, ut in suo toto, vel proximo continente aut vase ad illam continendam destinato. Sic Hostiæ quæ latent sub aliis multis in cumulo censentur Sacerdoti præsentibus; nam id censetur moraliter præsens, quod potest demonstrari humano modo ad sensum per pronomen. *Hic, hoc*, independentem ab omni alio signo. 3. Ut si propinqua qualis debet esse res, quæ velut in usum humanum assumenda, demonstrari potest pronomine, *hic vel hoc*: alioqui non esset præsens more humano. Sed cum definiri nequeat, quænam absolutè requiratur propinquitas, in re incerta servari debet praxis Ecclesiæ non consecrantis, nisi materiam valdè propinquam.

quam. Item materia debet esse coram Sacerdote, alioqui non posset demonstrari per *hoc*, strictè sumptum, per quod debet significari res præsens independentè à circumstantiis, & ab omni alio nutu & signo. *Requiritur ut materia consecranda, in actu consecrationis sit coram Sacerdote*, ait Missale Rom. de defect.

Hinc non potest validè consecrari materia licet vicina, si sit à tergo, vel sub mappa, vel post parietem, aut aliud corpus opacum, quod non habeat rationem thecæ, seu vasis proximè illam continentis; nam tunc non est moraliter præsens consecranti, nec ullo sensu demonstrabilis. E contra Hostiæ in pixide seu Ciborio clauso contentæ consecrantur, si ad eas dirigatur intentio; quia ad moralem præsentiam rei sufficit, quòd proximum ejus continens, ad illam continendam destinatum, sit præsens; quemadmodum vinum in lagena clausa censetur moraliter præsens & demonstrabile ei, cui lagena est præsens; quia ratione continentis proximi contentum præsens est, & demonstratur.

Quædam circa hoc dubia sic resolvit recentior Theologus. 1. Si Hostiæ non sint in ipso altari, sed alicubi prope illud, v. g. si in credentia ex oblivione sint relictæ, probabiliter non consecrantur, quamvis Sacerdos antea habuerit intentionem eas consecrandi. Tum quia non videntur connaturaliter designari

R s

per

per *ly hoc*; tum quia præsumi non debet Sacerdos voluisse intentionem suam extendere ad eas contra praxim & præceptum Ecclesiæ consecrandas in eo loco, in quo non possunt sine gravi culpa consecrari.

2. Si sint positæ quidem in altari, sed alicubi extra Corporale ad latus, res est dubia, & maxime pendet ab intentione Sacerdotis. At si positæ sint, non quidem supra Corporale, sed prope illud, v. g. à parte Evangelii inter librum & Corporale, videntur consecratæ, quamvis Rubricæ præscribant, ut ponantur supra Corporale, sicut verè consecrantur in Ciborio clauso super Corporali posito, licet Rubrica præcipiat tunc aperiri in ipsa consecratione, sicut in prima oblatione: nam possunt sufficienter demonstrari per *ly hoc*.

3. Gutte vini, quæ Calici separatim à toto adherent extrinsecus, non consecrantur: cum enim consecrari licite non possint, præsumi non debet Sacerdos intendere earum consecrationem. De iis verò quæ intra cuppam sunt separatæ à toto, variant sententiæ: unde pro praxi expedit ut Sacerdos semel pro semper intendat non consecrare, nisi id, quod est præcisè continuum.

4. Sacerdos de vera hostiarum consecratione rationabiliter incertus vel dubius, debet eas sumere post Sanguinem; vel, si nimis multæ sint, rogare alium Sacerdotem, ut in suo Sacro dum unam alteram hostiam absolute
con;

consecrat, simul eas intendat consecrare, sub conditione, si non sint consecratæ; vel id ipse die sequenti in suo sacro faciat. Quod si dubium sit de valore consecrationis alterutrius materiæ pro sacrificio constitutæ, debent iterum verba consecrationis super illam materiam proferri sub conditione: & si dubium sit de valore materiæ, v. g. quia præsumitur vinum esse acetum, vel aqua plurimo vino mixta, debet certam aliam consecrare, ne sacrificium imperfectum relinquat, & post Communionem sumere materiam dubiam.

Q. 5. An ad validam consecrationem necesse est, ut materia consecranda determinetur in particulari per intentionem Sacerdotis?

Resp. Aff. Quia 1. Missale Rom. de defectu sic habet: Si quis habeat coram se undecim hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, non consecrat; quia requiritur intentio. Secus, si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare, quas coram se habebat, nam tunc omnes erunt consecratæ: atque ideo quilibet Sacerdos talem intentionem habere debet, scilicet consecrandi eas omnes, quas ante se ad consecrandum positas habet. 2. Quia actiones sunt circa singularia determinata: ergo intentio Ministri, quæ est causa practica consecrationis, ferri debet circa materiam determinatam. 3. cum forma Eucharistiæ sit demonstrativa, exigit determinationem rei demonstran-

strandæ; res enim indeterminata demonstrari nequit. Non est tamen necesse singulas hostias designari quoad numerum, sed sufficit eas designari in toto objecto quod proponitur, v. g. ut Sacerdos intendat consecrare omnes hostias præsentēs, etsi ignoret illarum numerum, vel circa illum erret, ut patet ex Rubrica cit. Imò si plures hostias habeat quàm sumere statuerat, omnes consecrantur; quia omnes sunt ei moraliter præsentēs, & intendit consecrare id quod præsens est. Nec error speculativus tollit intentionem absolutam consecrandi materiam præsentem, quam ut debitam censetur habere implicite, nisi eam expresse excludat. Hinc si putans se tenere unam hostiam, post consecrationem invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque. Missale Rom.

Q. 6. An quævis minutissima materia potest valide consecrari?

Resp. Aff. Modò sit sensu perceptibilis, nam talis materia potest esse signum sensibile, & per verba consecrationis ad sensum demonstrari. At si particulæ panis vel vini ita sint exiguæ, ut nequeant naturaliter sensu percipi, non possunt validè consecrari. Quia non possunt demonstrari præsentēs in ordine ad sensum, prout exigunt voces *hic* & *hoc*; & quia Sacramentum debet esse signum sensibile. Non

Non potest autem fieri consecratio, quin conficiatur Sacramentum.

Q. 7. *An potest validè consecrari materia in maxima quantitate?*

Resp. Aff. Modò sit secundùm se totam moraliter præsens consecranti. Ita commun. Quia 1. Christus nullam certam quantitatem definivit, & absolute dedit Sacerdotibus potestatem consecrandi panem & vinum, absque limitatione ad certam aliquam quantitatem. 2. Quantacunque sit materiae quantitas præsens, designari potest per pronomen *hoc*, & verificatur formâ. Non licet tamen majorem quantitatem consecrare, quam tempore opportuno possit absumi; quia periculum esset ne species putrescerent. Quòd si consecratur nimis magna quantitas cum injuriâ Sacramenti, erit abusus potestatis à Christo concessæ, qui non impedit substantiam Sacramenti.

Q. 8. *An panis sine vino, vel vinum sine panè consecrari potest?*

Resp. I. Non potest licitè. Quia 1. Christus præcepit ut utraque materia consecraretur per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem* 1. Cor. 11. sic enim Trident. sess. 22. c. 1. interpretatur. 2. Eucharistiæ institutio exigit utriusque consecrationem. Nam Eucharistia ut est Sacramentum, instituta est ad

ad modum & signum integri convivii, quod cibo & potu perficitur: & ut est Sacrificium, est incruenta ac mystica immolatio Christi, constituti modo quodam mortuo sub speciebus per consecrationem, & expressa representatio Sacrificii cruenti, quod per realem separationem Sanguinis à Corpore in cruce peractum est. Sed ad hoc necesse est, ut ambæ materiæ consecrentur, & sub illarum speciebus Corpus & Sanguis mysticè separentur, & expressè represententur ut separata fuerunt in Cruce: unde ex institutione divina consecratio utriusque speciei est de Sacrificii substantia & integritate: hoc autem Sacramentum non conficitur nisi in Sacrificio. Igitur institutio Eucharistiæ, quæ est juris divini, ac proinde jus divinum exigit utriusque materiæ consecrationem. 3. Ecclesia id prohibet, ut patet ex ejus usu, & Missal. Roman. de defect.

Resp. II. Validè tamen una materia sine alia consecratur. Quia 1. Christus priùs tempore per verba de præsentì consecravit unam materiam, quàm alteram: sic etiam Sacerdos consecrat, & hostiam adorandam populo proponit ante vini consecrationem. Quare si Sacerdos per impotentiam vel malitiam non consecraret vinum, non ideo efficeret, ut species panis consecrata non esset verè consecrata. 2. Veritas & significatio formæ, per quam consecratur una species, est absoluta & inde-

independens ab altera forma consecratoria alterius speciei: ac proinde exigit, ut Christus sit statim sub tali specie consecrata independenter ab altera; aliàs forma esset falsa.

Q. 9. *Quanam est Forma Eucharistia?*

Resp. I. Quisque graviter tenetur proferre totam formam quæ in Canone legitur, ob usum & præceptum Ecclesiæ in re tam gravi. Forma pro consecratione panis, hæc est: *Hoc est enim Corpus meum*: pro vini, ista: *Hic est enim Calix Sanguinis mei, Novi & æterni Testamenti, Mystrium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Verba autem essentialia formæ debent proferri assertivè, seu cum intentione affirmandi id, quod significant: nam ex patribus & Florent. Sacerdos ea profert ex persona Christi, seu ut gerens personam Christi; & debet per illa intendere consecrare ac efficere quod significant.

Resp. II. Ad validam consecrationem certum est requiri hæc verba: *Hoc est Corpus meum: Hic est Calix Sanguinis mei*: aut illis æquivalentia, quæ significant clarè ac distinctè conversionem panis in Corpus Christi, & vini in Sanguinem: verba enim non efficiunt nisi, id quod significant. Horum autem sensus est: hoc contentum sub his speciebus, est Corpus meum, est Sanguis meus.

Hinc invalida est consecratio 1. Si pro ly
hec,

hoc, diceretur *illud*, quia *ly illud* non demonstrat rem præsentem. 2. Si dicatur *ibi* vel *hic* adverbialiter, quia voces illæ significant tantum Corpus esse in pane, vel Sanguinem in vino, non autem veram conversionem panis in Corpus, aut vini in Sanguinem. 3. Si pro *ly Corpus* dicatur *caro*, quia Corpus plus significat quam caro, Corpus enim est totum integrale constans non solum ex carne, sed etiam ex ossibus, nervis, &c. 4. Si dicatur *Hoc Corpus est meum*; nam transpositio illa mutat sensum. 5. Si dicatur, *Hoc est Corpus Christi*.

Resp. III. Hæc verba: *Hoc est Corpus meum*; *Hic est Calix Sanguinis mei*, aut illis æquivalentia ad validam consecrationem secundum multos sufficiunt; & probant. 1. Ex Patribus, qui nulla alia verba pro forma assignant. 2. Quia ista verba perfecte significant præsentiam Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini: verba autem formæ, utpote practica, efficiunt id quod perfecte significant.

CAPUT II.

De Præcepto Eucharistiæ, ejus effectu, & dispositione.

Q. I. **A**N extat præceptum sumendi Eucharistiam?

Resp. I. Extat præceptum divinum aliquando

do eam sumendi. Patet ex Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis.* Et ex Trid. sess. 13. c. 2. *Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam spirituales animarum Cibum, &c. quod ad omnes spectat.* Hoc præceptum, ex communi, adultos obligat. 1. Pluries in vita, nam ex Trident. loco cit. Eucharistia instituta est per modum cibi spiritualis, quo anima nutriatur & confortetur, & necessaria ex præcepto ut cibis: ergo non raro ex præcepto sumenda est. Christus tamen non determinavit frequentiam sumptionum, sed reliquit determinandam ab Ecclesia, quando fidelium negligentia id exigeret. 2. Obligat in quovis probabili mortis periculo, ut in gravi morbo, instante conflictu, difficili partu, periculosa navigatione, incisione, &c. constat tum ex Conc. Nic. 1. can. 13. ubi vocat Eucharistiam ultimum & necessarium Viaticum; unde statuit, ut juxta antiquam & Canonicam legem moribundis detur: tum ex consuetudine totius Ecclesiæ ministrandi Eucharistiam omnibus in periculo mortis versantibus, & eam in hunc finem sollicitè asservandi, semper & ubique observata, quæ ostendit id ex traditione Apostolorum à Christo edoctorum inanesse: tum quia nunquam potest esse magis necessitas hujus cibi instituti ad conservandam & roborandam vitam spirituales, contra tentationes ac difficultates, quam in periculo mortis;

Tom. III. S in quo

in quo solent esse graviores, & ex quo pendet ultimò æternitas, & imminet ultima lucta cum hoste ad decidendum de salute æterna.

Resp. II. Omnes & singuli fideles utriusque sexus, cùm ad annos discretionis pervenerint; tenentur singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ. Ita Trid. sess. 13. can. 9. ubi hoc negantes anathematizat. Et ex Conc. gener. Later. 4. c. *omnis* de Pœnit. & rem. circa quod observanda sunt sequentia.

1. Pueri tenentur ad Communionem, quando habent sufficientem usum rationis ad discernendum Corpus Christi ab aliis cibis, & ad illud reverenter ac devotè sumendum sunt idonei, quod aliis citiùs: nempe circa annum 10. aliis serius scilicet circa 14. contingit; licet pueri priùs censeantur obligari ad Confessionem, quia ad Communionem plus requiritur discretionis & devotionis ac reverentiæ. Nam ita Ecclesiæ consuetudo interpretatur præcepta Confessionis & Communionis pro materia subjecta & Eucharistiæ dignitas singularis exigit maturiorem ætatem, & majorem discretionem, ut possit convenienti devotione ac reverentia sumi. Quare ætas, qua urget obligatio communionis est intra annum 10. & 14. ita ut nemo ultra differat, si sit sufficienter instructus, & rectè dispositus: quia saltem communiter neque ante 10. incipit, neque ultra 14. differtur plenior usus rationis

tionis requisitus. In periculo tamen mortis puero capaci Confessionis, & sufficienter instructo dandum est Eucharistiæ Viaticum: nam in eo periculo versatur, in quo non expectat tempus commodius ad Eucharistiam cum meliori dispositione recipiendam, ut præcepto divino satisfaciat; & aliunde potest reverenter sumere, & probare se sufficienter per Confessionem ne indignè sumat.

2. Per Pascha, ex Eugen. 4. Bulla *Fide digna*, & usu Ecclesiæ intelligitur tota quindena à Dominica Palmarum ad Dominicam in albis inclusivè. Tamen in variis locis sive ex consuetudine, sive ex privilegio, sive ex necessitate plus temporis conceditur.

3. Communio Paschalis fieri debet in propria Parochia, & sumenda de manu proprii Sacerdotis, vel ejus delegati. Constat ex Ritualibus & variis Synodis, & ex consuetudine vim Legis habente, & ita interpretante can. Conc. Later. unde S. Congregatio Cardin. declaravit an 1682. Sæculares non satisfacere præcepto Ecclesiastico per Communionem factam in Ecclesiis Regularium. Sacerdotes tamen sæculares ex consuetudine satisfaciunt celebrando in Ecclesia, cui addicti sunt per suas functiones.

4. Vagabundi tenentur Eucharistiam suscipere in ea Parochia, in qua eo tempore versantur; nam ibi sunt verè subditi, & non habent alium certum Parochum vel Pastorem: unde

ibi censentur habere domicilium eo modo, quo illius sunt capaces. Ita Suarez l. 9. de Instit. Soc. c. 3. ubi idem ut verius censet de Peregrinis; quia reputantur tanquam incolæ illius loci in quo tempore Paschali inveniuntur, ut declaravit Eugen. IV. & Parochus illius loci est proprius eorum Sacerdos; nisi tamen ipsius Parochi interveniat licentia saltem tacita, quæ ex consuetudine innotescit.

5. Confessor potest ex justa causa Communionem Paschalem poenitentis ultra quindenam differre, ex Conc. Later. c. *omnis* cit. imo tenetur, si iudicet differendam esse absolutionem: et verò cum Communio pendeat ab absolutione, qui potest ac debet hanc differre, potest quoque ac debet illam.

6. Huic præcepto communicandi non satisficit per Communionem sacrilegam. Nam 1. Innoc. XI. oppositum damnavit. 2. Ecclesia expressit in præcepto modum excludentem Communionem sacrilegam, nam c. *omnis* præcipit ut omnes suscipiant *reverenter*, ideoque non sacrilegè. Præceptum autem non servatur, nisi servetur modus præcepti in ipso præcepto expressus, cum ipse præcipiatur. 3. Præceptum Ecclesiæ est determinatio præcepti divini de sumptione Eucharistiæ pia ac fructuosa, qua anima alatur & ejus vita confortetur ac augeatur, ex 1. Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Et ex Trid. sess. 13, c. 2. *Sumi voluit Sacramentum*
hoc,

hoc, *tantum spiritualem animarum Cibus, quo alantur, & confortentur viventes vitâ illius, qui dixit: qui manducat me, & ipse vivet propter me, &c.*

7. Qui ante quindenam in sua Parochia Eucharistiam sumpsit, tenetur iterum sub mortali eam ibi sumere intra quindenam. Nam quando per præceptum determinatur tempus, non impletur saltem integrè, nisi eo tempore: sicut qui die sabbati audivit Missam, non est immunis ab obligatione eam audiendi die sequenti. Deinde non satisfecit præcepto Eucharistiam in Paschate suscipiendi. *Hinc ægrotis Parochialibus etiamsi Communionem extra præscriptos Paschales dies sumpserint, in Paschali- bus diebus illam deferet, ac ministrabit (Parochus) ait Rituale Roman.*

8. Qui intra quindenam non communica- vit, tenetur adhuc postea intra eundem an- num quam primum communicare. Quia hoc præceptum non est sicut præceptum je- junandi vel audiendi Missam tali die, sed con- tinet virtualiter duo Præcepta, alterum com- municandi in Paschate: ita ut Communio an- nua primariò propter se præcipiatur ad im- plendum præceptum divinum sæpe in vita communicandi, nec alligetur Paschæ sicut sa- cri auditio affixa est diei festo. Quod satis indicant hæc verba legis Conc. Later. *ad mi- nus in Pascha, & ista Trid. semel in anno, alterum communicandi in paschate.* Et verò Ecclesia

debut, exigente fidelium negligentia, determinare tempus observandi præceptum divinum communicandi pluries in vita, ideoque & obligare ad Communionem post Pascha eos, qui in Paschate omisissent: ergo cum adhuc servari potest præceptum Ecclesiæ quantum ad id, quod est magis principale, durat obligatio toto anno, donec impleatur.

Imo juxta Suarez, Azor, Reginal, & alios est obligatio continua communicandi quam primum moraliter fieri potest. post Pascha; ita ut semper nova culpa admittatur, quoties data opportunitate non impletur; quia tempus Paschæ non est tantum determinatum propter solemnitatem, & majorem congruentiam hujus temporis, sed etiam ne diutius differatur Communio: unde præceptum est affirmativum quatenus præcipit Communionem, & simul implicitè negativum, quatenus prohibet ejus dilationem ultra Pascha; & probant etiam ex usu Ecclesiæ, nam qui Communionem omisit, Centuris & minis compellitur, ut quamprimum communique. Aliud est de auditione Sacri, quæ præcipue præcipitur ob diem sacrum & in illius honorem, tanquam onus affixum diei, sic ut eo transacto non obliget, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Sicut ergo cum tributum exigitur in certum diem, eo transacto statim semper solvi debet, ita &c. Hinc qui toto anno non communicavit, tenetur in Confessione
nedi-

ne dicere quoties id per annum omisit, cum posset commodè, nam toties peccavit. Sed Delugo docet tunc remanere obligationem communicandi, non quidem statim post Pascha, sed solum ante finem anni: quia, inquit, cum præceptum communicandi in Paschate nequeat jam observari, nec proinde obliget; solum manet obligatio alterius præcepti communicandi saltem semel in anno: hoc autem non obligat ad communicandum hoc mense potius quàm illo, sed ad communicandum semel hoc anno. Addit Censuram infligi solum propter transgressionem præteritam præcepti, quod obligabat sub Censura infligenda à Prælato, qui non vult eam exequi, nisi in eos, qui statim non communicaverint.

9. Qui prævidet se non habiturum opportunitatem communicandi in Paschate, nec postea hoc anno, tenetur prævenire: quia tenetur singulis annis communicare: obligatio autem quæ cadit in totum tempus, impleri debet initio, si in decursu vel in fine impleri nequeat: nam urget in ea temporis parte quâ potest impleri; ut patet in præcepto audiendi Missam, quàm tenetur primo mane audire, qui postea non poterit, quia præceptum obligat pro illo die, prout impleri potuerit. Qui verò tempus prævenit, tenetur denuò communicare, si postea possit, in Paschate; quia non satisfecit huic alteri obligationi commu-

nicandi in ipso Paschate, & jam potest ei satisfacere.

10. Ad veram Communionem necesse est, ut Eucharistia per os in stomachum trajiciatur, & in eo recipiatur: nam hoc requiritur ad veram manducationem & sumptionem alimenti. Unde si quis tamdiu teneret hostiam in ore, ut in eo dissolverentur species, aut si moreretur antequam in stomachum descendisset, re ipsa non communicasset, nec reciperet gratiam.

Not. Non licet plusquam semel eodem die communicare, ut constat ex omnium consensu, ex consuetudine vim legis habente, & ex c. 3. de celebrat. & c. *sufficit.* de consec. dist. 1. qui Canones licet loquantur de solo Sacerdote, tamen ab omnibus extenduntur ad Laicalem Communionem; & meritò: nam facilius Sacerdoti ob utilitatem totius Ecclesiæ permitti potest bis celebrare. Ratio prohibitionis est reverentia tanto Sacramento debita, & ut aptius repræsentaretur unica Christi mors, quæ semel contigit. Hinc si quis eo die, quo communicavit, incidat in periculum imminens mortis, juxta Doctores omnes, aut ferè omnes, inquit Delugo, non ei licet iterum eadem die communicare: quia nunquam licet bis communicare eadem die extra Missam, nisi quando propter reverentiam Eucharistiæ necesse est, ut ab aliquo consumatur. Neque tunc est necessitas secundæ Com-

Communione: talis enim jam satisfecit præcepto divino communicandi in fine vitæ; nam communicavit tempore proximo mortis, ac proinde moraliter censetur communicasse in periculo mortis, licet id ignoraret.

Q 2. Quinam sunt Eucharistiæ effectus?

Resp. Hi. 1. & principalis est nutritio & confortatio animæ, ac augmentatio in vita spirituali, nimirum gratiâ sanctificante & charitate. ex Joan. 6. Caro mea verè est cibus, &c. ex Florent. in decreto de Sacram. ibi: Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignesumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur, omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quo ad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operetur spiritua-

lem: in quo gratiam salvatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum. & ex Trid. sess. 13. c. 2. Hæc autem nutritio & confortatio spiritualis consistit partim in augmento gratiæ habitualis, partim in gratiis actualibus uberioribus, quæ suo tempore intuitu Eucharistiæ perceptæ dantur, ad charitatem conservandam & augendam per opera meritoria; nisi tamen gratiis illis per

peccata etiam venialia deliberatè vel frequenter commissa obex postea apponatur.

2. Liberat à peccatis venialibus.

3. Præservat à mortalibus, Trid. cap. 2. cit. per gratias scilicet actuales, quæ illius intuitu dantur ad superandas tentationes & servanda mandata cum urgent, & mediante illâ præservatione operatur perseverantiam in gratia, & per eam gloriæ consecutionem, juxta Joan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Si tamen homo gratiis illis non resistat.

4. Est delectatio spiritualis, ex Florent. supra cit. & ex Conc. Vien. Clement. de reliquis, &c. ibi. *In quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suavitas, ipsaque dulcedo Domini degustatur.* Sed hæc delectatio spiritualis sæpe non est sensibilis, & impeditur per negligentiam, teporem, distractionem communicantis, vel affectum ad delectationes terrenas.

5. Imminuit concupiscentiæ fomitem, tum augendo charitatem, nam ex S. August. augmentum charitatis est diminutio cupiditatis; tum per gratias actuales, quibus excitantur pii motus contrarii motibus concupiscentiæ.

Denique Eucharistia influit in gloriosam resurrectionem corporum, in quantum Deus ad vivificanda ista corpora movetur per conjunctionem, quam habuerunt cum vivificante Christi carne, ex Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam*

vitam eternam; Et ego resuscitabo eum in novissimo die.

Ex quibus patet quàm utilis & expetenda sit frequens Eucharistiæ sumptio, modò fiat cum debitis dispositionibus.

Q. 3. Quenam dispositiones ex parte animæ requiruntur ad Eucharistiam?

Resp. I. Sub mortali requiritur status gratiæ. Prob. I. ex I. Cor. 11. Quicumque manducaverit indigne, reus erit Corporis & Sanguinis Domini... judicium sibi manducat, non dijudicans Corpus Domini. Sed qui est in peccato mortali, manducat indignè. Ergo 2. ex Trid. sess. 13. cap. 7. 3. Quia peccator gravem injuriam ac irreverentiam admittit in Christum; eum suscipiendo in statu inimicitiae, & peccati, quod ei infinitè displicet, & quantum in se est falsam reddendo significationem tanti Sacramenti, illudque effectu suo privando: nam cum sit institutum per modum cibi & potûs, ad augendam, roborandam, & conservandam spiritualem vitam animæ, quæ est gratia sanctificans & charitas, illam præsupponit; nec enim cibus datur aut prodest mortuo. Quod sacrilegium gravissimum est, nam eò gravius est sacrilegium quò persona vel res sacra, quæ indignè tractatur, sanctior est.

Porrò S. Franciscus Salesius, in sua introduct. tum immunitatem ab omni peccato mortali & ab omni affectu ad quodvis veniale,
tum

tum magnum desiderium communicandi exigit ad communicandum octavo quoque die.

Resp. II. Qui sibi conscius est peccati mortalis, per se loquendo ante Communionem tenetur jure divino confiteri. Constat ex Trid. sess. 13. cap. 7. in hunc sensum explicante hæc verba Apost. 1. Cor. 11. *Probet seipsum homo.* & can. 11. ubi ait: *declarat S. Synodus illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habitâ copiâ Confessoris, necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem.*

Dixi, *per se loquendo*, nam si urgeat necessitas communicandi, & desit copia Confessoris, sufficit & requiritur contritio perfecta, ex eod. cap. 7. & praxi fidelium: quia cum finis intentus, nempe status gratiæ requisitus ad Eucharistiam, possit etiam absque Confessione obtineri per contritionem perfectam; non debuit præceptum tunc confitendi ita strictè obligare, ut nulla prorsus necessitas excusaret. Hæc necessitas urgere, ex communi, cénsetur. 1. Quando morituro, Viaticum dari debet, & deest Hostia consecrata. 2. Si Sacrificium, vel Communio sine gravi infamia, aut scandalo omitti nequit, ex Missali Romano, de defect. 3. Cum post consecrationem Sacerdos meminit peccati mortalis, ex Missali Romano. 4. Juxta multos quando Parochus die Festo debet celebrare, nec potest alium substituere.

Porro

Porro Sacerdos qui in tali necessitate celebravit non confessus, tenetur postea quam primum confiteri, ita præcipit Trid. cap. 7. sic: *Quod si necessitate urgente Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit, quam primum confiteatur.* Id est, ut explicat Missale Roman. *cum primum poterit, debet confiteri.* circa quod Alex. VII. damnavit has duas propos. 38. *Mandatum Tridentini Sacerdoti Sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.* 39. *Illa particula (quam primum) intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Quare confiteri tenetur, statim atque habuerit copiam Confessoris, etiam ipso die celebrationis, si sine magno incommodo possit. Dilatio autem licet parva quoad tempus, est magna relatè ad finem præcepti, proindeque mortalis, ob periculum celebrandi iterum sine Confessione. Copia autem Confessoris censetur deesse, cum absque gravi incommodo seu damno adiri nequit.

Not. Qui jam confessus est, sed inculpate omisit mortale, tenetur illud confiteri ante Communionem, si absque gravi scandalo & infamiae periculo possit (quale dicitur esse plerumque, si jam sacra mensæ astaret) & hæc est praxis fidelium: nam est præceptum divinum confitendi ante Communionem omnia mortalia, quæ quis recordatur, ex Trid. sess. 13. c. 7.

13. c. 7. & can. 11. unde oppositum fuit expunctum in S. Fidei Tribunali Hispano.

Resp. III. Requiritur, ut cum magna devotione & reverentia sumatur Eucharistia. Ita S. Thom. 3. p. q. 80. a. 10 & per se patet: nam id summa Christi majestas tanto cum amore se totum creaturæ communicantis omnino exigit. Deinde devotio actualis requiritur ad aliquos effectus secundarios recipiendos; quamvis enim, secundum S. Thom. & communem sententiam, ad recipiendum augmentum gratiæ sanctificantis sufficiat status gratiæ, eo quod solum peccatum mortale sit obex gratiæ sanctificantis, quippe quæ cum veniali consistere possit; & Sacramenta ex opere operato gratiam conferant non ponenti obicem: tamen devotio actualis necessaria est ad recipiendum dulcedinem spiritualem, fervorem, & majus augmentum gratiæ habitualis, multasque gratias actuales speciales; nam Sacramenta ad modum causæ necessariæ efficiunt plus aut minus pro perfectiore aut imperfectiore dispositione subjecti, ex Trid. sess. 6. c. 7. unde solus defectus devotionis actualis, secuso contemptu & scandalo, est grave veniale. Item ad remissionem venialium prærequiritur depositio omnis affectus ad illa, & displicentia aliqua saltem virtualis illorum. Hinc Filiucius hæc ait: qui ex consuetudine multa venialia committit, & sentit se gravatum eorum conscientia; & hic si sine

si sine dolore eorum accedat, videtur peccare venialiter: quia ponit obicem aliquibus effectibus, ut eorum remissioni & fervori charitatis; & quia est aliqua irreverentia.

Resp. IV. Devotio actualis, quam exigit Eucharistia, postulat ut cum fide vivâ, spe firmâ, charitate ardenti, & magna humilitate suscipiatur; atque etiam ut conjuges ab actu conjugali se abstineant saltem die Communionis: quia hic actus propter delectationem carnalem mentem deprimit, distrahit, & à spiritualibus avocat; & raro ob corruptionem naturæ sine culpa veniali exercetur, præsertim ab exigente. Si tamen actus ille fiat solum prolis gignendæ vel reddendi debiti causâ non impedit Communionem, ex S. Greg. in c. *vir* 33. q. 4. nam licet in copula intercedat voluptas, & corporalis immunditia, tamen cum hæc accidant ob bonum finem, nec voluptas intenta sit; honestas finis hanc indecentiam compensat, & impedit ne mens tantum deprimatur ac distrahatur. Qui verò ob voluptatem copulam exigit, regulariter venialem culpam admittit contra Religionem, si eo die communicet, quia voluptas in eo actu quæsita mentem absorbet, & multum deprimit ac distrahit, ineptamque orationi reddit, & sic impedit devotionem actualem. Ita commun. ut constat ex Sanchez.

Dixi, *regulariter*, quia possunt subesse aliqua justæ causæ, ob quas Communio tunc licita

cita

cita sit post elicitam de culpa contritionem, ut Jubilæus, scandalum vitandum, &c. A fortiori qui pollutionem voluntariam, vel aliud grave peccatum admisit, non debet statim, etsi contritus & absolutus Eucharistiam sumere, nisi urgeat aliqua necessitas, & aliud Confessario videatur, ut ait Missale Romanum ob indecentiam, tum quia talis non potest statim devotionem actualem debitam habere, propter distractionem, cogitationem turpium, recordationem delectationis obscenæ, & infirmitatem ex peccato relictam. Imo ex quadam decentia ab Eucharistia abstinendum est ob pollutionem nocturnam involuntariam, dum mentem perturbat ac distrahit, nisi videatur à Dæmone ad Communionem impediendam procurata, vel nisi adsit aliqua necessitas, vel singularis utilitas, aut scandalum ex omissione timeatur. S. Thom. 3. p. 1. q. 80. a. 7.

Not. Devotio, reverentia, & gratitudo Christo debitæ, exigunt aliquod tempus poni post Communionem in gratiarum actione, piâ occupatione animæ cum Christo, per actus fidei, spei, charitatis, &c. & teste S. Theresia illud tempus est pretiosissimum ac saluberrimum, proinde non ita contrahendum. Non licet autem statim post communionem expuere, ob periculum, & irreverentiam. Præterea S. Carol. Act. p. 4. in instruct. Euchar. monet eos, qui Eucharistiam suscep-

runt;

runt, ut animi cogitationes, sensus omnes, & linguam cohibeant; abstineantque præcipue eo die à verbis otiosis, cogitationibus inanibus; sed in sanctis meditationibus, precibus, divinorum Officiorum frequentia, Ecclesiis etiam frequentandis, aliisque pietatis Officiis, atque operibus versentur, ... & curent à sui intima custodia non alienari.

Q. 4. Quanam ex parte Corporis necessaria est dispositio?

Resp. I. Jure naturali requiritur exterior habitus, & corporis compositio, quæ internam animi reverentiam & devotionem exhibeat: nam debetur huic Sacramento non solum interna, sed etiam externa veneratio summa, & adoratio, cum Christus mediis speciebus sensibili quodam modo in eo existat, & tractetur. Non licet autem communicare, si sit periculum evomendi, ob gravem irreverentiam.

Porro quoad sordes corporeas, id docet De Lugo, etsi secundum se non impediunt à Communionem saltem in occulto, cum Eucharistia sit solum cibus animæ, cujus mundities exigitur: decencia tamen, & reverentia tanto Sacramento debita exigit, ut si sordes ejusmodi facile possint auferri, auferantur. Item si brevi cessabunt, & potest commodè differri Communio, aliquando semel, aut iterum differatur. Quando tamen longius durant vel

Tom. III.

T

mere

merè occultæ sunt, ut contingit in menstruo, non est cur aliquis alimoniam coelestis priveretur.

Resp. II. Ex lege Ecclesiastica, & consuetudine constanti vim legis habente, requiritur sub mortali jejunium naturale, consistens in eo quod nihil omnino, per modum cibi, vel potus, vel Medicinæ, à media nocte præcedente, ab ore in stomachum trajiciatur. Constat 1. ex sensu & praxi Ecclesiæ, 2. ex S. Aug. Epist. 118. *Placuit spiritui S. ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam exteri cibi.* Nam ideò per universum orbem mos iste servatur. Hancque consuetudinem docet ab Apostolis mansisse. Enim verò semper servata fuit, nec ab ullo Concilio vel Papa instituta fuit: at (ut ait S. Aug. ibid.) *Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insanie est.* 3. Ex cap. 5. de celebrat. & ex Conc. Carthag. 3. can. 29. Tolet. 7. can. 2. & Constantiensi sess. 13. ibi... *Sacrorum Canonum auctoritas; & Ecclesiæ approbata consuetudo servavit, & servat, quod hujusmodi Sacramentum non debet confici post Cœnam, neque à fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à jure, vel Ecclesia concessio, vel admissio.*

In hoc non datur levitas materiæ, ut constat ex Ecclesiæ sensu, & consuetudine, quæ est optima legum interpres, & ex Conc. Tolet. 7. c. 2. & Missali Romano, de defect. ubi ait: *Si quis*

Si quis non jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potûs aut cibi, per modum etiam medicinæ, & quantumcumque parvâ quantitate, non potest communicare nec, celebrare. Idque tum ob reverentiam & honorem Eucharistiæ, ut cœlestis ille cibus præponatur cuilibet cibo & potui terreno, & ut fideles assuescant discernere inter hunc divinum cibum, & alios communes: tum ob spiritua-lem significationem, quòd Christus debeat esse primus ac primarius eorum cibus, & in cordibus primò fundari. Et verò quælibet sumptio est contra principale prohibitum: nam prohibetur communio post sumptionem cujuslibet rei per modum cibi vel potûs vel medicinæ.

Observa. 1. Cùm hoc præceptum sit merè positivum, non obligat in his casibus ab Ecclesia expressè vel tacitè exceptis, in quibus vel necessitas hominis, vel reverentia Sacramenti aliud exigit. 1. Cùm in probabili articulo mortis Viaticum sumendum est ei, qui jejunus sine gravi incommodo communicare nequit. Nec tunc differendum est post mediam noctem, ut statim æger illud jejunus recipiat; nam id non fert usus Ecclesiæ ob nimiam difficultatem, & ob Sacramenti reverentiam, quippe eo tempore non potest sæpè cum debito decore, comitatu, & securitate deferri. Non licet tamen Sacerdoti non jejunò celebrare ad dandum Viaticum mori-
bundo

bundo, sicut nec consecrare in fermentato, vel sine vestibus sacris, aut omisso ritu Sacrificii: nam consuetudo Ecclesiæ ita interpretatur præceptum divinum Viatici sumendi, scilicet ut non debeat dari, nisi quando dari potest secundum ritum & ordinem ab Ecclesia præscriptum in Eucharistia conficienda & ministranda, & modo convenienti ac in debitis circumstantiis. Et verò cum Eucharistia non sit absolute necessaria ad salutem, major habenda est ratio reverentiæ ei debitæ, & uniformitatis servandæ in ritu Sacrificii, quam utilitatis privatæ proximi: nam communinecessitati Ecclesia satis providit præcipiendo Eucharistiam in sacrario asservari ad Viaticum. Ob casum autem rarum lex generalis, & uniformitas in ritu omitti non debet. 2. Quando perficiendum est Sacrificium, ut cum Sacerdote post consecrationem deficiente non adest nisi Sacerdos non ieiunus, qui illud absolvat. Item cum Sacerdos advertit in Calice non fuisse nisi aquam, cuius iam partem sumpsit; tunc enim debet consecrare vinum, & consecratum sumere; vel cum post consecrationem recordatur se non esse ieiunum: nam lex divina faciendi Sacrificium perfectum ac integrum prævalet legi Ecclesiasticæ de ieiunio. Quòd si Sacerdos ante consecrationem advertat se non esse ieiunum, tenetur recedere, si potest sine gravi scandalo. 3. Quando post ablutionem relictæ sunt reliquæ

quæ aliquæ in hac Missa consecratæ, etsi magnæ sint, dum facillè recondi nequeunt in pixide & Sacratio: nam ad idem Sacrificium spectant, & sumuntur per modum unius refectionis. Non licet tamen tunc sumere particulas alterius Sacrificii, quæ sunt in Ciborio ad illud expurgandum. 4. Si periculum sit, ne aliqui Eucharistia ab infidelibus profanetur: nam lex divina obligat ad impedienda sacrilegia, cum impediri possunt; & quod in reverentiam Eucharistiæ statutum est, non debet obligare ad non impediendam eius profanationem & irreverentiam.

Observa. 2. Jeunio naturali, ideoque communioni, nunquam obstant ea, quæ per modum salivæ vel respirationis in stomachum decidunt, ut reliquæ minimæ vini aut aquæ, quibus os abluitur, mixtæ copiosiori salivæ, & reliquæ ciborum dentibus adhærentes, ac postea casu traiectæ. *Si reliquæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ.* Idem dicendum, si lavando os, deglutiatur stilla aquæ præter intentionem. ait Missale Roman. item Sanguis vel humor è capite defluens, & juxta varios culex, aut floccus nivis per respirationem attractus, non obstant jeunio naturali, nec proinde Communioni: nam ista aut non sumuntur ab extrinseco, aut non sumuntur per modum cibi, vel potûs, vel medicinæ. Secus, si sac-

si saccharum, glycirriza, vel quid simile, quod sensim in ore liquescit, simul cum saliva in stomachum decidat, licet ante mediam noctem sumptum fuerit: quia quod sic liquescit, non deglutitur per modum salivæ, sed censetur esse id quod principaliter traicitur. Et tunc est continuata comestio cibi, quæ fit per continuam liquefactionem & trajectionem. Idem dic de reliquis cibi, quæ datâ operâ traiciuntur: nam tunc non possunt dici per modum salivæ deglutiri, sed verè comeduntur. S. Thom. 3. p. q. 80. a. 8 ad 4. S. Antonin. ex Paludan. Ita etiam Vasquez, Delugo, &c. & Suarez dicit ut securiorem eligendam.

An autem quæ à stomacho nec alterari nec digeri possunt secundum ullam sui partem, ut lapillus, globulus plumbeus, frustum ligni, &c. impediunt Communionem, si deglutiantur? Alii affirmant; quia sumptio cuiuslibet rei prohibetur, ut fideles intelligant cuilibet rei creatæ hunc cibum esse præponendum: Alii probabiliter negant: eo quod non habeant rationem cibi, vel potus, vel medicinæ. De his verò quæ sumuntur per modum gustationis, sicut coci faciunt, qui cibum & potum supra linguam ponunt solum ad probandum, & statim projiciunt, videtur quod non impediat (Communionem) sicut si quis velit probare num sit aqua, vel vinum album, quod sibi ministratur. Quia non est cibus nec potus, ex quo non deglutitur: ait S. Antonin. 3. p. tit. 13. c. 6. §. 8. addit, neque

que impediri si aliqua horum particulæ mixtæ salivæ præter intentionem descenderent, ut dictum est de reliquiis aquæ, cum os abluatur.

Observa. 3. Post cibum paulò ante mediam noctem sumptum non requiritur somnus, aut cibi digestio ad communicandum. Missale Roman.

Q. 5. Quinam licitè possunt Eucharistiam dispensare?

Resp. I. Soli Sacerdoti competit potestas ordinaria dispensandi Eucharistiam, ex Trid. sess. 13. c. 8. nam hæc commissæ est iis solis, qui possunt illam conficere, & ad quos spectant illa Christi verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Tamen ex ejus commissione potest Diaconus illam ministrare, ut constat ex praxi veteris Ecclesiæ; non autem Subdiaconus, ut constat ex communi Doctorum consensu, & universali consuetudine Ecclesiæ. Et verò Diaconus habet ex sua Ordinatione in ordine ad hanc functionem aliquid plusquàm alii Clerici inferiores; non quòd habeat ex sua Ordinatione potestatem distribuendi; sed quia consecratur peculiariter in Ministrum immediatum Sacerdotis, & supremum inter Ministros, atque adeò ad ministrandum & intervendum Sacerdoti in rebus Superioribus & dignioribus, quarum præcipua est distributio Eucharistiæ. Verùm ex usu præ-

præsenti Diaconi id non possunt sine Licentia Episcopi ob justam causam, nisi in necessitate dandi Viaticum.

Resp. II. Sacerdoti non licet Eucharistiam ministrare, sine jurisdictione ordinaria, vel delegata, aut privilegio; quia Pastorum munus proprium est pascere, quod fit per Sacramenta. Unde mortale est id facere sine jurisdictione vel facultate, saltem generali & interpretativa; nam est propria auctoritate usurpare jus alienum in re gravi contra debitam gubernationem, & ordinem Ecclesiæ; idem dic de alio Sacramento. Si tamen Pastor absit, vel præsens non possit dare Viaticum ægro, tunc quilibet Sacerdos, & eo deficiente Diaconus potest ac debet ministrare: nam tunc præsumitur voluntas Episcopi, vel Papæ, cum Eucharistia sit tunc jure divino præcepta, & maxime utilis sit, imò aliquo modo necessaria ad vires spirituales in illo periculoso agone comparandas: neque enim Jurisdictio requiritur ad ministrandam Eucharistiam, tanquam aliquid pertinens ad substantiam ministrationis, sicut pertinet ad substantiam ministrationis Poenitentiae, sed solum ad debitum ordinem, & modum servandum in gubernatione populi Christiani. Unde ad illud, non ad hoc sufficit voluntas præsumpta.

Not. Est mortale Eucharistiam sub utraque specie panis & vini dare: ex Conc. Constant. & ex recepta consuetudine, vim legis habente
& ap.

& approbata à Trid. sess. 21. c. 2. Item eam distribuere sine stola, Superpelliceo, vel Alba, quia est contra reverentiam ei debitam, & Præceptum Ecclesiæ.

CAPUT III.

Dē Missæ Sacrificio.

Q. 1. **A**N Eucharistia est verum Sacrificium?
 Resp. Aff. Est de fide, ex Trid. sess. 22. can. 1. 2. & 3. Ratio est, quia Sacrificium propriè dictum est oblatio externa substantiæ sensibilis, per ejus realem immutationem facta Deo, in testificationem supremi Domini Dei in omnes creaturas, & harum ad eum subjectionis. At hæc omnia conveniunt Eucharistiæ: nam per eam offertur Deo Corpus & Sanguis Christi, quæ sunt sufficienter sensibilia per species consecratas; & per actionem sacrificantis immutantur, quatenus per eam ponuntur Corpus & Sanguis sub speciebus corruptibilibus in statu realiter diverso, & inepto ad usus naturales ac humanos Corporis & Sanguinis, atque tendente ad destructionem seu desitionem, quatenus, speciebus corruptis, necessariò ibi desinunt esse Corpus & Sanguis Christi. Fitque hæc oblatio ex institutione Christi ad agnitionem supremi Dei in res omnes Domini, quod nempe sit ipse auctor supremus rerum omnium, Dominus vitæ

T 5 & ne-

& necis, ad cuius gloriam omnia referri debeant. Et verò cum Sacrificium sit actus Religionis perfectissimus, quo Deo cultus ipsi soli proprius ac debitus exhibetur, non debuit eo carere vera ac perfectissima Religio.

Not. Sacrificium Missæ est simul. 1. Latreuticum seu honorarium, in quantum offertur Deo in agnitionem supremi ejus Domini. 2. Eucharisticum, in quantum fit in gratiarum actionem pro acceptis Beneficiis. 3. Propitiatorium, quatenus offertur, & valet ad remissionem peccatorum, & poenæ eis debita. 4. Impetratorium, quatenus fit & valet ad impetranda à Deo Beneficia.

Q. 2. Quinam sunt Sacrificii Missæ effectus?

Resp. 1. Ut propitiatorium, confert iis pro quibus offertur, remissionem peccatorum mortalium & venialium quoad culpam, & poenam temporalem peccatis condonatis debitam, ex Trid. sess. 22. cap. 2. docente Sacrificium istud esse verè propitiatorium... hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum poenitentiae concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. & can. 3. Si quis dixit Missæ Sacrificium soli prodesse sumenti: neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, poenis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit. Producit autem immediatè remissionem poenæ temporalis, peccatis quoad culpam remissis, debita, idque plus aut minus pro

pro voluntate Dei, & devotione subjecti. Remissionem verò peccatorum quoad culpam producit solum mediata, quatenus ejus intuitu conferuntur gratiæ actuales, quibus peccator, pro quo oblatum est, excitatur & perducitur ad poenitentiam sufficientem cum Sacramento in re vel in voto suscepto ad justificationem: quia tamen sæpe homo iis gratiis resistit, ideo non semper hic effectus obtinetur.

Resp. II. Ut impetratorium est, habet vim impetrandi omnia genera beneficiorum etiam temporalium, quatenus ad salutem conducunt sed secundum dispositionem divinæ providentiæ: nam hoc Sacrificium continet Christum, & ejus merita hanc vim habentia.

Observa I. Hos effectus parit Sacrificium Missæ ex opere operato; quia non conferuntur ex opere operantis; & quia Christus est non solum victima, sed etiam offerens principalis. 2. Ut Missa specialiter profit uni potius quam alteri, requiritur applicatio à Sacerdote facta. Sufficit, si ante Missam adfuerit intentio eam applicandi tali, nec fuerit retractata. Ut autem is, pro quo offertur, accipiat gratias actuales, sufficit, si non habeat voluntatem contrariam. At ut recipiat remissionem poenæ temporalis, requiritur status gratiæ, & ut peccata, quorum poena remittitur, sint ante remissa quoad culpam. 3. Juxta multos offerri potest pro conversione Infidelium & Hæreticorum

corum, & Excommunicatorum, modò non nominenter in Orationibus.

Q. 3. *An Sacerdotes tenentur aliquando celebrare?*

Resp. Omnes tenentur jure divino sub mortali. Prob. 1. ex Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* quibus verbis, ut Trident. sess. 23. c. 1. testatur, Christus Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit. 2. Quia Sacerdotes omnes in sua ordinatione accipiunt non solum potestatem, sed etiam munus & Officium Sacrificandi per se illi annexum, ex illo Heb. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat Sacrificia.* At quisque munus susceptum exequi tenetur graviter in re gravi, ut in hac, & uti potestate sibi concessâ in honorem Dei & utilitatem proximi: ut pater ex damnatione servi inutilis ob talentum absconditum, Matth. 25. Quare S. Thom. 3. p. 2. q. 82. a. 10. ait, quòd Sacerdos etiam si curam animarum non habeat, *celebrare teneatur in præcipuis Festis.*

Tenentur etiam jure Ecclesiastico: nam Conc. Later. 4. c. *dolentes.* de celebrat. inter peccata Sacerdotum recenset, quòd vix quater in anno celebrent, & addit: *Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis inhibemus.* & Trid. sess. 23. c. 14. sic statuit circa quoslibet Sacerdotes:

dotes: Curet Episcopus, ut ii saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent. In Ecclesiis verò Cathedralibus, Collegialibus, & Conventualibus quotidie celebrari Missa debet sub mortali saltem ab aliquo, præsertim ex usu Ecclesiæ vim legis habente, vel etiam ex fundatione.

Q. 4. Quando, quoties, ubi, & quâ horâ celebrare licet?

Resp. I. Quolibet die celebrare licet, exceptâ feriâ. 6. Majoris hebdomadæ, Feriâ verò 5. & Sabbato ejusdem Missa privata dici non potest, sed unica publica seu solemnis in singulis Ecclesiis. Ita praxis Ecclesiæ decretis Pontificum firmata.

Resp. II. Non licet nunc plures Missas eodem die dicere, præterquam in Natali Domini, & in casu necessitatis cum licentia Episcopi, dum idem Sacerdos duas habet Parochias, ex c. 3. de celebrat. & ex consuetudine vim legis habente.

Resp. III. Secluso privilegio non licet sub mortali, ob materiæ gravitatem, celebrare nisi in loco consecrato, vel auctoritate Episcopi Benedicto, vel in Oratorio ad divinum tantum cultum dedicato, & per Episcopum designato. ex Trident. sess. 22. & c. 12. de consecr. dist. 1. idque confert ad reverentiam tanto Mysterio debitam, & ad fidelium devotionem

nem augendam. Excipitur casus necessitatis publicæ, dum Ecclesia est diruta, ne populus sacro careat, vel deest, ut in castris, & in litore maris. c. 30. ead. imò nunc in mari celebratur ex licentia Papæ.

Resp. IV. Jure communi, Missa non debet ante auroram absolvi, nec post meridiem inchoari, ex Missali Roman. & consuetudine generali. Excipitur 1. Missa Nativitatis Domini. 2. Casus necessitatis conficiendi Eucharistiam pro Viatico. 3. Ex consuetudine vel tacita licentia in pluribus locis hora antevertitur, vel differtur, & in hyeme in gratiam opificum vel similium pluribus horis ante solis ortum celebratur. Porro per auroram intelligitur prima lucis irradiatio, quæ excepto tempore utriusque æquinoclii durat per horam cum dimidia, & aliquando per duas horas pro diversis mensibus. Unde unâ horâ & dimidiâ ante solis ortum sacrificare licet. Dicunt multi, licere uno aut altero quadrante post meridiem inchoare Missam, ex causa rationabili, v. g. ob supplicationem, vel concionem publicam protractam ultra meridiem.

Q. 5. Quenam requiruntur ad celebrandum?

Resp. Sub mortali requiruntur. 1. Lapidum Altare ab Episcopo consecratum, fixum, aut portatile tam amplum, ut hostiam & majorem partem Calicis capiat, ut docet Missale Rom. Portatile amittit suam consecrationem,
cū

cum nulla pars confraeti lapidis Calicem cum Patena capere potest. Fixum suam perdit tum per fractionem illam notabilem, tum etiam per separationem à loco suo sive basi, c. 3. de consecrat. Disputant, an Reliquiæ Sanctorum sint necessariae ad consecrationem altaris, & an si locus seu sigillum, continens reliquias, frangantur, aut auferantur reliquiae, Altare consecrationem amittat.

2. In Altari tres mappae, ab Episcopo vel alio habente potestatem benedictae, Superiori saltem oblonga, quae usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata, quae pro duabus habetur, ex Rubric. Missal. & ex c. 27. dist. 2. de consecr.

3. Calix & Patena consecrata ab Episcopo, vel alio, ex privilegio Papae, debent esse ex Auro, aut Argento, vel cogente paupertate ex Stanno, c. 44. & 45. de consecrat. dist. 1. & Missale Romanum ait: *debet esse vel Aureus, vel Argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam & simul cum Patena itidem inaurata.* Calix amittit suam Consecrationem, ideoque non licet eo uti. 1. dum cuppa Calicis fixi separatur à pede per fractionem; quia consecratio cadit in totum Calicem per modum unius indivisibiliter: secus, si pes sit tornatilis; nam tunc consecratio cadit in solam cuppam. 2. Si interior cuppae superficies denuò inaretur; quia aliam habet superficiem non consecratam, quae tamen debet esse con-

consecrata ob contactum immediatum Eucharistiæ: idem dic de Patena. Neutrum tamen amittit consecrationem, etsi perdat paulatim Aurum quo inauratum est, quia id quod remanet erat consecratum; neque si quis ea sacrilegè adhibuisset in usus profanos, vel si ab Aurifice resarciatur, modo nulla fiat fractio notabilis, aut mutatio superficiei interioris Cuppæ, vel Patenæ; nam id nullibi jûs statuit.

4. Corporale lineum mundum, benedictum ab Episcopo, vel alio potestatem habente, sufficiens ad commodè continendum Calicem & Hostiam c. 46. *de consec. dist. 1.* item Palla similiter benedicta & linea saltem qua parte Calicem tangit: & Purificatorium lineum.

5. Lumen ex c. ult. *de celebrat.* ex Missali Rom. & consuetudine requiruntur duo luminaria cerea: tamen in casu necessitatis unum sufficit, imò juxta aliquos aliud lumen ex alia materia.

6. Crucifixus exsculptus, nisi expositum sit SS. Sacramentum.

7. Missale, nam est instrumentum necessarium; memoria enim labilis est, & non licet in actione tam sacra se exponere periculo errandi, vel omittendi aliquid.

8. Vestes benedictæ ab Episcopo, vel alio habente hoc privilegium, nempe Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula.
Ita

Ita ut si quid horum desit, omittenda sit Missa; quia actio, quæ debito modo fieri nequit, potius omittenda est, quam indecenter exercenda. Ista amittunt suam benedictionem per lacerationem seu fractionem, & imminutionem notabilem, per quam desinunt esse apta ad usum suum: ut si ab Alba manica separetur; si cingulum ita rumpatur, ut nulla pars ad cingendum sufficiat: secus, si pars fracta sufficiat, nam hæc manet benedicta ob retentam aptitudinem ad usum proprium: item totum cingulum manet benedictum & aptum, si antequam frangatur, remedium adhibeatur connexionem fortiori partium, etiamsi per nodum. Juxta S. Antonin. & alios licet uti stolâ pro manipulo vel cingulo, & manipulo pro stola, si sit satis longus, quando aliter fieri nequit; quia hæc omnia sunt benedicta, & apta ad talem usum: si priusquam figura vestis destruat, ad eam reficiendam assuantur paulatim aliqua, etsi ea non sint benedicta, eadem vestis moraliter benedicta manet: nam accessorium non tollit principale, sed ejus naturam sequitur; nisi tanta huic accessio fiat, ut possit penè novum censer.

9. Minister, isque masculus, non foemina, ex Missali Rom. & c. 1. de cohab. Cler. ibi: *Nulla foemina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare.*

Hæc autem omnia requiruntur sub mortali, ob Ecclesiæ præceptum, & universalem

Tom. III.

U

con-

consuetudinem, vim Legis habentem in re gravi, utpote pertinente ad reverentiam Eucharistiæ, & debitum modum sacrificandi.

Q. 6. Quænam circa hoc observanda sunt?

Resp. Sequentia. 1. Nihil licet addere vel detrudere iis, quæ in Missali præscripta sunt, ut verat Trid. sess. 22. & Pius V. in virtute S. obedientiæ præcipit, ut Missa juxta ritum, modum, ac normam Missalis Romani legatur, & ne quis in celebratione Missæ alias Cere monias, vel preces, quàm quæ hoc Missali continentur, addere, vel recitare præsumat. Quod intellige, *salvis*, Ecclesiarum usibus; nam quædam Diœceses habent Missale proprium, & in aliquibus diversum à Romano. Item Urban. VIII. mandavit in omnibus & per omnia servari ab omnibus ubique Rubricas Missalis Romani, ut videre est initio ejusdem Missalis. Quæ obligatio ex genere suo gravis est, cum sit imposita in virtute S. obedientiæ, & de re ad cultum divinum pertinente. Unde illam violare est mortale vel veniale, pro quantitate, vel qualitate rei aut actionis omissæ vel mutata; gravius verò in Canone: sic mortalis est omissio elevationis Hostiæ consecrata, immisionis particulæ Hostiæ in Calicem, &c. In additione verò levitas materiæ rarò locum habere potest, ob injuriam, quæ infertur Ecclesiæ usurpando potestatem ei propriam statuendi ea, quæ ad ritum celebrandi

brandi pertinent, qui in Ecclesia uniformis esse debet; & ob periculum superstitionis ac erroris.

2. Preces pro singulis vestibus in Missali præscriptæ nequeunt sine peccato omitti, ex communi sensu & praxi piorum: secus, de precibus, quæ dicuntur *preparatio ad Missam*; nam in Missali proponuntur pro opportunitate Sacerdoti recitandæ, quod præceptum non sonat.

3. Non licet celebrare recto capite, c. 57. *de consec. dist. 1.* vel cum Pileolo sine licentia, eâque Papæ, ex decreto Urbani VIII. in Missal. item sine veste talari & calceis, ex Missali Rom.

4. Tenetur Sacerdos perfectè ac integrè tantum ministerium exequi; proinde diligenter præcavere omnes defectus etiam accidentales. Si tamen aliquid omissum est non ita grave, ordinariè non est supplendum iterando aliquid, vel præpostero ordine dicendo aut faciendo: quia id ordinariè perturbationem & scandalum populi affert; & ista accidentalia ad decorem & reverentiam non juvant, dum non fiunt suo loco ac tempore, debitoque ordine. Si verò aliquis defectus substantialis circa materiam vel formam, vel integritatem Sacrificii commissus sit, debet suppleri; quia facere Sacrificium mutilum & imperfectum est contra præceptum Christi. *Quod si valde probabiliter dubitat se aliquid essentielle formæ*
U 2
omisisse,

omisiſſe, iteret formam ſaltem ſub tacita conditione. Miſſale Rom.

5. Nunquam licet directè intendere mutilationem Sacrificii, ita ut non liceat ob metum mortis intentata conſecrare ſolum panem ad communicandum infirmum, prævidendo vinum defecturum: quia talis intentio cum repugnet præcepto divino negativo, eſt intrinſecè mala. At excuſant Sacerdotem qui poſt conſecratam Hoſtiam, ob evidens ac inopinatum & urgens mortis periculum eam conſumeret, & conſecratione Calicis omiſſa fugeret: quia tunc non intendit, ſed ſolum permittit imperfectionem, Sacrificii ob extremam neceſſitatem. Si tamen inde ſcandalum vel contemptus Religionis ſequeretur, teneretur Sacrificium perficere cum quovis periculo.

6. Miſſam inchoatam abrupte non licet ſine juſta cauſa, qualis eſt adminiſtratio Baptiſmi, vel Pœnitentiæ in neceſſitate, concio vel promulgatio edictorum Eccleſiæ ante oblationem, &c. ut fert uſus. Qui autem Miſſam inchoavit, tenetur ſub mortali illam abſolvere, c. *nihil*. 7. q. 1. & c. 57. de conſec. diſt. 1. niſi excuſetur ob impotentiam ſubitò evenientem ex mentis deliquio, gravi infirmitate, &c. Sed tunc ſi redire & proſequi nequeat, & conſecratio facta ſit, alius Sacerdos debet ſacrum perficere, c. *illud* 7. q. 1. nam Sacrificium non debet relinqui imperfectum. Imò tenetur Sacerdos ceſſare, ſi ante conſecra-

erationem se culpæ mortalis reum, vel Censurâ ligatum, vel non jeiunum esse recordetur, & nullum timeatur scandalum. Quod si absque gravi scandalo cessare nequeat, elicitâ perfectâ contritione sacrum perficiat. Item cessare tenetur, si ante cœptum Canonem Ecclesia violetur, vel excommunicatus non toleratus ex ea egredi nolit. Quod si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa: post consecrationem verò Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis. Missale Roman. de defect.

7. In requisitis ad Sacrificium indecentia & immundities notabilis est mortalis ob gravem irreverentiam contra præceptum tum naturale & divinum, quo res sacræ decenter ac reverenter tractari debent: tum Ecclesiasticum, c. ult. de custod. Euchar. ex Conc. Gener. Later. 4. ibi: *Præcipimus ut Oratoria, vasa, corporalia & vestimenta munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecere etiam in profanis. unde ex Missali Rom. vestimenta sacra, non debent esse lacera aut scissa, sed integra, & decenter munda ac pulchra.* Contra quod graviter peccant ii quibus incumbit horum custodia, vel obligatio ea suppeditandi, & superiores qui ista non curant.

8. Linthea & vestimenta sacra detrita, & jam ad proprium usum inepta, debent igne

consumi, & eorum cineres in piscinam projici; nec licet ea in usus profanos convertere, vel vendere, c. *altaris. de consec. dist. 1.* Sicut nec ligna & lapides Ecclesiæ dirutæ vel altaris; nam lex generalis est: *semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.* Reg. 51. Jur. in 6. Vasa tamen sacra igne transmutata, possunt ob necessitatem pauperum vendi, & sic usibus profanis deservire. Quæ verò usibus profanis deservierunt, possunt in usus sacros, formæ eorum mutatâ converti: sic paganorum delubra in templa conversa sunt.

9. Vas, in quo Eucharistia asservatur, debet esse consecratum, ex Missali Rom. præscribente ut Hostiæ consecrandæ ponantur vel supra Corporale, vel in vase aliquo benedicto: & ideo extat ejus benedictio specialis in Rit. Rom. cum aliis. Nam (ut ait S. Thom. 3. p. q. 83. a. 3. in reverentiam hujus Sacramenti à nulla re contingitur nisi consecratâ. Idem dic de lunula quæ debet esse ex auro, aut argento, vel si paupertas cogat ex stanno.

10. Sacra Vasa etsi vacua, quæ Corpus & Sanguinem Christi contingunt, vel Chrismate unctæ sunt, tangere non licet Laicis, nec fœminis etiam religiosis, sed solis Ministris sacrat. c. 41. *de consec. dist. 1.* & c. *sacratas dist. 23.* Quòd si tangant sine contemptu, ex communi erit solum culpa venialis; imò nulla, si subest aliqua necessitas, vel causa honesta. Quamdiu verò Vasa continent Corpus vel Sanguinem

nem Christi, nemo sine mortali, præter Sacerdotem & Diaconum; potest ea contingere, sine absoluta necessitate, ex c. 26. *dist.* 23. quia res est gravissima. Iisdem non licet Corporalia & Purificatoria tangere, antequam à Sacerdote vel Diacono laventur, ex c. 40. *de cons. dist.* 1. Quia Corpus vel Sanguinem Christi contingunt. Omnibus autem Laïcis licet aliàs vestes & pallas benedictas tangere cum debitâ reverentiâ; quia Eucharistiam immediate non contingunt, nec sacro Chrismate unctæ sunt.

Q. 7. Quenam observanda sunt circa stipendium Missarum?

Resp. Sequentia. 1. Licet stipendium justum pro Missa accipere, non quidem ut pretium, quod esset Simoniacum, sed in sustentationem; nam æquum est, ut qui in commodum alterius occupatus est, ab eo sustentetur, habitâ ratione temporis quo sic occulatur, & statûs occupati. Stipendium autem justum est illud, quod lege vel consuetudine approbatâ constitutum est; nam licet stipendium illud non sit verè pretium, tamen servat proportionem pretii, quatenus in eo servanda est ratio justitiæ. Sicut ergo illud est justum pretium, quod est lege taxatum, vel communiter consuetudine receptum: ita etiam stipendium. Quare qui ampliùs exigit, vel accipit, tenetur restituere; cum ille excessus non sit debitus,

U 4

nec

nec sponte ac liberaliter dari censeatur. Hinc si quis amplius ultrò offerat ex ignorantia justit stipendii, monendus est: si verò taxationem noverit, censeatur excessum liberaliter dare.

2. Cum datur stipendium ut celebrentur Missæ in tali numero, in tali loco vel tempore, pro tali causa, &c. hæc omnia ex justitia servari debent: nam dans non vult transferre dominium stipendii, nisi sub hac conditione; & alter accipiens hoc ipso se obligat ad id omne quod petitur. Hinc peccat graviter Sacerdos si diu differat: nam interea magno spirituali fructu injustè privat eos, quorum debitor est. Imò tenetur ad restitutionem, si ideò Missa non profuerit ad specialem intentionem ejus, qui stipem dedit, v. g. ad aliquem successum, cujus occasio ante celebrationem perierit; nam defraudavit intentionem ob quam stipendium datum est. Idcirco non ei licet plura stipendia accipere pro totidem Missis, quas pravi- det non posse celebrari, nisi post longum tempus, si offerens expressè in id non consentiat: nam alioqui sæpè contingeret illas non posse amplius dici propter causam ab offerente intentam, v. g. pro infirmo, qui ante morietur, pro vincendâ tentatione, pro felici exitu negotii, pro aliquo alio beneficio, quod postea obtineri non poterit.

3. Non licet anticipatè dicere Missam pro iis, qui sibi primùm offerent stipendium. Nam
1. Id est contra usum Ecclesiæ, & prohibitum à

S. Con-

S. Congregatione Cardinalium auctoritate Pauli V. 2. Dans stipendium intendit ut post datum Missa sibi applicetur: tum quia sæpè aliàs non posset obtineri finis intentus, ut cum petitur in remissionem peccatorum postea commissorum: tum ut melius se disponat ad effectum Sacrificii accipiendum. 3. Deus sicut neque punit neque remunerat anticipatè ex his quæ prævidet futura: ita nec confert anticipatè effectum Sacramenti, aut Sacrificii.

4. Qui stipendium majus solito pro Missis accepit, tenetur integrum dare iis, quibus Missas celebrandas committit, nec potest partem sibi retinere. Nam 1. Sine justo titulo partem illam retineret: nam non ei gratis ac liberaliter donata est; sed intentio dantis est, ut celebrans totum stipendium recipiat; cui proinde totum debetur. Nec accipiens comparavit illius stipendii dominium, nisi cum obligatione, ut vel ipsemet sacrificet, vel alteri sacrificaturo pro sustentationis stipendium dante largiatur. 2. Hoc sapit turpe lucrum. 3. Urbanus VIII. id expressè vetuit decreto *Cum sæpe.* & Alex. VII. damnavit hanc proposit. *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.*

5. Non licet pro una Missa accipere plura stipendia, nec pluribus acceptis licet unâ Missâ

U 5

satis-

satisfacere: nam qui dant stipendia, intendunt tot pro se fieri, & specialiter sibi applicari Sacrificia, & solum sub hac tacita conditione dant. Ideò Alex. VII. damnavit hanc propos. *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmatâ danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.* Quamvis enim unius Missæ valor sit infinitus secundum rem, quàm continet, nempe Christum & ejus merita, est tamen limitatus secundum applicationem. Christi enim merita quamvis infinita non applicantur secundum sui infinitatem, sed finito modo, quem Deus definivit. Imò qui stipendia diversa singula justo minora sive ab uno, sive à pluribus accepit pro pluribus Missis, non potest illa ad justum pretium reducere, & per pauciora Sacra satisfacere: nam hoc ipso quod acceptat stipendia minora, censetur jure suo cedere, & reliquum condonare; taciteque promittit se totidem Sacra dicturum. At gravis est obligatio servandi pacta: aliàs rueret fides in societate humanâ. Unde S. Congregatio auctoritate Urbani VIII. sibi specialiter attributa præcepit Sacerdotibus, ut tot Missas pro pluribus stipendiis incongruis celebrent, quot pro illis præscriptæ sunt, ita ut aliòquin suæ obligationi non satisfaciant, quin imò graviter peccent, & ad restitutionem teneantur. in Bullario Tom. IV. p. 88. quia

quia nempe stipendium sub hac conditione ac onere datum & acceptum est.

6. Qui ab aliquo stipendium accepit, non ei licet ab altero quidquam accipere, ut ei applicet in eadem Missa eam fructus partem, quæ ipsi Sacerdoti contingit. Nam 1. Hoc repugnat praxi Ecclesiæ, & sensui ac intentioni fidelium. 2. Hoc ipso quod Sacri applicatio alteri debita est ex iustitiâ, ei debiti sunt omnes fructus, quorum est capax. 3. Fructus ille nequit alteri applicari. 4. Alexander VII. damnavit hanc propos. *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem; idque post decretum, Urbani VIII.*

7. S. Congregatio confirmante Urbano VIII. declaravit, *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione Beneficii, seu Capellæ, Legati, aut Salarîi, si Eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missâ utrique obligationi satisfacere.* In Bullario Tom. IV. p. 91. Et verò aliàs acciperetur duplicatum stipendium pro una & eadem Missa, nam fructus Beneficii habent rationem stipendii. Hinc Canonici & Capellani tenentur applicare fundatori soli Missas, quas ex fundatione tenentur celebrare: talis quippe fuit intentio fundatoris, etiamsi eam non expresserit; nam hæc est praxis communis, quæ est optima foundationum sicut legum interpre-

pres; & ubi aliud non constat præsumptio est pro fundatore; in dubio enim quisque præsumitur sibi optimè consulere voluisse.

8. S. Congregatio apud Fagnan. declaravit eum, qui accepit stipendium ad celebrandam Missam pro mortuo, & aliud stipendium ad celebrandum pro alio, v. g. infirmo, non satisfacere unicâ Missa utrique obligationi, applicando fructum satisfactorium mortuo & impetratorium infirmo. Et verò cum Missa pro aliquo celebrari debet, ei totus fructus, cuius est capax, applicari debet. Fructus autem impetratorius prodest mortuis; nam poenæ peccatis debitæ remitti possunt, non solum per modum seu viam satisfactionis, sed etiam per modum impetrationis.

9. Obligatus ad celebrandum in tali Ecclesia vel altari peccat mortaliter, si sine iusta & gravi causa alibi celebret: quia in re gravi defraudat fundatorem vel dantem stipendium. Quòd si Capellanus impediatur à celebrando per paucos dies, juxta multos non tenetur supplere per alium, vel compensare; quia non præsumitur hanc fuisse mentem fundatoris, cum nequidem famulis ob eam causam stipendium minui soleat. Secus, si pluribus diebus sit impeditus.

10. Beneficiarius non potest propriâ auctoritate imminuere numerum Missarum olim constitutum, etiamsi ob imminutionem reddituum, vel valoris pecuniæ non accipiatur stipen-

pendium sufficiens. Sed recurrendum est ad Episcopum ex Trid. sess. 25. c. 4. imò ad Papam ex decreto Urbani VIII. ubi illud viget.

Q. 8. *Quanam observanda circa Ecclesie pollutionem, reconciliationem & execrationem?*

Resp. I. Est mortale celebrare Missam, vel Officia divina, vel mortuum sepelire in Ecclesia polluta nec reconciliata, vel interdicta, vel execrata: quia est contra prohibitionem Ecclesie in re gravi ad Religionem pertinente. Nulla tamen ideò contrahitur Censura, vel irregularitas, cum nulla sit in jure expressa. Hinc si Sacerdote celebrante Ecclesia notoriè polluitur, tenetur intermittere Missam, si nondum Canonem inchoavit: nam hoc inchoato debet perfici Missa. Ita Missale Rom. jam enim posita est proxima præparatio ad consecrationem,

Resp. II. Ecclesia polluitur seu violatur, ita ut indigeat reconciliatione. 1. Per injuriosam humani Sanguinis effusionem, quæ vox copiam Sanguinis indicat, c. ult. *de consec. Eccles.* & c. un. *cod. Tit. in 6.*

3. Per homicidium voluntarium & injuriosum, licet factum sine effusa Sanguine, ut per venenum, strangulationem, &c. cap. 4. *de consecrat.* & can. 19. *de consec. dist. 1.* unde non polluitur Ecclesia ob inculpabilem occisionem, ut si fiat ab homine mente capto. Requiritur

quiritur autem ut vulnus sit receptum in Ecclesia: unde si quis extra percussus, ad eam confugiat ibique moriatur, vel sanguinem plurimum effundat, non polluitur. At polluitur si vulnere ibi accepto, saucius foras exeat, & extra Ecclesiam moriatur, vel sanguinem effundat; vel si vulneretur in Ecclesia ab existente extra eam jactu lapidis, vel explosione catapultæ.

3. Per qualemcunque humani seminis effusionem voluntariam, c. ult. *de consec. Eccles.* & c. 20. *de consec. dist. 1.* etiam secundum omnes per actum conjugalem; nam verba legis generalia sunt, *Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*

4. Per sepulturam excommunicati non tolerati c. 7. *de consec. Eccles.* secundum multos non polluitur ob sepulturam Hæretici notorii, in locis scilicet ubi Hæretici Catholicis permixti tolerantur, si non sit nominatim denuntiatus, quamvis illicita sit, ex c. 2. *de hæret. in 6.*

5. Per sepulturam infidelis non Baptizati c. 27. & 28. *de consec. dist. 1.* & proinde infantis non Baptizati, contra aliquos hoc de infante negantes; quamvis omnes fateantur esse mortale illos ibi sepelire, & inde cadavera illa si possint, extrahenda esse: nam est verè infidelis non Baptizatus.

Observe. 1. Nomine Ecclesiæ quoad hunc effectum non intelliguntur Oratoria in domibus privatis etsi ab Episcopo designata ad celebran-

brandum: nam jura loquuntur solum de Ecclesiis. At secundum varios intelliguntur loca publica, ut Eremitoria aliqua, Hospitalia, & similia quæ nec consecrata nec benedicta sunt, sed deputata ab Episcopo ad hoc ut in iis publicè celebretur; in quibus nequeunt corpora infidelium sepeliri: quia hæc loca comprehenduntur nomine Ecclesiæ, cum ita communiter appellantur. At quælibet Ecclesia, etsi nec consecrata nec benedicta, secundum illos polluitur ex c. ult. *de consec. Eccles.* & c. 10. *de immunit.* &c.

2. Coemeterium benedictum polluitur iisdem modis, quibus Ecclesia, ita ut mortale sit in eo sepelire; & eodem modo reconciliatur.

3. Uterque locus non indiget reconciliatione, quæ est actus publicus, nisi factum publicè constet, & notorium sit, ita ut nullâ tergiversatione celari possit; nec sufficit quod per duos vel tres testes probari queat.

4. Etsi isti actus sint occulti, sunt tamen vera sacrilegia, utpote ab Ecclesia prohibiti ob reverentiam loco sacro debitam. Et verò si illi actus postea fiant notorii, Ecclesia eget reconciliatione: ergo antè notorietatem jam erant sacrilegi & contra prohibitionem Ecclesiæ; non enim tales incipiunt esse, dum publicifunt. *Ita commun.*

5. Ecclesia non censetur polluta, si aliquid ex dictis contigerit supra Ecclesiæ fornicem
vel

vel tectum, vel in cameris adhærentibus, in turri, vel subterraneo specu, qui non sit ad sepulturam, vel secundum multos in Sacristia: quia hæc non pertinent ad Ecclesiæ Corpus, nec cultui divino deputantur; ac proinde tunc non committitur sacrilegium. Secus, de Capellis, quia sunt partes Ecclesiæ, & ad Sacrificium destinatae sunt.

6. Pollutâ Ecclesia polluuntur simul Altaria, imo & Cœmeterium, si sit ei contiguum: quia accessorium sequitur conditionem principalis, ex Reg. 42. Jur in 6. Secus, si ab ea remotum fuerit. At polluto Cœmeterio, non ideo polluitur Ecclesia, nam minus non trahit ad se majus, nec accessorium principale, c. un. de consec. Eccles. vel Alt. in 6.

Resp. III. Ecclesiæ pollutio tollitur ejusdem reconciliatione. Si fuerit tantum benedicta, potest reconciliari cum aqua benedicta communi per simplicem Sacerdotem ex Licentia Episcopi. Si consecrata sit, reconciliari potest à solo Episcopo, c. 9. de consec. Eccles. idque ritu in Pontificali præscripto.

Porrò non reconciliatur præcisè per celebrationem Missæ, etiam bonâ fide factam. Ita De Lugo, Azor, Layman, & alii. Tum quia per illam Ecclesia non consecratur: tum quia Consecratio & Benedictio, & reconciliatio, cum sint Jure Canonico institutæ, debent fieri per ritus à canonibus præscriptos: at nullus Canon

Canon ista per celebrationem Missæ perfici statuit.

Resp. IV. Ecclesia exsecratur, seu amittit suam consecrationem, ita ut denuò consecrari debeat, si parietes Ecclesiæ secundum maiorem partem destruantur, aut corruant; vel omnis eorum crûsta, aut major saltem pars simul auferatur, ex c. 20. de consec. dist. 1. juncto c. *Ligneis* de consecrat. Eccles. secus, si parietes paulatim & successivè destruantur ac reficiantur; quia semper manere censetur idem numero Templum: modò tamen pars, quæ additur, non sit major, quia id quod majus est, censetur ad se trahere quod minus est. Neque si tectum solum corruat, quia consecratio est potissimum in parietibus, & exterioribus crustis, ubi linitio & cruces fiunt, ex cit. juribus. Porro exsecratâ Ecclesiâ, non ideò exsecrantur altaria, nec vicissim.

TRACTATUS

DE

POENITENTIÆ

SACRAMENTO.

PŒNITENTIA sumitur vel pro virtute, vel pro Sacramento. Sumpta pro virtute est virtus inclinans peccatorem ad dolorem ac detestationem de peccato commisso, quatenus est offensa Dei, & ad efficax propositum vitandi peccatum, & satisfaciendi Justitiæ divinæ. Est aliqua Justitiæ commutativæ species; nam qui per suum peccatum injuriam Deo intulit, debet eam per satisfactionem compensare, si non ad æqualitatem, cujus est incapax, saltem quantum potest & Deus exigit. Actus virtutis Pœnitentiæ sunt Contritio & Satisfactio, de quibus infra.

Pœnitentia sumpta pro Sacramento, ut hic sumitur, est Sacramentum à Christo institutum ad remittenda peccata post Baptismum commissa, per actus pœnitentis & absolutionem Sacerdotis. Esse necessariam necessitate medi in re vel in voto, constat ex Joan. 20. *Quorum remisistis peccata, &c.* & ex Trid. sess. 14. c. 2.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De Materia Sacramenti Pœnitentie.

Duplex est, remota & proxima. Materia remota, & circa quam destruendam versatur, sunt omnia peccata post Baptismum admissa: Materia proxima, & ex qua componitur, sunt Actus pœnitentis, nempe Contritio, perfecta vel imperfecta, Confessio & Satisfactio; quæ partes materiales dicuntur ex Trid. sess. 14. can. 4. *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentie, videlicet Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, quæ tres Pœnitentie partes dicuntur, Anathema sit.* Differt tamen satisfactio actualis ab aliis, quòd sit tantum pars integralis: nam datur absolutio, & hoc Sacramentum conficitur & confert gratiam justificantem ante satisfactionem impletam; at nulla res potest esse sine tota sua essentia: Contritio verò & Confessio sint partes essentielles. Satisfaciendi tamen propositum necessario requiritur in Contritione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Contritione.

Q. 1. **Q**uid est Contritio & quotuplex?

Resp. 1. **Q** Contritio genericè sumpta est
X. 2 ani;

animi dolor ac detestatio de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cætero. Trid. sess. 14. c. 4. ut autem valeat ad remissionem mortalium sive intra, sive extra Sacramentum, necessariò debet esse interna, supernaturalis, universalis, efficax, & appetitiuè summa.

Resp. II. Dividitur in perfectam & imperfectam. Contritio perfecta est ea quæ concipitur ex actu seu motivo charitatis perfectæ: unde est dolor ac detestatio de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cætero, propter Deum supra omnia dilectum propter se, hoc est propter infinitam amabilitatem suam, seu perfectiones absolutè spectatas. Imperfecta, quæ Attritio dicitur, est ea quæ ex alio motivo supernaturali, quàm charitatis concipitur, ut ex peccati turpitudine, vel ex gehennæ & pœnarum metu. *Trid. sup.* Quare differunt specie, cum habeant diversa motiva: differunt etiam ex parte effectûs; nam perfecta Deo reconciliat extra Sacramentum cum ejus voto, non imperfecta: quoad cœtera conveniunt.

Q. 2. *An Contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum, per modum scilicet dispositionis ultimæ, licet non sine voto Sacramenti?*

Resp. Aff. Prob. 1. Ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, &c. vitâ vivet.* 2. Ex Trid. sess. 14. c. 4. *Docet etsi Contritionem hanc aliquan-*

quando charitate perfectam esse contingat, hominemque reconciliare priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine Sacramenti voto quod in illa includitur, non esse adscribendam. 3. Quia S. Pius V. & Greg. XIII. damnarunt hanc Baii propos. Per Contritionem etiam cum charitate perfectâ, & cum vero voto percipiendi Sacramentum, non remittitur crimen extra casum necessitatis aut martyrii sine actuali susceptione Sacramenti.

Imò quilibet actus charitatis perfectæ, quem Contritio perfectâ includit, & qui dicitur contritio virtualis, absolute sufficit extra Sacramentum ad justificationem, sine dolore & proposito formali, ut constat 1. Ex Script. Prov. 8. Ego diligentes me diligo. Joan. 14. Qui diligit me, diligitur à patre meo; & ego diligam eum, &c. 2. Ex Patribus id passim asserentibus. 3. Quia damnatæ sunt hæ Baii propositiones. 22. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. 70. Homo existens in peccato mortali, potest habere veram charitatem. 4. Quia perfectâ Dei dilectio est perfectâ conversio ad Deum. Tamen actus charitatis perfectæ non reconciliat hominem Deo sine voto Contritionis & Sacramenti, quod in illo virtualiter & implicite includitur, nec sine obligatione eliciendi postea Contritionem formalem de iisdem mortalibus jam remissis, & eâdem confitendi.

Q. 3. *An Contritio est necessaria?*

Resp. I. Contritio formalis vel virtualis sufficiens ad remissionem peccati mortalis est necessaria necessitate medii ad salutem. Prob. 1. Ex Luc 13. *Nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* & Act. 3. *Poenitemini & convertimini ut deleantur peccata vestra.* 2. Ex Trident. sess. 4. cap. 1. & c. 4. Ratio est; quia sine illa, etiam inculpate omissa, obtineri nequit remissio peccati mortalis, nec proinde salus. Contritio autem sufficiens ad remissionem mortalium est Contritio perfecta, vel Attritio, ex amore Dei inchoato seu imperfecto cum Sacramento, ut infra dicam.

Dixi, vel *virtualis*, quia actus charitatis perfectæ sufficit ad justificationem, etiam sine dolore formali, & esse potest in eo qui non cogitat de peccatis; estque poenitentia virtualis; quia efficaciter ad Contritionem movet eum, qui de peccatis cogitat, & habet vim reconciliandi cum Deo extra Sacramentum.

Resp. II. Contritio formalis est etiam necessaria necessitate præcepti; nam extat præceptum speciale divinum eliciendi Contritionem formalem; ut constat ex Matth. 4. & Act. 2. *Poenitentiam agite.* 2. Omnia media ad salutem necessaria, & ratione sui à Deo præcipiuntur: at contritio formalis est medium à Deo constitutum & necessarium ad reconciliationem cum eo, ut docet Trid. sess. 4. c. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccato-*

eatorum hic Contritionis motus necessarius. 3. Ra-
tione sui præcepta est lege cuiusdam justitiæ
ad Deum, ex qua tenemur, quantum in no-
bis est, resarcire injuriam Deo illatam, modo
ex naturâ rei convenienti, & à Deo instituto,
qualis est dolor & propositum efficax. Hinc
peccator qui elicit actum charitatis perfectæ,
tenetur adhuc Contritionem formalem elice-
re; & omisso Contritionis præceptæ est spe-
ciale peccatum contra virtutem pœnitentiæ.

Q. 4. Quando nam præceptum Contritionis
obligat?

Resp. Tenemur jure divino & naturali ad
non differendam, saltem notabiliter, Contri-
tionem sufficientem ad justificationem post
mortale admissum, ita ut notabilis eius dilatio
sit novum peccatum mortale. Prob. 1. Ex Ec-
cli. 5. Non tardes converti ad Dominum, & ne
differas de die in diem; subito enim veniet ira illius,
& in tempore vindictæ disperdet te. 2. Ex Patri-
bus, qui passim longam pœnitentiæ dilatio-
nem graviter increpant. 3. Notabilis dilatio
contritionis, quæ à Deo statuta est ad satisfa-
ciendam eius offensæ, eiusque amicitiam re-
cupiendam est graviter iniuriosa Deo: nam est
violatio iuris divini exigentis reparationem
iniuriæ Deo illatæ sine notabili mora. Idem
quippe ius obligans ad compensationem in-
iuriæ, simul obligat ad illam non differendam
saltem notabiliter, ut patet in iniuriis humanis.

X 4

Præ-

Præterea tempore notabili non curare de reconciliatione cum Deo ineunda, & permanere voluntariè in inimicitia Dei, dum ab eo sollicitaris ad redeundum in gratiam, est secundum æstimationem prudentum virtualiter amicitiam divinam contemnere. 4. Gravis est inordinatio voluntariè notabili tempore se iungi, & habitualiter averti à fine ultimo, ut rem magis ex morali quodam iudicio, quam ex subtili disquisitione expendenti facile patebit. 5. Per talem dilationem peccator exponit se periculo labendi in novum peccatum: nam ex communi Patrum & Doctorum doctrina, homo non potest diu in peccato mortali versari, quin iterum in novum mortale incidat. *Peccatum quod pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit.* ait S. Greg. 1. 25. Mor. c. 9. Hinc illud Eccli. 3. *Peccator adjiciet ad peccandum.* Et verò (ut ait Delugo) hæc est voluntatis natura, ut quisque operetur iuxta id quod amat & intendit, nec diu eligere possit media difficilia ad finem alium, quem minus amat. Quare notabilis dilatio Contritionis est peccatum mortale contra virtutem pœnitentiæ, & contra charitatem verantem contemptum quemlibet divinæ amicitiae. Quænam autem dilatio hæc notabilis censeatur, ut sufficiat ad mortale, ex morali iudicio æstimandum est, opportunitate, periculis, tentationibus, & aliis circumstantiis spectatis.

Cœterum secundum omnes Contritionis præ-

præceptum obligat per se in quovis probabili periculo mortis; quia cum post mortem observari nequeat, homo se committeret periculo illud non observandi. Per accidens vero obligat quoties quis Sacramentum aliquod vult ministrare, vel suscipere; quia ex virtute Religionis tenetur sancta sanctè tractare, & proinde sibi comparare statum gratiæ. Item quando necessaria iudicatur ad superandam tentationem, vel avertendam calamitatem publicam.

Resp. II. Quisque tenetur lege naturali divinâ elicere Contritionem perfectam in articulo mortis. Ita communius; quia recta ratio dictat in negotio salutis æternæ, eo tempore quo exacto defectus sit irreparabilis, adhibendam esse viam tutiorem, & omnem securitatem moraliter possibilem, qualis est omni adulto contritio perfecta: nam nemo cerò scit se immunem esse ab omni mortali, nec se liberandum esse per Contritionem imperfectam cum Sacramento; quia potest tibi deesse Baptismus, sine quo nemo est capax alterius Sacramenti; posset Confessarius non esse ritè ordinatus, caruisse intentione necessariâ, &c. Nec satis est elicere amorem Dei perfectum, dum occurrunt animo peccata; nam tunc ex præcepto elici debet Contritio formalis, ut dixi.

X s

Q. s.

Q. 5. *An ad remissionem venialium, etiam in iusto, requiritur aliqua pœnitentia seu displicentia, ac retractatio vel formalis, vel saltem virtualis?*

Resp. Aff. Ita commun. cum S. Thom. 3. p. q. 87. a. 1. Prob. 1. ex Script. quæ asserit indistinctè & generaliter Contritionem esse necessariam ad remissionem peccatorum. 2. Ex S. Aug. Epist. 48. *Nec quemquam putes à quocumque seu magno seu parvo peccato ad correctionem sine Pœnitentiâ posse transire.* & Serm. 1. in Psal. 58. *Iniquitas omnis parva magna fit, puniatur necesse est, aut ab ipso homine pœnitente, aut à Deo vindicante: nam & quem pœnitet, punit seipsum ... Non potest impunitum relinqui peccatum.* 3. Sapientiæ & iustitiæ divinæ planè convenit, ut omnis Dei offensa propriâ voluntate admissâ sine retractatione ac displicentiâ saltem virtuali non remittatur. Ergo rectè creditur Deus, qui connaturalem rerum exigentiam ac convenientiam semper servat, statuisse ut peccata etiam venialia non condonarentur sine aliqua eorum pœnitentia saltem virtuali: quæ consistit in actu supernaturali virtutis alicujus, vi cuius displiceret illud peccatum si memoriâ occurreret.

Q. 6. *Quenam Contritio requiritur & sufficit ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ?*

Resp. I. Ad valorem & effectum Sacramenti requiritur contritio formalis, interna, superna.

pernaturalis, universalis respectu mortalium, efficax & appretiativè summa. Itaque debet esse. 1. Formalis, qualis generatim descripta est, nempe quæ sit animi dolor ac detestatio formalis de peccatis commissis cum proposito non peccandi de cætero, ex Trid. sess. 14. cap. 4. nam Contritio est pars necessaria Sacramenti, ex can. 4. Item saltem in praxi requiritur, præter dolorem, etiam propositum formale & expressum; nam non est certum sufficere virtuale: imò Florentinum explicando Contritionem requisitam, expressè commemorat dolorem & propositum, & illa tanquam duo requirit. Et à Tridentino Contritio definitur, *Animi dolor ac detestatio de peccato commissò, cum proposito non peccandi de cætero.* At definitur per partes essentielles, alioqui dolor & detestatio non essent etiam partes essentielles: nam Concilium tam requirit simpliciter propositum, & particula *cum* significat conjunctionem, &c. Hinc non sufficit perfecta dilectio, quia non est Contritio formalis, sed solum virtualis.

2. Interna, ex Joel. 2. *Scindite corda vestra,* nam est animi dolor.

3. Supernaturalis, hoc est facta motivo supernaturali per auxilium gratiæ. Ex Trid. sess. 6. can. 3. *Siquis dixerit sine præveniente Spiritûs Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur*

tur, anathema sit. Et verò dispositio debet esse proportio nata formæ, & ejusdem ordinis cum illa: forma autem, nempe gratia sanctificans, est supernaturalis: ergo contritio, quæ est dispositio ad illam, debet quoque esse supernaturalis.

4. Universalis, ita ut dolor se extendat ad omnia mortalia admissa, & ad sit propositum omnia omnino mortalia, in posterum vitandi, propter motivum omnibus etiam obliis commune, ex Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, vitâ vivet: nam unum mortale non potest remitti sine omnibus aliis, cum per quodlibet avertamur à Deo, & nullum remittatur sine infusione gratiæ sanctificantis, quæ est impossibilis cum omni mortali: ergo ut Contritio valeat ad remissionem mortaliū, debet valere ad remissionem omnium. Non potest autem valere ad remissionem omnium mortaliū, nisi virtualiter saltem & implicite ad omnia se extendat, per rationem omnibus communem, ut patet. Hinc Conc. Gener. Later. 2. c. 22. ait: Falsam pœnitentiam esse constat, cum spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est, (qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus) scilicet quantum ad vitam eternam: sicut enim si peccatis es-*

set omnibus involutus, ita si in uno tantum maneat, eterna vitæ janua non intrabit, &c.

5. Efficax & absoluta, ita ut excludat omnem affectum ad quodvis mortale, ex Trid. c. 4. & contineat propositum firmum servandi omnia mandata, & adhibendi omnia media ad fugam peccati, & mandatorum observationem necessaria, cujusmodi sunt destructio causarum peccati, fuga occasionis proximæ, cupiditatum ac sensuum mortificatio, oratio crebra, &c. nam Trident. sess. 14. c. 4. requirit propositum non peccandi de cætero, hoc est, nunquam peccandi, ideoque semper servandi omnia mandata saltem graviter obligantia. Præterea vera pœnitentia seu contritio est vera conversio cordis ad Deum: quæ non potest esse sine odio efficaci peccati, & amore efficaci iustitiæ, ex Trid. sess. 14. cap. 4. *Declarat S. Synodus hanc Contritionem* (necessariam quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum) *non solum cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud Ezech. 18. projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis; & facite vobis cor novum & spiritum novum.*

Ad efficaciam Contritionis pertinet etiam voluntas faciendi quidquid Deus requirit ad destructionem peccati, nempe confitendi, satisfaciendi, &c.

6. Appretiativè summa, ita ut homo oderit ac de-

ac detestetur peccatum supra omnia alia mala, sitque paratus omni bono carere, & quodvis malum pati, potiusquam peccare mortaliter, & Dei amicitiam rebus omnibus praeferat. Nam Contritio necessaria ad justificationem est conversio ad Deum ex toto corde, totalitate appretiationis juxta illud Joël. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* & Deut. 4. *Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quaesieris, & totâ tribulatione animæ.* Enimverò sicut Deus est summum bonum, ideoque supra omnia diligendus: ita peccatum, quod est Dei offensa, & ejus amicitia ac possessione privat hominem, est summum malum, ideoque summè detestandum ac vitandum.

7. Ut sit cum spe veniæ conjuncta vide Trid. Porro Contritio debet esse talis reipsâ, & non solum opinione: nam ex Trid. sess. 14. c. 3. & can. 4. est pars Sacramenti Pœnitentiæ. At pars Sacramenti realis & veri, debet esse vera & realis, & non tantum existimata; nostra enim existimatio nihil ponit in re: cum ergo res esse nequeat sine omnibus suis partibus essentialibus veris, nec etiam Pœnitentiæ Sacramentum potest esse sine aliqua Contritione vera, qualis à Deo requiritur.

Resp. II. Ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam requiritur insuper, ut talis Contritio includat aliquem Dei amorem; non tamen qui extra Sacramentum justificet.

Prob.

Prob. 1. ex Trid sess. 6. c. 6. ubi agens de dispositionibus ad justificationem in Baptismo requisitis sic ait: *Illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Quantò magis talis amor requiritur in Sacramento Pœnitentiæ, quæ ex Trid. est laboriosus Baptismus. 2. Auctoritate Cleri Gallicani an. 1700. ita docentis: *Et quidem de dilectione Dei, sicut ad Sacramentum Baptismi in Adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ quæ est laboriosus Baptismus, requisita, ne necessariam Doctrinam omittamus, hæc duo imprimis ex S. Synodo Tridentina, monenda & docenda esse duximus.* Primum, ne quis putet in utroque Sacramento requiri ut præviam Contritionem eam, quæ sit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, antequam actu suscipiatur, hominem Deo reconciliet. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter Fidei & Spei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem. Neque verò satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ, ac servandi mandata divina propositum, si pœnitens primi & maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat; nec sit saltem animo ita preparato, ut ad illud exequendum, divinâ opitulante gratiâ, se se excitet ac provocet. 3. Quia ex Script. Patribus, & Conc. Trid ad justificationem

nem omnem Adulti requiritur vera conversio ad Deum: at conversio vera ad Deum includit aliquem Dei amorem. Et verò homo non potest ab inordinato amore creaturæ; in quâ suum finem ultimum ponebat, converti ad Deum, nisi in Deo suum finem ultimum constituat, illumque magis quam omnes creaturas amet; ideòque suprâ omniâ amet, saltem ut suum summum bonum. 4. Dispositio ad reconciliationem in Sacramento requisita, debet esse medium huic obtinendæ accommodatum, quod non præsupponat necessariò effectum Sacramenti. At talis est Attritio cum aliquo Dei amore apprehensivè summo, qui non sit charitas perfecta, cum hæc sola reconciliet extra Sacramentum. 5. Ubi agitur de valore Sacramenti non licet sequi opinionem probabilem tantum, relictâ tutiore: at sententia asserens necessitatem amoris Dei non per se justificativi est saltem tutior, ut patet; & negans non est certa, ut constat tum ex dictis; tum quia Alex. VII. æquè vetuit utramque censurâ notari, impugnaturque à multis. Ergò in praxi non licet opinionem negantem sequi.

Resp. III. Contritio necessariò debet elici ante absolutionem: alicui absolutio, quæ est forma, non applicaretur materiæ essentiali, quæ sunt Contritio & Confessio, & sic Sacramentum nullum esset, & absolutio inanis; nam sine pœnitentiâ non remittuntur peccata.

Imò

Imò monendi sunt Poenitentes, ut Contritionem Confessionis semper præmittant: tum quia alioqui periculum esset, ne ante absolutionem non eliceretur: tum quia secundum aliquos Confessio manare debet ex contritione, ut sit accusatio dolorosa, aliàs futura mera peccatorum historica narratio, & ut reddat Contritionem sensibilem. Unde monent poenitentem qui sine Contritione Confessus fuisset, debere post Contritionem elicitam dicere, ego me accuso de peccatis declaratis, vel confessario quærenti an non se iterum accuset de peccatis illis, respondere, ita. nam ubi agitur de Sacramentorum valore tenemur sequi partem tutiorem, quamvis esset minus probabilis. Ob hanc rationem in praxi elici debet contritio ex intentione Confessionis, vel absolutionis; & qui nihil cogitans de Confessione Contritionem elicit, debet aliam denuò elicere; quia hoc est tutius, & probabile est id requiri, ut aliqui docent: tum quia pars debet referri ad partem, & illi moraliter uniri, ut totum cum illa constituat: tum quia Contritio sine relatione ad Sacramentum non esset actio Sacramentalis. Et quamvis fortè contrarium, quod docet Delugo, esset probabilius, tamen non est omnino certum.

Not. In praxi requiritur nova Contritio, quoties datur nova absolutio: quia oppositum non est omnino certum, & nova forma exigit novam materiam proximam. Quare

Tom. III.

X

si quis

si quis statim post absolutionem recordans mortale, illud addat, debet ante novam absolutionem renovare Contritionem.

Resp. IV. Attritio concepta ex metu gehennæ includens amorem Dei appetitativè summum, etsi non perfectum, cum spe veniæ, sufficit absolutè ad justificationem in Sacramento impetrandam, si habeat alias conditiones suprà requisitas.

Prob. Quia non requiritur Contritio charitate perfecta, quæ semper justificat extra Sacramentum: nam si requireretur, Sacramentum Pœnitentiæ in re susceptum nunquam peccatores reconciliaret; imò nec reconciliare posset, sed semper reconciliatos exigeret; cum contritio perfecta semper reconciliet. At absurdum est, quòd Sacramentum in re *pro fidelibus Deo reconciliandis à Christo institutum*, qualis est Pœnitentia, ex Trid. sess. 14. can. 1. nunquam reconciliare possit, sed semper exigit & supponat jam reconciliatos: nam absurdum est instituere medium ad aliquem finem obtinendum, quod semper necessariò præsupponat jam consecutionem finis. Deinde Sacramentum pœnitentiæ non esset Sacramentum nisi vivorum.

Cæterùm quoad proxim pœnitentes semper adducendi sunt ad eliciendam contritionem perfectam: tum quia est Actus Deo gratior & pœnitenti utilior, & qui supplebit defectus qui possent esse ex parte Ministri, vel sui,

fui, ut si non effet verè Baptizatus: tum quia Actus Charitatis sapissime in vita ex præcepto eliciendus est.

Q. 7. An est mortale confiteri solâ venialia sine Contritione formali & efficaci saltem de aliquo?

Resp. Aff. Ita commun. Quia tunc redditur forma nulla, & Sacramentum nullum ac sine effectu, defectu materiæ essentialis. Contritio enim vera & efficax est pars materialis & essentialis Sacramenti. Est autem grave sacrilegium reddere voluntariè Sacramentum nullum & sine effectu; & gravis irreverentia facere, ut verba Christi ab eo instituta & ejus nomine debitè prolata, qualia sunt verba formæ, applicentur frustra & quasi irrisionè. Non est tamen mortale non habere Contritionem de omnibus venialibus, quæ in Confessione dicuntur, modo habeatur de aliquo: quia id non est necesse ad valorem & affectum Sacramenti, cum unum veniale possit remitti sine alio, & gratia sanctificans possit subsistere cum venialibus. Nec tunc gravis irreverentia infertur Sacramento, cum aliunde ponatur materia valida; quamvis sit aliqua irreverentia & mendacium confiteri aliquod veniale, de quo non doleas; nam, ut ait Suárez, confitens peccatum, hoc ipso exercitè dicit se dolere de eo, & velle ab eo absolvi.

ARTICULUS II.

De Confessione.

NOTA. Confessio Sacramentalis est propriorum peccatorum accusatio, facta Sacerdoti legitimo Judici, ad eorum remissionem virtute Clavium Ecclesiæ obtinendam. Ejus dotes 16. recensentur his versibus.

*Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, lubens, ve-
recunda,
Integra, secreta, & lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.*

Q. I. *An jure divino præcepta est Confessio Sacramentalis omnium & singulorum mortalium post Baptismum commissorum?*

Resp. Aff. Fide constat 1. Ex Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quibus verbis Christus confert Apostolis, & eorum in Sacerdotio Successoribus judiciariam potestatem remittendi peccata, & illa retinendi, exercendam rectè & prudenter: at hæc potestas non potest rectè & prudenter exerceri, nisi auditâ prius causâ per Confessionem nec possent peccata retineri absolutè, si fideles non tenerentur comparere in eorum judicio. Unde præceptum divinum Confessionis in-

clu-

eluditur in ipsa Sacramenti institutione. 2. Ex perpetua traditione. 3. Ex Trid. sess. 14. c. 5. *Universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere, &c.* Imò Confessio illa est necessaria necessitate medi in re vel in voto, quatenus est pars Sacramenti sic necessarii. Porro omnia mortalia debent declarari eidem Sacerdoti, & in ordine ad eandem absolutionem, ut constat ex traditione & Ecclesiæ praxi, quæ nunc cernitur, & cujus initium cum ignoretur, ab ipsius Christi præcepto repetendum est. Et verò cum una & eadem sententia judiciaria Sacerdotis, cui Christus peccata subjecit, feratur in omnia, requirit, quantum fieri potest, cognitionem omnium,

Q. 2. Quando nam hoc præceptum obligat?

Resp. Obligat per se 1. In quo vis mortis periculo, ut gravi morbo, difficili partu, navigatione periculosa, instante conflictu, &c. Conc. Mediol. 5. sub S. Carolo. Nam alioqui homo se committeret periculo nunquam servandi tale præceptum. Deinde in mortis periculo adhiberi debent media omnia ad salutem necessaria, qualis est Confessio post lapsum in mortalem culpam. 2. Etiam sæpè per vitam extra mortis periculum: tum quia peccatur per se & independentè à mortis periculo tenetur ad poenitentiam secundum leges

Y 3

à Deo

à Deo institutas : tum quia Sacramentum pœnitentiæ à Deo institutum est non solum ad remittendum peccata comissa, sed etiam ad præcavenda & impedienda futura. Ergo Christus voluit, ut peccatores illud sapius in vitâ reciperent. Præterea qui præcipit aliquid nec determinat tempus, vult illud non differri nimis diu, nec expectari tempus extremum.

Obligat verò per accidens seu ratione alterius præcepti. 1. Quoties Eucharistia sumenda est. 2. Quando est medium necessarium moraliter ad superandam tentationem aliquam, vel ad vitanda nova peccata.

Sed an obligat statim post mortale admissum, datâ videlicet primâ opportunitate?

Resp. Plurimi negant, quia Ecclesia, quæ determinavit præceptum divinum confitendi, obligat tantum ad Confessionem annuam : & alias obligando tantum ad semel per annum confitendum, dedisset occasionem transgrediendi præceptum divinum. Quare volunt posse expectari tempus Communionis Paschalis. *Differre Confessionem usque ad hoc tempus (Paschæ) per se loquendo licitum est : sed per accidens potest fieri illicitum, puta si immineat aliquis articulus, in quo Confessio requiratur.* ait S. Thom. quodlib. 1. a. 11. & Sylvius id confirmat, quia, inquit, Cathecumeni non tenentur ad statim suscipiendum Baptismum. Imò Ecclesia olim vetuit, ne unquam Adulti
extra

extra calum necessitatis urgentis Baptizarentur, nisi in Vigiliâ Paschæ vel Pentecostes. Alii cum S. Bonav. in 4. dist. 17. q. 2. a. 2. docent hoc præceptum obligare, quando opportunè potest impleri moraliter loquendo, & major opportunitas temporis: loci, & Sacerdotis ad confitendum expectari prudenter non potest: quia præcepta affirmativa quæ per se sæpè obligant in vitâ, obligant saltem pro temporibus ex prudenti Judicio determinandis. At obligatio præcepti confitendi determinatur prudenter ad tempus, quo opportunè impleri potest, & major opportunitas expectari nequit. 2. Poenitentia Sacramentum est remedium ad peccata tollenda & præcavenda à Christo institutum, ac præceptum. Prudentia autem dictat remedia, quæ aliquando necessaria sunt, adhibenda esse tum, cum adhiberi opportunius nequeunt. Dicunt autem Ecclesiam non intendisse determinare adæquatè omne tempus, quo præceptum divinum obligat per se, nec dare licentiam differendi, sed solum prohibere negligentiam & dilationem ultra annum, & ideo addidisse in suo præcepto *saltem* semel in anno: sicut etiam cum prohibet, ne quis ultra annum in excommunicatione maneat, non dat licentiam in illâ toto anno permanendi.

Q. 3. *An ex præcepto divino tenemur confiteri mortalium numerum, species, & circumstantias?*

Nota. Circumstantia moralis est affectio, seu conditio Actûs humani, ad ejus bonitatem vel malitiam conducens. Circumstantiæ septem recensentur hoc versu:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Aliæ mutant speciem, hoc est, dant actui novam speciem peccati: ut si percutiatur Clericus, circumstantia personæ addit injustitiæ peccato malitiam sacrilegii, ob oppositionem cum religione: Huc etiam pertinent circumstantiæ, quæ efficiunt peccatum mortale, quod alioqui fieret veniale, ut circumstantia Patris in contumeliâ, quæ in alium illata censeretur levis culpa: nam mortale est specie morali diversum à veniali. Aliæ verò non mutant speciem, sed peccatum intra eandem speciem notabiliter aggravant, vel minuunt, ut major vel minor quantitas mortalis, duratio, intentio, &c. Aliæ demum multiplicant peccatum intra eandem speciem, ut numerus personarum, quas læseris, &c.

Porro circumstantia mutat speciem, cum propter illam actus habet disconvenientiam cum natura rationali & lege divina notabiliter diversam, vel oppositionem cum diversis specie præceptis aut virtutibus, vel modum opposi-

positionis cum eadem virtute notabiliter diversum.

Resp. I. Poenitens jure divino tenetur confiteri distinctè omnia & singula mortalia, quoad numerum, species, & circumstantias peccati speciem mutant; prout sunt in conscientia. Fide constat ex Trid. sess. can. 7. *Siquis dixerit in Sacramento Poenitentiae ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, & circumstantias, quae peccati speciem mutant... Anathema sit.*

Dixi, species. Nam ex loco cit. omnia & singula mortalia exprimi debent. Tò omnia indicat species. Et tò singula numerum. Item circumstantiae speciem mutant declarandae sunt: ergo à fortiori ipsae species, propter quas illae declarari debent. Ratio est, quia peccatum aperiendum est ob malitiam: ergo distinctae speciei malitiae, etiam distinctè declarari debent.

Nota. Qui non potest determinare praecise numerum suorum peccatorum, tenetur exprimere eorum numerum cum aliqua latitudine verisimiliore, dicendo, v. g. commisi hoc peccatum decies, plus, minus. Quòd si propter lapsum multitudinem nequidem possit sic numerum exprimere, interrogandus est ex quo tempore talem consuetudinem habuerit, & quoties circiter per diem vel hebdomadam,

Y s

vel

vel mensem, consueverit talem culpam admittere, ut sic, quantum fieri potest, numerus peccatorum Confessario innotescat: an non etiam aliquo tempore frequentius, alio rarius illam commiserit. Qui verò aliquandiu in aliqua mala voluntate, v. g. hominem occidendi remansit, tenetur exprimere quantum moraliter fieri potest, numerum actuum intra illud tempus iteratorum: nec satisfacit dicendo habitualiter perseveravi per mensem in voluntate occidendi, fornicandi. Quare Confessor ab eo quærere debet, an & quoties singulis diebus, hebdomadis, malam illam voluntatem iterarit, & quæsierit modum illam exequendi.

Resp. II. Numerus personarum quæ sunt objectum peccati, & quantitas materiæ debent in Confessione exprimi: quia sunt aliquid se tenens ex parte objecti peccati, & ad illud pertinens, & constituens actum in suo esse individuali; ideoque aperiri debet, ut cognoscatur substantia actûs individua; nec peccatum potest sufficienter exprimi, non expresso toto objecto. Imò numerus personarum multiplicat numerum peccatorum. Hinc declarandus est numerus personarum, quas uno actu oderis, uno actu læseris, aut occideris, vel quibus uno facto aut dicto scandalum præbueris, vel de quibus aut coram quibus uno sermone detraxeris, &c.

Resp. III. Pœnitens tenetur etiam declarare circum-

circumstantias, quæ intra eandem speciem aggravant notabiliter peccatum, seu malitiam mortalem illi addunt. Suarez, Sanchez, & alii communius. Prob. 1. ex c. *Consideret* de pœnit. dist. 1. & ex Catechismo Romano, & ex S. Caroli in Instruct. Confess. 2. Ex praxi Ecclesiæ, quæ aliquando reservat peccata propter circumstantiam aggravantem, ut constet ex multis Pœnitentialibus, & Ritualibus tum antiquis, tum recentioribus. Non reservantur autem, nisi ea, quæ sunt de necessitate Confessionis. 3. Quia rationes, quas affert Trid. sess. 14. c. 5. pro obligatione confitendi circumstantias speciem mutantem, nimirum. *quod sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integre exponantur, nec iudicibus innotescat; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere:* valent etiam pro circumstantiis aggravantibus: Unde Trid. implicite & virtualiter docet illas aperiri debere: nam sine his neque peccatum integre exponitur, nec innotescit Sacerdoti, cum supprimatur malitia mortalis, quam illæ addunt, & per quam peccatum fit virtualiter ac æquivalenter duplex numero vel triplex. Neque etiam Sacerdos potest sine illis rectè censere de peccatorum gravitate, nec pœnam proportionatam imponere, cum non cognoscat gravitatem malitiæ mortalem, quam peccatum habet ex circumstantiâ, ob quam est multo ma-

tò ma-

tò majori pœnâ dignum; & quæ notabiliter variat iudicium Confessor s. Igitur rectitudo & æquitas iudicii illius a Christo requisita, circumstantiæ aggravantis Confessionem exigunt.

Dices. Si hoc ita esset, Trident. id definisset expressè. *R. N.* Quia Conc. voluit solum damnare expressè errores Hæreticorum, contra quos ejus doctrina est accurata. Sed in illorum damnatione multa docuit, ex quibus colligitur quid sit sentiendum, circa quæstiones inter Catholicos controversas, licet eas expressè definire noluerit.

Not. Pœnitens debet etiam declarare circumstantias necessarias ad cognoscendum suum statum, suam dispositionem & necessitatem spiritualem, ut si sit implicatus consuetudine peccandi, vel in occasione peccati versetur: nam hæc cognitio necessaria est Confessorio Medico ejus spirituali, ut remedia apta suggerat.

Resp. IV. Pœnitens tenetur etiam declarare circumstantias notabiliter minuentes gravitatem peccati, sive efficiant, ne peccatum sit mortale, sive ne mortale habeat novam malitiam mortalem: quia alioqui Confessor deciperetur in re gravi, & non posset rectè judicare de gravitate peccati, & pœnæ imponendæ.

Not. Peccata debent sic aperiri, ut Confessor ea intelligat: nam ex Trid. Deus iubet
pec-

peccata declarari eo modo, quo Sacerdos possit de iis rectè judicare, & satisfactionem convenientem, ac remedia opportuna præscribere. Et sic præcipitur Confessio, quæ à Sacerdote distinctè intelligatur: aliàs inanis esset. Quare si intelligas Confessorem ob distractionem, vel surditatem, vel quamlibet aliam causam, non percepisse aliqua peccata prout illa nōsti, teneris illa repetere. Quod si nescias quanam sint illa, debes Confessionem totam repetere, cum de singulis prudenter possis dubitare?

Q. 4. An actus externus exprimi debet?

Resp. Aff. Prob. 1. ex communi sensu Doctorum, & praxi fidelium. 2. Actus externus facit moraliter cum actū interno unum actum completum, & unum peccatum totale, & re ipsā prohibetur per legem. Christus autem voluit explicari totum peccatum completum in genere moris. 3. Sine Confessione actūs externi, non satis declaratur actūs interni efficacia, intentio, extensio, duratio, nec proinde tota ejus gravitas innotescit. 4. Nisi declaratur actus externus, Sacerdos non potest, ut par est, fungi officio suo: nam non satis cognosceret statum pœnitentis, quæ remedia danda, quæ satisfactiones vel obligationes imponendæ essent: nam actus externus obnoxius est censuris, irregularitati, & variis obligationibus, quibus immunis est actus merè inter-

internus. 5. Actus externus scandalum parit, non internus. 6. Alex. VII. damnavit hanc propos. *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.*

Q. 5. An exprimi debet effectus malus, qui ex actu externo secutus est?

Resp. Aff. Quia talis effectus sequitur ex actu externo liberè posito, & meritò imputatur ad culpam ei, qui causam liberè posuit, & in quâ fuit prævisus, vel prævideri potuit. Deinde pertinet quodammodo ad objectum peccati, estque liber & malus à libertate & malitiâ voluntatis, à qua procedit. Adde quod ejus declaratio sæpè necessaria est, ut Confessor cognoscat statum pœnitentis, & an contraxerit aliquam Censuram, vel irregularitatem, vel obligationem restituendi, &c. Hinc qui propinavit alteri venenum, ex quo mors secuta est, tenetur declarare, mortem inde secutam esse.

Q. 6. An pœnitens aliquando tenetur detegere in Confessione Complicem?

Not. Constat id non licere, si pœnitens possit aliter peccatum suum sufficienter exprimere; vel sine gravi incommodo possit adire Confessarium, cui complex sit ignotus; vel peccatum aliàs sit rite Confessus, & tunc faciat
Con-

Confessionem generalem: quia in his casibus sine iustâ causa proximum infamaret, quod nunquam licet. Quare Confessor tenetur prohibere poenitentem, quem animadverit ad id paratum esse, & arguere, cum revelat peccatum alterius sine iustâ causâ. Item poenitens debet per aliquod tempus, si commodè potest, differre Confessionem, ut habeat alium Confessarium, cui complex sit ignotus, nisi urgeat præceptum confitendi, vel communicandi. Non tamen tenetur differre per longum tempus, præsertim si sit in peccato mortali, vel si omissio cum aliqua nota foret, vel interruptio Communionis ei gravis esset, quæ dilatio ex prudenti iudicio definienda est.

Resp. Poenitens tenetur manifestare Complicem, seu socium criminis, dum aliter non potest peccati proprii speciem, vel gravitatem mortalem aperire, nec potest differre commodè Confessionem, nec adire Confessarium cui complex ignotus sit. Ita S. Bernard. de forma honestæ vitæ, S. Thom. Bonav. & Antonin. Suarez, Vasquez & alii. Quia 1. ex Trid sess. 14. c. 5. Christus integram peccatorum Confessionem secundum suas species, & totam suam gravitatem mortalem universaliter præcepit. Ergo ad eam tenetur poenitens, non obstante infamiâ sive propriâ, sive alterius, quæ per se apud eundem Confessorem sequitur ex Confessione necessaria: nam qui vult aliquid, illud vult etiam non obstante incommodo,

modo, quod per se ex eo sequitur, vel ei conjunctum est. Et verò pœnitens ad integritatem illam tenetur cum propria infamia; ergo & cum infamia alterius; cum ejus peccati declaratio necessaria est ad integrè proprium confitendum: nam ex natura rei plus requiritur ad obligandum aliquem, ut seipsum infamet, quam ad obligandum ut alterius crimen aperiat; aliquando enim possum patefacere crimen alienum, ad vitandum aliquod malum meum temporale injustum, licet ideo non obliget ad crimen meum detegendum. 2. Ratio propter quam ex Trid. cit. Christus præcepit integram peccatorum Confessionem, scilicet ut Sacerdos possit prudenter judicare, punire, curare, &c. non minùs probat integritatem Confessionis fieri debere cum notitia Complicis ad hos fines necessaria, quam cum propria infamia Pœnitentis. Præterea inter Christianos Complex suo facto tacitè renuntiat juri, quod habet ad servandam famam, sciens necessitatem confitendi peccata.

Hinc pœnitens, qui cum unica sorore sua nota Confessario commisit incestum, tenetur confiteri incestum in tali gradu. In eadem hypothesi pœnitens tenetur detegere personam, quæ fuit objectum peccati licet inculpabiliter, ex quo tamen in illam redundat aliqua infamia apud Confessarium, ut si quis sorori quamvis omnino inviræ & reluctanti stuprum intulisset. Nam hæc eadem ratio valet, præceptum enim

inte-

integritatis Confessionis obligat Pœnitentem ad detegendum defectum aliquem occultum proprium infamem, licet inculpabilem, si id necessarium sit ad exprimendum sufficienter suum peccatum, ut si occultè illegitimus sit, & sine dispensatione susceperit Ordines.

Observ. Licet etiam patefacere Complicem, quando hoc necesse est, ut media idonea suggerantur Pœnitenti, quibus à proxima occasione peccati liberetur, vel ut Pœnitens doceatur, qua ratione satisfacere possit obligationi Justitiæ, aut caritatis, quâ tenetur avertere grave malum imminens communitati, vel complici, vel alicui tertio. Quia tunc subest rationabilis causa detegendi; & quia alteri aperire peccatum occultum proximi extra Confessionem notum, non est malum, nisi dum fit sine justa ac rationabili causa, vel ex intentione illum infamandi.

Q. 7. An peccata dubia debent aperiri in Confessione?

Resp. Aff. Si dubium sit cum fundamento, siue dubites an mortaliter peccaveris, siue an confessus fueris peccatum, quod certò scis esse mortale. Ita Suarez, Sanchez, De Lugo, Valent. &c. Et videtur communis sent. Prob. 1. Ex sensu & praxi fidelium, cujus initium dignosci nequit: quare ab ipsis Apostolis à Christo vel Spiritu S. edoctis manavit. 2. Ex ipsa naturâ Sacramenti per modum Tribunalis

Tom. III.

Z

insti-

instituti, in quo cùm Christus constituerit Sacerdotes tanquam Vicarios Dei pro remissione peccatorum obtinenda, voluit, ut ea omnia peccata ad eos deferrentur, pro quibus præcepta erat Contritio perfecta, qualia sunt non solum mortalia certa, sed etiam dubia. 3. Non confitendo illa, exponit se periculo non confitendi omnia mortalia, contra præceptum divinum. 4. Possessio stat pro lege confitendi, à qua Trid. sola venialia excipit. 5. Ex Trid. peccata, quæ sunt in conscientia debent declarari: at dubia, ut dubia sunt in conscientia, & remitti debent saltem ut dubia, & proinde cognosci ut talia. Porro lex Confessionis non est odiosa, sed favorabilis, cùm sit à Christo instituta ad salutem animarum, & ad peccata commissa delenda, ac futura præcavenda.

Observ. 1. Peccata dubia declaranda sunt ut dubia, sicut certa ut certa. 2. Qui mortale ut dubium confessus est, si postea certò norit illud à se commissum esse tenetur iterum illud confiteri ut certum; quia ex institutione Christi Pœnitens tenetur omnia mortalia confiteri prout sunt in ejus conscientia, & eo modo, quo Sacerdos rectè censere possit de eorum gravitate, & pœna convenienti imponenda. Econtra qui peccatum ut dubium Confessus est, quod postea cognoscit se non commisisse, non tenetur in sequenti Confessione id aperire; quia carentia peccati non est materia Confessionis. 3. Qui non habet pec-

peccata nisi dubia, tenetur confiteri peccatum aliquod certum, saltem veniale, licet antea remissum, ne exponatur Sacramentum periculo nullitatis.

Q. 8. An peccata mortalia ex oblivione, vel ob justam aliam causam omissa, debent declarari in sequenti Confessione?

Resp. Aff. Quia 1. ita generalis fidelium persuasio, & praxis. 2. Ex Trid. sess. 14. can. 7. necessarium est jure divino confiteri omnia & singula mortalia post Baptismum commissa, quorum memoria habeatur. 3. Ex S. Thom. in 4. dist. 21. q. 2. a. 2. ad 1. quodlibet mortale debet subijci sententiæ Sacerdotis, ut pro eo imponat satisfactionem convenientem. 4. Alex. VII. damnavit hanc propos. Peccata in Confessione omissa seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

Item qui tantum confuse & genericè mortalia peccata Confessus est, eò quod distinctum eorum numerum & speciem non recordaretur, tenetur postea in sequenti Confessione, si recordetur, eorum numerum distinctum & speciem confiteri. Quia est præceptum divinum confitendi distinctè omnia & singula mortalia quoad numerum & speciem, quod nondum talis observavit.

Q. 9. An qui aliquam circumstantiam in Confessione aperiendam oblitus est, tenetur postea confiteri iterum peccatum, ad quod illa circumstantia pertinet?

Resp. Aff. Si tota malitia hujus circumstantiæ nequeat exprimi sine declaratione peccati: quia tunc hujus declaratio per se necessaria est ad circumstantiam aperiendam.

Q. 10. Quenam integritas ad valorem & effectum Sacramenti requiritur?

Not. Duplex distinguitur Confessionis integritas, materialis, & formalis. Confessio materialiter integra, est accusatio omnium omnino mortalium commissorum quoad numerum, species, & circumstantias declarandas. Confessio formaliter integra est accusatio eorum duntaxat mortalium, quæ poenitens potest & debet declarare in iis circumstantiis in quibus versatur.

Resp. I. Per se loquendo integritas Confessionis ad valorem Sacramenti requisita exigit, ut quantum moraliter fieri potest, declarantur 1. Omnia peccata mortalia tam occulta & interna, quàm externa & publica, etiam si aliunde essent nota Confessario; neque enim notitia Confessarii sed Confessio Poenitentis est pars Sacramenti. 2. Eorum numerus. 3. Omnes species morales. 4. Omnes circumstantiæ, tum quæ speciem mutant, tum quæ solum addunt malitiam mortalem ejusdem speciei.

speciei. 5. Ipsi actus externi, & effectus mali ac damna inde secuta. 6. Peccatum Complicis, & persona, quæ fuit objectum peccati, dum aliter proprium peccatum sufficienter exponi nequit. 7. Omnia mortalia dubia. Prob. quia, ut probavi, horum omnium declaratio præcepta est à Christo, qui instituit Sacramentum Pœnitentiæ per modum iudicii reconciliativi & punitivi, in quo videlicet non solum reus absolvatur, sed etiam convenienter puniatur, & contra relapsum præmunia-
tur. Talis autem iudicii rectitudo & æquitas exigit cognitionem adæquatam causæ, quantum moraliter haberi potest.

Hinc qui sine justa causa aliquod mortale, vel circumstantiam necessariam scienter celat, facit Confessionem nullam & sacrilegam; ex Trid. cap. 5. ibi: *Qui scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Quare non solum illud mortale sacrilegium, sed etiam omnia alia mortalia quæ confessus, est tenetur iterum sigillatim confiteri: nam ex præcepto Christi omnia peccata subijci debent validæ absolutioni.

Resp. II. Integritas materialis non requiritur absolutè: quia sæpe est impossibilis cognitio omnium omnino mortalium, etiam post diligens examen. At ex Trid. cap. 5. *impium est Confessionem, quæ præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam conscientiarum appellare.*

Resp. III. Absolutè sufficit integritas formalis:

lis: quia Confessio formaliter tantum integra, est ea in qua ex gravi iusta causa, vel oblivione inculpabili omittuntur aliqua peccata. Attalis Confessio sufficit: nam secundum Doctores omnes variae sunt causae iustae excusantes a Confessione omnium mortalium, quae generatim ad impotentiam physicam & moralem revocantur: quia Christus noluit, ut Sacramentum poenitentiae institutum in gratiam fidelium lapsorum, & ut medium ad justificationem necessarium, foret illis non solum absolute, sed etiam moraliter impossibile, ob damnum aliquod valde grave Confessionis extrinsecum.

Hinc a Confessione integra materialiter excusantur. 1. Qui ex oblivione inculpabili, vel ignorantia invincibili aliquod mortale omittunt. 2. Muti si per gestus, scripturam, vel alia signa nequeant omnia declarare. 3. Qui versantur in periculo moriendi ante absolutionem, nisi mox detur, nunc etiam auditis aliquot absolvendi sunt. 4. Cum in naufragii periculo imminenti, vel instante pugna nequeunt omnes integrè confiteri; tunc sufficit Confessio confusa, quâ omnes simul significant se peccasse, dolere de peccatis, & velle absolvi. Imò tunc poterunt simul absolvi, si necesse sit per hanc formulam, *Ego vos absolvo ab omnibus censuris & peccatis.* Si tamen unusquisque potest saltem aliquod peccatum in particulari confiteri privatim, ad id tenetur.

5. li, quorum idioma non nisi ex parte intelligi potest à Confessario, si nequeant alteri confiteri, sitque necessitas confitendi, vel juxta aliquos urgeat præceptum annuæ Confessionis. 6. Sacerdos, dum peccatum suum confiteri nequit absque fractione sigilli Confessionis. 7. Quicumque confiteri nequit aliquod peccatum sine gravi damno Confessionis extrinseco temporali, vel spirituali, sive proprio, sive etiam alieno: nam lex charitatis obligat ad diligendum proximum sicut nos ipsos, & proinde ad vitandum ejus damnum; ut si prudenter timeas ne Confessarius, qui solus haberi potest, frangat sigillum, vel ex tua Confessione sumat occasionem peccandi, vel graviter nocendi proximo. Sed tunc requiritur justa causa confitendi hîc & nunc tali Confessario, ut præceptum confitendi vel necessitas celebrandi aut communicandi ad vitandum grave scandalum, aut infamiam; alioqui adeundus est alius Confessor, vel differenda Confessio, si commodè differri queat. Item si infirmi vires periclitentur, in accuratiori peccatorum declaratione; vel si integra Confessio laborantis morbo valdè contagioso à longè audiri nequit, nec prope sine periculo proximo mortis Confessoris, tunc audito uno aut altero peccato potest absolvi. At magnus populi concursus, die indulgentiæ vel festivitatis magnæ ut Paschatis, per se præcisè non excusat ab integritate Confessionis: quia tunc

non adest sufficiens necessitas dimidiandæ Confessionis; & maximi inde abusus ac magna incommoda orirentur. Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis, v. g. potest contingere in die alicuius magnæ Festivitatæ, aut indulgentiæ.*

Dixi, Confessioni extrinseco, nam incommodum Confessioni velut intrinsecum, seu natum sequi ex ipsâ Confessione, ut confusio pœnitentis, vel jactura bonæ opinionis apud Confessarium, &c. non excusat: alias nullum esset præceptum Confessionis, nec per se obligaret.

Q. II. *An pœnitens tenetur diligens examen præmittere Confessioni?*

Resp. Aff. Prob. 1. ex Trid. sess. 14. cap. 5. dicente præcipi Confessionem omnium mortalium, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent... & à pœnitentibus exigi, ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientia suæ sinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum mortaliter offendisse meminerit. 2. Qui præcipit actum, simul præcipit etiam media ad illum necessaria. At diligens examen est necessarium ad confitenda omnia peccata. Ea autem diligentia adhiberi debet, quam in rebus gravissimis ponere solemus, ait Catechism. Roman. & quæ moraliter suffi-

ciat

ciat ad cognoscenda peccata commissa, consideratis capacitate, & memoriâ poenitentis, diuturnitate temporis ab ultimâ validâ Confessione transacti, multitudine & qualitate negotiorum, obligationum, occasionum, & consuetudine peccandi, aliisque circumstantiis. Quare non æquale in omnibus requiritur examen, sed in aliis brevius, in aliis longius.

Q. 12. Quandònam iterari debet Confessio?

Resp. Quoties fuit nulla, sive culpabiliter, sive inculpabiliter; sive ex parte poenitentis defectu doloris, vel propositi sufficientis, integritatis formalis, vel ob notabilem negligentiam in excutienda conscientia, nisi Confessor eam suppleverit: sive ex parte Confessarii defectu potestatis aut intentionis requisitæ: quia in his casibus Sacramentum fuit nullum, & sic peccata non fuerunt per illud remissa. Omnia autem peccata mortalia debent subijci potestati clavium & remitti per Sacramentum Poenitentiae, ideoque per Confessionem, & Contritionem debitam & absolutionem validam. Idem dic si dubium sit an Confessio irrita fuerit; nam præcepto certo non satisfacit per dubiam executionem, & in dubio pars tutior eligi debet.

Sed an is qui fecit Confessionem aliquam invalidam, tenetur cum illa omnes subsequentes iterare?

Z. 5,

Resp.

Resp. Tenetur, si eas fecit cum conscientia Confessionis invalidæ, quia reverâ sunt omnes invalidæ, ob defectum essentialem. At si post unam Confessionem invalidam, postea fecit aliàs cum debita dispositione, & bona fide procedens, præcedentis defectûs nullam habens memoriam: non tenetur, inquit Sylvius, has repetere, sed solum illam, vel illas, quas fecit cum conscientia defectûs: quia illæ aliæ fuerunt validæ, cum habuerint omnia necessaria ad bonam Confessionem.

Q. 13. An est mortale mentiri in Confessione?

Resp. I. Mortale sacrilegium est omne mendacium in materia Confessionis necessaria, ut si pœnitens falsò neget se commississe mortale nondum legitimè confessum, vel circumstantiam necessariam: vel si neget aliquid aliud grave, quod interrogatus à Confessario tenetur aperire, qualis est peccandi consuetudo, dispositio præsens, &c. Nam tunc in re gravi ad Sacramentum, vel ejus rectam administrationem pertinente decipit Judicem suum, & Medicum à Christo institutum, ut secundum cognitionem per Confessionem partam, & pœnas peccatis proportionatas imponat, & remedia opportuna præscribat. Idem dic, si contra conscientiam falsò asserat se commississe mortale: quia judicem suum, in re gravi ad iudicium Sacramentale pertinente & necessaria decipit, & per illam additionem

tionem in re gravi ejus judicium pervertit. Secus, si verum putat. Item mortaliter peccat, qui in Confessione generali falsò asserit se jam peccata aliqua mortalia confessum fuisse: quia in re gravi & necessaria decipit Confessarium, qui putat mortalia illa jam declarata & remissa fuisse, nec jam esse materiam necessariam Sacramenti; unde non potest prudenter pœnam convenientem pro illis statuere; nam non eadem pœna pro peccatis mortalibus nondum Sacramentaliter remissis, quæ pro peccatis sic jam remissis imponi debet.

Resp. II. Mendacium in materia non necessaria, hoc est, quam non teneatur sub mortali confiteri, ut sunt peccata venialia, vel mortalia jam legitimè Confessa & remissa, quorum cognitio non est necessaria ad rectè administrandum Sacramentum, est ex communi solum venialis. Quia tunc non decipitur graviter iudex in ordine ad debitum judicium, cum materia non sit necessaria, nec spectet ad substantiam judicii necessarij. Est tamen veniale gravius ob irreverentiam Sacramenti. Esset autem mortale, si aliunde non daretur materia valida Sacramenti, nam tunc irrita redderetur absolutio.

Q. 14. *An peccata Venialia sunt materia sufficiens Confessionis, licet non necessaria?*

Resp. Aff. Ita Trid. sess. 14. cap. 5. *Venialia quamquam rectè & utiliter, citràque omnem præsum-*

sumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Nam Christus dedit Sacerdotibus potestatem remittendi generatim omnia peccata, quæ remitti possunt, Jo. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Porro extra casum necessitatis non sunt confitenda venialia tantum in genere, sed debet aliquod addi in specie, v. g. aliquod mendacium, tum quia est contra praxim fidelium: tum quia accusatio & iudicium per se loquendo fieri debent circa materiam in specie determinatam. Ita Suarez, & alii communius.

Q. 15. An quævis peccata jam remissa per Absolutionem, sunt semper materia sufficiens novæ Confessionis?

Resp. Aff. Communis & certa sententia est, inquit Suarez. Prob. 1. ex extravag. Benedicti. XI. de Privil. ubi ait eadem peccata iteratò confiteri salubre esse. 2. Quia peccata jam remissa possunt esse materia Contritionis & Confessionis, atque possunt adhuc remitti remissione priorem confirmante per novam gratiam; & Christus remittendi potestatem non restrinxit ad unum actum remissionis, propter maiorem utilitatem animarum. 3. Ex piorum ac Doctorum hominum usu Ecclesiæ noto, nec reprehenso: quæ probatio valet, nam hanc adhibet Trident. sup. citat. ad

ad probandum valorem Confessionis venialium.

Not. Confessor dubitans an ea, quæ Pœnitens confitetur, sint peccata etiam venialia, non potest eum absolvere; quia non licet applicare formam materiæ dubiæ, alioqui exponeretur Sacramentum periculo nullitatis: sola autem peccata sunt materia remota Pœnitentiæ: quare ut detur materia certa, curare debet ut Pœnitens confiteatur peccatum certum jam alias remissum; & illud in Contritione includat.

Q. 16. An Confessio necessario fieri debet voce?

Resp. I. Id non est de essentia Sacramenti, sed Confessio potest validè fieri, nutibus, gestibus, vel scripto, si desit facultas loquendi. Constat 1. ex praxi Ecclesiæ, quæ mutos, & moribundos vocis usu destitutos per nutus, vel alia signa confitentes absolvit: & ex Rituali Romano docente moribundum vocis usu destitutum absolvendum esse. 2. Quia Christus solum præcepit Confessionem, quâ peccata declarentur Sacerdoti ut iudici: quod sufficienter fieri potest per nutus, vel Scripturam.

Resp. II. Non licet absque necessitate aliter quàm voce confiteri. Constat 1. ex communi TT. consensu. 2. Ex consuetudine Ecclesiæ vim legis obtinente, & obligante graviter, utpotè de re spectante ad convenientem

tem modum perficiendi Sacramentum: nam verba sunt aliis signis longè aptiora ad significandum, & ex S. August. tenent in significando principatum. 3. Ex Florent. requirente Confessionem oris, & ex Benedicto XI. in Extrav. *Inter cunctas de Privil. ibi: nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda oris Confessio exigitur.* Et verò alia signa non sunt inducta, nisi in supplementum verborum vocalium.

Resp. III. Qui voce non potest, tenetur aliis signis, etiam scripto, confiteri, etiam extra mortis periculum. Quia præceptum confitendi, obligat saltem, cum sine gravi damno Confessioni extrinseco observari potest. At hic modus confitendi nullum damnum saltem grave affert. Neque Scriptura est per se instrumentum publicationi obnoxium, & potest statim comburi vel lacerari.

Q. 17. An excusatur à Confessione, qui confiteri nequit nisi per interpretem?

Not. Ex Trid. sess. 14. c. 5. neque est necessarium jure divino, ut Confessio publicè fiat, sed valet Confessio secreta & auricularis; neque à Christo prohibitus modus publicè confitendi. Unde ex communi valet Confessio sive secreto, sive publicè fiat; nam ad valorem Sacramenti solum requiritur accusatio peccatorum facta Sacerdoti ut iudici: hæc autem potest esse utroque hoc modo.

Resp.

Resp. Multi docent neminem ex vi præcepti Confessionis obligari ad confitendum per interpretem, licet rectè possit, eò quòd Christus nos non obligarit ad declaranda peccata, nisi soli Sacerdoti absolutionis Ministro; nec ex Trid. sess. 14. c. 5. Christus præcepit ut peccata declararentur publicè, id est, coram aliis. Præterea Conc. Later. 4. præcipit solùm ut Pœnitens omnia sua solus peccata confiteatur Sacerdoti.

Tamen S. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. a. 4. q. 3. Postquam dixit: *In eo qui usum linguæ non habet, sicut mutus, vel qui est alterius linguæ, sufficit quòd per Scriptum, aut nutum, aut interpretem confiteatur, quia non exigitur ab homine plusquam possit.* Ait generatim: *Quando non possumus uno modo, debemus secundum quod possumus confiteri.* Certè ad id tenemur saltem ex præcepto charitatis propriæ, si alioqui diu abstinendum esset à Confessione; quia tunc periculum esset diu permanendi in peccato, cum difficile sit, nec ita frequens habere Contritionem perfectam; hæcque obligatio maximè urget in periculo mortis, ubi tenemur omnia media tutiora adhibere ad salutem consequendam. Non pauci autem dicunt sufficere tunc confiteri per interpretem aliquod duntaxat peccatum, accusando se de cæteris in generali: nam integra peccatorum Confessio, præcepta est, dum moraliter fieri potest soli Sacerdoti. Sed De Lugo docet præceptum divi-

divinum obligare ad confitendum in articulo mortis omnia mortalia per interpretem, eo quod manifestatio peccati apud duos sigillo obstrictos non sit detrimentum ita grave, ut propter illud præceptum divinum confitendi omnia mortalia prorsus omittatur, & non tantum differatur. Neque talis Confessio potest censeri publica, sicut neque est publica Confessio quâ idem peccatum reservatum manifestatur Superiori, & inferiori. Additque ob eandem rationem nos teneri in articulo mortis confiteri omnia mortalia, etiam si sciremus Sacerdotem aliquod revelaturum alteri, si nullum aliud malum timeatur, nisi meræ notitia peccati manens in uno alio, qui talis notitia in nullius præjudicium possit uti. Et hoc puto servandum in praxi.

Q. 18. An Confessio Sacerdoti præsentis necessario fieri debet?

Resp. Aff. Prob. 1. ex usu totius Ecclesiæ. 2. Ex Tridentino sess. 14. c. 2. Christus eos, qui se post Baptismum crimine aliquo contaminarunt, ante hoc Tribunal (Sacramenti Pœnitentiæ) tanquam reos sisti voluit. Ergo ex institutione Christi ad validam absolutionem requiritur, ut Pœnitens coram Sacerdote iudice sistatur, & personaliter compareat. 3. Quia ante absolutionem per se loquendo necesse est, ut Sacerdos expendat causam, ac præsentem dispositionem Pœnitentis, & de ejus statu ac debitâ dispositione prudenter iudicet;

dicet; quod in absentia fieri nequit. 4. Ex Decreto Clementis VIII. dato an. 1602. quo hanc propositionem scilicet, *licere per litteras seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam. & scandalosam damnavit, ac prohibuit.* Quod intelligendum est non solum conjunctim, nempe quoad Confessionem & Absolutionem simul, sed etiam divisim nempe quoad alterutram, ut postea declaravit ipse Clemens, & Paulus V.

Q 19. *Quenam observanda sunt circa præceptum Ecclesiasticum Confessionis?*

Resp. Sequentia 1. hoc præceptum obligat omnes fideles adultos ad confitendum saltem semel in anno, ex Conc. gener. Later. 4. c. 21. ibi: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti.* Idque sub mortali, ut patet tum ex gravitate materiae, tum ex poena adjuncta; Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiae arceatur, & moriens Christianam careat sepulturam. Nomine proprii Sacerdotis intelligitur quidem Parochus, sed sine exclusione Episcoporum & Sacerdotum ab iis delegatorum. Nam Episcopi eandem & longe majorem jurisdictionem habent in Parochianos, suntque Pastores ipsorum Parochorum:

Tom. III.

A a

qua=

quare hic Canon intelligitur salvo jure Episcoporum.

2. Præcipitur Confessio valida, Sacramentalis, & apta ad reconciliationem cum Deo, ideoque per absolutionem validam terminata: nam ex Trid. cap. 5. Ecclesia id præcipit, ut Præceptum divinum Confessionis saltem semel in anno impleretur: ac proinde non aliam Confessionem præcipit, quam Deus: at Deus præcipit Confessionem validam, ac dolorosam, quam sequatur absolutio. Hinc Alex VII. damnavit hanc propos. *Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.*

3. Qui toto anno Confessionem omisit, tenetur confiteri primâ die anni sequentis, si potest, aut primâ datâ opportunitate, & continuè donec impleverit: alioqui peccat deinceps, & toties quidem quoties potest commodè confiteri, & omittit: nam Ecclesia absolute præcipit Confessionem annuam, primariò propter se prohibetque ejus dilationem ultra annum: ita ut annus designetur non ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem jure divino impositam, & ut terminus ultra quem non differatur Confessio, & ultra quem remaneat obligatio; ut patet ex his verbis Conc. Trident. *Saltem semel in anno*; lex enim Ecclesiæ lata fuit, ut fideles non nimium differrent observationem præcepti divini. Ergo qui elapso anno statim non confitetur, violat

violat præceptum, & continuè tenetur confiteri, perindè ac qui non solvit censum annuum solvere continuè tenetur transacto anno.

Item ex vi hujus præcepti tenentur fideles anticipare Confessionem in quâvis parte anni, si prævideant fore ut omisâ illâ occasione nequeant postea toto illo anno confiteri, v. g. ex longa navigatione, vel peregrinatione, per terras infidelium: quia hoc præceptum non terminatur ad finem anni, sed obligat ad confitendum saltem semel in anno: quæ obligatio currit toto anno, ideóque in illo complenda. At si homo positus in illa occasione non confiteatur statim, non implebit præceptum in anno, seu obligationem annuam.

4. Quamvis hoc præcepto certum anni tempus confitendi non statuatur, tamen consuetudo invaluit confitendi intra Quadragesimam, vel Quindenam Paschalem approbata à Trid. Quare juxta multos annus pro servando hoc præcepto computatur ab una Quindenâ Paschali ad aliam, & ita fert fidelium praxis; & reipsâ solum eo tempore Pastores Confessionem à fidelibus exigere solent.

5. Poena Interdicti à Conc. Later statuta in omittentem annuam Confessionem, vel Paschalem Communionem, est solum sententiæ ferendæ, uti verba indicant. Quare ad eam imponendam requiritur auctoritas Ordinarii, cum Parochi careant jurisdictione in foro externo.

Sed an tenentur hoc præcepto, qui solius cu' pe venialis sibi conscii sunt?

Resp. Multi negant: quia .1. Conc. Later. & Trident. præcipiunt Confessionem omnium peccatorum, ergo non loquuntur de venialibus. 2. Ex Trident. sess. 14. c. 5. Ecclesia solum statuit, ut divinum præceptum Confessionis saltem semel in anno ab omnibus observaretur: at præceptum divinum non obligat ad confitendum venialia, ex eod. cap.

Affirmant Richard. Alensis, S. Bonav. Sylvest. Fagnan. & aliqui recentiores: quia alioqui minæ Interdicti per Canonem intentatæ inutiles forent, nam fideles causarentur se sibi non esse conscios mortalium: undè ut præceptum divinum ab omnibus religiosè servaretur, Ecclesia præcepit, ut omnes & singuli licet sibi solum venialium conscii, semel in anno confiterentur.

S. Thom. hanc opinionem ita amplectitur, ut oppositam non rejiciat, nam in 4. dist. 17. q. 3. a. 1. q. 3. ad 3. sic ait: *Dicendum quod ex vi Sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habet alia, quæ confiteatur, Vel potest dici secundum quosdam, quod ex Decretali prædicta non obligantur, nisi illi, qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quia debet omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi non potest. Et hoc etiam ille, qui non habet mortalia, non tenetur ad Confessionem venialium; sed sufficit ad præceptum*

praeceptum Ecclesiae implendum, ut se Sacerdoti representet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro Confessione reputatur.

ARTICULUS III.

De Satisfactione.

Q. I. *AN qualem Satisfactionem imponere tenetur Confessor?*

Not. 1. Satisfactio hinc sumitur pro voluntaria sui ipsius punitione, ad compensandam injuriam Deo per peccatum illatam: duplex est, nempe Sacramentalis, de qua hinc agitur; & non Sacramentalis, quae fit non solum piis ac laboriosis operibus sponte susceptis, sed etiam malis ac ærumnis hujus vitae à Deo inflatis, & patienter toleratis, ut docet Trid. sess. 14. c. 9.

Not. 2. Satisfactio Sacramentalis est Poenitentia seu actio una vel multiplex bona & poenalis, à Sacerdote judice legitimo imposita ad puniendam ac reparandam injuriam Deo illatam, vel etiam ad praecavendam futuram. Cum autem homini carnali & ad malum propenso opus quodlibet bonum sit poenale, utpote ejus naturae corruptae contrarium; ideo omnis actus virtutis, etiam merè internus, in Satisfactionem imponi potest. Satisfactio Sacramentalis alia est vindicativa, quae datur praecise ad praeterita peccata vindicanda; &

Medicinalis, quæ datur præcipuè ad præcavenda futura in posterum. Sæpe autem eadem actio utrumque præstare potest.

Porro cum Satisfactio à Confessore imposita, sit pars integralis Sacramenti, & in ea operetur vis clavium, *amplius valet ad expiandum peccandum, quam si proprio arbitrio homo faceret idem opus.* S. Thom. quodlib. 3. q. 13. ob uberiores meritorum Christi applicationem. Item plus aut minus pœnæ temporalis ex opere operato remittit prout gravior, vel levior est; & majore vel minore devotione peragitur.

Resp. I. Confessor tenetur Satisfactionem imponere Pœnitenti valenti illam exequi. Constat 1. ex Trid. sess. 14. c. 8. & ex traditione, ac perpetua praxi Ecclesiæ. 2. Quia Satisfactio est pars integralis Sacramenti, ex Trid. can. 4. At Minister quantum potest, tenetur procurare integritatem Sacramenti. 3. Ut iudex, æquitatem servare debet: unde cum judicet inter Deum & hominem, sicut debet absolvere hominem rectè dispositum, ita curare debet, ut homo satisfaciat Deo, & ut Medicus tenetur curare vulnera Pœnitentis. Quare gravis est obligatio Satisfactionem aliquam imponendi pro mortali; imò etiam juxta multos pro solis venialibus, aut mortalibus jam aliàs Confessis; quia gravis videtur irreverentia Sacramentum voluntariè privare sua integritate, seu parte integrali.

Dixi

Dixi *Valenti*, &c. Nam Absolutio sine impositione Pœnitentiæ danda est moribundo, qui inter confitendum sensuum usu, & cognitione privatur, ut constat ex praxi Ecclesiæ.

Resp. II. Confessor tenetur imponere Satisfactiones convenientes, & salutare, tum vindicativas, tum Medicinales, proportionatas numero, ac gravitati peccatorum, & Pœnitentis facultati, ac dispositioni. Constat ex Patribus, & multis Conciliis, & præsertim ex Trid. sess. 14. c. 8. ibi: *Debent Sacerdotes, quantum Spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate, salutare & convenientes Satisfactiones injungere; ne, si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut Satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem: nam, claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.* Ratio est, quia Confessor à Christo institutus est, tum ut iudex non solum solvens, sed etiam ligans seu vindicans servatæ æquitatis, ut ibi docet Trident. ac proinde debet servare æquitatem in pœnis præscribendis: tum ut Medicus, ut constat ex Patribus, Conciliis variis, ac præsertim ex Conc. gener. Later. 4.

cap. Omnis ubi ait: *Sacerdos sit discretus, & cautus, ut more periti Medici superinfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens peccatoris circumstantias, & peccati, quibus prudenter intelligat, quale illi debeat præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum agrotum.* Hinc patet, hanc obligationem esse ex genere suo gravem.

Obsev. 1. Salutares, & convenientes Satisfactiones, quas Iustitia divina exigit, generatim sunt, ex Trid. sess. 14. cap. 8. illæ, quæ magis a peccato revocant, & quasi freno quodam coercent, cautioresque, ac vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus malevivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt... & quibus, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes efficimur, certissimam inde arrham habentes, quod si compati mur, & conglorificabimur.

2. Satisfactiones Medicinales convenientes sunt ex, quæ peccatorum causas, ac radices resecant, malos habitus tollunt, pravas cupiditates coercent, occasiones peccandi remouent, vitia curant, & Pœnitentis emendationem, ac profectum pariunt. Tales sunt actus virtutum interni, & externi vitiis Pœnitentis oppositi: contraria enim contrariis curantur. Quare Rituale Roman. ait: *Contrarias peccatis Pœnitentias injungat, velut avaris eleemosynas,*
libi-

libidinosi jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidijs devotionis studia &c. Item crebra oratio, sed præsertim matutina, & serotina quotidiana; examen quotidianum conscientia, auditio quotidiana Missæ, piæ meditationes, præsertim Passionis Christi, & extremorum; lectiones librorum spiritualium, auditio concionum; frequens Confessio, cura singularis vitium capitale emendandi, fuga otii, occasionum peccandi, voluptatum, & delectationum inutilium; utilis collocatio temporis suo statui congruens, & ordo actionum cujusque diei suis obligationibus accommodatus, sensuum, & cupiditatum mortificatio, crebri actus fidei, spei, charitatis, contritionis, & aliarum virtutum vitii & pravis cupiditatibus contrariarum; cogitatio præsentia Dei omnia ubique, & semper insipientis, devotio singularis erga B. Virginem; quæ consistat tum in ejus invocatione, tum in imitatione mirabilium ejus virtutum; Confessio generalis annua, secessus per aliquot dies ad vacandum exercitiis spiritualibus secundum rationem à S. Ignatio traditam, &c. Mensura autem satisfactionum medicinalium est necessitas, & infirmitas Pœnitentis; nec unquam imminui debent, cum Satisfactiones illæ sint remedia ad peccatorum fugam, & Pœnitentis emendationem, ac profectum necessaria: unde in his integritatem, & severitatem adhibere debet Confessor, ait Suarez. Quare

Aa 5

Con-

Confessor naturam, & causam, seu radicem, ac motivum peccatorum Pœnitentis prius investiget, & inquirat, ut remedia eorum emendationi apta apponat.

3. Satisfactiones Vindicativæ, seu pœnales, ut sint salutare, & convenientes, debent esse proportionatæ non solum multitudini, & gravitati peccatorum, sed etiam facultati, conditioni, & dispositionibus Pœnitentis; ita ut in iis imponendis habeatur ratio ejus infirmitatis, valetudinis, laboris, statûs, officiorum, paupertatis, &c. prout prudentia, & charitas suggerent. Neque enim salutare sunt Pœnitentiæ tam graves, ac diuturnæ, ut spectatâ Pœnitentis fragilitate, periculum sit, ne eas committat; nam tunc in ejus exitium verterentur: in hoc autem Sacramento magis intenditur emendatio, & salus Pœnitentis, quàm Satisfactio pro pœnâ. Si ergo expediat ad bonum spirituale Pœnitentis, potest imponi levior pœna, quàm mereatur, idque tandem cedit in majorem Dei gloriam, qui vult præcipuè curationem Pœnitentis. Quare S. Antonin. 3. p. tit. 16. c. 21. ait: *Debet Confessor dare talem Pœnitentiam, quam credat verisimiliter illum implere: ne ipsam violando, deterius ei contingat.* & S. Carol. in instruct. Confess. monet non debere imponi tam gravem, ac diuturnam Satisfactionem, ut Pœnitens ei obsequi recuset, aut acceptatam integrè non impleat; nec ordinariè injungenda esse jejunia iis, qui vitæ
sub.

subsidia labore manuum parant. Confessarius igitur poenitentem *interroget, an possit Poenitentiam sibi injunctam peragere: alioquin eam pro sua prudentia immutet, aut minuat*, ait Rituale Parisiense. Tunc autem monendus est, leviozem Poenitentiam imponi, quàm mereantur ejus peccata, ut ipse moveatur vel ad majorem petendam, vel ad alias ultro sumendas, cùm melius dispositus erit.

Porro mensuram poenæ ex judicio Ecclesiæ peccatis debitæ indicant Canones Poenitentiales, quos proindè scire debet Sacerdos: nam licet poenæ per illos statutæ, spectatâ facultate & infirmitate Poenitentis, minuendæ sint, tamen sæpè Poenitentibus proponendæ sunt, quò magis criminum gravitatem cognoscant, indèque fiant ad Poenitentiam acceptandam promptiores. Ita S. Carol. in instruct. Confess.

§. Satisfactio ante Absolutionem imponenda est, tùm ut exploretur debita Poenitentis dispositio, & voluntas faciendi fructus dignos Poenitiæ; tùm quia ordo judicii, & justitiæ vindictivæ postulat, ut prius Poenitens Satisfactionem spondeat, & acceptet, quàm absolvatur. Si tamen fortè Sacerdos Absolutionem præmisisset, tenetur eam postea injungere.

Sed an Confessor debet habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, dum imponit Satisfactionem?

Respon-

Respondet Sylvius satis esse sic audire, & intelligere omnia quando dicuntur, ut in Satisfactione injungendâ sufficienter meminerit statûs Pœnitentis, ad eam competenter injungendam. Et verò sapè impossibile est saltem moraliter, ut Confessor distinctè singula tunc meminerit.

Q. 2. Quænam opera in Pœnitentiam imponenda sunt?

Resp. Ex Patribus & Conc. Florent. & Trid. sess. 6. c. 14. tria sunt præcipua ad quæ cœteræ revocantur; nempe jeiunia, eleemosynæ, orationes; nam hæc sunt Satisfactiones pœnales simul, & medicinales: per jeiunium intelligitur omnis corporis afflictatio, & voluptatum sensuum etiam licitarum privatio, nam species ibi ponitur pro genere; per eleemosynam omne opus misericordiæ tum spiritualis, tum corporalis; per orationem omnis actus religionis, & pietatis in Deum, ut Dei laudes, piæ meditationes ac lectiones, auditio Missæ, & concionum, susceptio Sacramentorum, examen conscientiae, oblatio actionum suarum Deo facta ad ejus gloriam, actus fidei, spei, charitatis, contritionis, &c.

Q. 3. An imponi possunt opera aliunde præcepta?

Resp. Non possunt sola licitè imponi, si Pœnitens possit alia præstare. Prob. ex Trid. sess.

14. c.

14. c. 8. Satisfactio, quam imponunt, non fit tantum ad novam vitam custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem. At opera iam aliunde præcepta nequeunt esse ad vindictam, & castigationem peccatorum præteritorum: nam etiam si nulla peccata commisisset Pœnitens, teneretur illa præstare, nec illis iterum impositis puniri censetur. Idcirco restitutio iniuriæ, & damni compensatio, fuga occasionis peccandi, non sunt Satisfactiones vindicativæ.

Porro Confessor censendus est imposuisse opus non aliunde præceptum, nisi aliud exprimat, vel ex circumstantiis colligi queat: nam hæc est rationabilis ejus intentio. Quare si simpliciter imponat ieiunium, Pœnitens non satisfacit ieiunando uno die, quo ex præcepto Ecclesiæ vel ex voto tenetur.

Q. 4. An imponi debet Pœnitentia publica?

Resp. I. Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam Pœnitentiam non imponant: ait Rituale Roman. nam esset improporcionata, & contra usum Ecclesiæ, & quodammodo infamativa Pœnitentis.

Resp. II. Imponenda est Pœnitentia publica pro peccatis publicis, ita Trid. sess. 24. c. 8. Apostolus monet publicè peccantes palàm esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde

unde alios scandalô offensus, commotósque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ Pœnitentiam publicè injungi oportet, ut quos exemplô suô ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimoniô ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicæ hoc Pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. Nec tunc (inquit S. Thom.) Confessor, sed Pœnitens ipse Satisfactionem implendo, manifestat suum peccatum jam aliàs notum, & inducitur tantum ad id, quod ex se facere debet ad scandalum tollendum. Sine tamen Episcopi consilio, & auctoritate imponi non debet Pœnitentia publica cum certa solemnitate peragenda, ut stando ad fores Ecclesiæ cum cereo accenso, &c. Sed quivis Confessor potest, & debet injungere Satisfactiones, quæ sine solemnitate peragantur coram iis, qui scandalum passi sunt, dum aliter tolli nequit, v. g. ut retractent sermones contra fidem, bonos mores, religionem, vel calumnias coram iis, qui audierunt, &c. Nam scandalum necessariô tolli debet.

Q. 5. An potest injungi satisfactio applicanda aliis, v. g. defunctis?

Resp. Aff. Quia tunc non applicatur aliis satisfactio secundum valorem, quam habet ex opere operato, sed secundum eum, quem habet ex opere operantis. Præterea actus ipse

ipse charitatis, quo quis applicat aliis satisfactionem sui operis, habet vim satisfactivam; hanc enim habet omne opus meritorium.

Q. 6. *An pœnitens tenetur acceptare & implere Pœnitentiam rationabilem injunctam?*

Resp Aff. Quia Sacerdos habet potestatem judicalem non solum solvendi, sed etiam ligandi, seu obligandi per impositionem Pœnitentiæ, ex Trid. c. 8. cit. Imò habet obligationem imponendi convenientem satisfactionem, ut ostendi: at talis potestas, & obligatio non potest esse in Sacerdote sine obligatione in Reo talem satisfactionem injunctam acceptandi, & exequendi: hæc enim sunt correlativa, & alioquin Sacerdotis potestas vindicativa esset inefficax. 2. Ex Conc. Later. c. omnis ibi. *Omnia sua peccata confiteatur fideliter, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere.* 3. Quilibet subditus tenetur obedire Judici, & Superiori justam sententiam ferenti. At Sacerdos, cui pœnitens per Confessionem se subjecit, imponit pœnitentiam ut Superior, & Judex; & tunc fungitur vice Christi, ejusque nomine, ac auctoritate ligat, sicut absolvit. 4. Ex Trident. sess. 14. can. 4. Satisfactio est pars Sacramenti, nempe integralis, & à Deo requiritur ad plenam, ac perfectam peccatorum remissionem. Pœnitens autem tenetur servare integritatem Sacramenti, præsertim cum ad illud concurrat. Quare hæc obligat-

ligatio ex genere suo gravis est, cum ejus materia pertineat ad Religionem, & justitiam divinam.

Nec excusatur Pœnitens eo, quod velit alium adire: nam non licet pœnitenti sine justa causa Sacramentum inchoatum relinquere, & effugere Sacerdotis justum judicium, cui se jam subjecit. Pœnitens quidem ante Confessionem poterat alteri confiteri, sed facta Confessione tali Sacerdoti, hic jam fungitur vice Christi, ejusque auctoritate ligat; nam *claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent*: ait Trid. sess. 14. c. 8.

Hinc mortaliter peccat, qui Pœnitentiam pro mortali impositam, vel notabilem ejus partem culpabiliter omittit: nam qui tenetur aliquid præstare, ad id obligatur per se sub mortali, si res gravis sit. Quod si sit levis, & imposita pro solis venialibus, vel mortali-bus iam aliàs confessis, secundum multos est duntaxat veniale illam omittere, secluso contemptu, & scandalo: quia completio integralis partis per materiam levem non obligat nisi leviter pro ratione materiæ. Aliqui tamen putant esse mortale: quia gravis irreverentia Sacramento infertur, illud privando tota sua integritate, & complemento non accidentali. Et quamvis hæc materia secundum se sit levis; tamen gravis censetur respectu Sacramenti, cum sit ejus tota pars integralis. Delugo fa-
tetur

tetur esse mortale omittere satisfactionem pro solis venialibus impositam, si hæc gravis sit, v.g. ieiunium: quia obligatio eam implendi oritur à potestate iudicis, & res præcepta est gravis, & capax præcepti gravis.

Imò si Confessor levio rem poenitentiam imposuisset, Poenitens tenetur supplere: nam lege divina tenemur satisfacere Deo in hac vita etiam pro pœna temporali peccatis quoad culpam remissis debita, ut constat 1. Ex Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in plânctu.* Per ieiunium intelligitur omne opus pœnale. Item ex Matth. 2. *Pœnitentiam agite.* & Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* quæ duo ex Trid. sess. 6. c. 14. non solum Contritionem, & vitæ emendationem significant, sed etiam satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, alia pia spiritualis vitæ exercitia, pro pœna temporali, quæ non tota semper, ut in Baptismo, dimittitur. 2. Ex præcepto naturali, & divino virtutem poenitentiae tenemur, quantum possumus, Deo plenè satisfacere in hac vita pro injuriis ipsi illatis: nam ipsa ratio dicat, Deo non minùs, quàm hominibus plenè satisfaciendum esse, quàm primum fieri potest moraliter. Hæcque obligatio gravis est pro mortalibus.

Porrò ex Trid. sess. 14. c. 9. satisfacimus Deo non solum piis, ac laboriosis operibus à Sacerdote injunctis, vel sponte susceptis, sed

Tom. III.

B b

etiam

etiam malis, ac ærumnis hujus vitæ patienter propter Deum toleratis.

Q. 7. Quandonam Pœnitens tenetur implere Pœnitentiam?

Resp. Tenetur tempore à Confessore præscripto; nam circumstantia temporis in præcepto includitur. Dilatio tamen satisfactionis ad paucos dies, etsi sine necessitate, potest esse tantum venialis, nisi ad finem iniunctæ pœnitentiæ magni referat illam impletam esse tempore præfinito, v. g. ad superandas tentationes urgentes. Quod si Confessor nullum tempus determinavit, tenetur pœnitens satisfactionem implere quam primum commodè potest; ita ut peccet mortaliter, si illam ex gravi negligentia diu differat: nam integritas Sacramenti, & ratio debiti, iustæ satisfactionis, ac Medicinæ, & rationabilis intentio Confessoris executionem celerem exigunt.

Qui autem Pœnitentiam quocumque modo distulit, tenetur eam postea, quam primum potest persolvere: nam dilatio solutionis debiti ultra terminum, non liberat debitorem onere illud solvendi; & intentio Confessoris est, ut satisfactio absolutè fiat; tempus verò præfinitur solum ad non differendam solutionem.

Q. 8. Quomodo, & in quo statu impleri debet satisfactio?

Resp. I. Satisfactio impleri debet ex motivo
pio,

pio, ac supernaturali, & sine affectu ad mortale: quia satisfactio Sacramentalis est pars integralis Sacramenti, & actus virtutis pœnitentiæ præceptus ad compensationem quamdam iniuriæ divinæ: ergo debet esse actio moraliter bona, supernaturalis, elicitæ saltem ex motivo placandi Deum, eiusque iniuriam compensandi. Quæ voluntas est impossibilis cum affectu ad mortale.

Resp. II. Qui Pœnitentiam in peccato mortali exequitur, peccat saltem venialiter: quia Sacramenti partem indignè suscipit; & ponit obicem effectui, nempe remissioni pœnæ temporalis, quæ est effectus secundarius, pendens à primario, nempe gratiâ sanctificante. Tamen ex communiore sententiâ talis non tenetur postea satisfactionem repetere, eò quod substantiam præcepti impleverit; & quia in Ecclesia veteri exigebatur saltem magna ex parte executio satisfactionis ante absolutionem, ac proinde ante remissionem peccatorum saltem ordinariè; nam perfecta Contritio satis est infrequens. Imò iuxta multos sicut Pœnitentiæ ante absolutionem implendæ iussu Confessoris, reatum pœnæ temporalis tollunt, cum peccatum postea per absolutionem remissum fuerit: ita pœnæ post absolutionem peragenda, etiamsi in peccato postea superveniente impletæ fuerint, tamen sublato per iustificationem obice suum effectum assequuntur.

Q. 9. An Pœnitentia à Confessore imposita potest in aliam mutari?

Resp. I. Non potest à Pœnitente propriâ auctoritate mutari, etiam in aliud opus melius; tum quia nulla Satisfactio potest esse Sacramentalis, nisi imponatur à Ministro Sacramenti: tum quia Reus non potest mutare sententiam iudicis, nec subditus opus præscriptum à Superiore. Item ab alio Sacerdote mutari nequit, si fuerit conveniens, nec nimis acerba; cum imposita sit, clave non errante, per actum potestatis ligandi.

Resp. II. Ob iustam causam mutari potest in aliam convenientem. 1. Ab ipso Confessario, qui illam imposuit: nam hoc sæpè potest expedire ad bonum animarum, ad quod hoc iudicium ordinatur; & tunc non erit necesse repetere priorem Confessionem, si tempus, à quo facta est, sit adeo breve, ut moraliter censetur idem iudicium, & Sacerdos adhuc recorderetur statum Pœnitentis. Sed hoc fieri debet in alia Confessione; quia est actus iudicialis, & usus clavium, qui non nisi in Sacramento exercetur. Quod si Confessor non recorderetur amplius peccatorum, pro quibus priorem Pœnitentiam imposuit, requiritur nova eorum Confessio: quia impositio alterius Pœnitentiæ est actus iurisdictionis, qui fit à iudice, ut iudex est; ergo debet procedere cum notitia causæ.

2. Id etiam potest quivis alius Confessor,

si Sa-

fi Satisfactiones impositæ, sint irrationabiles, & contra prudentiæ regulas, & minimè convenientes: quia Sacerdos non habet potestatem tales iniungendi, nec proinde ad eas obligandi Pœnitentem; ideoque mutari possunt ab alio, qui in eodem tribunali idem potest, ac prior iudex, cui succedit. Sed tunc necesse est, ut apud ipsum fiat nova Confessio peccatorum, pro quibus imposita est Pœnitentia: quia Pœnitentiæ commutatio est impositio Pœnitentiæ loco prioris, ideoque actus iudicii Sacramentalis, alioqui Pœnitentia mutata non esset Sacramentalis. At ex Trid. sess. 14. c. 5. tale iudicium non potest nisi causâ distinctè cognitâ, & in sacro Tribunali rectè exerceri: neque enim Sacerdos habet potestatem ligandi, seu imponendi Satisfactionem Sacramentalem, nisi prout exercet iudicium, & potestatem clavium, præcedente legitimâ accusatione sibi factâ. Hac Confessor Pœnitentiam ab alio impositam commutare nequit sine nova peccatorum absolutione; nam non potest exercere iudicium Sacramentale, quin totum Sacramentum conficiat: unde etiam ex parte Pœnitentis requiritur nova Contritio. Caterùm ne prius Sacramentum sua integritate privetur, relinquendum est aliquid ex priore Pœnitentiâ præstandum.

Q. 10. *An Pœnitentia potest per alium persolvi?*

Resp. Neg. Quia r. Satisfactio imponitur

B. b 3

Pœ-

Pœnitenti per ipsum, non per alium perfol-
venda: nam ipsemet Reus debet pœnam debi-
tam subire; & cùm culpa sit personalis, perso-
nalis quoque debetur pro ea Satisfactio. 2. Ex
Trid. materia, & partes Sacramenti sunt tres
actus Pœnitentis, nempe Contritio, Confes-
sio, & Satisfactio: ergo Satisfactio, quæ est
pars materialis Sacramenti, debet esse actus
ipsius pœnitentis, non alterius; sicut nec
Contritio, vel Confessio alterius potest esse
materia in hoc Sacramento. Hinc Alex. VII.
damnavit hanc propos. *Pœnitens propriâ au-
thoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius
Pœnitentiam adimpleat.*

*Q. II. An necesse est ex præcepto seu institutione
Christi, ut Satisfactio ante Absolutionem
semper impleatur?*

*Resp. Neg. Prob. 1. ex usu nunc in Ecclesiâ
à pluribus sæculis recepto. Ecclesia autem
præsens, non minus, quàm antiqua à Spiritu S.
regitur, nec unquam errare potest in rebus ad
fidem, mores, disciplinam generalem, & ad-
ministrationem Sacramentorum pertinenti-
bus, juxta illud Matt. 28. *Ecce ego vobiscum sum
omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*
2. Ex usu antiquæ Ecclesiæ, in quâ Pœniten-
tes ante Pœnitentiam impletam absolveban-
tur, ut quando imminebat persecutio, aut ali-
ud mortis periculum. 3. Ex Sixto IV. qui, ut
falsam, & erroneam damnavit hanc Petri de
Osma*

Osma propos. *Non peractâ pœnitentiâ confitentes absolvi non debere.* Et ex Alex. VIII. qui tres has propos. damnavit. 16. *Ordinem præmittendi Satisfactionem Absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, naturâ rei id quodammodo dictante.* 17. *Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.* 18. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesiâ non habetur pro usu, sed abusu.* Ratio est, quia Satisfactio est tantum pars integralis & complementum Sacramenti Pœnitentiæ: at pars integralis non debet necessariò præmitti parti essentiali ejusdem rei.

Sed num aliquando potest Confessor obligare Pœnitentem ad implendam pœnitentiam sive ex parte sive ex toto ante Absolutionem?

Resp. Aff. Nam nec Christus nec Ecclesiâ id prohibuerunt, quando prudentia dictat id expedire. Imò ad id obligari debet pœnitens, quando est periculum, ne absolutione acceptâ Pœnitentiam omittat; vel si hoc necessarium sit, aut valde expediat curationi pœnitentis, vel si Sacerdos nequeat aliter judicare de dispositione pœnitentis. Ita Suarez, & DeLugo, qui disp. 14. sect. 10. sic ait. *Ex communi Do-*

Strina Theologorum potest aliquando obligare pœnitentem ad implendam Pœnitentiam ante absolutionem per modum medicinae, quando iudicat id necessarium vel utile pœnitenti, ex eo quod solet facile promittere pœnitentias, vel ut Confessarius certus sit de pœnitentia impleta, vel ob alios fines.

APPENDIX.

Referuntur precipui Canones Pœnitentiales secundum Ordinem Decalogi, ex variis Conciliis, & Libris Pœnitentiariis Collecti in Instruct. Sancti Caroli.

Circa i. Decalogi Præceptum.

Qui à fide desciverit, pœnitentiam aget annis decem.

Qui auguriis & divinationibus servierit, quive Cantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annos septem.

Respicens furta in Astrolabio, pœnitens erit annis duobus.

Siquis

Siquis ligaturas, aut fascinationes fecerit, pœnitens erit duos annos.

Qui magos consuluerit, in pœnitentia erit annos quinque.

Circà 2. Præceptum.

Quicumque sciens perjuraverit; 40. dies in pane & aquâ, & septem sequentes annos pœniteat, & numquam sit sine pœnitentiâ; & numquam in testimonium recipiatur, & post hæc Communio- nem percipiat.

Qui perjurium in Ecclesiâ fecerit, pœnitenti- amaget annos decem.

Siquis Deum vel B. Virginem, vel aliquem San- ctum publicè blasphemaverit, pro foribus Ecclesiæ diebus Dominicis septem, in manifesto, dum Missa- rum solennia aguntur, stet; ultimòque ex illis die, sine Pallio & Calceamentis, ligatus corrigiâ circa collum; septemque præcedentibus Peris sex- tis in pane & aquâ jejunet, Ecclesiam nullo modo tunc ingressurus. Singulis item illis septem diebus Dominicis tres aut duos, aut unum pauperem pa- scat, si potest; alioquin aliâ pœnitentiâ afficiatur. Recusans Ecclesiæ ingressu interdicatur, in obitu Ecclesiasticâ careat sepulturâ.

Qui votum simplex violaverit, pœniteat tribus annis.

Bb 5

Cir-

Circa 3. Præceptum.

Qui opus aliquod servile die Dominico, Festive fecerit: pœnitentiam aget tres dies in pane & aqua.

Siquis jejunia à sanctâ Ecclesiâ indicta violaverit; pœnitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui in Quadragesimâ jejunium violaverit; pro uno die pœnitentiam aget dies septem.

In Quadragesimâ carne sine inevitabili necessitate vescens, in Paschâ non Communicet, ac præterea à carne abstineat.

Circa 4. Præceptum.

Qui parentibus maledixerit, 40. dies pœnitens sit in pane & aqua.

Qui parentes injuriâ affecerit, tres annos.

Qui percusserit, anno septem.

Si quis contra Episcopum, Pastorem, & Patrem suum insurrexerit, in Monasterio omnibus diebus vite suæ pœnitentiam aget.

Si quis Episcopi, aut Ministrorum ejus, vel Parochi sui præcepta contempserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane & aqua.

Circa 5. Præceptum.

Qui Presbyterum occiderit, pœniteat 12. annis.

Si quis Patrem, aut Matrem, Fratrem, aut Sororem

rorem occiderit; toto vitæ suæ tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu: abstineat à carne & vino, dum vixerit: jejUNET secundâ, & quartâ, & sextâ Feriâ.

Si quis hominem occiderit; ad januam Ecclesiæ semper erit, & in obitu Communionem recipiet.

Qui homicidii auctor fuit, ob Consilium quod dedit, pœnitentiam aget 40. dies in pane & aquâ, cum septem sequentibus annis.

Siqua mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget annos tres; si nolens quadragesimas tres.

Qui nolens filium oppresserit, pœnitentiam aget dies 40. in pane & aquâ, oleribus ac leguminibus: abstinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas serias: tres præterea quadragesimas in anno observabit.

Qui sceleris occultandi causâ filium necarit, pœnitentiam aget annos decem.

Siquis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, pœnitentiam aget annos tres.

Siquis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget uno anno per legitimas serias.

Siquis ictum proximo dederit nec nocuerit; tri-dui pœnitentiam aget in pane & aquâ.

Circâ. 6. Præceptum.

Si Laicus solutus cum fœminâ solutâ concubuerit, pœnitens erit tres annos.

Qui

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens; pœnitentiam aget 20. dies.

Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, pœnitens erit 40. dies.

Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spirituales violaverit, perpetuam pœnitentiam aget.

Qui incestum fecerit (non ita enormem) pœnitens erit 12. annis.

Qui Monialem violaverit, pœnitens sit annis decem.

Si quæ mulier cerusâ, aliove pigmento se oblinat, ut aliis viris placeat, pœnitentiam agat annos tres.

Pro adulterio septennii & decenii pœnitentia imponitur.

Circâ 7. Præceptum.

Siquis furtum de re minori fecerit, pœnitentiam agat annum unum.

Qui furatus est aliquid de Ecclesiæ suppellectili, vel thesauro, vel pecuniam Ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiæ factas, pœnitens erit annos septem.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, & pœnitentiam aget dies 20. in pane & aquâ.

Qui usuras accipit, rapinam facit, pœnitentiam agat annis tribus, uno in pane & aquâ.

Cir-

Circà 8. Præceptum.

Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

Falsarius in pane & aquâ pœnitentiam agat, quandiu vivit.

Siquis de proximo detraxerit, pœnitens erit dies septem in pane & aquâ.

Circà 9. & 10. Præceptum.

Rem alienam nefariè concupiscens, avarusque, pœnitens erit tribus annis.

Siquis concupiscit fornicari: si Episcopus, pœnitens erit annos septem: si Presbyter quinque: si Diaconus vel Monachus tres: si Clericus aut Laicus annos duos.

CAPUT II.

De Forma Sacramenti Pœnitentiæ, seu Absolutione.

I. CIRCA modum absolvendi sic habet Rituale Roman. auctoritate Pauli V. editum. Cum pœnitentem absolvere voluerit, iunctâ ei prius & ab eo acceptâ pœnitentiâ salutarî, primò dicit.

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam æternam. Amen.

Deinde

Deinde dexterâ versûs pœnitentem elevatâ dicit.

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Dominus noster JESUS Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti; in quantum possum, & tu indiges. *Deinde*: Ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.

Passio Domini nostri JESU Christi, merita Beatæ Mariæ Virginis, omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ; & premium vitæ æternæ. Amen.

Monet omittendam esse vocem, *suspensionis*, si Pœnitens sit Laicus; & addit in Confessionibus frequentioribus, & brevioribus omitti posse *Misereatur*, &c. & satis esse dicere, *Dominus noster JESUS Christus*, &c. urgente verò gravi aliquâ necessitate in periculo mortis, breviter dici posse, *Ego te absolvo ab omnibus censuris & peccatis, in nomine Patris*, &c.

II. Forma absolutionis consistit in his verbis: *Ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.*

Quare preces & verba quæ hanc formam antecedunt, & subsequuntur, non sunt de illius essentia, ut constat ex Trid. sess. 14. c. 3. Item quamvis omnia verba ista ex præcepto
exprimi

exprimi debeant, tamen aliqua non sunt de
essentia formæ, ut ista, *Ego, tuis, Amen.* Sed
circa alia dissentiunt Theologi: nam alii ad to-
tam essentiam assignant hæc duo, *absolvo te,*
quæ saltem secundum omnes requiruntur:
quia necessaria sunt ad significandum effe-
ctum primarium Sacramenti, nempe absolu-
tionem: absolutio autem est sententia judi-
cialis, quæ necessariò ad reum dirigitur: & sic
pronomen *te* exprimi debet. Alii insuper ex-
igunt voces, *à peccatis.* Imò aliqui, pauci illi
quidem, addunt etiam, *In nomine Patris & Filii*
& Spiritus Sancti, sed falsò principio nixi, nem-
pe quia putant formam Sacramenti esse de-
precativam.

III. Absolutio data sub conditione de præ-
senti, vel de præterito, valet si illa sit præsens
vel impleta: quia tunc Sacramentum, & effe-
ctus non suspenditur. Sed sic collata sine ne-
cessitate, graviter est illicita; est enim contra
reverentiam Sacramenti, & usum Ecclesiæ.
Hinc peccat ita absolvendo. *Si habes veram*
Contritionem, vel voluntatem restituendi, Ego
te absolvo, &c. Si autem dubitetur utrum pœ-
nitens adhuc vivat, vel an Sacerdos verba ab-
solutionis protulerit, secundum multos danda
est absolutio sub hac conditione: *si tu es capax,*
vel, si non es absolutus, Ego te absolvo, &c. ut fit
in Baptismo.

Absolutio autem data sub conditione de fu-
turo, est nulla: quia tunc intentio absolvendi,
& ab-

& absolutio non existit absolute, sed suspenditur: ac proinde nihil efficit; nam non est in potestate Sacerdotis suspendere Sacramentum & ejus effectum, cum Sacramenta producant id quod significant, & significant gratiam presentem dari. Hinc non valet absolutio sic data: *si restitueris, si poenitentiam impleveris, absolvo te, &c.*

IV. Invalida est absolutio data absenti, ut constat 1. Ex praxi Ecclesiae, in qua numquam moribundis absentibus datur etsi sine ea morituris. 2. Ex forma absolutionis, quae subiectum per *lite*, designat praesens, ideoque falsa esset, si foret absens, & quae forma necessario verbis vocalibus constat: nemo autem ad absentem utitur verbis vocalibus.

V. Mortale est absolvere aliquem à peccatis, antequam sit absolutus ab excommunicatione contracta: nam Ecclesia graviter prohibet ne excommunicatus ullum Sacramentum recipiat. Quare is non est verè absolutus ob eandem contritionis & sacrilegium mortale, quod admittit recipiendo Sacramentum contra prohibitionem Ecclesiae.

VI. Ad repetendam absolutionem, requiritur nova Confessio, nam super eadem Confessione non potest absque sacrilegio repeti absolutio: quia caderet super materiam nullam, ideoque irrita esset. Potest tamen repeti super diversa Confessione etiam eorumdem peccatorum; quia Confessio est materia proxima,

xima, peccata autem remota: unde absolutio
cadet super novam materiam proximam.

CAPUT III.

De Ministro Sacramenti
Pœnitentiæ.

ARTICULUS PRIMUS.

*De Potestate requisita in Ministro
Pœnitentiæ.*

Q. i. **A**N requiritur jurisdictio ad absolven-
dum?

Not. i. Jurisdictio generatim est potestas
gubernandi, vel ferendi sententiam in subdi-
tos: hîc sumitur pro potestate ferendi senten-
tiam Sacramentalem circa Pœnitentem Con-
fessum. Duplex est ordinaria, & delegata.
Ordinaria est ea, quæ alicui competit ratione
officii habentis annexam curam animarum,
qualem habet Papa in omnes fideles, Episcopi
in suos Diœcesanos, Parochi in suos Parochia-
nos, Superiores Religiosorum in suos sub-
ditos.

Delegata est ea, quæ committitur Sacerdoti
ab eo, qui habet ordinariam. Et acquiritur per
expressam, vel tacitam confessionem; nam
delegatio est unus ex actibus Jurisdictionis

Tom. I. l.

Cc

ordi-

ordinariæ. Ad consensum autem tacitum requiritur scientia ejus quod agitur: unde non est tacita concessio sine notitia Prælati.

Not. 2. Jurisdictio delegata non expirat per delegantis mortem, aut demissionem, si sine ulla temporis limitatione ab illo data fuit, nec revocata ab eo, vel illius successore aut superiore: nam delegatio est gratia facta Confessario, cui statim acquiritur: at gratia facta non expirat per mortem concedentis; nam gratia, seu beneficium Superioris debet esse mansurum. *Reg. Jur. 16. in 6.*

Not. 3. Qui habet potestatem delegatam non potest eam subdelegare, nisi hoc ei specialiter concessum sit: quo casu, non suo sed delegantis nomine censetur subdelegare: quia delegatus eam solam potestatem habet, quæ ei conceditur: at conceditur ei solum quoad suam personam potestas exercendi jurisdictionem, non item alteri committendi, nisi aliud exprimatur; nam hæc duæ facultates diversæ sunt & distinctæ.

Resp. Ad absolvendum, præter potestatem Sacerdotalem, requiritur jurisdictio. Constat ex Trid. sess. 14. c. 7. Quoniam igitur natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.

Ratio

Ratio est, quia absolutio est sententia iudicialia, ad cuius valorem requiritur jurisdictio in eo, qui iudicat, & subiectio in eo qui iudicatur.

Q. 2. An aliquando Ecclesia supplet defectum jurisdictionis in Sacerdote?

Resp. Aff. Modo hæc duo simul adsint. 1. Titulus coloratus, hoc est, titulus habens speciem veri tituli, cum tamen reipsa nullus sit: qualis est collatio Beneficii Parochialis, sed invalida propter occultum aliquem defectum, v.g. propter occultam simoniam. 2. Error communis, ita ut communiter, ac publice quis existimetur verum habere titulum & jurisdictionem: si enim ex errore unius aut alterius tantum putaretur Sacerdos habere jurisdictionem, quam non habet, invalida esset absolutio: quia tunc non est sufficiens ratio, ob quam Ecclesia censeatur conferre jurisdictionem; cum hoc non sit necessarium ob bonum commune, quod non exigit, ut Ecclesia prospiciat quibusvis casibus privata singulorum ignorantia.

Ecclesia autem supplet illum occultum defectum, concedendo extraordinarie Sacerdoti jurisdictionem transeunter pro singulis actibus; eò quod bonum commune id exigit ad impedienda multa gravia damna, ac scandala, quæ ex invaliditate actuum orirentur. Argumento ex L. Barbarius, ff. de Offic. Prætor.

Cc 2

Talis

Talis tamen Minister peccat graviter, quia usurpat jurisdictionem, quàm scit se antecedenter non habere, & hoc est ei graviter prohibitum.

Q. 3. An præter potestatem Ordinis & jurisdictionis requiritur approbatio in Confessario tam regulari quàm seculari non habente Beneficium, cui animarum cura sit annexa?

Resp. Aff. Nam ita statuit Trid. sess. 23. c. 15. Quamvis Presbyteri in sua Ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant: decernit tamen S. Synodus nullum etiam Regularem, posse Confessiones secularium, etiam Sacerdotum, audire nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & consuetudine quacumque etiam immemorabili, non obstantibus.

Circà quòd Decretum observanda sunt sequentia.

1. Approbatio est consensus & facultas Episcopi, ut Confessarii munus exercent is, quem ad id idoneum judicat. Sensus autem Decreti Trid. est, quod sine illâ approbatione nullus possit non solum licitè, sed etiam validè audire Confessiones, ut expressè declaravit S. Congregatio Cardinalium, & constat ex scopo Concilii, & sensu ac praxi Ecclesiæ. Porro Eccle-

Ecclesia id potuit statuere, quia cum jurisdictione ad valorem absolutionis necessaria tribuatur ab Ecclesiâ, potuit illa hanc conditionem apponere ut necessariam ad jurisdictionem accipiendam, & valide exercendam: ita ut sine approbatione Sacerdos non curatus sit incapax jurisdictionis recipiendæ vel exercendæ, adeoque absolventi validè.

2. Hoc habet vim etiam in Gallia, ubi Trident. non fuit promulgatum: nam hæc propositio: *Conc. Trident. non obligat. Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut secularium Confessiones audire possint, neque ex illius Concilii autoritate privilegia regularium restringi possunt, cum id in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei,* ab Alex. VII. anno 1659. damnata fuit ut falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & Schisma inducens, S. Conc. Trid. & Sedi Apostolicæ injuriosa. Idem declaravit Clemens X. *Constit. Superna.*

3. Non sufficit approbatio petita, & injustè denegata: quia Trident. requirit ut obtineatur, & injusta recusatio approbationis non est approbatio. Nec iam amplius valent privilegia in contrarium allegata, cum Trident. & Summi Pontifices derogaverint privilegiis quibuscumque huic Decreto contrariis. Hinc Alex. VII. damnavit hanc propos. *Satisfacit præcepto Confessionis annuæ, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reproba-*

to. Et istam: qui Beneficium Curatum habent; possunt sibi eligere Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

4. Decretum Tridentini restringitur ad Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, non religiosorum. Quare ad audiendas Confessiones Religiosorum non requiritur Episcopi approbatio; sed illi possunt confiteri iisdem, quibus antè Trident. per sua statuta, vel jus commune poterant; cum Trident. circa illos nihil innovet. Nunc tamen ad audiendas Confessiones Monialium, etiam Regularibus subjectarum, requiritur Episcopi Diocesani approbatio ex Constit. Greg. XV. Inscrutabili. & Constit. 7. Clement. X. Porro Religiosi unius Ordinis non possunt audire Confessiones Religiosorum alterius ordinis sine facultate Superiorum ipsius Pœnitentis; quia Papa concessione suâ generali jurisdictionis in omnes fideles non intendit derogare statutis religionum, ex quibus varii religiosi non possunt confiteri, nisi Confessariis à suis Superioribus designatis. Quare Religiosi à domo sua absentes intelligant ex Superioribus suis vel ex statutis religionis suæ, vel ex recepta consuetudine quibusnam confiteri possint. Quòd si circa hoc nec Superior, nec Religio aliquid statuerit, censetur permittere, ut confiteantur cuilibet Sacerdoti approbato, si non habeant socium sui Ordinis Sacerdotem.

5. Re-

5. Requiritur approbatio Episcopi loci, in quo audiuntur Confessiones; ita ut approbatus in una Diœcesi, non possit in alia audire Confessiones sine approbatione Episcopi Diœcesani. Constat ex Ecclesiæ praxi, quæ est optima legum interpretres; ex numero plurali, quo citatur Trident. ut significet in diversis Diœcesibus diversas requiri Episcoporum approbationes; ex Clemente X. Constit. *Superna*, & ex Alex. VII. qui oppositum damnavit anno 1659. Enimverò approbatio est actus auctoritatis, & jurisdictionis: at actus auctoritatis, & jurisdictionis non excedit spheram auctoritatis, & jurisdictionis, nec proinde limites Diœcesis.

6. Hoc Decretum non spectat habentes Beneficium annexam habens curam animarum: nam censetur approbari hoc ipso quod tale Beneficium eis confertur. Sed Parochus resignato suo Beneficio iam neminem valide absolvere potest sine approbatione: quia iam non habet Parochiale Beneficium.

Q 4. *An sufficit Jurisdictio, vel approbatio sub ratihabitione futura, vel præsumpta, seu interpretativa, cum nempe judicatur concedenda, si peteretur?*

Resp. Neg. Quia ex Trid. ad valorem absolutionis requiritur iurisdictio, & approbatio actu, & absolutè existens & iam obtenta, ad quam requiritur consensus actualis signo

aliquo externo declaratus. Et verò iurisdictio & approbatio requiruntur ad substantiam ac valorem absolutionis: at nulla res existit, nisi actu existant omnia quæ ad ejus substantiam pertinent. Neque hîc valet ista reg. jur. in 6. *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.* Nam hæc regula solum habet locum in actibus, quorum valor in futurum suspendi potest: at valor absolutionis præsentis suspendi nequit; valor enim Sacramentorum pendere nequit ab actione de futuro.

Q. 5. An sufficit jurisdictio & Approbatio probabilis tantum?

Resp. Non sufficit ad licitè absolvendum, sed requiritur certa. Quia extra casum necessitatis non licet administrare Sacramentum cum opinione tantum probabili eorum, quæ ad ejus valorem requirantur: alioqui Sacramentum periculo nullitatis sine necessitate exponeretur, quod est grave sacrilegium. Imò neque sufficit ad validè absolvendum, si jurisdictio vel approbatio reipsâ non existat; nam tunc deest aliquid ad valorem absolutionis requisitum. Nec tunc Ecclesia supplet hunc defectum, sed solum dum Titulus est coloratus, & error communis.

Q. 6. An Confessor Regularis approbatus in una Diœcesi, potest absolvere in ea subditos alterius Diœcesis, pro qua non est approbatus?

Resp.

Resp. Potest, etiam à casibus ibi reservatis, sed non reservatis in Diœcesi in quâ est approbatus; nisi eos noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim migrasse. Ita declaravit, Clement X. constit. *Superna* his verbis. *Possè autem Regularem Confessorem in eâ Diœcesi in quâ est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsâ reservatis, non autem illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim, pro absolutione obtinenda, migrasse.* Idem dicunt de Sacerdote sæculari approbato ob tacitum Episcoporum consensum communi consuetudine confirmatum. Hinc mercatores, litigantes, milites, peregrinantes, &c. possunt absolvi à Confessariis loci ubi confitentur: nam hi jure communi, vel ex consuetudine tacitè à Superioribus approbata, sunt veluti subditi Episcopi loci, in quo versantur, quantum ad Sacramenta, excepto Ordine. Quod si casus non sit reservatus in Diœcesi Pœnitentis, sed solum in Diœcesi Confessarii, hic non potest illum absolvere; nam per reservationem ei sublata est potestas absolvendi à tali peccato. Præterea Reus debet judicari, secundum leges & consuetudines loci, in quo judicatur. Idque totum constat etiam ex recepta consuetudine.

Q. 7. An Parochus potest subditos audire, & absolvere in alia Diœcesi, in quâ non est approbatus?

Cc 5,

Resp.

Resp. Ex communi sent. potest etiam licite, modo id fiat absque scandalo: quia habet ordinariam in proprium subditum jurisdictionem, ab approbatione non pendentem: jurisdictione autem in foro poenitentiae, cum sit voluntaria, non contentiosa, nec requirat strepitum fori, exerceri potest extra proprium territorium.

Q. 8. *An Sæcularis vel Regularis approbatus generaliter in una Diœcesi potest valide absolvere in alia Diœcesi subditum Diœcesis, in qua est approbatus?*

Resp. Neg. Ita Clement X. constit. *Superna* ubi decernit: Religiosos ab Episcopo ad Confessiones Sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi religiosi jam fuerant approbati. Nam jurisdictione delegata pendet in sui exercitio ab approbatione Episcopi loci, in quo audiuntur Confessiones.

Q. 9. *An Parochus extra Parochiam suam potest valide absolvere subditos alterius Parochia, cum facultate proprii talium Parochi?*

Resp. Non potest sine licentia Episcopi expressâ, vel tacitâ; nam Parochus unius Parœciæ non fit Parochus subditorum alterius Parœciæ per delegationem proprii illorum Parochi; & Parochorum jurisdictione pendet ab Episco-

Episcopo, qui potest iis auferre potestatem delegandi eos, quos iudicat minùs aptos audiendis quorumlibet Confessionibus. Licentia autem expressa est, cum scripto vel verbis conceditur: tacita verò, cum Episcopus non contradicit consuetudini, quam scit vigere circa auditionem ejusmodi Confessionum.

Q. 10. An generaliter approbatus ad audiendas Confessiones Sæcularium, censetur approbatus pro audiendis Confessionibus Monialium, sive Ordinario sive Regularibus subjectarum, si non fuerint nominatim exceptæ?

Resp. Neg. Nam ita fert usus, & ita declaravit Clemens X. constit. Superna his verbis. Et generaliter approbatus ab Episcopo ad audiendas personarum Sæcularium Confessiones, nequaquam censi approbatus ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione: atque approbatus pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii, minimè audire posse Confessiones Monialium alterius Monasterii. Itidem Confessores extraordinarios semel deputatos atque approbatus ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, haud posse expleta deputatione in vim approbationis hujusmodi illarum Confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.

Q. 11.

Q. 11. An Regulares egent approbatione Ordinarii ad audiendas Confessiones suorum famulorum secularium?

Resp. Clemens X. constit. cit. declaravit: In Monasteriis ac etiam Collegiis, ubi juxta instituta regularia vivitur, possent etiam Praelatos Regulares, quam Confessores Regularium eorumdem Monasteriorum seu Collegiorum, audire Confessiones illorum Secularium, qui inibi sunt de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt.

Q. 12. An approbatio semel data, etiam sine limitatione temporis, valide revocari potest etiam sine justa causa?

Resp. Aff. Nam nullo jure talis revocatio irritatur. Quod si ad tempus limitatum data fuit approbatio, cessat statim per se exacto termino: nam approbatio durare nequit ultra tempus praescriptum ab eo, à cujus voluntate pendet: hinc novâ opus est.

Q. 13. An Episcopus potest valide limitare approbationem, quoad tempus, locum & personas?

Resp. Aff. Constat 1. Ex praxi quotidiana. 2. Oppositum damnavit, Alex. VII. an. 1659. 3. Quia habens approbationem etsi injustè restrictam ad tempus, locum, vel personas, revera caret approbatione pro alio tempore, loco, & pro aliis personis: unde non potest valide

lidè absolvere in tali loco, tempore, & tales personas, pro quibus non est approbatus. At sine approbatione actu existente invalida est absolutio.

Q. 14. *An Sacerdos non approbatus potest absolvere à venialibus?*

Resp. Non potest saltem licitè ex decreto, Innocentii. XI. Editio an. 1679. *Non permittant (Episcopi) ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si Confessarii etiam Regulares, aut quicumque alii secus egerint, sciant Deo Opt. Max. rationem reddituros esse neque, de futuram Episcoporum & Ordinariorum justam & rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jesu.* Imò neque etiam validè posse videtur; quia Sacerdos vi ordinationis non habet jurisdictionem, neque subditos etiam solum venialium reos. Nemo autem potest absolvere à peccatis sine jurisdictione ordinaria, vel delegata ex Trid. sess. 14. c. 7. cum absolutio sit actus judicialis, qui non potest exerceri, nisi in subditos; & jurisdictio delegata validè exerceri nequit sine approbatione.

ARTICULUS II.

De Casibus Reservatis.

Casuum seu peccatorum reservatio est subtractio potestatis absolvendi à certis peccatis,

catis, salvâ potestate absolvendi ab alijs. Ex Trid. sess. 14. c. 7. & can. 11. constat à Papa pro tota Ecclesia, & ab Episcopis pro sua Diocesi reservari posse peccata, à quibus alij non possint validè absolvere sine potestate ab illis delegata. Ratio est: quia ad validè absolvendum requiritur jurisdictio, quæ cum sit penes dispositionem Ecclesiæ, potest ab ea restringi, negari, & subtrahi.

Q. 1. *Quænam requiruntur, ut peccatum censeatur reservatum?*

Resp. Ex praxi Ecclesiæ tria requiruntur. 1. Ut sit mortale, nam venialia non reservantur, cum non sint materia necessaria Confessionis. 2. Ut sit externum; nam licet mere interna possint absolutè reservari, cum ad ea remittenda requiratur jurisdictio, quæ potest à Prælati Ecclesiæ restringi & denegari; tamen re ipsâ sola externa communiter reservantur: quia hæc reservatio ordinariè sufficit ad bonum regimen animarum. Ut autem peccatum externum censeatur reservatum, non sufficit quod habeat mortalem malitiam ex actu interno: sed insuper requiritur ut ipsa actio externa habeat malitiæ gravitatem; nam reservatio præcipuè cadit in actum externum malum, ac proindè requirit actum externum mortalitèr malum ex objecto. Et sicut sola voluntas interna non reservatur; ita nec quando non procedit in actum externum habentem ex se gravem malitiam. Hinc si fuerit

tum in loco sacro esset reservatum, & aliquis aliquid leve haud sufficiens ad mortale surripisset ex voluntate aliquid notabile surripendi si occurrisset, tale furtum etsi mortale, reservatum non esset. 3. Ut peccatum sit consummatum, nisi aliud in statuto exprimatur: quia reservatio, cum sit quid odiosum seu onerosum, est strictæ interpretationis. Hinc reservata fornicatione, vel homicidio, non reservatur voluntas interna fornicandi, etiam adhibito externo conatu, nisi fuerit copula carnalis; nec percussio gravis ex animo occidendi, nisi sequatur mors. Dixi, *nisi aliud exprimatur*, nam aliquando reservantur etiam actus non consummati: sic sola provocatio ad duelum, & ejusdem acceptatio expressè reservantur, etiam si non sequatur conflictus.

Sunt qui docent peccata impuberum non esse reservata, nisi exprimantur; quia in ipsis non reperitur necessitas Episcopalis correctionis: hoc tamen pendet ab Episcoporum arbitrio; quare eorum intentio ab ipsis exquirenda est: nam cum impuberes possint esse subiecti censuris, quidni & reservationi? Porro contrahitur reservatio etiam invincibiliter ignorata, nam non est propriè poena, nec contumaciam requirit, ut Censura.

Q. 2. *An peccata dubia censentur reservata?*

Resp. Neg. Plurimi in dubio facti: quia reservatio cum sit odiosa, debet restringi ad casus certos, non extendi ad dubios. Ideo quæ
reserv.

reservatâ ebrietate, intelligi debet ebrietas certa, quæ sola est ebrietas simpliciter & absolute. Hinc qui admisit peccatum ex suo genere reservatum, sed dubitat an cum advertentiâ vel consensu sufficienti ad mortale, non incurrit in reservationem.

At in dubio juris, cum nempe dubitatur an peccatum mortale Pœnitentis sit reservatum, Confessor non potest ab eo absolvere, nisi Superior exprefferit se nolle in tali dubio reservare: nam hoc ipso quod constat peccatum esse materiam reservationis, sed dubitatur an Superior illud reservarit, tunc dubium est de potestate ab eo absolvendi: non licet autem absolvere cum potestate dubia. Adde quod Clemens VIII. prohibuerit omnibus Confessariis, etiam privilegiatis in Italiâ degentibus, ne quis eorum, sub pretextu privilegiorum, ab ullo ex casibus clare vel dubie in Bulla in Cœna Domini legi solita contentis, vel aliâs quomodocumque Sedi Apostolicæ reservatis vel reservandis absolvat.

Q. 3. Quinam absolvere possunt à reservatis?

Resp. I. Ipse reservans, vel ejus Successor, aut Superior in hoc foro erga eosdem subditos, & quivis alius, qui ab illis hanc facultatem obtinuit. Nam reservans reservando retinuit pro se jurisdictionem, & Successor habet eandem cum illo potestatem: Superior verò potest id omne quod potest inferior.

Resp.

Resp. II. Ex Trident. sess. 24. c. 6. Episcopi possunt suos subditos in foro conscientiae absolvere ab omnibus peccatis Papæ reservatis, occultis nec ad forum contentiosum deductis possunt etiam ab aliis, quando subditi propter legitimum impedimentum non possunt Papam adire, ex c. 6. de *Sent. excom.* ne videlicet ex dilatione absolutionis periculum immineat animarum.

Resp. III. Quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, & excommunicatus saltem toleratus, potest quoslibet in articulo mortis absolvere à quibusvis peccatis & censuris, in defectum Sacerdotis approbati. Constat ex praxi Ecclesiæ, & ex Rituali Romano, quod sic habet: *Si periculum mortis immineat, approbatusque desit Confessarius, quilibet Sacerdos potest à quibuscumque censuris & peccatis absolvere.* Nam tunc Ecclesia hanc potestatem omnibus Sacerdotibus, saltem toleratis censetur concedere, & reverà concedit, ne pereant animæ, defectu absolutionis validæ tunc præsertim adeò necessariae.

Dixi, in defectum, &c. Nam si facile haberi possit Sacerdos approbatus, alter non poterit absolvere, ut docet S. Carolus in instruct. Confess. quia hæc potestas concessa est ob necessitatem moribundi, nec est periculum, dum facile absolvi potest à Sacerdote approbato, & habente jurisdictionem expeditam. Quare Rituale Romanum præter periculum

Tom. III.

D d

mor;

mortis ad hoc requirit defectum Sacerdotis approbati.

Porro omnes Sacerdotes approbati tunc & que possunt de omnibus mortalibus absolvere, & sic per se loquendo quoad valorem absolutionis nullus est inter illos ordo servandus; quia in articulo mortis nulla est reservatio, ut docet Trident. sess. 14. cap. 7. his verbis: *Piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.*

Circà hoc observanda sunt sequentia.

1. Multi docent posse tunc moribundum absolvi à Sacerdote excommunicato non tolerato, & hæretico in defectum alterius; quia Trid. dicit omnes Sacerdotes posse. Sed hæc negant alii cum Fagnano, qui in cap. *non est vobis* de Sponsal. testatur S. Congregat. Cardinalium Concilii Trident. interpretum, inter quos caput fuit Cardin. Moronus, qui paulò antè fuerat Legatus Apostolicus in Concilio, cujus proindè mentem probè norat, declarasse verba Concilii restringi ad Sacerdotes in unitate Ecclesiæ viventes, & habiles ac capaces jurisdictionis exercendæ, quales non sunt excommunicati non tolerati, & hæretici ac schismatici notorii. Et verò inquit in Ecclesià Dei non fuit semper custoditum, ut præcisi ab unitate Ecclesiæ possint absolvere in casu neces-

necessitatis; cum imò potius certum sit, ex communi sententia eorum, qui antè Conc. scripserunt, non potuisse. Toletus docet hæreticos & schismaticos, supple notorios, id non posse secundum communem, quia Ecclesia noluit eis dare jurisdictionem ob periculum perversionis fidelium, sed putat alios posse.

3. Per articulum mortis hic intelligitur grave ac morale mortis periculum: nam ista ex usu Ecclesiæ in hac materiâ pro eodem usurpantur, ut constat, ex. C. eos qui de sent. excom. in 6. & Rituali Rom. quia pia mater Ecclesia non censetur velle quemquam exponi periculo probabili damnationis. Et in articulo stricto mortis quando jam vita desperata est, sæpè, imò ferè semper fieri nequit Confessio.

4. Absolutus à peccatis reservatis non tenetur postea, si convaluerit, adire Superiorem, vel ejus delegatum. Quia, cum in illo articulo nulla sit reservatio, quivis Sacerdos habet tunc potestatem à quibuslibet peccatis etiam alioqui reservatis absolvendi directè, & sine onere illa confitendi Superiori. Secus de censuris.

Q 4. *An Regulares privilegiati habentes potestatem absolvendi à casibus Papæ reservatis, possunt ideo absolvere à casibus Episcopo reservatis, sine facultate Episcopi?*

Dd 2

Resp.

Resp. Neg. Ita expressè declaravit Clemens X. constit. *Superna* & Alexander VII. oppositum damnavit.

Q. 5. An Sacerdos approbatus carens potestate absolvendi à reservatis, potest aliquando directè absolvere à non reservatis, & indire. tē à reservatis?

Resp. Circà hoc duplex est sententia. Prima, quæ est communis, docet id posse in duobus casibus. 1. Si Pœnitens inculpate oblitus est aliquid reservatum, vel si bonâ fide illud confiteatur Sacerdoti non advertenti esse reservatum: quia alioqui si illud in perpetuum oblivisceretur, vel semper uteretur eodem Confessario, numquam accepturus esset absolutionem extra articulum mortis; & sic posset perire occasione reservationis, cum multi moriantur sine absolutione accepta in articulo mortis. Unde meritò censetur Ecclesia tunc dare potestatem absolvendi directè à non reservatis, & indirectè à reservatis, cum onere postea reservata confitendi Sacerdoti habenti potestatem in illa. Quam sententiam S. Carolus tenendam proponit in sua Diœcesi, in quâ proinde dat hanc potestatem. Volunt autem alios Episcopos censeri eandem potestatem concedere hoc ipso, quod non contradicunt sententiæ communi id afferenti, quam ignorare nequeunt. 2. Si Sacerdos habens reservata nequeat omittere celebrationem sacri sine gravi scandalo, nec ad-

fit Confessor habens potestatem in reservata: quia cum quilibet sibi peccati mortalis conscius teneatur Confessionem præmittere Communioni, credibile non est Ecclesiam sic instituissè reservationem, ut tunc à peccatis absolvi nequeat, directè quidem à non reservatis, & indirectè à reservatis, malleque eum cum incerta Contritione non Confessum celebrare, quam Confessionem Communioni præmittere. Tunc autem docent necessariam esse Confessionem peccatorum omnium etiam reservatorum: quia scilicet sine illâ status poenitentis nequit sufficienter innotescere Confessario, ut satisfactionem debitam imponat, & opportuna remedia suggerat. Item remanere obligationem peccata reservata iterum confitendi alteri Confessario habenti potestatem in illa.

Secunda sententia negat in ullo casu extra mortis periculum posse: quia peccata non reservata remitti nequeunt sine reservato: nam unum mortale sine alio remitti non potest. At in nullo casu extra mortis articulum peccatum reservatum potest per Confessarium carentem potestate in reservata remitti etiam indirectè. Quia 1. Trident. sess. 14. c. 7. ait Sacerdotes extra articulum mortis nihil posse in casibus reservatis. 2. Si Confessor carens potestate in reservata posset in aliquo casu extra articulum mortis indirectè ab illis absolvere, potest à fortiori in articulo mortis, & ita abs-

Dd 3

que

que ratione Tridentinum declarat nullam esse reservationem in articulo mortis, ne quis occasione illius pereat; manente enim reservatione etiam pro articulo mortis, poterit adhuc poenitens absolvi ab omnibus peccatis à quovis Sacerdote, directè quidem à non reservatis, & indirectè à reservatis, atque ita reservatio nulli poterit esse occasio pereundi. Unde ulterius satius erit reservationem manere, quam tolli pro articulo mortis; sic enim melius prospicitur vigori disciplinæ sine periculo salutis animarum. Cum adest peccatum reservatum, tota causa ad Superiorem iudicem devolvitur: ergo nihil in ea potest inferior.

Jam verò fatentur Poenitentem, qui reservatum aliquod peccatum in perpetuum oblitus est, numquam accepturum absolutionem peccatorum à Sacerdote carente potestate reservata; posse tamen in articulo mortis à quocumque absolvi; quia tunc cessat omnis reservatio. Non ideo tamen timendum esse ejus salutem: quia si bona fide faciat quod in se est cum auxilio gratiæ, benignitas divina ei prospiciet, aut procurando ei Confessarium habentem potestatem in reservata, aut ei impertiendo gratiam Contritionis & charitatis perfectæ. Dicunt autem Sacerdotem, qui in necessitate celebrandi nequit confiteri, nisi carenti potestate circa reservata, censeri non habere copiam Confessoris: ideoque teneri tunc elicere solum Contritionem perfectam, & po-

neà confiteri habenti potestatem absolvendi à reservatis.

Porro consentiunt omnes inferiorem non posse licitè, sine necessitate cogente, absolvere à non reservatis, remittendo pœnitentem ad Superiorem pro reservatis: quia integritas est de jure divino, & non debet prætermitti sine cogente necessitate.

Q. 6. An si quis Confessus habenti potestatem circa reservata, omiserit ex oblivione inculpabili peccatum aliquod reservatum, hoc ipso sublata sit reservatio peccati illius, ita ut possit postea directè ab eo absolvi, per quemvis Confessarium approbatum?

Resp. Cum non sit certum tunc reservationem tolli, in praxi debet pœnitens peccatum reservatum oblivione omissum confiteri habenti potestatem in reservata, ut ab eo directè seu secundum se absolvatur. Idque videtur exigere finis reservationis, qui est, ut conveniens medicina, & satisfactio à Superiore vel ejus delegato pro tali peccato imponatur. Excepe si tempore Jubilæi omnia præstitisset quæ ad illud consequendum præscribuntur: nam tunc Papa Jubilæi gratiâ tollit omnem reservationem respectu illorum qui volunt illud lucrari.

Q. 7. An si quis reservata cum aliis integrè Confessus habenti potestatem in illa, ab eo absolvatur licet invalide quoad remissionem peccatorum, ob suam indispositionem, tamen liberatur à reservatione, ita ut absolvi possit à quovis approbato?

Resp. Neg. Etiam si confiteatur Superiori Ordinario: quia Superior intra Sacramentum non intendit absolvere à reservatis, nisi per absolutionem Sacramentalem, quæ cum sit nulla, nihil efficit. Quod si confiteatur habenti potestatem tantum delegatam, adhuc certius est tunc non tolli reservationem: quia delegatus non potest reservationem tollere, nisi intra Sacramentum, ac proinde per solam absolutionem Sacramentalem validam: non enim potest illam tollere dando pœnitenti facultatem confitendi reservata Sacerdoti carenti potestate circa illa: quia hoc faciendo subdelegaret: at delegatus nequit subdelegare.

Q. 8. An Superior potest audire sola reservata, & absolvere ab illis pœnitentem, eum remittendo ad alium ut absolvatur à non reservatis?

Resp. Neg. Quia Confessio omnium mortalium, quæ Pœnitens potest hîc & nunc confiteri, est præcepta jure divino ad absolutionem, ex Trident. sess. 14. c. 5. Ergo non est in potestate Superioris ut dimidietur. Quod si ei non vacat omnia audire, potest auditis solis reservatis

reservatis remittere pœnitentem ad inferiorem de omnibus ab eo absolvendum, & taxare si velit pro iis pœnitentiam, & præscribere remedia adhibenda: quo casu non absolvit propriè, sed tollit reservationem. Valeret tamen talis absolutio à solis reservatis, si pœnitens sit rectè dispositus & in bona fide: quia tunc adsunt materia & forma Sacramenti, & aliunde defectus integritatis Confessionis non est culpabilis ex parte pœnitentis, ut suppono: Ergo tunc nihil deest ad veritatem & effectum Sacramenti.

ARTICULUS III.

De Obligationibus Confessarii.

EJUS dotes comprehenduntur his versibus.

Sit probus, & fortis Confessor, sitque peritus, discretus, patiens, mitis, pius, atque fidelis.

De quibus consule libros de Officiis Confessarii, & præsertim S. Carolum de instruct. Confessarii, Loart. Fornarium, Garnarium, &c.

Q. I. Quenam scientia requiritur in Confessario?

Not. Agitur hic de scientia requisita ex parte Confessarii ad licitam absolutionem. Ad validam autem requiritur secundum omnes, teste Suarez, ut sciat absolutionem proferre,

Dd 5

& co.

& cognoscere regulariter moralem actum, saltem sub communi ratione peccati mortalis aut venialis, secundum generalem eorum rationem ac distinctionem: quia sine tali scientia homo non potest humano modo exercere hoc iudicium. Sed addit Suarez ignorantiam horum rarissimam esse, & ferè impossibilem in eo qui ratione utitur, & in Ecclesia versatur, vultque Confessiones audire.

Resp. I. Generatim, cum triplex sit Confessoris munus, Judicis, Medici, & Doctoris animarum, tenetur sub mortali scire ea, quæ ad hæc munera rectè obeunda requiruntur: nam qui tenetur graviter ad finem, tenetur etiam graviter ad media necessaria: Confessor autem tenetur graviter munus suum utpotè gravissimum, & in quo agitur de offensâ Dei vindicandâ, de reconciliandis Deo peccatoribus, de justificatione ac salute hominum procuranda, de curandis animæ morbis, & vitiis emendandis, rectè exequi. Ergo tenetur etiam sub gravi scientiam ad id necessariam habere. *Imprimis* (inquit *Rituale Roman.*) *meminerit Confessarius se Judicis, pariter & Medici personam sustinere, ac divinæ justitiæ simul & misericordiæ Ministrum à Deo constitutum esse, ut tanquam arbiter inter Deum & homines, honorari divino, & animarum saluti consulat.*

Quare, juxta omnes, mortaliter peccat, qui sine debita scientia munus audiendi Confessiones, etiam ex sola charitate vel obedientia susci-

fufcipit. Nam jure divino naturali quifque tenetur habere Scientiam muneris; quod fufcipit exercendum præfertim erga alios.

Deinde talis fe exponit periculo evidenti malè fungendi tanto munere, cum injuria Sacramenti, & damno proximi ac detrimento animarum. *Si quis autem ignorat, ignorabitur.* 1. Cor. 14. Neque enim obedientia, aut Epifcopi approbatio etfi bona fide per examen facta, excufat; quia non dat Scientiam ex naturâ rei debitam, nec fupplet ejus defectum. Neque ignorantia eum excufare poteft: quia nemo debet fufcipere & exercere Officium, cujus nequit omnia munia rectè obire: aliàs fe exponit, periculo errandi, & malè obeundi cum damno aliorum. *Va vobis duces cæci* Matth. 23. *Nulla ars doceri præfumitur, nifi intentâ prius meditatione difcatur.* Ab imperitis ergo *Magifterium Paftorale fufcipitur in magnâ temeritate: quoniam ars eft artium regimen animarum* ait S. Greg. Paftor. cur. p. 1. c. 1.

Hinc etiam qui ignarum Confeflarium fcienter eligit, peccat mortaliter, cum coope- retur ejus peccato & malæ adminiftrationi Sacramenti; ideoque ejus Confeflio eft invalida. *Cæcus fi cæco ducatum præflet, ambo in foveam cadunt,* Matth. 5.

Refp. II. Confeffor, ut apud omnes & ex dictis conftat, tenetur fcire. 1. Ea omnia, quæ ad valorem, fubftantiam, integritatem, & effectum hujus Sacramenti, ejusque licitam

ad-

administrationem tam ex parte sui, quam ex parte poenitentis requiruntur. 2. Præcepta Dei & Ecclesiæ, obligationes communes & proprias statuum, varias peccatorum species, multiplicationem numericam, circumstantias quæ mutant speciem, vel notabiliter aggravant, & principia discernendi inter mortalia & venialia; imo quænam sunt peccata mortalia & venialia in singulis præceptis, saltem communi & ordinario modo. Item quænam sunt actus invalidi, & solum illiciti: *oportet enim ut sciat cognoscere quidquid debet judicare: judiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet judicare, discernat, c. 1. dist. 6. de poenit.* Alioqui non posset esse debita iudicii æquitas. 3. Casus reservatos, Censuras & excommunicationes, quæ vigent, impedimenta Matrimonii, conditiones contractuum, causas restitutionis, radices & occasiones peccatorum, remedia peccatis vitandis & vitiis emendandis apta, & satisfactiones salutare ac convenientes. 4. *Nulli Sacerdotum liceat Canones ignorare, ne quicquam facere, quod Patrum possit regulis obviare.* ait Cælesti Papa c. *nulli* dist. 38. Non tamen tenetur tam perfectam istorum omnium notitiam habere, ut possit semper ex tempore & per seipsum omnes occurrentes dubitationes solvere; sed sufficit ut id possit in communiter accidentibus, & sciat communia, & de difficilioribus sciat saltem dubitare; intelligatque principia decisionum generalia, & legendo,

do, aut peritiores consulendo investigare possit quid facto opus sit. Neque etiam tenetur de singulis peccatis, quæ declarantur, positivè judicare esse mortalia vel non; hoc enim multis difficile est, & controversum: sed sufficit ut singula audiat prout gesta sunt, & de illis judicet secundum principia communia certa, & remedium idoneum apponat, ne iterentur peccata, quæ dubitat esse mortalia. Uno verbo Confessor debet habere scientiam Theologiæ Moralis, saltem mediocrem & competentem.

Porro major scientia requiritur pro uno loco, quam pro alio, pro urbe mercatoriâ, aulicâ, &c. quàm pro pago; major pro audientibus viris, iudicibus, hominibus forensibus, aliisque habentibus casus magis implicatos, quàm pro feminis, pueris, &c. Hinc Confessarii, qui quoslibet pœnitentes audire sunt parati, majore quàm alii scientiâ pollere debent.

Ex dictis rectè colligit Filliucius peccare mortaliter non solum Confessarium qui prædicta scientia caret, sed etiam Superiorem qui ei tribuit facultatem Confessiones audiendi, atque etiam ipsum Pœnitentem qui scienter eligit Confessorem ignorantem respectu ipsius; cum consentiant & cooperentur peccato Confessarii: ideoque talem Pœnitentem, esse indispositum & temerè Confessiones iterare. Confessio tamen bonâ fide facta Sacerdoti ignaro, est valida: quia

quia ex parte Pœnitentis intervenit integrâ Confessio & debita dispositio, & ex parte Sacerdotis intervenit aliqua cognitio & perceptio illius, quæ licet non sit accurata, tamen sufficit, ut cognoscat illam esse sufficientem materiam hujus Sacramenti. Ita Suarez.

Q. 2. *An & quomodo tenetur Confessor Pœnitentem examinare?*

Resp. Tenetur examinare de specie, numero, circumstantiis peccatorum, eorumque causis, habitu & occasionibus proximis, quoties rationabiliter præsumit ista non sufficienter declarari, vel de hoc dubitat. Idem debet interrogare an sciat res fidei, Præcepta Dei & Ecclesiæ, & statûs sui obligationes, quoties dubitat an Pœnitens ista calleat; demum scrutari dispositiones, & conscientiam pœnitentis; *quasi medicus vulnus & judex causam*, ait S. Th. in 4. dist. 19. Prob. 1. Ex Conc. Lat. Gêner. c. Omnis: *sit Sacerdos discretus & cautus, diligenter inquirens peccatoris circumstantias & peccati.* 2. Ut Minister Sacramenti tenetur curare, ut integritas materiæ Sacramenti à Christo requisita ponatur, quantum moraliter potest; & ut Judex ac Medicus tenetur sibi comparare cognitionem necessariam ad ferendum rectum ac integrum judicium de peccatis & statu Pœnitentis, ad illum cum Deo reconciliandum, ad imponendam satisfactionem peccatis & ejus facultati congruentem, & ad præ-

scri-

scribenda remedia curationi ac emendationi poenitentis apta. Et verò Judex non potest licitè proferre sententiam, nisi prius plenè cognoscat totum statum causæ, & personæ quam debet absolvere. Hæc autem inquisitio debet esse discreta & moderata, ne sit vana, curiosa, periculosa, reddatque Sacramentum nimis grave & odiosum, pro quo

Observ. 1. Non omnes eodem modo interrogandi sunt, sed modo cuique accommodato. Sic cæteris paribus magis examinandi sunt minùs periti, quàm periti ac timorati; item qui rarò confitentur, quàm qui frequentius.

2. Sæpè necesse est interrogare Poenitentes de statu, officio, tempore ultimæ Confessionis, de omissione obligationum iis propriarum, de consuetudine, occasione, & causis ac motivis peccatorum, de impletione Poenitentia injunctæ. Non sunt autem interrogandi, nisi de peccatis quæ potuerunt verisimiliter ab illis committi: idè prius intelligat Confessor ætatem, sexum, conditionem, statum, munus Poenitentis, & prudenter ac moderatè eum interroget de peccatis, quæ à personis talis ætatis, sexûs, conditionis, statûs, professionis admitti solent: de nomine non percontetur, nec inutilia quærat unquam, nec sibi narrari patiatur.

3. Debet curare ut Poenitens in Confessione generali exprimat quamam mortalia necdum
Con-

Confessus sit, nam aliàs nec posset discernere materiam necessariam ab alia, nec imponere, ut teneretur, Satisfactionem proportionatam ac debitam pro illis, pro quibus nondum imposita est; sed daret justò leviolem, falsò putans jam pro illis debitam injunctam fuisse.

4. Cautio magna adhiberi debet in inquisitione de peccatis luxuriæ, ne scandalizetur Pœnitens, & mala quæ ignorat, doceatur cum periculo ea deindè patrandi. Quare quarendum est generaliter num menti irrepsit turpis aliqua cogitatio, num opere vel voluntate aliquid contra castitatem admiserit, num circa aliquid conscientia ipsum exstimulet; si affirmet, ulteriùs interrogetur, à generalibus gradatim descendendo ad particularia: secus, si neget.

5. Confessor confitentem non objurget, nisi finitâ Confessione; neque interpellat, nisi opus fuerit aliquid melius intelligere. Ita Rituale Roman. addens: *Auditâ Confessione, perpendens peccatorum magnitudinem ac multitudinem, pro eorum gravitate ac Pœnitentis conditione, opportunas correptiones ac monitiones, prout opus esse viderit, paternâ charitate adhibebit, & ad dolorem & contritionem efficacibus verbis adducere conabitur, atque ad vitam emendandam, ac meliùs instituendam inducet, remediaque peccatorum tradet. Postremò salutarem & convenientem Satisfactionem, quantum spiritus & prudentia suggesserit, injungat, habita ratione*

ratione statûs, conditionis, sexûs, & ætatis, & item dispositionis Pœnitentium. Videatque ne pro peccatis gravibus levissimas Pœnitentias imponat, &c.

Quare Confessor debet habere in promptu varia motiva ex Scripturâ præsertim & Patribus deprompta ad excitandum in Pœnitentibus peccatorum dolorem ac odium, efficacem vitæ christianæ propositum, & amorem Dei, secundum varias Pœnitentium dispositiones, propositâ peccati foeditate, gravitate pœnarum æternarum, & præsertim Dei bonitate, magnitudine, ac amabilitate infinitâ, &c. & Pœnitentes ad perfectam Contritionem eliciendam verbis efficacibus adducat.

Sed an Pœnitens Confessario interroganti tenetur aperire pravam consuetudinem, malos habitus, cupiditates, tentationes, occasiones peccati, dispositiones, obligationes proprias, statum, conditionem, munus?

Resp. Aff. Ita commun. quia Confessor, cum sit Judex & Medicus, habet Jus cognoscendi, & inquirendi ea omnia, quorum notitia necessaria est ad rectè judicandum de peccatis, statu, morbis, necessitate, ac dispositione Pœnitentis, & ad præscribenda remedia ejus emendationi ac curationi apta: qualis est prædictorum & similium notitia. Ac proinde pœnitens tenerur ad ista sincerè & clarè respondere; nullum enim esset Jus in Con-

Tom. III.

E e

fessa-

Confessario interrogandi, si non esset in pœnitente obligatio ad interrogata respondendi. Et verò Confessor est iudex proferens sententiam non solum circa illa peccata quæ audit, sed etiam circa personam, quam dum Sacramentaliter absoluit, iudicat illam debere reconciliari cum Deo, & quantum ex se est, reconciliat: ad hoc autem oportet ut cognoscat plene totum statum conscientiæ Pœnitentis, ad videndum an sit aliquid quod obstat ejusmodi reconciliationi. Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.*

Q. 3. An Confessor tenetur admonere Pœnitentem de ejus erroribus, & eum docere?

Resp. I. Si error seu ignorantia sit vincibilis & culpabilis, tenetur Confessor eum docere id quod culpabiliter ignorat: quia cum talis ignorantia perseverat, Pœnitens est indispositus; cum ipsa sit peccatum & causa peccati. Confessor autem ut Doctor tenetur erudire Pœnitentem, & ut Medicus tollere causam & occasionem peccandi, veritatem docendo. Idque etiam si tunc non speretur fructus; quia ea admonitio proderit, ut Pœnitens edoctus cognoscat malum statum, in quo est, & fortè aliquando resipiscet, & exstimulabit conscientia. Item tenetur corrigere errorem, qui est Pœnitenti perniciosus, & causa peccandi, puta si putet esse illicitum, quod ei reipsa licitum est.

Resp.

Resp. II. Si error vel ignorantia sit inculpabilis ac invincibilis, docendus est Pœnitens. 1. Si ex eo sequatur aliquod grave malum vel scandalum publicum, etiamsi inde timeatur malum Pœnitentis; nam malum privatum permitti debet, ut vitetur publicum. 2. Si error vergat in damnum injustum proximi. Quod si Pœnitens restituere, aut abstinere à contractu aut opere injusto nolit; non debet absolvi: qui est indispositus, cum nolit obligationem sibi notam exequi, vel nolit intelligere ut bene agat. 3. Si pœnitens dubitet de suo errore, vel interroget Confessarium; nam tunc taciturnitas esset tacita erroris approbatio, & confirmaret Pœnitentem in errore. 4. Si ex errore sequatur malum occultum inculpate ignoratum, ut si putat Matrimonium suum esse validum, & tale publice habeatur, quod tamen invalidum est ob impedimentum occultum notum ipsi Confessario; modò monitio profutura videatur, nec ex ea scandalum timeatur: quia Confessor est Dei Minister, & Judex, Doctor, ac Medicus Pœnitentis: ergo tenetur curare ut leges servantur, instruere pœnitentem, & impedire peccatum etiam materiale, dum nullum majus malum timeatur: nam error per se quoddam malum est, & plerumque alia mala invehit. Si tamen probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale Pœnitentis, vel grave scandalum, & damnum innocentium.

centibus, puta liberis; differenda est monitio, donec hoc periculum sit sublatum, & petenda dispensatio, ex c. 6. de consang. & affinit. ubi Innocent. III. consultus de Matrimonio invalido contracto. Respondet: *Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere.* Nam cum DEI offensio per ignorantiam invincibilem vitetur, illud materiale malum rectè permittitur ad impedienda graviora mala.

Q. 4. *An Confessor potest se conformare sententiae Pœnitentis minùs probabili, & minùs tutae, contra propriam probabiliorem & tutiorem?*

Resp. Neg. Quia Confessor in Tribunali Pœnitentiæ est Superior, Doctor, & Judex; Pœnitens verò inferior & reus: ac proinde Confessor debet judicare secundum propriam sententiam prudentem, & conscientiam; non ad arbitrium rei, quem tunc docere debet. Præterea non licet sequi opinionem minùs probabilem & minùs tutam: quare Pœnitens volens eam in praxi sequi est indispositus. Potest tamen absolvi Pœnitens eruditus volens sequi opinionem suam, quam bonâ fide post diligentem veritatis inquisitionem putat esse multò probabiliorem, si Confessor sciat multis aliis talem videri, nec sit evidens esse minùs probabilem: quia Pœnitenti licet agere le-

re secundum conscientiam prudenter formatam: ideoque tunc censetur bene dispositus.

Q. 5. An & quibus Confessor tenetur denegare, vel differre absolutionem?

Resp. Tenetur denegare iis omnibus, quos cognoscit carere Contritione ac dispositione debita: alioqui grave sacrilegium admitteret; nam ex communi sent. faceret Sacramentum nullum, dando absolutionem invalidam & inutilem defectu materiæ debitæ. Et secundum Scotistas Sacramentum inutile, utpote destitutum effectu suo, ob defectum dispositionis necessario requiritur ad illum. Quare Rituale Roman. ait: *Videat diligenter Sacerdos, quando & quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio; ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces: quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia & inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deferere, aut alio modo peccata derelinquere, & vitam in melius emendare nolunt, aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publicè satisfaciant, & scandalum tollant, &c.* Igitur secundum hoc principium certum & Doctrinam Patrum, Canonum, & S. Caroli in Instruct. Confessor. absolutio negari debet.

1. Iis qui nolunt rem alienam restituere, debita solvere, vel honorem aut famam læsam, aut quodlibet aliud damnum illatum resarcire,

E e 3

cum

cum possunt, aut dare operam ut facultatem ista præstandi, si non habeant, comparent.

2. Qui non curant tollere habitum peccandi, ut si non adhibeant remedia necessaria à Confessario aliàs præscripta, vel aliunde cognita: nam carent proposito efficaci emendationis, quòd exigit destructionem causarum peccati: nulla autem propior est habitu.

3. Qui uti renuunt remediis, quæ à Confessario judicantur necessaria ad emendationem, vel impositas pœnas meritas, & eorum facultati accommodatas persolvere nolunt.

4. Qui retinent voluntatem duellum datâ occasione offerendi vel acceptandi, aut aliud peccatum mortale admittendi.

5. Qui inimicitias & odia deponere, injuriam acceptam condonare, vel reconciliari nolunt, offensorem sincerè propter Deum non amant, nec parati sunt pro illo orare, ei benevolentia signa communia exhibere, & in necessitate subvenire. *Falsa sit pœnitentia: si odium in corde gestetur, aut si offenso cuilibet non satisfaciat, aut si offendentis offensum non indulgeat.* ait Conc. Gener. Later. 2. can. 22.

6. Qui nolunt corrigere luxum & sumptus superfluos in cibo, potu, vestitu, ornatu, conviviiis, famulatu, &c. qui ad mortale pertinent; ut si propter illos contrahantur debita, quæ solvi nequeant, si stipendia famulorum aut operariorum, vel alia debita non solvantur

tur, si eleemosynæ debitæ omittantur, &c. vel si inde scandalum oriatur.

7. Qui occasionem proximam peccandi deferere nolunt: unde Innoc. XI. damnavit hanc propos. *potest aliquando absolvi, qui in proximâ occasione peccandi versatur, quam potest & non vult omittere; quin imò directè & ex proposito querit, aut ei se ingerit.* Hinc S. Carolus in Instruct. cit. monet non esse absolvendos eos qui vitam in otio agunt, vel malorum consortium aut cauponam frequentant, vel choreas (*vulgo Bals.*) adeunt, nisi habeant firmum propositum ab his deinceps abstinendi. Idem dic de Comœdiis amatoriiis, & aliis spectaculis periculosis.

8. Iis qui occasionem peccandi aliis præbent, nisi efficaciter desistere statuerint, quales sunt qui componunt, imprimunt, dant, vel vendunt libros amatorios, vel contra fidem, aut bonos mores; qui domum aleatoribus præbent, qui Comœdias periculosas exhibent; item fæminæ, quæ pectus nudum gestant, nec excusantur ob consuetudinem; nam (ut ait S. Antonin.) *Valde turpis & impudicus est talis usus; & ideò non servandus: non sequeris turbam ad faciendum malum.* Exod. 23. &c.

9. Qui nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, artibus, commerciis aut contractibus illicitis, aut à quovis alio opere malo. Ratio horum omnium est: quia ejusmodi homi-

nes carent proposito efficaci servandi omnia mandata, & vitandi peccatum mortale, ejusque occasiones proximas; ideoque Contritione.

10. Qui ignorant res necessarias ad salutem necessitate medii, ut Myſteria SS. Trinitatis & Incarnationis, beatitudinem æternam justis perseverantibus rependendam, pœnas æternas peccatoribus paratas: nam sine horum fide explicita nemo adultus justificari potest. Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Absolutionis capax est homo, quantumvis laborat ignorantia Myſteriorum Fidei; etiamſi per ignorantiam culpabilem nesciat Myſterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini.* Hinc nequeunt validè absolvi, nisi prius ista didicerint. Idem dic de Actu Contritionis, cum sit de necessitate Sacramenti.

Qui autem ignorant ea, quæ sunt solum necessaria necessitate præcepti, ut aliqua alia fidei dogmata, vel mandata aliqua Dei aut Ecclesiæ, vel obligationes sui status ac conditionis proprias, debent hæc doceri ante absolutionem, si pauca horum ignorent, quæ brevi tempore discere queant: sin minùs, differenda est absolutio, donec ea omnia didicerint, si jam moniti neglexerunt discere; quia sunt in habitu negligentiae culpabilis, cum teneantur graviter ista scire, & tamdiu actu peccant, quamdiu ea non ediscunt, cum possunt. Nec Confessor potest prudenter credere eos hanc obli-

obligationem postea impleturos, eò quòd id promittant, cum jam fidem datam fefellerint. Quòd si nondum fuerint moniti, poterunt, si nihil aliud impediatur, absolvi, præmissâ instructione de his saltem rebus quæ sunt de necessitate mediæ & Sacramenti, & impositâ obligatione alias quàm primum ediscendi. Ita S. Carol. in Instruct. Confessor. addens neque absolvi debere Patres & Matres-familias, qui liberos suos aut domesticos horum noti- tiâ imbuere per se vel per alios non curant; vel non invigilant, ut iidem Dei & Ecclesiæ præcepta observent, aut (quod pejus est) eo- rum observationem impediunt; vel retinent domesticos qui sunt aliis scandalo, nec se emendant. Si tamen spondeant ista se præsti- turos, & nondum de iis moniti fuerint, pote- runt absolvi: secus, si jam moniti omiserunt, donec emendationem operibus probaverint.

Resp. II. Extra articulum mortis, Confessor tenetur generatim differre absolutionem iis, quorum dubia se apparet Contritio ac disposi- tio debita, & quos non potest prudenter judi- care habere debitum dolorem ac propositum efficax ac universale non peccandi, donec ad- sint sufficientia conversionis veræ ac Contri- tionis debitæ signa: nam alioqui sine necessi- tate & temerè exponeret Sacramentum peri- culo nullitatis, & privationis effectûs, appli- cando formam materiæ dubiæ nec moraliter certæ, & subjecto dubiè disposito; & sic com-

Ec 5

mitte-

mitteret grave sacrilegium; nam vera Contritio excommuni, est materia proxima & per se essentialis Sacramenti, & ex Scotistis est saltem dispositio necessaria ad ejus effectum. Confessor (inquit Suarez disp. 32. sect. 2. tenetur justitiam & religionem in ejus administratione servare; quia & judicium & actionem sacram exercet. Cui muneris ut satisfaciatur, unum ex precipuis est, ut dispositionem conscientie Pœnitentis sufficienter agnoscat. Est enim precipuum hujus materie fundamentum, non posse Confessorem licite pœnitentem absolvere, nisi ille sit bene dispositus ad absolutionem suscipiendam. Primo, quia non potest ipse absolvere, nisi quem Christus etiam absolvit; gerit enim vices Christi, & quæ ipse solvit in Terris, debent soluta manere & in Cœlis: alias clavis errabit, & Minister illâ abutetur, & peccabit. Secundò, quia tenentur Ministri Sacramentorum non dare illa indignis. Tertiò, quia est Judex, & tenetur justum judicium facere. Ex quo fit, priusquam absolvat, necesse esse, ut prudenter judicet Pœnitentem esse dispositum; quia alias se exponeret periculo errandi, & sine sufficiente cognitione operatur. Præterea Confessor debet esse dispensator fidelis ac prudens applicationis meritorum Christi, & Sacramentum gratiæ collativum prudenter ac sanctè administrare. Ergo, citra necessitatem seu articulum mortis, non ei licet administrare hoc Sacramentum cum materia vel dispositione, quæ prudenter judicari nequeat vera, ac sufficiens ad

ad valorem & effectum Sacramenti. Contritio autem dubia, aut quæ non est probabilis vera quàm falsa, non potest prudenter judicari vera ac sufficiens. Et quamvis pœnitenti credi debeat in iis, de quibus se accusat; cum Confessor nequeat ejus peccata nisi ex ipso cognoscere; non sufficit tamen testimonium Pœnitentis asserentis se esse contritum, dum aliunde adest ratio dubitandi de veritate ejus Contritionis, & debitæ dispositionis; nam ipse & seipsum & Confessarium decipere potest, ut notat S. Gregor. Pastor. curæ. I. p. c. 9. ibi: *Sæpè sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat.* & in I. l. Reg. c. 6. ait: *In fructu, non in foliis aut ramis pœnitentia cognoscenda est. Quasi arbor bona, voluntas bona: Confessionis ergò verba, quid sunt aliud nisi folia?* Quare S. Carol. in Instruct. Confessor. quas Clerus Gallicanus præcepit, ut ab omnibus Sacerdotibus accuratè servarentur, ait: *Absolutio, donec emendatio perspiciatur, differri debet his, qui licet se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen non separandos Confessor probabiliter judicabit.*

Resp. III. Extra periculum mortis, juxta principia tradita, & Doctrinam S. Caroli in Instruct. Confessor. tenetur Confessor speciatim differre absolutionem, præsertim.

I. Implicatis consuetudine peccandi mortaliter, qui nondum efficaciter conati sunt eam emen-

emendare, licet emendationem promittant; donec vitiosum habitum sic vicerint, ut periculum proximum seu probabile peccandi sublatum sit. Tum quia vera conversio consuetudinarii est valde rara ac perdifficilis, nec brevi tempore fieri solet, ut constat ex Patribus & experientiâ: ergo prius operibus probari debet, ut possit prudenter credi. Tum quia prava consuetudo est occasio proxima peccandi, & eò peior quòd interna est. Tum quia dilatio absolutionis est medium moraliter necessarium ad pravi habitûs emendationem, cum experientia constet eum sine dilatione illa communiter non emendari: Confessor autem ut medicus spiritualis tenetur adhibere remedia ad pœnitentis emendationem apta & moraliter necessaria. Tum quia gratia Sacramentalis exponeretur morali periculo proxima destructionis, cum graviori damno pœnitentis; nam dum durat malus habitus, homo est in periculo proximo statim & sæpe peccandi, cum habitus ille propensionem maximam, & necessitatem moralem peccandi pariat. Confessor autem ut Minister Sacramenti, circa necessitatem non debet conferre gratiam, quam prudenter iudicat brevi amittendam, nisi eam differat, & ut Medicus debet curare ut sanitas, quam confert, non tam citò amittatur, sed sit moraliter saltem stabilis: imprudenter enim ageret medicus, qui statim daret remedium, quod prudenter iudicaret

caret allaturum sanitatem, brevi cum maiore damno amittendam si statim detur, cum moraliter stabilem afferre, & morbum curare possit, si differatur. *Quod facile sanatur, non multum cavetur: ex difficultate autem sanationis erit diligentior custodia receptæ sanitatis.* ait S. August. in Psal. 6. Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Pœniteni habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nullæ appareat, nec est neganda nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.*

2. Recidivis, seu iis qui post plures Confessiones pluries relapsi sunt in eadem peccata: tum quia qui pluries fidem datam fefellerunt, non possunt nisi ex operibus prudenter iudicari habere verum & efficax propositum: tum quia recidivorum pœnitentiæ semper à Patribus existimatae sunt saltem valde suspectæ & dubiæ. Quare S. Isidor. in c. 11. de pœnit. dist. 3. ait: *Irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet.* At (ut docet De Lugo disp. 14. sect. 10.) certum est, quando dilatio necessaria est ad explorandum firmum propositum pœnitentis, de quo non satis constat, debere differri absolutioem. Præterea recidivi sine absolutio- nis dilatione emendari non solent: ideoque dilatio est remedium ipsis moraliter necessarium. *Non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi,* ait Bellarm. ser. 8. de adventu. Rituale Tullense excipit eos, qui

qui relapsi sunt rarò, & solùm ex vi tentationis, vel occasionis urgentis non quæsita nec prævise.

3. Iis, qui aliena retinent, vel injuriam in fama, honore, vel aliis bonis intulere, donec satisfecerint si possunt, quamvis promittant se statim satisfacturos, si jam semel admoniti id omiserunt. Ita S. Carolus in Instruct. Confessor. & Conc. Mediol. 1. Item iis, qui commercia illicita, vel artes prohibitas, aut occasionem peccandi voluntariam non dimisere donec deseruerint: & generatim iis qui obligationem aliquam gravem & urgentem non impleverunt ex negligentia, donec impleverint, si jam semel aut bis moniti fuerint, vel id promiserint: quia propositum quod nunc faciunt, non potest prudenter judicari magis efficax esse quàm prius factum. Et aliàs relinquerentur in probabili periculo peccandi ut antea, cujus probabilitatem facit fidei prius data violatio, & difficultas ista præstandi. Imò si res restituenda gravissimi sit momenti, non debet ordinariè absolvi pœnitens donec restituerit, si potest, quamvis antea monitus non fuerit: nam alioqui relinqueretur in gravi periculo non restituendi ob difficultatem talis restitutionis, & propensionem magnam differendi.

4. Qui inveteratas inimicitias exercent cum proximo, donec se ei reconciliaverint; vel etiam si inveteratae non sint, contra fidem datam

tam nondum redierunt cum eo in gratiam, nec publica dederunt signa reconciliationis, ad tollendum publicæ inimiciæ scandalum; vel qui primi proximum offenderunt, & nolunt primi eum adire, & ei satisfacere, ut tenentur.

5. Qui publicum scandalum dederunt, donec illud sustulerint, ut docet Rituale Roman. quare is cuius peccata publica fuerunt, non est absolvendus antequam publicè appareat emendatus: alias absolutio esset scandalosa.

6. Adolescentibus qui vitam otiosam agunt, vel studia notabiliter negligere solent, donec emendati appareant. Idem dic de omnibus qui munus suum graviter negligere consueverunt.

7. Qui in examinanda conscientia graviter negligentes fuerint, donec melius examinarint, & se ad Contritionem melius excitarint. S. Carolus; nam talis negligentia indicat defectum debitæ Contritionis, ad quam obtinendam indigent tempore aliquo, precibus, & aliis mediis. Si tamen diligentiam bonâ fide adhibuerint, sed non sufficientem, charitas postulat ut Confessor interrogando hunc defectum suppleat, & Pœnitentem adjuvet ac disponat ad veram Contritionem, præsertim si sint rustici & rudes, qui in primis adjuvandi sunt; nam de iis præsumitur, licet millies se examinent, non fore magis paratos, quàm si ab ipso Confessario, breviter examinentur.

8. Ver-

8. Versantibus in peccati occasione proxima ut infra-dicam.

Not. 1. Pœnitens non debet ordinariè remitti ultra 15. dies: nam æger non debet à Medico diu derelinqui, sed sæpiùs adjuvari; & aliàs periculum esset, ne Pœnitens animo cadat, ac desperet. Quòd si post tale tempus nondum sufficienter dispositus inveniatur, adhuc remittetur cum solatio, hortatione, & suggestione mediorum magis efficacium, donec talis judicetur.

Not. 2. Consuetudinariis & recidivis præscribenda sunt remedia suæ emendationi apta: qualia sunt oratio quotidiana matutina ac serotina, & crebra opera misericordiæ, auditio Missæ, opera virtutum vitiis ac propensionibus pravis contrariarum, sui demissio ac diffidentia, fiducia in Deum, frequens Confessio apud eundem Confessarium pium & prudentem, meditatio motivorum vitandi peccatum, lectio piorum librorum, celeris repulsio prævæ cogitationis aut motionis; aliqua punitio quoties tale peccatum committitur, ut jejunium, largitio eleemosynæ, aliqua oratio, &c. Examen conscientie quotidianum, & præsertim particulare hoc modo. Mane eliciatur propositum vitandi tale peccatum, & Deo offeratur cum petitione gratiæ; quoties commissum fuerit illud peccatum, statim eliciatur Contritio cum aliqua punitio; & saltem serò examinetur conscientia de illo: quod

quod si fuerit commissum, eliciatur Contritio, fiatque aliqua satisfactio: sin minus, Deo gratia agantur.

Q. 6. Quomodo Confessor se gerere debet erga eos qui versantur in occasione proxima peccati?

Not. 1. Occasio peccati est id omne, quod ad peccatum alicui, siue ex natura sua, siue ex parte Poenitentis fragilis. Dividitur in proximam & remotam. Proxima est ea quæ affert morale seu probabile periculum peccandi: siue est ea in qua quis verisimiliter est peccaturus. Remota, quæ non affert tale periculum. Remotam non tenemur fugere, alioqui deberemus omnes de mundo exire, ex 1. Cor. 5. *Quoniam Creaturae Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in mulpulam pedibus insipientium.* Sap. 14.

Not. 2. Occasio proxima peccati duplex est, nempe per se, & per accidens. Occasio proxima per se est ea, quæ per se sic est apta inducere homines in peccatum mortale, ut spectatâ communi hominum fragilitate ac corruptione multi in ea verisimiliter peccaturi sint; ut quia in ea multi sæpè peccant, cuiusmodi sunt cum ea persona habitare, cum quâ soleas peccare, familiaritas inter adolescentes & puellas, aspectus minus pudici, &c. Occasio proxima per accidens, est quæ non habet vim inducendi communiter homines in

peccatum, sed tantum aliquos ratione specialis illorum fragilitatis & dispositionis, ita ut prudenter timeatur ne in ea peccent.

Not. 3. Utraque occasio proxima peccati subdividitur in voluntariam, & involuntariam. Voluntaria est ea, quæ deferri potest etiam sine gravissimo incommodo. Involuntaria seu necessaria, est ea quæ vel physicè vel moraliter deferri non potest. Et sic alia est involuntaria seu necessaria physicè, quæ nullo modo pendet à voluntate, ut deferatur; ut si quis in carcere aut triremi vinctus sit cum flagitioso: & alia involuntaria seu necessaria moraliter, quæ deferri nequit sine peccato, vel damno temporali gravissimo; ut militia respectu militis in ea frequenter peccantis, cui abeundi facultas recusatur; non enim potest deferere militiam invito duce, cui ex iustitia obstrictus est: vel munus seu officium, quod quidem sine peccato dimitti potest, sed non sine damno gravissimo, v. g. jacturâ sui statûs, vel bonorum, vel famæ.

Resp. I. Confessor non potest licitè nec validè absolvere Pœnitentem, qui non vult statim removere & fugere occasionem proximam etiam per accidens, si possit licitè & sine gravi suo damno. Ita omnes cum S. Carolo. quia talis caret proposito efficaci non amplius peccandi, & servandi mandata omnia: nam hoc propositum includit voluntatem destruendi & fugiendi causas ac pericula peccati.

Imò

Imò talis actu peccat mortaliter; nam secundum omnes quisque tenetur sub mortali removere & vitare occasionem proximam seu probabile periculum peccandi mortaliter cum potest. Quia 1. *Eccli. 3. qui amat periculum, in illo peribit.* Sed qui non removet, nec fugit probabile periculum peccandi cum potest, illud amat seu eligit. 2. Qui non removet nec fugit probabile periculum peccandi, cum potest moraliter, is vult saltem virtualiter, implicite & interpretative ipsum peccatum. 3. Præceptum prohibens peccatum, simul vetat velle id, quod proximè ac mortaliter conjunctum est cum peccato, & id ex quo verisimiliter judicatur secuturum peccatum; nam præceptum debet esse efficax per se. Ergo qui non vitat, cum potest, probabile periculum peccati, peccat contra præceptum prohibens illud peccatum. Quare ut ait *De Lugo*, in moralibus se exponere periculo peccandi, & peccare sunt idem. 4. Dei amicitiam, & animæ salutem contemnit, qui ejus perdendæ periculum probabile non vitat, cum potest, sed voluntariè subit. 5. *Innoc. XI. damnavit* has propos. 62. *Proxima occasio peccati non est fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit.* 63. *Licetum est querere directe causam proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro, vel proximi.* & *Alex. VII. damnavit istam: Non est obligandus concubiniarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad delectamentum concubinarij, vulgo*

regalo, dum deficiente illa nimis aegrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficile inveniretur. 6. Ex S. Greg. Hom. 24. in Evang. Quæ ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non recurrat.

Porrò ut quis teneatur vitare occasionem peccandi, non necesse est ut in ea frequenter peccaverit; sed sufficit ut verisimiliter in ea sit peccaturus; nam peccat qui se probabili seu verisimili periculo peccandi exponit. Unde S. Carolus. in Instruct. Confessor occasiones vitandas, dicit: *Esse ea facta, quæ etiam si per se licent, tamen probabiliter timetur, ne is, qui confitetur, in eadem ipsa quæ olim admisit, peccata relapsurus sit, si in iis remaneat.* Et Tolet. l. 3. c. 18. ait: *probabiles occasiones peccandi sunt omnino extirpandæ.* Enimverò ut effectus malus censeatur indirectè & interpretativè voluntarius in causa, necesse non est ut ex ea frequenter sequatur; sed satis est, quòd cognoscatur vel cognosci possit & debeat secuturus verisimiliter, ut constat ex c. ult. de injur. ubi Greg. IX. docet imputari damnum ei, qui fecit aliquid, ex quo probabiliter illud sequi posse scire potuit ac debuit: *nec ignorantia, inquit, te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam.*

Resp. II. Si Pœnitens promittit se quam primùm relicturum talem occasionem, ei differri debet absolutio extra periculum mortis, donec

donec eam deseruerit, si jam monitus non dimiserit, vel si diu in ea permanserit & peccaverit, vel si occasio illa urgens sit, & multum ad peccatum alliciat, nisi Confessor prudenter iudicet se posse fidem adhibere Pœnitenti: nam Pœnitentis infirmitas & instabilitas adiuvanda est absolutionis dilatione, quâ sæpè Pœnitentes magis moventur, quàm aliis motivis; & aliàs relinqueretur in periculo eam non deserendi. Ita S. Carolus in Instruct. Confessor. ibi: Pœnitentem in aliqua ex his occasionibus, aut similibus, si urgens sit illa occasio, ut qui concubinam, v. g. aleret, non debet sine dubio Confessor absolvere, nisi hanc occasionem antea sustulerit. Pro aliis verò occasionibus, quales sunt aleæ, vocatio, aspectus minis pudici, colloquia, &c. non absolvatur, nisi eas dimittere Pœnitens polliceatur. Quòd si jam aliàs id pollicitus sit, nec emendatus fuerit, absolutio tamdiu differatur, donec emendationem agnoverit. Deinde sic monet Confessarium: Oportet eum severiorem esse rigidioremque circa eas actiones & exercitia, quæ reipsâ in utilia sunt, dant tamen propensionem ad malum, & sæpè ac faciliè pertrahunt ad diversa peccata. Hujusmodi sunt choreis interesse, cum blasphemis versari sæpiùs aut rixæ deditis, popinas frequentare, indulgere otio, & id genus alia, quæ consuetudinem afferunt peccandi mortaliter: nam absolutionem non debet impertiri, quin his omnibus renuntiet Pœnitens, spondeatque ab iis abstinere diligenter. Si tamen Confessor pruden-

ter iudicet se posse fidem adhibere Pœnitenti promittenti eorum fugam, semel iterumque poterit absolutionem indulgere, eâ tamen semper lege, ut si in iis diutius immoretur, eam postea differat, donec certis & evidentibus indiciis constet, illum ab his occasionibus esse segregatum.

Resp. III. Si Pœnitens versetur in occasione proxima, quam non potest omninò, aut saltem sine peccato dimittere, quamvis appareat contritus, ei ordinariè differenda est absolutio, donec sublatum sit periculum proximum seu probabile in ea peccandi, atque ita occasio ex proxima facta sit remota. Nam sine absolutionis dilatione Pœnitentes in tali occasione à relapsu efficaciter averti non solent; & alias exponerentur periculo amittendi brevi gratiam Sacramentalem. Interea autem præscribenda sunt media contra relapsum idonea, quæ tollant proximitatem occasionis seu periculi peccandi, vel detrahendo objecto vim proximam aliciendi ad peccatum, vel apponendo impedimentum causalitati ejus. Ut si famulus, v. g. qui non potest ab hero facultatem abeundi obtinere, peccaret sæpe cum ancilla; debet ei præscribi, ut quantum fieri potest nunquam solus cum illa versetur, colloquatur, nec in eam oculos figat, nulla ei amicitiae signa det, ut se bonis cogitationibus armet, oret, &c.

Resp. IV. Si Pœnitens versetur in occasione proxima etiam per accidens, quæ deseri-

ne:

nequeat sine gravissimo damno temporali; ei ordinariè differenda est absolutio, præscriptis mediis contra relapsum aptis, donec emendatus appareat, & occasio illa desierit esse respectu illius periculum proximum peccandi, si remediis adhibitis putetur non peccaturus. Prius itaque tentanda est emendatio absolutionis dilatione, quâ Pœnitentes efficaciter moveri solent ad præscripta remedia diligenter adhibenda. Ita S. Carol. in instruct. Confess. addens: *Si verò absolutionem differre non possit, quin Pœnitentem exponat gravi infamiae periculo; tum si contritum certis quibusdam notis videat, aut ita mente affectum, ut ad omnia remedia paratus sit, quæ ad illius emendationem necessaria judicaverit prudens Sacerdos; tunc aptiora præscribet & utiliora; puta ut solus cum sola nunquam conveniat, imponet & preces, & corporis macerationem aliquam, & inprimis frequentem Confessionis usum, similiaque exercitia, quæ si in se recipiat, tunc debet eum Confessarius absolvere.*

Quod si mediis ad emendationem adhibitis, adhuc peccet ut antea, tunc per negationem absolutionis cogendus erit Pœnitens ad deferendam illam occasionem cum quanto-cumque damno temporali. Ita S. Carol. ibid. Nam tunc ipse Pœnitens tenetur sub mortali eam dimittere, etiam cum bonorum, famæ, & statûs jactura, juxta illud Christi præceptum tunc urgens: *Si oculus tuus dexter scandalizat*

lizat te, erue eum, & projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam: & si dextera manu tua scandalizat te, abscide eam, & projice abs te, &c. Id est, res charissimæ & utilissimæ dimittendæ sunt ad vitandam occasionem proximam peccati. Et verò peccatorem tam fragilem, & remedia adversus lapsum præscripta sapientis frustra expertum, velle adhuc permanere in tali occasione, est moraliter illum velle peccare; qui enim vult aliquid cum peccato moraliter conjunctum, etsi solum respectivè ad se ipsum, censetur velle ipsum peccatum. Unde Conc. gener. Later. 2. can. 22. ait: *Falsa etiam sit Pœnitentia, cum Pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nullâ ratione prævalet.* Igitur tunc dimitti debet officium, munus, ars, mercatura, &c. si perseveret esse occasio peccandi.

Q. 7. *An Confessor tenetur absolvere eum, quem prudenter judicat esse contritum, & recte dispositum?*

Resp. Tenetur, nisi aliundè sit justa causa differendi absolutionem. Nam nisi adsit aliunde talis causa, Pœnitens verè contritus & integrè Confessus habet jus ad absolutionem. Idque exigit ratio judicii justî reconciliativi, & æquitas, ac pactum implicitum inter Confessorem & Pœnitentem; debet enim judex auditâ

auditâ causâ judicare, & absolvere Reum absolutione dignum, nisi adsit justa causa differendi deinde sine justa causa exponeretur Pœnitens periculo remanendi in statu peccati mortalis, cum incertum sit an eliquerit perfectam contritionem: & sic subiret periculum jacturæ operum meritoriorum.

Dixi, *nisi sit aliunde justa causa, &c.* Nam si Confessor ex speciali Pœnitentis infirmitate, & circumstantiis occasionum quas vitare nequit, vel aliundè prudenter timeat, ne brevè relabatur, vel ne non satisfaciat alicui obligationi urgenti, nisi dilatione absolutionis efficacius à relapsu avertatur, exciteturque ad citius satisfaciendum suis obligationibus, potest & debet differre absolutionem. Quippe Confessor ut Minister Sacramenti debet non solum validè illud administrare, sed etiam providere ut gratia per illud collata conserveatur, nec statim amittatur; & ut Medicus teneatur adhibere media ad sanitatem stabilem procurandam ac conservandam apta. Nec Pœnitens est tunc rationabiliter invitatus, cum id cedat in ejus bonum, & absolutio ei statim non expediat. Ita De Lugo disp. 14. sect. 10. ubi docet veram & communem sententiam esse, quòd possit esse causa rationabilis aliquando differendi absolutionem absque consensu Pœnitentis, licèt ipse aliunde credatur probabiliter esse nunc dispositus; nam licet, inquit, Pœnitens legitime dispositus, Confessione

Ff 5

facta,

factâ, habeat jus ad absolutionem: non tamen habet jus ad hoc, ut statim proferatur sententia; potest enim iudex arbitrari quomodo & quando debeat utilius proferri sententia... Ergo quando meritò timet Pœnitentem nunc absolutum facile relapsurum statim in eadem crimina, nisi ipsa difficultate & dilatione absolutionis melius agnoscat gravitatem peccati & necessitatem emendationis; poterit differre absolutionem, ut Pœnitens admonitus non maneat in tanto periculo reincidentie, quantum alias subiret... Ratio à priori est, quia Confessarius est non solum iudex, sed etiam medicus. Unde sicut in Pœnitentia imponenda ita exercet officium iudicis pœnitentis, ut debeat simul exercere officium medici curantis: atque adeò procurare, quòd impositio Pœnitentiæ sit in utilitatem & medicinam Pœnitentis, quo reddatur magis cautus, & fortis contra tentationes: sic in proferenda absolutione, licet principaliter exerceat munus iudicis absolventis Pœnitentem dispositum, debet tamen simul procurare ut medicus in ipsa absolutione curationem Pœnitentis, eo videlicet modo al solvendo, qui magis cedat in utilitatem & remedium agroti: ad utrumque enim habet jus Confessarius, nec potest prohiberi à Pœnitente, ne in ipsa absolutione utrumque exerceat. Et addit sententiæ huic communi ad stipulari experientiam multorum Pœnitentium, qui hoc remedio brevi tempore solent curari.

Non tamen diu differri debet absolutio contrito; nam hoc esset contra finem Sacramenti.

menti, quippe quod institutum est non solum ad remissionem peccatorum commissorum, sed etiam ad futurorum vitiationem per gratias actuales, quæ intuitu Sacramenti suscepti dantur in hunc finem.

Q. 8. Quomodo Confessor debet se gerere erga moribundos?

Resp. I. Si Moribundus usu rationis & sensuum præditus sit, debet Sacerdos curare, ut integrè, quantum potest moraliter, confiteatur, & verè conteratur; ut eliciat actus fidei, spei & charitatis perfectæ, qui tunc obligant, ut satisfaciat suis omnibus obligationibus, præsertim iustitiæ & charitatis erga proximum, &c. & ad hæc omnia excitare atque adjuvare. Item debet dare illi Pœnitentiam, quam tunc implere facillè possit, ut actus patientiæ, & indicere aliam peccatis proportionatam, quam implere teneatur si convaluerit, ut docet Rituale Roman.

Resp. II. Quivis moribundus, qui absente Sacerdote absolutionem petiit, vel signa doloris, aut voluntatis confitendi dedit, & postea adveniente Sacerdote omni sensuum usu destituitur, debet absolvi. Constat 1. Ex praxi Ecclesiæ. 2. Ex Concilio Carthag. 4. can. 76. & Araus. 1. can. 12. & ex Rituali Romano auctoritate Pauli V. edito, & ab eo toti Ecclesiæ proposito tanquam continente. *Sinceros Ecclesiæ Catholicæ ritus, quod sic habet: si inter*

con-

confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela egrum deficiat, nutibus & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata Pœnitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis; vel etiam si confitendi desiderium sive per se sive per alios ostenderit, absolvendus est. 3. Quia voluntas confitendi exterius significata, est Confessio seu accusatio sui generica & sensibilis, quæ in extrema necessitate sufficit. Nam qui significat se velle confiteri, vel petit Confessarium, hoc ipso exterius confitetur se esse peccatorem, & velle absolvi, ideóque etiam præsumitur esse contritus. Signum autem doloris, quod in periculo mortis editur, censeretur debet ad Sacramentalem absolutionem directum, cum in tali statu fideles optimum animæ suæ remedium exoptare soleant; ideóque etiam voluntatem confitendi implicite significat.

Sed pro praxi Sacerdos à tali moribundo conetur elicere aliquod peccatum in specie, & signum doloris. Quòd si id fieri nequit, curet ut in moribundi præsentia aliquis testetur eum dedisse signa doloris vel desiderii confitendi. Quòd si neque hoc fieri possit, tenetur illum absolvere, si ab aliquo ante adventum suum audierit eum dedisse signum doloris, aut petiisse Confessorem; nam dum non agitur de damno tertii, creditur uni testi. Nec obstant Concilia & Rituale Roman. utentia numero plurali, quia intelligi debent in sensu distributivo,

alivo, non colectivo: sic cum dicunt animam defuncti posse juvari aliorum fidelium suffragiis, sensus est distributivus, quòd singulorum suffragiis possit juvari.

Idem dic si testis hoc tantum scierit ex relatione alterius; nam notitia mediata notitia est, & sufficit ad alios effectus, in quibus major certitudo requiritur, v. g. in Baptismo. Item quamvis signa illa moribundi dubia sint, ut si visus sit tundere pectus, oculos ad cœlum tollere, aliquam imaginem devotè respicere, absolvendus est; nam ista censerì debent relata ad absolutionem Sacramentalem, cum quilibet in articulo mortis censeatur optimum animæ suæ remedium optare. Deinde in extrema necessitate proximi tenemur ei subvenire meliori modo quo fieri potest; & cum Sacramentum sit ad salutem hominum institutum, satius est illud exponere periculo nullitatis, quam hominem periculo æternæ damnationis; nec hoc est contra ejus reverentiam, sed secundum ejus finem, si prout potest, conferratur in extremo periculo salutis.

Resp. III. Magna controversia est, an absolvi possit moribundus omni sensuum & rationis usu destitutus, qui nulla signa externa doloris, vel desiderii confitendi dedit coram aliquo. Plurimi docent eum non posse validè absolvi, nec proinde etiam licitè, quamvis constet ipsum christianè vixisse. Quia I. S. Leo. Concilia Carthag. & Araus. cit. & Rituale Roman.
dum

dum statuunt moribundum absolvendum esse, expresse addunt hanc conditionem, si aliqua signa Pœnitentiæ dederit: ergo eo ipso significant non esse absolvendum deficiente tali signo. 2. Nullum est Sacramentum Pœnitentiæ sine Confessione Sacramentali, cum hæc Confessio sit ejus pars essentialis. At in hac hypothese nulla est Confessio Sacramentalis: Ergo. *Probant. min.* Confessio Sacramentalis est sensibilis accusatio peccati admissi, ordinata ad absolutionem Sacerdotis; nam hoc Sacramentum est judicium sensibile, quod proinde includere debet accusationem externam ac sensibilem, quæ reddat sensibilem dolorem internum; & materia Sacramenti debet esse sensibilis, cum Sacramentum sit quoddam totum sensibile. At in hac hypothese deest accusatio sensibilis & ordinata ad absolutionem: neque enim vita prius christianè transacta, est moribundo hîc & nunc accusatio sui ad absolutionem ordinata post peccatum commissum. Requiritur autem ex parte pœnitentis post peccatum commissum aliqua voluntas sensibilibiter manifestata, quâ se accuset, vel certè imploret officium Judicis: alioqui proferretur sententia sine ullo processu. Dico *post peccatum*, nam ridiculum esset, quod quis hodie se vellet accusare de peccato cras committendo, ut cras ab eo absolvatur vi hujus accusationis.

Alii verò non pauci, & tota Facultas Lovanien-

nienſis teſte Havermanno, contendunt talem moribundum abſolvi poſſe, idcôque debere ſub conditione, modo chriſtianè vixerit, vel poſt peccatum Pœnitentiæ agenda tempus habuerit: ſi enim in ipſo actu criminis, v. g. in ebrietate vel duello ſenſuum uſu privetur, facilè concedunt non eſſe abſolvendum, cum conſtet eſſe indiſpoſitum. Probant 1. ex S. Aug. l. 1. de adulter. conjug. c. 28. ubi ait; Ego non ſolùm alios Catechumenos, verùm etiam ipſos, qui viventium conjugiiſ copulati retinent adulterina conſortia, cum ſalvos corpore in his permanentes non admittamus ad Baptiſmum; tamen ſi deſperati, & intra ſe Pœnitentes jacuerint, nec pro ſe reſpondere potuerint, Baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit utrum fortaiſſis adulterinæ carnis illecebra uſque ad Baptiſmum ſtatuerant detineri? ... Quæ autem Baptiſmatis, eadem reconciliationis eſt cauſa, ſi fortè Pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipſos enim ex hac vita ſine arrha ſuæ pacis exire velle debet Mater Eccleſia. Sed priores Reſpondent S. Doctorem ſupponere moribundum petiſſe priùs Pœnitentiam, ſicut Catechumenos Baptiſmum, undè eum vocat Pœnitentem; & Catechumenos dediſſe aliquod doloris ſignum, v. g. nutu, percuffione pectoris, &c. Alioqui fruſtra dixiſſet: ſi intra ſe Pœnitentes jacuerunt; nam ſi nullum Pœnitentiæ ſignum præbuerint, undè intra ſe Pœnitentes

tentes esse noscimus? 2. Probant ex Sacerdotali Romano Veneriis, anno 1560. excuso, ubi dicitur talem moribundum esse absolvendum, *si bene vivebat, & frequentabat Confessionem & Communionem.* Item ex Statutis Synodalibus Ecclesiæ Lemovicensis, & ex Memoriali Confessorum edito Bononiæ jussu Archiepiscopi Bononiensis, qui postea factus summus Pontifex Gregor. XV. opinionem non mutavit, sed eam in suo quondam Archiepiscopatu in praxim redigi permisit. Probant 3. quia quoties est materia dubia vel probabiliter præsumpta in moribundo sensibus destituta, hic potest absolvi, nam tunc nulla irrogatur irreverentia Sacramento ob necessitatem proximi. At in tali moribundo reperitur talis materia, nempe Contritio & Confessio generica ac confusa, probabiliter ex aliquo signo externo præsumpta, vel dubia: nam vita christiane acta, est signum externum probabile, vel saltem dubium doloris & voluntatis confitendi de præsentī, & ad absolutionem sufficienter directum in tali necessitate: cum enim fidelis quisque ideò christianè vivat, utpiè ac christianè moriatur, implicite saltem vitam suam christianam dirigit ad suscipienda in mortis articulo Sacramenta. Item vita christianè transacta est ratio præsumendi istum moribundum reverà dedisse in hoc morbo aliquod signum externum doloris in ordine ad absolutionem, v. g. pectus tuitudisse, oculos

los in coelum sustulisse, Deum orasse, &c. Imò etiamnum internam Contritionem ac voluntatem confitendi elicere, & conari manifestare omnibus quibus potest signis externis, omnibus videlicet motibus corporis sui, aut certè contrarium non constat. Unde inferunt tunc haberi signum externum Contritionis & voluntatis confitendi saltem probabiliter præsumptum aut dubium, ideoque sufficiens ad absolutionem conditionatam in tali necessitate.

Jam verò si talis potest absolvi, eum absolvere tenetur Sacerdos; nam quisque ex lege charitatis tenetur proximo in extremo periculo subvenire meliori modo quo potest, afferendo saltem opem dubiam, quæ melior est nullâ, si nequit certam vel probabilem afferre.

Circa hoc Rituale Tullense hæc ait: Donec Ecclesia de hac difficultate deciderit, poterunt Confessarii sequi in praxi id quod favorabilius est salutis ejusmodi moribundorum, & eos absolvere, si semper christianè vixerint.

Q. 9. Ad quid tenetur Confessor propter defectum in Sacramento admissum?

Resp. Si invalidè absolvit pœnitentem à Censuris vel peccatis reservatis, tenetur, saltem si commodè potest, illum monere, ut sibi quærat remedium ab alio; vel obtentâ à Superiore facultate illum absolvendi, pœnitentem præsentem post iteratam Contritionem absolvere. Si verò pœnitentem induxit in aliquem

errorem, ex quo sequitur violatio præcepti alicujus, dicendo non extare tale præceptum, tenetur monere pœnitentem; alioqui esset causa, cur is præceptum violaret; & quisque tenetur tollere causam mali, quam posuit etiam inculpatè. Item si ex omissione monitionis, & silentio Confessarii, moveatur Pœnitens ad credendum licitum id quod est illicitum, tenetur Confessor postea eum monere; quia quisque tenetur curare ne alii ex sua actione, vel etiam ex sua omissione scandalum accipiant, & ne moveantur ad violandum etiam materialiter præcepta. *De Lugo*, & quia reparari debet omissio periculosa rei ex officio debitæ.

Q. 10. Ad quid tenetur Confessor propter defectum circa restitutionem?

Resp. I. Si sine tua culpa de obligasti Pœnitentem à restitutione, ad quam tenebatur, vel obligasti ad quam non tenebatur, teneris ex justitia errorem dedocere. Nam quisque tenetur ex justitia impedire, ne sua actione etiam inculpabili pariat alteri damnum: alioqui cognito errore tenetur de damno; quippe proximus jus habet ne damnum à quoquam quovis modo patiatur.

Resp. II. Si ex malitia, vel ignorantia vincibili, aut gravi negligentia considerandi dixisti Pœnitenti eum non teneri ad restitutionem ad quam reipsâ tenetur, teneris errorem dedocere. Quod si non dedoces, vel si Pœnitens interea factus est impotens ad restituendum,

qui alioqui restituiſſet, teneris ipſe reſtituere illi tertio; nam violaſti juſ, quod ille habebat ne impediſ reſtitutionem ei debitam, & conſilio tuo es cauſa efficax ejus damni. Si vero Pœnitens poſſit adhuc reſtituere, ſufficit quod eum moneas de ejus obligatione, nam tuâ monitione ſufficienter tollis cauſam damni inferendi quam poſueras; unde ſi Pœnitens non reſtituat ex malitia, id tibi imputari nequit, cum jam non ſis cauſa damni.

Reſp. III. Si ex ignorantia vel negligentia culpabili omiſiſti ſolum admonere pœnitentem de obligatione reſtituendi, teneris eum poſtea admonere. Sed juxta multos non teneris ipſe reſtituere, ſi Pœnitens ſit interea factus impotens ad reſtituendum, imo etiam ſi non moneas eum de reſtitutione facienda, ſaltem niſi ex officio habeas curam animarum. Quia Confefſor præciſè ut Confefſor non tenetur ex juſtitia impedire damnum ejus, cui debetur reſtitutio: ac proinde omittendo monitionem non peccat contra juſ creditoris, ſed tantum contra bonum ſpirituale Pœnitentis; Confefſor enim nullam juſtitiae obligationem, nec officium habet in ordine ad creditorem, ſed tantum in ordine ad pœnitentem; nec tenetur ex officio procurare bonum temporale aliorum, ſed ſolum ſpirituale bonum Pœnitentis; nec eſt hujus caput politicum, ſicut Prælatuſ reſpectu ſuorum ſubditorum. Omittens autem aut tacens non tenetur de damno non impedito, niſi ei, cujuſ

damnum tenetur ex Justitia impedire. Itaque hac in re non est par ratio Confessarii, & Judicis profani; nam hic tenetur ex officio bonum aliorum spectante servare jus omnium tanquam persona publica constituta ad procurandum bonum temporale & jus aliorum. Confessor autem obligatur soli Pœnitenti in foro Pœnitentiæ: quia hoc forum ac judicium privatum est, & institutum in bonum Pœnitentis. Dixi, saltem nisi ex officio habeas curam animarum, ut sunt Episcopi & Parochi, quos teneri tunc ad restitutionem valde probabile esse censet Lessius: quia cum isti sint Superiores, ex officio tenentur regere subditos, & promodo suæ gubernationis impedire, ne aliis damnum inferant: ac proinde tenentur curare, si commodè possint, ut restitutionem faciant. Ejusdem enim rationis est damnum inferre, & illatum nolle sarcire.

Resp. IV. Si pœnitentem culpabiliter, hoc est ex malitia, vel ex ignorantia vincibili, vel gravi negligentia considerandi, obligasti ad restitutionem ad quam non tenebatur, teneris ex Justitia errorem retractare. Quod si jam restituit, teneris damnum illud ipsi resarcire; nam illius fuisti causa efficax & injusta tuo falso consilio, ex c. ult. de injur. item teneris Pœnitenti de damno, si tuâ omissione culpabili fuisti causa cur ipse restitueret id, ad quod non tenebatur; nam tale damnum oritur ex omissione monitionis ei ex officio erga eum, ideoque ex justitia debita.

Q. II.

Q. II. An Sacerdotes non habentes curam animarum tenentur audire Confessiones, si sint idonei & approbati?

Resp. I. Tenentur ex charitate sub mortali etiam cum periculo vitæ audire Confessiones cujuslibet existentis in extrema necessitate salutis, qui scilicet salvari nequeat sine opera Confessoris: nam quisque tenetur ex charitate salutem æternam proximi præferre vitæ suæ corporali; tenetur enim vitæ suæ corporali præferre salutem propriam, ergo & salutem proximi, quem sicut se ipsum diligere tenetur.

Resp. II. Tenentur etiam ex charitate sub mortali audire Confessiones hominum in gravi necessitate spirituali existentium, ut in periculo mortis, si alius desit, & id possint saltem sine gravi damno & vitæ periculo: nam charitas obligat ad succurrendum proximo in gravi necessitate, cum id fieri potest saltem sine gravi incommodo & damno. Imò Suarez hic disp. 32. sect. 1. docet quemlibet Sacerdotem teneri ex charitate audire Confessiones, etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, si vitæ spiritualis seu salus proximi periclitetur, & non sit alius qui subveniat: nam licet in rigore possit proximus per Contritionem perfectam salvari, tamen magno morali periculo exponitur, quando sine alio medio relinquitur.

Certè, secundum communem, in necessitate gravi spirituali communitatis, ut si peste grassante obicarentiam Sacerdotis morerentur

communiter absque Confessione, Sacerdos privatus tenetur sub mortali, etiam cum periculo vitæ audire Confessiones, si alii non subveniant: quia gravis necessitas spiritualis communitalis, licet non extrema, est per se gravissimum malum, cui meritò succurri debet cum jactura vitæ privati. Et quia vix fieri potest ut talis necessitas non sit conjuncta cum necessitate extrema aliquorum. De Lugo.

Resp. III. Extra necessitatem gravem tenentur, quando facile possunt, & utilitas proximi magna id exigit. ex I. Pet. 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrans, sicut boni dispensatores multiformis gratie Dei: nam sine culpa non possunt ex negligentia inutilem reddere potestatem absolvendi in utilitatem proximi acceptam.*

CAPUT IV.

De Sigillo Confessionis.

Sigillum illud est Religiosa obligatio servandi in quovis casu secretum circa ea, quæ ex Confessione Sacramentali cognita sunt.

Q. I. Quæ, & quanta est obligatio Sigilli Confessionis?

Resp. I. Secretum Confessionis obligat. I. Jure naturali, quo generatim tenemur non revelare secretum commissum, & promissum, etiam implicite, præsertim cum damno aut infamia alterius. In Confessione autem inter-

cedit

cedit tacita pactio inter Confessorem & Pœnitentem; nam hic peccata sua declarat sub conditione tacita secreti, quod Confessor tacite spondet hoc ipso quòd audit Confessionem. 2. Lege divina speciali positiva, imò & naturali suppositâ institutione Confessionis Sacramentalis, quam ex natura rei consequitur, ne scilicet revelatione secreti Confessio redderetur onerosa & odiosa, & sic ab illa homines averterentur. 3. Lege Ecclesiasticâ vetante revelationem Sigilli sub gravissimis pœnis, latâ in Conc. Gener. Later. 4. c. 21. ibi: *Caveat omnino ne verbo vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indignerit, illud absque ulla expressione personæ cautè requirat: quoniam qui peccatum in Pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monasterium detrudendum.*

Hinc in violatione Sigilli reperitur malitia injustitiæ erga Pœnitentem, & sacrilegii ob irreverentiam in Sacramentum, quæ malitia sacrilegii semper est ex se mortalis, nec potest esse venialis ex levitate materiæ: ita ut sit mortale vel unum veniale in particulari revelare; nam minima infractio Sigilli graviter injuriosa est Sacramento, cum illud reddat odiosum, & avertat à Confessione; & revelatio venialis culpæ à Confessione venialium deterret.

Resp. II. Hæc obligatio tanta est, ut nullo

prorsus casu, vel ad tormenta quælibet & mortem vitandum liceat secretum Confessionis revelare, sine expresso consensu Pœnitentis; ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quia Christus dum hoc Sacramentum instituit, & Pœnitentes obligavit ad confitendum omnia mortalia, simul obligavit Confessarios ad Confessionis secretum nunquam violandum, quavis de causa: nam si liceret aliquo casu detegere cognita ex Confessione, Confessio fieret odiosa, & ab ea homines averterentur: (quod est maximum malum commune, gravius damno vitæ, cum Confessio sit medium salutis non solum utilissimum, sed etiam necessarium) semper enim Pœnitens timeret, ne occurreret ille casus, vel ne Confessor eam necessitatem apprehenderet, & revelaret ejus peccatum, præsertim cum multi hac licentiâ ex imprudentia facile abuti possent. Hinc c. 2. de Pœnit. dist. 6. dicitur nefas esse, aliquid revelare, etiam pro aliquo scandalo vitando. Quare obligatio servandi secretum Confessionis longè major est & arctior, quàm obligatio secreti naturalis, quod aliquando aperiri debet, dum ejus revelatio necessaria est ad impediendum malum innocentis, vel reip.

Dixi 1. *Sine consensu Pœnitentis.* Nam eo sponte dato, licet justa de causa uti notitia in Confessione acquisita. Quia cum obligatio sigilli sit in favorem Pœnitentis, potestis jure suo cedere, & dare facultatem revelandi aliquid in Confessione declaratum; potestque
per

per alium facere quod potest per se ipsum. Et aliquando ad id tenetur, v. g. ad avertendum damnum reip. vel tertii: ac proinde si eam denegat, non debet absolvi, cum sit indispositus.

Dixi 2. *expresso*. Nam non sufficit consensus præsumptus, vel interpretativus, ut cum Confessor judicat Pœnitentem facultatem concessurum, si peteretur. Quia si non requireretur expressus consensus, Confessio redderetur valde odiosa & onerosa: saepe enim multi Confessarii ex imprudentia putarent ejusmodi revelationem esse gratam Pœnitenti, cum tamen valde displiceret: sicque merito timerent Pœnitentes ne aliquo casu ex simili præsumptione peccata sua proderentur. Unde graviter peccat Confessor contra Sigillum, si plura peccata aut pluribus aperiat, quam Pœnitens expressè consensit: vel si facultatem illam injuriâ aut fraude ab eo extorqueat, falsò ei persuadendo illum teneri hanc concedere, aut quid simile. Item non sufficit quòd teneatur concedere, si reipsâ non concedat; nam nihilominus redderetur Confessio odiosa.

Q. 2. Quenam Sigilli secreto continentur?

Resp. Ea omnia quæ per Confessionem deteguntur, scilicet omnia peccata tum mortalia tum venialia, tam interna & occulta quam externa & publica, eorumque circumstantiæ; item tentationes, vitia, cupiditates, indispositio, imperfectiones, defectus naturales etiam inculpabiles, scrupulositas, & ignorantia Pœ-

Gg s

niten-

nitentis; defectus natalium, peccatum complicis materia ac objectum peccati; persona quæ est objectum, causa, circumstantia vel occasio peccati, aut aliter; item quæcumque à Pœnitente dicta sunt ad pleniorum peccatorum, conscientia ac dispositionis suæ manifestationem, sive reipsâ, sive ex falsâ ejus opinionem ad eam manifestationem pertineant, vel utilia sint, etiam si ad alios spectent, & alia quælibet quæ Pœnitens non vult ut detegantur. Ratio est quia revelatio quorumvis istorum redderet Confessionem odiosam, cum molestiam vel infamiam vel dedecus inferre nata sit Pœnitenti; præsertim cum multi nesciant discernere, quæ possint ac debeant dici aut omitti in Confessione. Imo juxta Conink & alios, contra alios, Pœnitentis defectus, quos Confessarius ex ipso modo confitendi colligere potest, cadunt sub sigillum, ita ut illud violaret, si dicat Pœnitentem esse scrupulosum, impertinentiis & naniis tempus contere, esse morosum, & his similia. Nam hoc aptum est reddere Confessionem odiosam: ideoque in praxi vitandum.

Q. 3. Quomodo violatur sigillum Confessionis?

Resp. Dupliciter 1. directè, revelando expressè aliquid ex sola Confessione cognitum. 2. Indirectè, aliquid dicendo aut faciendo, ex quo quis cognoscere vel suspicari possit peccatum vel defectum Pœnitentis aut aliorum, aut quævis per Confessionem cognita, ex quibus

bus Pœniteni aut aliis pudor, molestia, dedecus, damnum, vel quodlibet gravamen sequi posset, etiamsi audiens, id aliunde sciat. Quæ omnia reddunt Confessionem odiosam.

Hinc secretum Confessionis violat 1. qui dicit de aliquo etiam mortuo, quod commiserit aliquod mortale, vel plura venialia, vel tale veniale in particulari, v. g. mendacium. Non tamen qui dicit præcisè Petrum sibi confessum esse aliquod veniale indeterminatè: nam hoc ex ipso actu Confessionis patet: qui enim confitetur, hoc ipso attestatur se aliquod saltem veniale admisisse. Sed ne hoc quidem dicendum est ob periculum scandali. Dixi, *etiam mortuo*, nam revelatio cognitorum ex Confessione etiam post mortem Pœnitentis redderet Confessionem valde onerosam ac odiosam; cum homines sint valde solliciti, ne etiam post mortem infamentur.

2. Qui unum, præ aliis quos audivit, laudans, dicit eum sola venialia admisisse: nam inde ali facile in suspicionem culpæ mortalis adducuntur.

3. Qui dicto vel facto peccatum Pœnitentis aliis etiam jam aliunde scientibus manifestat.

4. Qui dicit aliquod grave peccatum committi in tali Monasterio, vel Capitulo. Nam hoc parit infamiam communitati, redditque Confessionem odiosam. Item qui dicit in loco illo, præsertim augusto, ubi Confessiones audivit, esse multos fures, adulteros, luxuriosos, aut injustos, &c. vel in tali loco talia

& talia

& talia committi solere, præsertim si hoc aliunde non constet, nec sit publicum: nam hoc infamiam loci seu communitalis parit; quæ in singulos redundat.

5. Qui auditis paucorum confessionibus dicit se tale peccatum audivisse non nominatâ personâ. Jam enim singuli ex illa relatione aliquid suspicionis contra se patiuntur. Vel qui peccata per Confessionem cognita ita narant, ut audientes possint aliquo modo conjicere vel suspicari quinam ea commiserint.

6. Qui dicit se non absolvisse talem, remisisse ad tale tempus; vel ei dedisse talem Pœnitentiam, ex qua colligatur peccatum mortale saltem in genere; vel qui de Titio fure notorio dicit eum sua furta Contritione magnâ sibi Confessum esse.

7. Duo Confessarii, qui inter se colloquuntur de peccatis Pœnitentis, etiamsi is utrique eadem peccata Confessus fuerit.

8. Qui altâ voce, vel alio modo à circumstantibus intelligibili, arguit Pœnitentem; nam hoc ipso indicat gravitatem materiæ quam audit.

9. Utendo notitiâ per Confessionem partâ sine licentia, & cum gravamine Pœnitentis, vel cum ejus licentia, sed extorta nec sponte data. Porro potest violari Sigillum non solum verbis, sed etiam factis & aliis signis, ut constat ex Conc. Later. citato.

Not. 1. Quamvis non violet Sigillum, qui præcisè refert peccata in Confessione audita, per-

personam & locum nullo modo designando, sicut audientes, ne leviter quidem, suspicari, possint quinam ea commiserint; tamen rectè monent non esse dicendum: *hæc peccata audi- vi in Confessione.* quia audientes præsertim Lai- ci faciliè scandalizantur, suspicantes violari Si- gillum; & quandoque periculum est, ne ex imprudentia lædatur Sigillum, & deveniatur in suspensionem personæ. Imò hoc prohibi- tum esse à Conc. Later. c. *omnis.* nisi in necessi- tate petendi Consilii docet Fagnan. quia Con- cilium solùm permittit de peccato audito, abs- que ulla expressione personæ, & cautè consu- lere sub hac conditione, *si prudentiori Consilio indigerit:* ergo extra hanc indigentiam id non licet.

Not. 2. Quamvis liceat Confessario loqui de rebus, quas aliunde novit: quia nihil cadit sub Sigillum, nisi quod cognitum est ex Sacra- mentali Confessione, & ut ex ea cognitum si- ve immediatè sive mediatè; violat tamen Si- gillum, si aliquid amplius vel certius affirmet quàm extra Confessionem novit.

Not. 3. In Consilio captando omittendæ sunt circumstantiæ loci, temporis, & aliæ in- utiles, ne faciliè innotescat Pœnitens. Quid si sine periculo revelationis consilium peti ne- queat; tunc non licet illud petere sine venia expressa Pœnitentis.

Q. 4. An licet Confessario loqui cum ipso Pœni- tente de auditis in Confessione?

Resp.

Resp. Non licet extra Confessionem absque ejus expressa licentia, quam Pœnitens tenetur dare, cum id necesse est ad supplendum aliquem defectum, vel errorem dedocendum. Ita S. Carolus in Instruct. Confessor. quia alia hoc molestam & odiosam redderet Confessionem: nam pudorem injicit, & exprobrationem quamdam continere solet. At id omne, quod Confessionem odiosam ac molestam reddere potest, est graviter à Christo prohibitum.

Hanc licentiam censeri dari à Pœnitente docet Delugo, quando ipse interrogat, vel loquitur cum Confessario, de aliquo quod dixit in Confessione. Imò si statim post impostam satisfactionem ac datam absolutionem Confessor judicet aliquid addendum circa dicta in Confessione, potest id facere quando Pœnitens est in Confessionario: quia id spectat ad complementum Judicii Sacramentalis, quod adhuc censetur durare, & cujus actus sunt absolvere, punire, consulere, monere, corrigere, ligare & similia. Et quia moraliter non censetur extra Confessionem quod in continenti dicitur in Confessionario. Item potest in sequentibus Confessionibus Pœnitentem admonere de defectu aliquo in prioribus admisso, de negligentia se emendandi, de frequentia relapsuum, &c. & uti notitiâ, per priores Confessiones partâ ad specialia monita ac fortiora remedia suggerenda: quia loquitur in eodem foro Sacramentali, in quo Sa-

cerdos

verdos ad bene curandum Pœnitentem debet considerare etiam peccata præterita, quæ indicant passionem vehementem, vel consuetudinem, vel aliquid aliud consideratione dignum, ad melius cognoscendum statum Pœnitentis: idque pertinet ad officium Judicis ac Medici, quod tunc exercet. Et tunc agit ut Dei Vicarius; ac proinde potest uti notitiâ, quam ut talis habet.

Quodd si Pœnitens extra Tribunal facultatem loquendi de re necessaria ad Confessionem pertinente deneget Confessario, juxta multos non licet eum monere: nam tunc Confessor reverâ loqueretur extra Confessionem, cum judicium jam moraliter finitum sit: at est Regula generalis quodd Confessor de Confessione sine licentia Pœnitentis loqui non potest extra Confessionem. Et verò si sigillum non obligaret ad non loquendum cum Pœnitente in eo casu, non esset necessitas petendi licentiam; nam licentia Pœnitentis non requiritur nisi propter Sigillum, quam tamen necessitatem petitionis nemo negat. Quare licentiâ negatâ tacere debet Confessor, & jam satisfecit suo muneri.

Q. 5. An licet extra Confessionem uti notitiâ per Confessionem acquisitâ?

Resp. I. Licet uti cum licentia expressa Pœnitentis sponte ab ipso in ipsius vel alterius utilitatem data: quia ratio Sigilli est ne Confessio reddatur odiosa: at tunc non potest in-

de Confessio reddi odiosa, cum quisque sciat suam sibi relinqui libertatem concedendi vel negandi licentiam, & eam pro arbitrio limitandi. Et tunc Pœnitens ponit conditionem, quâ positâ præceptum divinum non obligat: nam solum erat præceptum non revelandi nec utendi notitiâ illâ sine licentia expressâ Pœnitentis. Tenetur autem Pœnitens permittere usum istius notitiæ, quoties necessarius est ad bonum commune, ad tollendam occasionem peccati, ad avertendum grave damnum spirituale vel temporale alicujus privati, & ad alia, quæ justitia, vel charitas exigit: alioqui absolutione indignus est.

Resp. II. Nunquam licet sine expressâ licentia uti tali notitiâ cum quâvis directâ aut indirectâ revelatione cognitorum in Confessione, & ex quâ oriri possit suspicio usûs talis notitiæ: quia quælibet revelatio etiam indirecta sine expressâ venia Pœnitentis est violatio secreti Confessionis, & reddit Confessionem odiosam & onerosam.

Resp. III. Neque licet, sine expressâ licentiâ, uti tali notitiâ, cum qualicumque Pœnitentis gravamine etiam temporali, etsi aliunde non injusto, & seclusâ quacunque revelatione, quamvis multò majus gravamen ejusdem Pœnitentis ex non usu sequeretur. Prob. I. ex decreto à S. Congregatione generalis inquisitionis auctoritate Innoc. XI. edito, & Romæ affixo an. 1682. quo prohibetur hæc propositio, & ejus praxis, *Scientiâ ex Confessione acquisita*

quisitâ uti licet, modo fiat sine directâ aut indire-
ctâ revelatione, & gravamine Pœnitentis; nisi
aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cuius
comparatione prius meritò contemnatur. Addi-
tâ deinde explicatione sive limitatione, quòd sit in-
telligenda de usu scientiæ ex Confessione acquisitâ
cum gravamine Pœnitentis, seclusâ quâcumque re-
velatione, atque in casu, quo multo gravius gra-
vamen ejusdem Pœnitentis ex non usu sequeretur.
Hanc dictam propositionem, quatenus admittit
usum dictæ scientiæ cum gravamine Pœnitentis,
etiam cum dictâ explicatione sive limitatione præ-
senti decreto prohibent, Sc. 2. Clemens VIII. &
Urban. VIII. prohibuerunt Regularibus, ne hac
notitiâ utantur ad exteriorem gubernationem.
3. Quia ille omnis usus notitiæ per Confessio-
nem partæ illicitus est, qui si cognosceretur à
Pœnitente esse licitus, redderet illi Confessio-
nem odiosam; nam talis usus à Sacramento
avertit, & Christus vetuit, ne unquam redde-
retur odiosum. At si Pœnitentes scirent lice-
re Confessario, ipsis non advertentibus uti no-
titiâ Confessionis ad aliquid ipsis grave ac mo-
lestum, redderetur illis Confessio odiosa, &
semper id timerent. Et verò si non licet uti
notitiâ cum gravamine aliquo Pœnitentis ad-
vertentis talem usum: nec etiam licet, quam-
vis id non advertat; si enim antecedenter Pœ-
nitens sciret posse Confessorem uti occultè illâ
notitiâ contra Pœnitentem, hic avocaretur
non minùs, sed potiùs magis à Confessione
peccati, quàm si sciret eum posse tale quid fa-
cere

Tom. III.

H h

cere

cerc advertente ipso Pœnitente: nam magis lædunt illa quorum causam ignoramus, quam illa quorum causas scimus, quibus facilius possumus adhibere remedium per causam contrariam, ut notat De Lugo.

Nec obstat quod tunc nulla esset revelatio Confessionis: quia Sigillum obligat Confessorem non solum ad non revelandum peccatum Pœnitentis, sed etiam ad vitandum id omne extra Confessionem, quod eam redderet odiosam & difficilem Pœnitentibus, & ad continendam taliter notitiam illam, ut nunquam possit adhiberi contra ipsum Pœnitentem expressè non consentientem. Sic peccat contra Sigillum, qui cum Pœnitente loquitur de peccato ejus, licet nihil prorsus revelet. Ratio enim & obligatio Sigilli est, ne Confessio difficilior, gravior ac molestior reddatur, & sic odiosa fiat, & homines ab ea deterreantur. Unde scientia ex Confessione parta perinde se habet ac si non esset, in ordine ad omnem usum, qui Confessionem difficiliorem seu molestiorem redderet.

Hinc non licet Confessario Pœnitentem secretò punire, malè habere, &c. Item Rituale Tullense monet, ne Parochus deneget testimonium bonæ vitæ & probitatis ei, cujus vita exterius est rectè instituta, sed quem ex Confessione scit esse improbum; vel Benedictionem nuptialem iis, quos ex sola Confessione scit contraxisse impedimentum dirimens

crimen; ne moneat parentes ut diligenter invigilent filia, cujus libidinem ex sola Confessione novit; ne amoveat Vicarium, Ludi-Magistrum, &c. à suo munere ob crimina ex sola Confessione nota.

Resp. IV. Ex communi licitus est usus notitiæ ex Confessione acquisitæ, qui fit sine ullo Pœnitentis gravamine, & sine qualicumque revelatione tum directâ tum indirectâ cognitorum in Confessione, nec possit reddere Confessionem difficiliorem & odiosam: quia Christus solum illum usum prohibuit, qui redderet Confessionem magis onerosam ac difficilem Pœnitenti, & ab illa fideles averteret, cum obligatio Sigilli à Christo imposita sit, ne Confessio redderetur magis gravis ac molesta Pœnitentibus, quàm per se sit.

Hinc licet Confessario sæpius orare pro Pœnitente, consulere libros, imò & Doctores super peccatis in Confessione auditis, emendare suam negligentiam, vel nimiam severitatem, quam ex Confessione intelligit aliis nocere, &c. modò non detur occasio suspicandi Pœnitentem vel alios. Item licet fugere locum, ubi insidias sibi parari, & abstinere à Sacrificio in quo necandum se veneno didicit ex Confessione, modò præter Pœnitentem nemo advertere possit id fieri ex usu notitiæ per Confessionem partæ: quia hoc non potest ullum gravamen afferre Pœnitenti, nec reddere Sacramentum odiosum, nec revelare Confessionem. Secus, si alter inde colligat Pœnitentem.

tem ista declarasse, ac idè ei succenseat, & noceat.

Resp. V. Confessor cum licentia expressa Pœnitentis debet uti notitiâ peccati complicitis vel alterius ex sola Confessione parta, quando necesse est ad impediendum grave damnum spirituale, vel etiam temporale injustum pœnitentis, vel ipsius complicitis, vel aliorum, ita ut nequeat impediri, nisi Confessarius moneat prudenter ipsum reum, vel Superiorem tanquam Patrem: nam tunc nec violatur Sigillum, nec fit injuria complici; & tenemur ex charitate impedire malum proximi, cum sine peccato & gravi incommodo possumus. Sed tunc Confessor hortetur pœnitentem, ut extra Confessionem alienum peccatum ei aperiat, ut tantò liberius peccati notitiâ uti possit, & dicere correpto se illud extra Sacramentum accepisse, ne illud ei odiosum fiat.

Porro ne Confessor facile pœnitenti alios accusanti, præsertim famina credat, nec onus monendi in se suscipiat sine necessitate; nam sæpè vel ex malitia, vel ex errore innocentes accusantur.

Q. 6. Quid respondere debet Confessor, dum interrogatur de cognitis in Confessione?

Resp. I. Confessor de his interrogatus etiam à Judice, debet secundum aliquos dicere questionem esse injustam & sacrilegam, ad quam nefas sit respondere. Sed quia id plerumque non sufficit ad tollendam omnem suspicionem,

nem, alii docent eum debere simpliciter affirmare, etiam cum juramento si opus sit, se nescire poenitentem tale scelus commisisse. Nec tunc utitur æquivocatione, aut restrictione, nec mentitur; quia respondet in sensu interrogationis, inquit De Lugo: interrogatio enim est, aut debet esse, an sciat peccatum eâ scientiâ, quæ deservire potest ad illud dicendum, de quâ scientiâ interrogant homines, & de illa intelligi potest responsio. *Homo* (inquit S. Thom. in 4. dist. 21. q. 3. a. 1. ad 3.) *non adducitur in testimonium nisi ut homo: & ideo absque læsione conscientie potest jurare se nescire quod scit tantum ut Deus.* Id est ut Dei vices specialiter agens. & S. Antonin. 3. p. tit. 17. c. 22. ait: *Si non potest alio modo declinare iniquum iudicium, potest respondere, nihil inde scio; quia subintelligitur, ut homo: & nihil scio etiam per Confessionem, quod intelligitur tibi revelandum.* Alii dicunt istam responsionem, *nescio*, in talibus circumstantiis apud prudentes nihil aliud significare, quàm me nihil debere revelare.

Si autem Judex quærat num Confessionem Petri audierit; respondere debes te audivisse. At si quærat num tale peccatum confessus fuerit; respondere debes secundum aliquos istam interrogationem esse injustam, impiam, & responso indignam: secundum alios te nihil tale audivisse quia ex circumstantia intelligi potest, te tale nihil audivisse auditione eorum, quæ liceat revelare, vel ut hominem.

Hh 2

Resp.

Resp. II. Confessor interrogatus, an poenitentem absolverit, respondere debet se officio functum esse, non autem absolvisse: alioqui enim id affirmans de uno & non de altero, indicaret denegatam absolutionem: & sic indirectè revelaret Poenitentis indispositionem, aut peccatum reservatum. Quare eadem debet esse responsio pro omnibus poenitentibus, quos absolvit & quos non absolvit. Hinc dum danda sunt testimonia Confessionis auditæ; debet Confessor testari solum se audivisse Confessionem talis.

Porro etsi regulariter ita respondendum sit, non potest tamen damnari Confessarius, qui dicit se aliquem absolvisse, quando nullum est periculum pro aliis: quia hoc nullo modo est contra Sigillum, nec potest reddere Confessionem odiosam. Quòd si Sacerdos vocetur in ius à poenitente, ut rationem reddat denegatæ absolutionis, testari debet se nullum in hac exigenda ratione Superiorem agnoscere præter Deum.

Q. 7. Ex qua Confessione contrahitur obligatio Sigilli?

Resp. Contrahitur ex omni & sola Confessione Sacramentali. Confessio autem censetur Sacramentalis in ordine ad inducendam obligationem Sigilli, quæ ex intentione se accusandi secundum institutionem Christi, in ordine ad absolutionem aliquando obtinendam, fit ei, qui bonâ fide creditur Iudex legitimus,

mus, etiam si non sequatur vera absolutio quavis de causa. Hoc enim necessarium est ad securitatem Sacramenti.

Hinc Sigillum obligat 1. Etiam si Confessio facta sit Laico, vel Sacerdoti non approbato, quem Pœnitens bonâ fide putat esse Sacerdotem & legitimum Judicem: nam defectus huius obligationis cederet in detrimentum Confessionis validæ, quæ inde minùs securâ redderetur, propter periculum ne quis malitiosè fingat se Sacerdotem approbatum, aut se esse putet cum non sit. 2. Etiam si Sacerdos non habeat intentionem conficiendi Sacramentum & absolvendi. Alioqui Pœnitentes possent facilè decipi, & metus huius deceptionis multos deterreret à Confessione, obessetque securitati Sacramenti. 3. Etiam si pœnitens confiteatur sine Contritione & voluntate recipiendi absolutionem; sed tamen cum intentione se Sacerdoti tanquam Dei Ministro subijciendi & accusandi, vel ut ab eo aliquo modo adjuvetur, & dirigatur in ordine ad id, quod deesse iudicat, ut possit absolutionem aliquando obtinere: nam ex communi, talis Confessio quoad effectum inducendi Sigillum est Sacramentalis, licet non sufficiat ad valorem Sacramenti.

Econtra non contrahitur obligatio Sigilli ex Confessione, quæ fit solùm ex intentione irridendi, decipiendi, vel inducendi Confessarium in peccatum; aut si extra Tribunal quis dicat se, id quod narraturus est, committere

Sigillo Confessionis: quia obligatio Sigilli est annexa soli Confessione instituta à Christo, vel ei cujus revelatio in Confessione à Christo instituta detrimentum cederet.

Hinc oritur solum obligatio secreti naturalis ex eo quod aliquis committens secretum Sacerdoti, dicat se illud ei committere sub secreto Confessionis, & Sacerdos sic admittat. Ita S. Th. in 4. dist. 21. q. 3. a. 1. q. 3. ad 2. nam secretum Confessionis religiosum, soli Confessioni proprium est. Addit Sylvius hanc admissionem non carere irreverentiâ Sacramenti, cum nullum arcanum possit secreto Confessionis æquiparari.

Q. 8. Quinam contrahunt obligationem Sigilli?

Resp. Si omnes, qui immediate vel mediate, licite vel illicite, habent ex Confessione Sacramentali notitiam rei cadentis sub Sigillum: nam si omnes tenentur secreta servare ea, quorum revelatio redderet Confessionem onerosam ac odiosam, & ab ea homines deterreret. At si homines scirent aliquos tales posse aliqua ex Confessione cognita revelare, averfarentur Confessionem, & ab ea averterentur. Prætereà cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo. Reg. 39. Jur. in 6. Igitur securitas ac reverentia Sacramento debita exigit, ut quævis notitia per Confessionem solam quovis modo parta nunquam possit communicari sine expressa licentia poenitentis, ne Sacramentum reddatur difficilius & odiosum.

Hinc

Hinc obligatione Sigilli tenentur 1. Ipse Confessor etiam fictus, sed per errorem legitimus existimatus; nam Confessio tunc ex intentione poenitentis est Sacramentalis. 2. Si omnes, qui peccatum poenitentis, dum confitetur, audierunt, siue culpabiliter, propius accedendo animo audiendi (quod est mortale ob injuriam gravem illatam Sacramento & Poenitenti) siue inculpate & prater voluntatem. 3. Superior, à quo extra Sacramentum petitur facultas absolvendi à casu reservato. 4. Interpreter, ut organum medium per quod facta est Confessio. 5. Qui per examen disponit alium ad Confessionem; & qui consulitur an & quomodo hoc vel illud teneatur confiteri, quamvis alteri fiat Confessio. 6. Is, qui consulitur à Confessario, etiam cum licentia Poenitentis; alioqui valde odiosum & grave esset Poenitentibus concedere facultatem consulendi alium, (ut sapè necessarium est ad bonum Poenitentis, & rectam Sacramenti administrationem) si ille alius non obligaretur Sigillo. Item is, cui Confessor Poenitentem manifestavit ex consensu Poenitentis. 7. Si omnes, qui aliquid didicerunt etiam mediate ab ipso Confessario, aut quovis alio ad Sigillum obligato. 8. Qui peccata Poenitentis in charta descripta legi dum Poenitens ex scripto confitetur; is enim se habet, ut ille qui fortim audit confitentem. Qui autem ante, vel post & extra Confessionem cartam peccata continentem reperit, peccat graviter si legat, & se-

Hh 5

cun-

cundum multos obligatur Sigillo: quia peccata in charta scripta ordinantur ad Confessionem Sacramentalem rite perficiendam, idque ut favorabilius Sacramento tenendum est.

Q. 9. An Pœnitens etiam obligatur Sigillo respectu Confessarii?

Resp. Neg. Quia obligatio Sigilli est solum in favorem Pœnitentis, ut securè ac confidenter peccata sua & conscientiam aperiat, sicut tenetur secundum institutionem Christi: non autem in favorem Confessarii, qui non tenetur ex institutione Christi peccata sua Pœnitentis aperire; & sic non eget obligatione Sigilli circa ea quæ debet dicere Pœnitenti. Pœnitens tamen habet obligationem secreti naturalis circa ea, quæ revelare nequit sine injusto damno Confessarii, aut contra rationabilem ejus voluntatem. At si Confessor aliquid dixerit, vel fecerit, quod vergat in damnum commune, vel privatum, ut si hæresim doceat, si sollicitet ad turpia, vel si existat aliud grave periculum ruinæ spiritualis sive Confessarii sive alterius; Pœnitens tenetur ex lege charitatis ista denunciare Prælato, si aliter malum certò impediri nequit. Imò Gregor. XV. Bulla 34. præcipit Pœnitentibus ut denuntient Inquisitoribus, vel locorum Ordinariis Confessarios, qui personas quascumque, *ad inhonestam sive inter se, sive cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu Sacramentalis Confessionis, sive antea vel post immediate, seu occasione vel pretextu Confessionis* bujus-

huiusmodi, etiam ipsâ Confessione non secutâ, sive extra occasionem Confessionis in Confessionario, aut in loco quocumque ubi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, sive tractatus habuerint. Mandatque omnibus Confessariis, ut Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis modo supra dicto sollicitatos, moneant de obligatione eos denuntiandi. Unde ad hoc tenentur omnes, ubi hoc decretum viget; imò & alii, si aliâs isti nefarii Confessarii prævideantur non emendandi: nam tunc lex charitatis erga illos, & alios seducendos obligat ad tale crimen impediendum hac denuntiatione, si non adsit alia via efficax.

APPENDIX.

De Indulgentiis.

Q. I. Quid, & quotuplex est Indulgentia?

R. I. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis peccatis, quoad culpam remissis, debitæ, facta extra Sacramenta, & sacrificium per applicationem satisfactionum Christi, & Sanctorum. Fide constat ex Trid. sess. 25. Indulgentiarum usum fidelibus maximè salutarem esse, easque concedendi potestatem in Ecclesia extare.

Resp. II. Indulgentia alia est totalis, seu plenaria,

narum, qua tota pena temporalis remittitur; & alia partialis, seu non plenaria, qua pars tantum pene remittitur. Hæc dicitur aliquando Indulgentia unius anni, vel plurium, vel 40. dierum; per quam scilicet tantum de penis remittitur, quantum remitteret Poenitentia austera unius anni vel plurium, aut 40. dierum, secundum antiquos Canones facta.

Q. 2. Quinam habent potestatem concedendi Indulgentias?

Resp. Papa potest jure divino Indulgentias qualescumque in tota Ecclesia concedere; cum supremus sit Vicarius Christi, & supremum caput visibile Ecclesiæ. Supremo autem Principi competit potestas dispensandi thesaurum communem sine limitatione. Episcopi verò in sua Diocesi, & Archiepiscopi in tota sua Provincia possunt jure communi concedere, tantum Indulgentias unius anni in dedicatione Ecclesiæ, & in anniversario dedicationis, vel alia ex causa, dierum duntaxat 40. ex Conc. Gener. Later. 4. can. 62. Cardinales etiam non Episcopi dicuntur concedere Indulgentias 100. dierum ex Concessione Papæ, saltem tacita.

Not. Hæc potestas est jurisdictionis, non Ordinis. Hinc 1. potest competere, & delegari Clerico non Sacerdoti. 2. Indulgentiæ non possunt concedi, nisi subditis, c. 4. de poenit. & remiss. uti ratio datur, quia sicuti à Judice non suo ligari nemo potest, ita neque absolvi. sunt.

Possunt tamen exempti lucrari Indulgentias Episcopales, cum in eare favorabili possint se subicere jurisdictioni Ordinarii, ne quod in gratiam concessum est privilegium, in eorumdem dispendium cedat, ex Reg. 61. Jur. in 6.

Q. 3. Quanam requiruntur ad lucrandam Indulgentiam?

Resp. Sequentia. 1. Status gratiæ saltem, cum ultimum opus completur: quia tunc applicatur Indulgentia, quæ illum exigit; nam inimico Dei, quamdiu in peccato existit, nulla fit remissio etiam quoad pœnam temporalem. Quippe inimicus Dei, & reus pœnæ æternæ non est subiectum aptum, cui remittatur aliqua pœna; & nulla est promissio, nisi pro justo. Unde Indulgentia nunquam conceditur, nisi contritis & confessis, aut verè Pœnitentibus. Imò aliqui putant necesse esse, ut omnia opera in Bulla injuncta perficiantur in statu gratiæ. Sed alii communius docent sufficere, quòd benefiant animo verè Pœnitenti & sine affectu ad mortale: quia Pontifex in concessione non exigit, ut omnia opera præscripta fiant in statu gratiæ; & sine illo possunt esse utilia ad finem Indulgentiæ.

2. Omnia opera injuncta impleri debent integrè, in loco, & tempore, & ordine præscriptis: quia Indulgentia non conceditur, nisi sub hac conditione: qua proinde non impleta simpliciter nihil obtinetur. Et Indulgentia solum operatur, secundum intentionem conceden-

cedentis expressam per verba concessionis. Hinc qui opus aliquod injunctum, vel partem ejus notabilem omittit, quamvis ex ignorantia aut oblivione invincibili, vel impotentia, nihil consequitur: quia simpliciter non implet conditionem, cui adstricta est Indulgentia.

3. Ad consequendam Indulgentiam plenariam omnium peccatorum, etiam venialium, requiritur detestatio omnium illorum, & depositio affectûs ad quodlibet; nam pœna peccato debita non remittitur sine culpa: nullum autem peccatum etiam veniale remittitur quoad culpam, sine detestatione seu displicentia saltem virtuali, & depositione affectûs ad illud. Quam pauci ergo Indulgentiam plenariam integrè consequuntur?

Præter supradicta Cajet. Navar. Reginald. & alii docent ad Indulgentiam integrè consequendam requiri propositum, & sollicitudinem satisfaciendi Deo per satisfactiones congruas, & peccatis ac facultati Pœnitentis proportionatas; ita ut proportionem hujus sollicitudinis tanquam dispositionis ad Indulgentiæ effectum necessariæ percipiatur major vel minor Indulgentiæ fructus. Probant Quia i. extat divinum præceptum faciendi dignos fructus Pœnitentiæ, à quo præcepto Ecclesia dispensare nequit; & Conc. Trid. sess. 6. c. 14. docet generaliter Pœnitentiam christiani lapsi, necessariò præter contritionem & Confessionem, continere satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, &c. At, inqui-

unt,

unt, valdè enervaretur, & ferè tolleretur satisfactio illa congrua, si Indulgentia plenaria plurimorum peccatorum obtineretur præcisè per opera aliqua pauca non valde gravia, ut per visitationem Ecclesiæ, triduum jeiunii, aliquam eleemosynam, & Confessionem ac Communionem. 2. Thesaurus Indulgentiarum à Christo concessus est non ad tollenda opera satisfactoria, cùm ea præceperit; aut ad fovendam negligentiam ac torporem fidelium; sed ad supplendam eorum impotentiam ac infirmitatem: aliàs, inquiunt, Indulgentia redundaret non in ædificationem, sed in destructionem, fovendo negligentiam ac torporem in satisfaciendo pro peccatis, & minueret horrorem peccati. 3. Ex Greg. VII. qui Lincolnensi Episcopi Indulgentiam petenti concessit eà lege, ut pro viribus satisfaceret: *Absolutionem præterea peccatorum tuorum, inquit, sicut rogasti, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus: si tamen bonis operibus inherendo, commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris. Ut appareat, inquit Baronius hæc referens ad an. 1073. Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis ac negligentibus torpescantibus. De his qui ita sentiunt, sic loquitur, S. Antonin. 1. p. Tit. 10 c. 3. §. 3. Nec credunt, quòd propter has Indulgentias generales minus teneantur*

tur

*tur agere Pœnitentiam in hac vita; & horum di-
tum satis videtur concordare æquitati, ut notat
Innocentius.*

*Q. 4. Quenam notanda circa opera præscribi
solita?*

*Resp. Sequentia. 1. Dum in Bulla concedi-
tur Indulgentia Contritis & Confessis ad eam lu-
crandam secundum multos Confessio non est
necessaria habenti sola venialia: quia putant
eam designari tantum ut medium ad gratiam
& remissionem culpæ. Sed alii dissentiunt,
quia tunc Confessio requiritur tanquam u-
num ex operibus præscriptis. Quare tutius
est confiteri, idque consentaneum est praxi fi-
delium, præsertim tempore Jubilæi.*

*2. Oratio fieri debet per aliquod tempus in
loco, tempore, & ex intentione designatis,
Locus est ordinariè ubi est Indulgentia. Tem-
pus est inter utrasque vespervas. Intentio est
pax inter Principes Christianos, extirpatio
hæresum, Exaltatio S. Matris Ecclesiæ, bonum
spirituale Papæ, nisi alia addatur.*

*3. Modus servandi jejunium est ille, quem
singulæ Provinciæ servant tali tempore in aliis
jejniis.*

*4. Eleemosyna, si non determinetur per
Bullam, fieri debet juxta Regulas prudentiæ,
& dictamen internum; ita ut non detur quid
minimum, spectatâ facultate dantis, nam mi-
nima non sunt in consideratione.*

Q. 5.

Q. 5. *Quanam requiruntur ut Indulgentiæ
profint defunctis?*

Resp. Necesse est 1. Ut pro illis in Bulla specialiter concedantur: Indulgentiæ non profunt pluribus nec aliis, quàm exprimat concessio; & tantum valent quantum sonant. Nomine autem fidelium simpliciter in Bullis intelliguntur soli viventes, ut patet ex usu: quare quoties Indulgentiæ ad mortuos extenduntur, expressè additur *Fidelibus vivis & Defunctis*. 2. Ut Fidelis vivens omnia opera iuncta ritè perficiat ex intentione lucrandi Indulgentiam pro mortuo, sitque in statu gratiæ, saltem cum ultimum opus impletur.

TRACTATUS

DE EXTREMA UNCTIONE.

Est Sacramentum à Christo institutum ad conferendam, ægroto de vita periclitanti gratiam, ad resistendum tentationibus, ferendum patienter dolores, & peccati reliquias abstergendas, atque etiam ad corporis sanitatem, si expediat, restituendam, per Unctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis.

Tom. III.

li

Q. I.

Q. I. *Quenam est materia & forma hujus Sacramenti?*

Resp. I. Materia remota est oleum olivarum ab Episcopo benedictum. Trident. sess. 14. c. 1. Renovari debet singulis annis, veteri exusto. Quod si periculum sit ne intra annum deficiat, neque possit haberi aliud benedictum, benedicto admisceatur non benedictum in minori quantitate. Ita *Rituale Roman.* Materia verò proxima est Unctio. Hæc ex usu Ecclesiæ & præcepto Ritualium, debet fieri in forma Crucis: quod tamen non est essenziale, sicut neque ut fiat immediate pollice Sacerdotis; nam pestis tempore Unctio fieri potest bacillo.

Resp. II. Forma est hæc deprecativa: *Per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti. Amen.* Et sic de aliis sensibus. ex Florent. & Trid. & Rit. Rom. Sunt qui putant hæc sola verba, *per istam Unctionem indulgeat tibi Deus*, esse essentialia; eò quòd effectum Sacramenti sufficienter exprimant, quamvis cætera ex præcepto sint addenda.

Q. 2. *An essentielles sunt Unctiones quinque sensuum?*

Resp. I. Multi cum S. Thoma affirmant, & in Ecclesia Latina servantur: ac proinde in praxi adhiberi debent, quantum fieri potest; præsertim cum constet, eas requiri ex præcepto. Non pauci tamen contendunt ad valorem

rem Sacramenti sufficere unicam in quacumque corporis parte; & Rituale Mechliniense à Facultate Lovaniensi approbatum præscribit: *In morbis contagiosis, & peste grassante, ut periculum vitetur, sufficere inungi sensûs organum magis ad Unctionem expositum, aut detectum, dicendo: Per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum & gressum. Sed ut ut sit, certum est id non licere extra necessitatem.*

Porro non est absolutè necessarium, ut utrumque organum ejusdem sensûs specificè sumpti, v. g. uterque oculus ungatur (quavis ob receptam consuetudinem id fieri debeat;) quia Unctio dicitur applicata alicui sensui putà visui, cum facta fuerit in parte corporis, in qua is residet.

Pro praxi observa 1. ex præcepto saltem quinque corporis partes inungi debent, quæ sunt sensuum organa, nempe oculi, aures, nares, os, & manus; quibus secundum usum communem & Rituale Roman. adduntur pedes; licet pedum unctio non sit essentialis, unde in quibusdam locis omittitur. Renum verò unctio in mulieribus, honestatis gratiâ semper omittitur, atque etiam in viris, quando infirmus commode moveri non potest, Ritual. Rom.

2. Si quis careat aliquâ parte corporis ex iis, quæ inungi debent, pars loco illi proxima inungatur eâdem verborum formâ, Rituale Rom. Ut si manibus careret, ungenda esset pars brachii

proxima. Quòd si omninò careret sensuali-
quo, putà visu, debet tamen inungi secundum
sensum illum cum forma ei respondente; quia
potuit appetere actus malos, qui per sensum
illum perficiuntur.

3. Dum oculos, aures, & alia corporis mem-
bra, quæ paria sunt, Sacerdos ungit; caveat ne
altero ipsorum inungendo, Sacramenti formam
priùs absolvat, quam ambo huiusmodi paria mem-
bra perunxerit. Rit. Rom.

4. Si dum inungitur infirmus decedat, Presby-
ter ultra non procedat. Quòd si dubitet an vivat
adhuc, unctionem prosequatur sub conditione pro-
nuntiando formam dicens; si vivis, per istam un-
ctionem, &c. Rit. Rom.

5. In pestiferis uti licebit virga oblonga, oleo
tincta, quæ deinde comburatur, aut servanda pur-
getur, ait Manuale Cameracense.

Q. 3. Quis potest & debet ministrare hoc
Sacramentum?

Resp. I. Fide constat solum Sacerdotem esse
illius Ministrum, ex Trid. sess. 14. can. 4. Va-
lidè autem conferri potest à quolibet Sacerdo-
te: quia in tali ministerio jurisdictio non est
essentialis Sacramento, nec illius principium;
sed est solum conditio necessaria ut licitè fiat.
At licitè ministratur à solo Pastore proprio,
vel alio de ejus licentia: nam administratio
Sacramenti est officium Pastoris, quod usur-
pare propriâ auctoritate in materia gravi gra-
vis culpa est; cum id ei injuriosum sit, & re-
pugnet

pugnet recto regimini ac debito ordini. In casu tamen necessitatis, quo aliquis infirmus sine hoc Sacramento moriturus esset, quilibet Sacerdos potest & debet ex charitate illud ministrare; nam tunc Ecclesia hanc facultatem concedere censetur. Neque in Clement. I. de Privileg. ubi excommunicantur Religiosi, qui sine licentia Parochi illud sæcularibus conferunt, hic casus necessitatis comprehenditur; alioqui esset in destructionem.

Resp. II. Parochus, item Superior Regularium tenetur ex iustitia sub mortali Extremam Unctionem administrare per se vel per alium subditis suis. Quia tenetur ex officio fidelibus suæ curæ commissis ordinaria media salutis à Christo instituta, & in communi usu Ecclesiæ posita subministrare. Idque etiam cum vitæ periculo, si subditus Pœnitentiam non receperit, nec possit recipere; quia fieri potest ut Extrema Unctio ei tunc ad salutem necessaria sit, si nimirum habeat tantum attritionem cum imperfecto Dei amore.

Q 4. Quinam sunt effectus hujus Sacramenti?

Resp. Ex Jac. 5. & Trid. sess. 14. c. 2. multiplex est. 1. Ac præcipuus est gratia sanctificans ut connotans gratias actuales ad alleviandum seu confortandum animam contra morbi molestias, & tentationes diaboli.

2. Est absterisio reliquiarum peccati; quæ sunt non solum pœnæ peccatis debitæ, sed etiam anxietates, infirmitates, torpor seu lan-

guor ad bonum, angor & timor, quæ ex peccatis commissis contrahuntur. Plus autem aut minus abstergit pro dispositione recipientis.

3. Remissio peccatorum tum mortalium, tum venialium. Nam si quæ super sint remittenda, remittit etiam quoad culpam: venialia quidem primariò & per se, mortalia verò secundariò & per accidens in certis casibus. Prob. 1. Ex Jac. 5. *Si in peccatis sit, remittentur ei.* 2. Ex Trid. sess. 14. cap. 2. *Res etenim hæc gratia est Spiritus S. cujus unctio, delicta si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit.* Ubi delicta distinguuntur à reliquiis peccati, & supponuntur non semper adesse in infirmo. 3. Ex forma ipsa, *indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti*, quæ importat remissionem peccatorum, etiam quoad culpam.

Non tamen ideò Extrema Unctio est Sacramentum mortuorum, nisi secundariò, secundum quid, & cum addito restringente ad certos casus, in quibus solis remittit mortalia, nempe quando vel peccata non fuerunt remissa per Sacramentum Pœnitentiæ, propter occultum aliquem defectum; vel post Confessionem commissa sunt, sed memoriâ exciderunt, vel homo propter privationem usus rationis & sensuum, factus est incapax Confessionis, nec antea habuit Contritionem perfectam, sed tantum attritionem cum Dei amore non perfecto. Enimverò ex institutione Christi ad remissionem mortalium Pœnitentiæ

tiæ Sacramentum præmitti debet Extremæ
 Uñctioni, si possit: quòd si non possit, eli-
 cienda est Contritio perfecta; sed quia hæc
 difficilis est, & non raro abest, utriusque de-
 fectum supplet Extrema Uñctio; modo adsit
 attritio cum aliquo Dei amore, qualis requi-
 ritur in Sacramento Pœnitentiæ. Ex quo pa-
 ter quanti sit momenti Extremam Uñctionem
 recipere, cùm illius ope salvari possit, qui alio-
 qui fuisset damnatus, ut docet S. Carol. in In-
 struct. de hoc Sacramento.

4. Sanitatem corporis interdum, ubi salutem
 animæ expedierit, confert. Trid. loco cit.

Q. 5. *Quenam ad recipiendum valide & cum
 fructu hoc Sacramentum requiruntur?*

Resp. Sufficit in homine iusto generalis illa
 voluntas recipiendi, qua unusquisque Pœni-
 tens, & bene dispositus vult frui omnibus re-
 mediis ad salutem suam necessariis vel utilibus
 à Christo institutis, quamdiu scilicet non est
 retractata. Constat ex Rituali Rom. & praxi
 Ecclesiæ illud conferentis improvise, aliquo
 morbo oppressis, & sensuum ac rationis usu
 destitutis. Hanc autem voluntatem habere
 omnes Christiani præsumuntur. Ut tamen
 omnium venialium remissionem obtineat,
 requiritur saltem depositio affectûs ad illa.
 Sed quia nemo scit, an sit in statu gratiæ, &
 multa peccata occulta ex ignorantia aut inad-
 vertentia culpabili committuntur, elicienda

est ab omnibus Contritio quam potest perfectissima.

Adde quòd ab homine rationis compote recipi debeat magna cum fide, fiducia, humilitate, conformitate cum voluntate divina, & reverentia.

Homo verò sibi mortalis culpæ confcius, præter voluntatem recipiendi Sacramentum scilicet illam generalem & habitualementem, præmittere debet Confessionem, si potest, vel si non potest, Contritionem perfectam. In quo illud in primis ex generali Ecclesiæ consuetudine observandum est, ut, si tempus, & infirmi conditio permittat, ante Extremam Unctionem, Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta infirmis præbeantur. ait Rit. Roman.

Q. 6. Quibusnam potest & debet conferri
Extrema Unctio?

Resp. Iis solis, qui sunt in magno mortis periculo orto ex aliqua corporis infirmitate. Ex Jac. 5. *Infirmatur quis*, &c. ex Florent. & Trid. & qui habuerunt aliquando usum rationis, ita ut dari non possit nec debeat infantibus, & perpetuò amentibus, ut constat ex praxi Ecclesiæ. Quia in illis locum habere non potest forma hujus Sacramenti: *Indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti*: cùm fuerint incapaces peccati personalis. Et quia cùm hoc Sacramentum sit consummativum Pœnitentiæ, suppone eum cui confertur, esse capacem Pœnitentiæ, tentationum & peccatorum actualium:

in remedium enim horum institutum est. Hinc Rituale Rom. ait: *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi, qui cum ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur, & iis qui præ senio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate (cum hæc sit gravis infirmitas)..... impænitentibus verò, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur; & excommunicatis, & nondum baptizatis penitus denegetur. Non ministretur etiam prælium inituris, aut navigationem, aut peregrinationem, aut alia pericula subituris, aut reis ultimo supplicio mox afficiendis, aut pueris rationis usum non habentibus. At dari debet vulneratis lethaliter, aut iis qui potârunt venenum: nam hi habent intra se causam proximam mortis, & sunt infirmi reverâ undecumque infirmitas orta sit.*

Observ. 1. Non est expectandum, donec infirmus sit morti proximus. Sed dari debet Extrema Unctio, dum adhuc ratione utitur, ut majore cum reverentia & utilitate recipiatur. Unde Catech. Roman. dicit Parochos peccare mortaliter, dum eam differunt, donec infirmus priveretur usu sensuum & rationis; quamvis suppositâ dilatione teneantur dare infirmis usu rationis destitutis.

2. Debet dari infirmis petere non valentibus ob privationem usûs sensuum vel rationis. Quia sufficit habitualis voluntas generalis recipiendi media salutis à Christo instituta, quam habent Christiani, dum alia Sacra-

menta suscipiunt, vel actus amoris aut spei eliciunt. Nam talis voluntas est voluntas implicita recipiendi hoc Sacramentum; & tunc præsumendi sunt contriti, vel saltem attriti, nisi oppositum constet.

3. *Extrema Unctio*, cum non imprimat characterem, iterari potest & debet in diversis morbis periculosis; non tamen in eodem, nisi infirmus convaluerit, & postea in novum periculum mortis relabatur. Trident. c. 3. & Rit. Rom.

Q. 7. An est obligatio recipiendi hoc Sacramentum.

Resp. Constat esse grave peccatum, si omitatur cum scandalo aliorum, vel ex contemptu. *Nec verò tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere, & ipsius Spiritus S. injuria esse posset.* Trid. sess. 14. c. 3. Sed controversia est de præcepto, præsertim divino, illud recipiendi. Hoc multi negant; at non pauci cum Toletio affirmant, & probant. 1. ex Jac. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesie, &c.* Quæ vox videtur præceptum sonare; & Trid. sess. 14. c. 3. Ex iis verbis insert hanc unctionem mandatum Dei, & promissionem gratiæ habere. 2. Ex Conc. Cabilon. 2. c. 48. *Secundum B. Apostoli Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, à Presbyteris ungi debent.* Vox debent non exprimit merum consilium. Et ex Conc. Colon.

lon. an. 1536. *Est autem Unctio impendenda cum expositione mandati apostolici.* 3. Ex praxi Ecclesiæ; quæ summa sollicitudine semper curavit, & curat ut ab omnibus infirmis suscipiatur. Item ex fidelium consuetudine & sensu, nam magnum scandalum paterentur, si viderent aliquem hoc Sacramentum recusare: quòd certè non fieret, si nullam obligationem illius recipiendi agnoscerent. 4. Quia est contra curam debitam salutis propriæ omittere sine iusta causa medium per se certum & ordinarium, & *presidium firmissimum* (ut ait Trid.) à Christo institutum ad roborandum contra diaboli tentationes, quæ graviores sunt sub finem vitæ, ut idem docet, & ad liberandam animam æternæ damnationis periculo, in quo tunc maximè versatur.

TRATCATUS DE ORDINE.

ORDO sumitur dupliciter. 1. Pro speciali quadam potestate stabili exercendi aliquod, officium relatè ad conficiendam Eucharistiam, certo ritu sacro solemniter collata. Et hoc sensu est quid permanens. 2. Pro ipsa Ordinatione seu ritu sacro, quo potestas illa confertur. Et hoc sensu est quid trans-

transiens & Sacramentum, definiturque, Sacramentum novæ legis, quo stabiliter confer-
tur potestas ad consecrandum Eucharistiam,
& ad alia Ecclesiastica Ministeria, ad eam ali-
quo modo spectantia, ritè obeunda.

Q. 1. Quot sunt Ordines?

Resp. Septem, scilicet Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, & Ostiariatus. ex Florent. & Trid. sess. 23. c. 2. Tres priores dicuntur majores, & sacri, tum ob votum solemne castitatis annexum, tum quia propius pertinent ad Eucharistiam. Primus Ordo seu Sacerdotium subdividitur in duos Ordines tanquam in duas species, nempe in Sacerdotium majus seu Episcopatum, & Sacerdotium minus seu Presbyteratum.

Prima Tonsura non est strictè Ordo, sed prima dispositio ad Ordines: nam per eam non traditur potestas ad ullum Ministerium pertinens ad Missæ Sacrificium; sed solum confertur aliqua dignitas, qua homo constituitur in statu Clericali, fitque capax recipienti Beneficia Ecclesiastica, & Ordines. Unde cum c. 11. de *etate presb.* dicitur per eam conferri Ordinem Clericalem, Ordo ibi sumitur latè pro statu Clericali, seu nota per quam quis ex statu Laicorum evehitur ad statum Clericalem.

Q. 2. Sunt ne singuli Ordines Sacramentum?

Resp. Est de fide quòd Ordo generatim sum-

sumptus, siue Ordinatio aliqua sit verè & propriè Sacramentum, ex Trid. sess. 23. can. 3. Secundùm omnes Catholicos Presbyteratus est verum Sacramentum. Idem nunc sentiunt multi de Episcopatu ut distincto à Presbyteratu. Certum est etiam Diaconatum esse Sacramentum. Idem multi paucis exceptis docent de Subdiaconatu. Sed non pauci id negant de Minoribus.

Q. 3. Quenam est materia & forma Ordinum?

Resp. Certum est illorum formam esse verba prolata ab Episcopo illorum Ministro, dum materiam essentialem applicat. Sed Theologi dissentiunt circa essentialiam materiam Presbyteratus, & Diaconatus. In praxi diligenter observanda sunt ea omnia, quæ in Pontificali Romano præscribuntur: tum quia id tutius est ad valorem: tum quia ritus integer necessarius est saltem ex præcepto. Hinc si quid fortè omissum fuerit, illud cautè supplendum est, ex c. 1. & ult. de Sacram. non iterandis.

Q. 4. An ad validam Ordinationem requiritur contactus physicus instrumentorum?

Resp. Quamvis multi putent sufficere contactum moralem Patenæ, quo quis Calicem tangens censetur & Patenam superpositam tangere; tamen quia hoc non est omnino certum, in praxi curandum est, ut semper immediatè ac physicè tangantur & Calix, & Patena cum Hostia. Idem dic de aliis: nam circa Sa-

cramentorum valorem tenemur sequi in praxi partem tutiorem, relictâ incertâ licet probabiliore.

Q. 5. Quisnam est Minister Ordinis?

Resp. Solus Episcopus est Minister Ordinarius omnium Ordinum, ex Florent. & Trident. sess. 23. cap. 4. & can. 7. Ex commissione tamen Papæ simplex Sacerdos conferre potest. 1. Tonfuram & Minores Ordines, ex Trid. c. 10. id apertè supponente, & ex praxi recepta: nam Cardinales in propriis Ecclesiis, & Abbates eos de facto conferunt. 2. Subdiaconatum, ut fatentur omnes, & de facto hoc privilegium Abbatibus pluribus concessum est. De Diaconatu negant multi.

Episcopatum verò & Sacerdotium nunquam conferri nisi ab Episcopo constat ex traditione, & perpetua praxi Ecclesiæ, in qua nunquam ab alio collata sunt.

Q. 6. Quosnam Episcopus potest licitè ordinare?

Resp. Solos suos subditos, vel habentes Dimissorias, vel speciale ad id privilegium, ex Trid. sess. 23. c. 8. ubi ordinans subditum alienum sine consensu & testimonio proprii Ordinarii de probitate & moribus ordinandi suspenditur ad annum à collatione ordinum: ordinatus verò ab executione Ordinis suscepti, quandiu videbitur proprio Ordinario. Item non licet Episcopo ordinare etiam suos in Dioecesi alterius sine hujus consensu.

Porro

Porro ex triplici capite quis censetur subdi-
tus alicujus Episcopi, ut possit ab eo ordinari.

1. Ratione Originis: quia nempe in ejus Dice-
cesi natus est. 2. Ratione domicilii, quia in
ejus Dicecesi habitat animo ibi perpetuo ma-
nendi. 3. Ratione Beneficii, quod in ejus
Dicecesi possidet, ex c. 3. *de tempor. ordin.* in 6.
in Gallia tamen habetur ratio solius Originis.

Not. Omnis & solus mas Baptizatus potest
validè ordinari, non tamen invitus.

Q. 7. An servanda sunt interstitia?

Resp. Conc. Trid. sess. 23. c. 11. statuit, ut
Minores Ordines per temporum interstitia
conferantur, *nisi aliud Episcopo expedire magis
videretur.* Inter ultimum autem Ordinem
minorem usque ad sacros Ordines annus in-
terjiciatur; *nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas,
judicio Episcopi aliud exposcat.* Ibid. à Subdia-
conatu ad Diaconatum, & ab hoc ad Sacerdo-
tium similiter annus interjici debet, ex cap.
13. & 14. Circa quæ interstitia Episcopus di-
spensare potest ob Ecclesiæ necessitatem vel
utilitatem. Sed non potest sine dispensatione
Papæ duos Majores Ordines una die conferre,
ex c. 13. cit. & c. *litteras de tempor. Ordin.*

Porro Minores Ordines conferri possunt
Dominicis & aliis festivis diebus. Sacri ve-
rò solum Quatuor temporibus, aut Sabbato
Sancto, vel Sabbato de Passione, c. *de eo de
tempor. ordin.* Tonsura autem Clericalis quo-
cumque die & horâ.

Q. 8.

Q. 8. *Quanam requiruntur, ut quis licite
ordinetur?*

Resp. Sequentia. 1. Confirmatio, & Ton-
sura, quæ ex Trid. sess. 23. c. 4. non debet con-
ferri nisi iis, qui fidei rudimenta callent & sci-
unt legere ac scribere, & de quibus probabilis
conjectura sit, eos Clericatum elegisse, ut Deo
fidelem cultum præstent.

2. Certa ætas. Pro Minoribus nulla à jure
definitur; sed Trident. statuit solum ut non
conferantur, nisi iis qui saltem Linguam Lati-
nam calleant, c. 11. pro Subdiaconatu requi-
runtur anni 22. pro Diaconatu 23. pro Pres-
byteratu 25. ex Trid. c. 12. sufficit ex usu re-
cepto, ut hi anni sint inchoati. Pro Episco-
patu requiruntur anni 30. compleri c. 7. *de
elect.* in Gallia sufficit annus 27. inchoatus ex
Concordat.

3. Immunitas ab omni Censura & Irregula-
ritate.

4. Status gratiæ, morum probitas, bona fa-
ma, vocatio divina, intentio gloriæ Dei pro-
movendæ, serviendo Ecclesiæ.

5. Certa scientia. Trident. requirit ut susce-
pturi Subdiaconatum & Diaconatum sint lit-
teris & iis quæ ad Ordinem exercendum per-
tinent, instructi; ut suscepturi Sacerdotium
possint populum docere necessaria ad salu-
tem, & sciant necessaria ad Sacramenta ritè ad-
ministranda, sess. 23. c. 13. & 14. Item ex Pa-
tribus & Conciliis debent scripturas Sacras &
Canones ediscere & scire.

6. Sæ-

6. Sæcularis non potest licitè ordinari, nisi Titulum sustentationis habeat ex Beneficio, vel Patrimonio, vel pensione sufficienti ad victum honestum: ita ut si quis fingat titulum, aut pactum ineat de restituendo, vel non exigendo eo, quod datur illi in titulum, peccet mortaliter, & suspensus sit, ex Trid. sess. 21. c. 2. ubi antiquorum Canonum pœnas super his innovat; & ex Urbano VIII. Constit. *Secretæ*. idque teste Fagnano declaravit S. Congregatio Cardinalium. Nec obstat, cap. *cum secundum* de præbend. nam ibi agitur solum de iis, qui nullo requisito titulo ordinati sunt, non autem de iis, qui titulum fixerunt, quibus fraus sua patrocinari non debet. Nec ordinato licet sine licentia Episcopi resignare, aut alienare titulum, ad quem promotus est, nisi aliunde habeat, unde commodè vivat, ex Trid. c. 2. cit. quod si quem Episcopus absque titulo ordinaret, teneretur ei necessaria ad sustentationem suppeditare, c. 4. & 17. de præbend.

Not. Qui ordinatur per saltum, hoc est, qui suscipit Ordinem Superiorem inferiore prius non recepto, peccat mortaliter, & manet suspensus ab usu Ordinis sic suscepti, c. un. de Clerico per saltum promot. Si tamen non ministraverit, potest Episcopus ex legitima causa cum eo dispensare, Trid. sess. 23. c. 14.

TRACTATUS. DE MATRIMONIO.

CAPUT PRIMUM.

*De Sponsalibus, quæ sunt preparatio ad
illud.*

Q. 1. Quid sunt Sponsalia?

Resp. Sponsalia sunt promissio mutua &
legitima Matrimonii, l. 1. ff. de Sponsal.

Q. 2. Quenam requiruntur ut Sponsalia sint
valida?

Resp. Sequentia. 1. Verus consensus datus
cum animo se obligandi, & per verba vel alia
signa externa declaratus, & acceptatus: nam
hæc ad veram promissionem obligantem re-
quiruntur.

2. Deliberatio sufficiens ad mortale; nam
Sponsalia obligant sub mortali ad contrahen-
dum Matrimonium.

3. Mutua promissio, ut constat ex definitio-
ne: quia hic contractus est onerosus, & una
pars non cesetur velle se obligare, nisi altera
vicissim repromittat: unde promissio unius
inclu-

includit hanc conditionem, *si tu repromiseris*; & ideo dicuntur Sponsalia, & l. i. ff. de Sponsal. repromissio, hoc est reciproca promissio. Hinc si Titius Matrimonium promittat Bertæ, & hæc promissionem acceptet, sed non repromittat, non sunt Sponsalia.

4. Habilitas utriusque ad contrahendum Matrimonium validè & licitè: nam promissio de re impossibili vel illicita nulla est. Hinc habentis votum simplex castitatis perpetuæ, vel ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Ordinis sacri, invalida sunt Sponsalia, licet jurata, c. 6. qui Clerici, &c. idem dic de Sponsalibus personæ Catholicæ cum Hæretica sine dispensatione factis, nam sunt promissio rei illicitæ.

5. Jure Canonico septennium completum, c. 4. & 5. de desponsat. impuber. tamen juxta multos valent si malitia suppleat ætatem, id est, si ante septennium aperte constet sponso habere sufficientem usum rationis ad talem contractum. Controvertitur an iniuria ex metu gravi injustè incusso à parte contrahente valeant. Sed constat ea posse à metu passo rescindi: quia habet jus ut restituatur in priorem suam libertatem.

Sed quid si Sponsalia contracta sint ab impeditis, v. g. consanguineis, sub conditione si Papa dispenset?

Resp. Non valent, si sciverint Papam non solere dispensare in tali impedimento: quia
Kk 2. tunc

conditio censetur impossibilis. Quòd si dispensare soleat; sed absit justa causa dispensationis, debent dissolvi; cum tunc illicitum sit dispensationem petere & dare. Si verò Papa soleat in tali casu dispensare, & adsit justa causa, juxta multos valent Sponsalia, & posita dispensatione fiunt absoluta: quia sunt sub conditione possibili, honesta, & relata ad tempus quo personæ erunt habiles.

Not. Sponsalia Filiorum - familias inconsultis parentibus contracta, sunt illicita, utpote contra præceptum honorandi parentes. Imò servari non debent, si inde grave scandalum timeatur. Idem dicunt aliqui, si parentes justa de causa contradicant, cum Matrimonia invitis rationabiliter parentibus sint illicita: secus, si postea consentiant.

Q. 3. Quomodo contrahuntur Sponsalia?

Resp. Multipliciter. 1. Expresse, dicendo, *accipiam te in conjugem, promitto tibi Matrimonium*: vel tacite, ut si parentes promittant pro liberis presentibus, nec contradicentibus post pubertatem, c. unico. de desponsat. impub. in 6. nam hæc liberorum taciturnitas censetur tacitus consensus. 2. Inter presentes, vel inter absentes per Procuratorem aut litteras, &c. 3. Absolutè vel conditionatè. Sed conditionatè contracta non pariunt obligationem nec impedimentum, nisi conditione impleat, cujus eventum expectare tenentur promittentes, ex c. un. de Sponsal. in 6. at hac posita fiunt abso-

absoluta. 4 Publicè vel clandestinè; nam ad illa jure communi non requiritur præsentiâ Parochi & testium, ut teste Fagnano declaravit S. Congregatio Cardin. quia Trid. nihil statuit nec immutavit circa Sponsalia, quæ ante illud clandestinè contracta valebant, cum ante illud ipsa Matrimonia clandestina essent valida, ideoque & Sponsalia quæ sunt quid accessorium & præparatio ad Matrimonium. A jure autem veteri non est discedendum, nisi per novum exprimatur, ex l. 32. Cod. de Appellat. Jure tamen particulari multarum Dioceseon præsertim Galliæ & Belgii Sponsalia celebrari debent coram Parocho & testibus. In quibus Diocesibus, si coram Parocho non fuerint contracta, sunt nihilominus rata & obligatoria, inducuntque impedimentum publicæ honestatis, juxta Rituale Cameracense & Synod. Mechliniensem, cum à Tridentino sint relicta intacta, atque ita relicta in terminis & dispositione juris communis.

Q. 4. Quos effectus habent Sponsalia?

Resp. Tres. I. Est gravis obligatio contrahendi Matrimonii tempore præfinito; aut si nullum tempus per sponfos vel per consuetudinem constitutum sit, parte unâ opportunè id exigente, nisi altera justam habeat causam differendi: nam omnis contractus onerosus obligat ex justitia, ideoque sub mortali in re gravi. Hinc qui culpabiliter resilit à Sponsalibus, perdit suas arrhas, & tenetur reddere alteri

Kk 3

parti

parti suas, imò & ei restituere impensas factas, & damna, seu quanti ejus intererat talem contractum impleri; quia in hoc injuriam fecit.

2. Est jus inchoatum ad rem in corpora mutua, quo fit ut, quamvis usus sit Sponsis illicitus, tamen si Sponsus fornicetur cum alia, vel sponsa cum alio, peccet contra castitatem simul & justitiam. Quæ injustitia, utpote in re gravi mortalis est, ideoque explicanda in Confessione.

3. Est impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

Q. 5. Quibus ex causis dissolvuntur Sponsalia?

Resp. Dissolvuntur 1. Mutuo Sponsi & Sponsæ consensu, c. 2. de Sponsal. sicut alii contractus: nam singuli possunt cedere jure suo; & Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur. c. 1. de Reg. Jur. idque etsi fuerint juramento firmata: quia in omni juramento promissorio subintelligitur conditio, nisi promissarius remittat. modo tamen ambo sint puberes; nam impuberes ante pubertatem resilire non possunt, c. 7. de despons. impuber. quod statutum est, ne obinconstantiam ac levitatem sæpius nova contrahant Sponsalia, & rursus dissolvant. Sed impubes, cum pervenerit ad pubertatem, potest pro libito illa dissolvere, nisi intervenerit copula, c. 8. eod. Tit. vel nisi fuerint jurata, c. 10. de Sponsal.

2. Per Matrimonium validè contractum cum

cum alia persona, quamvis fuerint jurata, ex c. 22. & 31. *de Sponsal.* quia res tradita per contractum indissolubilem, non potest amplius tradi priori promissario. Sed pars quæ sic contraxit, alterâ rationabiliter invitâ, peccat mortaliter violando contra iustitiam fidem datam: unde in cit. cap. dicitur quod ei est de violatione fidei Pœnitentia injungenda. Nec secundum multos Sponsalia postea reviviscunt, cum per illud Matrimonium extincta sint: obligatio autem semel extincta non reviviscit, ex l. 98. *de solut.* non tamen dissolvuntur per secunda Sponsalia etiam jurata: quia hæc nulla sunt, cum sint promissio de re illicita præstanda.

3. Per superveniens impedimentum Matrimonii dirimens, v. g. affinitatem inter Sponsos contractam, ex unius fornicatione cum persona consanguinea alterius in 1. & 2. Gradu, c. 2. *de eo qui cognovit*, &c. nam tunc res promissa fit illicita, & jure impossibilis.

4. Per discessum unius in regionem longinquam sine consensu alterius, c. 5. *de sponsal.* nam censetur juri suo cedere.

5. Secundum multos per notabilem moram culpabilem sponsi vel sponsæ in contrahendo Matrimonio intra tempus constitutum. Quia qui est in tali mora, censetur alteri obligationem remittere; quamvis ipse ex parte sua adhuc teneatur, si alter velit Matrimonium inire, nam culpa non liberat eum ab obligatio-

ne contracta: alias commodum ex culpa reportaret.

6. Per fornicationem sponsi vel sponsæ cum tertia persona post sponsalia etsi jurata, c. 25. *de jurejur.* quia in sponsalibus intelligitur hæc conditio, *nisi contra legem sponsalium feceris.* Idem dicunt multi, si sponsa permiserit se ab alio impudicè tangi: quia per hoc fit notabiliter vilior, & ingerit metum ne fidem marito non servet. Quod etiam extenditur ad sponsum, si exercuerit actus turpes circa aliam valde frequentes. Sola tamen pars innocens libera est, nec privatur jure suo ob alterius culpam. Sponsus verò, qui cognito suo jure resiliendi cognovit carnaliter sponsam, tenetur illam ducere: nam per hoc censetur suo juri renuntiasse, & sponsalia renovasse.

7. Per professionem unius in religione approbata, aut per susceptionem Ordinis Sacri, nam utraque Matrimonii incapacitatem parit. Tamen secundum multos non licet sponso Sacros Ordines suscipere: quia frangeret fidem alteri datam in materia gravi justitiæ. At licet ingredi religionem, quia vel ex natura rei, vel saltem ex dispositione Ecclesiæ hæc conditio in sponsalibus includitur, *nisi voluero ingredi religionem*: cum autem una pars ingreditur religionem, altera juxta multos potest ante ejus professionem resilire; quia ingrediens religionem, hoc ipso censetur renuntiare sponsalibus, vel saltem dare alteri causam justam resiliendi, ob incommodum, quod pati
debe-

deberet, expectando per annum, ut ei nubat. Sed si egrediatur, tenetur Matrimonium contrahere cum parte id exigente; nam quamvis jura ingressum religionis sponsis permittant, nusquam tamen eos liberant simpliciter ab obligatione sponsalium: & quamvis ingrediens cedat jure suo, manens in sæculo non cedit. Imò ex communi votum religionis post sponsalia etiam jurata factum obligat ad ingressum religionis, & sic ipsa sponsalia dissolvit; quia directè tendit ad altiore perfectionis statum, quem impedire non debent sponsalia de futuro. Enimverò Matrimonium nondum consummatum non impedit vim & obligationem hujus voti etsi post illud emissi.

8. Ob quamlibet mutationem notabilem in altero supervenientem sponsalibus, quæ si prius exstitisset, à sponsalibus merito absteruisset, & ob quam consensus datus non censetur secundum prudens judicium extendi ad talem casum: ut si superveniat notabilis deformitas, aut infirmitas, morbus contagiosus, mutilatio, ex c. 25. *de jurejur.* Item infamia, graves inimicitie inter utramque familiam, vel inter ipsos sponsores ortæ, paupertas, sponsæ corruptio etsi per vim, defectus dotis promissæ, magna mutatio morum in pejus, hæresis ob periculum subversionis in se vel in prole, &c. Quia hæc est intentio virtualis spondentium, qui non consentur voluisse se obligare ad standum promissis, in his casibus, & superveniente notabili mutatione, quâ præ-

visâ iudicio prudentum promissio non esset facta: promissio autem non obligat ultra intentionem promittentis.

Porro diversa est ratio in Sponsalibus ac in aliis contractibus: nam ipsa maiorem libertatem postulant, cum ad mutuum amorem, & ad contrahendum vinculum indissolubile Matrimonii ordinentur. Idque etiam si jurata essent, quia iuramentum intelligitur rebus in eodem statu permanentibus, & includit omnes condiciones contractus cui adiecitur.

Idem dic si quid istorum vel simile ante alacrens detegatur post Sponsalia: ut si quæ putabatur legitima vel nobilis, vel dives, vel virgo, talis non sit, ex l. 5. Cod. de Sponsal. ubi resiliens ex Sponsalibus ob causam præcedentem ignoratam, non amittit suas arrhas, quam amitteret, si injustè resliret. Ratio est quia respectu ignorantis res sunt notabiliter mutata, spectatâ priore ejus voluntate, cum denuo inveniat defectum notabilem prius ignoratum; & in jure res cum primùm innotescit, idem præstat, ac si tum fieret, ex c. 4. de except. Secus esset, si aliquid istorum ante Sponsalia non latuerit, cum eo non obstante sciens ac volens promississet, exceptâ hæresi. Non possunt tamen dissolvi Sponsalia ob hæreditatem alterutri obvenientem: quia alter per hoc non est factus deterioris conditionis.

9. Si ex Matrimonio mali exitus timeantur, ex c. 17. de Sponsal. vel grave scandalum, perturbatio, &c.

Sed

Sed an sponsalia dissolvuntur per subsequens votum simplex perpetuae castitatis in saeculo servanda?

Resp. Alii asserunt, quia putant sponsalia fieri sub hac tacita conditione, *nisi me Deus ad sanctiorem vitam rationem vocaverit.* Alii cum S. Antonino negant, tum quia id neque ex natura rei, neque ullo jure probari potest; nec fiunt sub conditione praedicta, sed solum nisi status religiosus eligatur; nam nullo jure nec traditione ostenditur inesse sponsalibus hanc tacitam conditionem: tum quia ex c. 5. *qui Clerici*, &c. Fæminæ, quæ Matrimonium promissit, Pœnitentia imponitur de fide mentita, quamvis post sponsalia votum castitatis emisserit: tum quia Deus non acceptat promissionem rei prius promissæ & debitæ alteri, tanquam factam in damnum & contra jus illius. Sic obligatio dandi domum promissam Petro diviti non solvitur per votum dandi illam hospitali. Igitur, inquiunt, qui post sponsalia vovit castitatem, nec potest ab altera parte obtinere remissionem sponsalium, tenetur Matrimonium inire, & debitum petenti reddere, sed ei petere non licet, quia valet votum in his omnibus quæ injuriosa non sunt: unde Sponsalibus vel Matrimonio dissolutis tenetur servare continentiam.

Porro ex communi votum simplex castitatis vel religionis sponsalia præcedens, facit illa irrita, ex c. 6. *qui Cleric. vel nov.* quia tunc sunt pro-

promissio rei illicitæ faciendæ ; nempe ineundi Matrimonium, & executio est peccatum.

Not. Ad dissolvenda Sponsalia requiritur auctoritas judicis Ecclesiastici in his casibus. 1. Si moraliter non constet de sufficientia vel veritate causæ dissolvendi : aliàs enim dissolvens se committeret probabili injustitiæ periculo ; imò est injustitia in dubio privare alterum jure per illa acquisito. 2. Si Sponsalia sint publica, causa autem dissolvendi occulta, ex c. 7. de desponsat. nam debitus ordo, & evitatio scandali id exigunt.

CAPUT II.

De Natura, & proprietatibus Matrimonii.

Q. I. *Quid est Matrimonium?*

Resp. *Q* Matrimonium generatim, prout præscindit à ratione Sacramenti, est Maris & Fæminæ conjunctio legitima individuum vitæ consuetudinem retinens, ex c. 11. de præsumpt. sive est contractus legitimus, quo vir & fæmina sibi mutuò tradunt & acceptant potestatem corporum in ordine ad actum generationis, & se obligant ad se mutuò juvandum, & perpetuò cohabitandum. Sumptum pro Sacramento, est conjunctio supra dicta gratiæ significativa & collativa : sive est contractus modo dictus gratiæ significativus & collativus.

Sumitur etiam vel pro ipso contractu, quo legitimæ personæ corporum dominium, ad usum conjugalem, mutuò tradunt & acceptant,

ptant, & se se mutuo obligant ad vitæ societa-
tem, & ad alia mutua debita & obsequia: vel
pro statu, ac vinculo permanente inter virum
& fæminam, quod oritur ex tali contractu.

Matrimonium dividitur in legitimum, ra-
tum & consummatum. Legitimum, est illud,
quod legitimo consensu inter personas non
impeditas contractum est: quale etiam nunc
est inter non Baptizatos. Unde ut tale non est
Sacramentum, aut saltem præscindit à ratione
Sacramenti.

Ratum dicitur, quod est & legitimum &
Sacramentum, sed necdum copulâ carnali
consummatum: tale est inter solos Baptiza-
tos. Consummatum est illud, quod accedente
copulâ carnali extrinsecè completur.

*Q. 2. Quenam est materia, & forma & Mini-
ster hujus Sacramenti?*

Resp. Circa hoc dissentiunt Theologi. Ali-
qui docent materiam esse consensum contra-
hentium exterius expressum; formam verò
verba quæ profert Sacerdos, qui proinde ejus
minister est.

Alii longè communiùs contendunt ipsos
contrahentes ponere materiam & formam,
ideòque esse ejus ministros. Sed in assignan-
da illa materia & forma inter se dissident. Se-
cundùm multos materia est mutua corporum
traditio, forma verò mutua corporum acce-
ptatio, facta signo sensibili consensum inter-
num exprimente. Secundùm alios materia
est

est consensus internus contrahentium, forma sunt signa externa consensum illum exprimentia. Demum secundum alios materia sunt corpora habilia, forma est mutuus conjugum consensus.

Not. Illicite primum Matrimonium contrahitur sine benedictione, c. *Nostrates*. 30. q. 5.

Q. 3. *An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii?*

Resp. Requiritur verus consensus internus, mutuus, de presenti per verba vel alia signa sensibilia expressus, plenè deliberatus, in se liber, & immunis à metu gravi injusto, ex Florent. Itaque

i. Requiritur verus consensus internus & mutuus: nam *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris consensum*, c. 25. de *Sponsal.* consistit enim in contractu legitimo, qui est essentialiter duorum consensus. Hinc si consensus sit ex alterutra parte fictus, nullum est Matrimonium, c. 26. de *Sponsal.* Qui tamen fictè consensit, peccavit graviter tum contra reverentiam Sacramenti, falsò & sine intentione adhibendo ejus signa: tum contra justitiam: quia in contractu oneroso, si unus bonâ fide ponat partem suam, habet jus, ut etiam alter adjiciat suam, & sic ponatur æqualitas. Unde tenetur injuriam refarcire, & damna compensare, imò & tollere deceptionem, verè consentiendo & contrahendo; nisi aliqua causa gravis obstet, qualis

lis est magna conditionis inæqualitas, vel si gravia mala, capitales inimicitiae, dissidia, scandalum grave ex tali Matrimonio meritò timeantur: quo casu sufficiet pecuniaria compensatio. Excipiuntur etiam hi casus, nempe si tanta fuerit evidentia fictionis, ut mulier censeatur voluntariè decepta fuisse; quia volenti non fit injuria: vel si mulier decepta ipsum etiam deceperit simulando se esse virginem, cum non esset.

2. Consensus debet esse de præsenti, ex c. 31. de Sponsal. quia per sola verba de præsenti fit traditio, in quâ consistit Matrimonium, quo traditur mutua corporum potestas; nam per verba de futuro fit solum promissio. Ideoque debet esse mutuò acceptatus, ex c. 3. de Sponsa duorum; nam traditio non est completa, nec dat jus sine acceptatione. Porro iisdem omnino verbis, quibus conjuges proprium consensum exprimunt, significant etiam se acceptare obligationem & consensum ab altero expressum; nam hæc verba, *Accipio in meum, vel in meam*, aut æquivalentia utrumque significant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius conjugis; nec possunt unum sine altero velle & exprimere; cum enim sit contractus constans essentialiter ex utriusq; obligatione, non potest vir, v. g. dicere, *volo esse tuus vir*, quin eo ipso dicat virtualiter & implicite, *volo te habere in uxorem*, & consequenter volo te habere mihi obligatam; sine qua obligatione non esset uxor,
nec

nec vir ejus Maritus. Item non potest vir velle accipere mulierem in legitimam uxorem, quin simul velit esse ejus Maritus; ideoque se ei ut uxori obligare; cum nequeat habere illam in uxorem, nisi ipse velit esse ejus Maritus, & se ei obligare. Idem est de uxore.

3. Debent esse plenè deliberatus, hoc est, factus cum advertentia de se sufficienti ad mortale. Nemo enim potest obligationem gravem sibi liberam contrahere, nisi plenè consentiat. Item debet esse in se liber, nam omnis contractus humanus exigit esse in se liber, & non in causa tantum. Unde non valet, si datus sit in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævius: nec debet esse extortus ex metu gravi injusto, nam consensus sic extortus invalidat Matrimonium, ut dicetur infra.

4. Utriusque consensus debet esse simul moraliter; ita ut unius partis consensus perseveret moraliter nec revocatus sit, dum exprimitur consensus alterius: alioqui non esset mutuus duorum in idem consensus. Sufficit tamen si consensui unius physicè præterito non revocato accedat consensus alterius, licet interposito intervallo; nam id omni contractui sufficit, & aliàs non posset iniri Matrimonium per litteras vel Procuratorem.

5. Ille consensus debet signo aliquo externo exprimi: quia est contractus humanus, ideoque non nisi modo sensibili perficiendus. Et quia mutua requiritur consensûs acceptatio: at non potest acceptari, nisi cognosca-

tus

tur, nec cognosci, nisi per aliquod signum exter-
num declaretur. Quamvis autem ad ejus
valorem sufficiat quodvis signum sufficienter
eum manifestans ex Catech. Rom. & ex Conc.
Florent. quod non requirit verba absolute,
sed cum addito *regulariter*; tamen verbis pro-
priè dictis exprimi debet, dum potest; quia
verba vocalia melius ac clarius quam alia si-
gna consensum exprimunt; proinde usurpa-
ri debent in contractu tanti momenti, dum
possunt.

*Q. 4. An ad Matrimonii valorem requiritur,
ut intendatur copula?*

Resp. Neg. Sed sufficit, quod intendatur
saltem implicite & confuse translatio domini
corporum in ordine ad actum conjugalem,
seu Jus ad copulam. Quia 1. Matrimonium
nihil est aliud essentialiter quam mutua tradi-
tio & acceptatio potestatis corporum, in or-
dine ad copulam, dando & accipiendo jus ad
copulam. Unde copula supponit jam Ma-
trimonium constitutum. Item essentia Ma-
trimonii consistit in conjunctione animorum,
per mutuam traditionem potestatis corporum
ad finem Matrimonii saltem confuse cogni-
tum. 2. B. Virgo & S. Joseph ex comuni
sensu Ecclesiæ verum contraxerunt Matrimo-
nium; licet non intenderint copulam; imò se
per votum obligarint ad se abstinendum ab ea.
3. Valide initur Matrimonium cum voluntate
ingrediendi Religionem ante illius consum-
mationem.

Tom. III.

Li

Q. 5.

Q. 5. *An sufficit consensus conditionatus?*

Resp. I. Valet Matrimonium, si conditio sit de præsenti & extet; vel de præterito & extiterit, quia positâ conditione consensus transit in absolutum, cum sit aut fuerit id, ad quod ut præsens aut præteritum consensus alligatus est. Secus, si conditio non subsistat, nam tunc abest consensus: quippe contrahentes ab initio consentire nolunt, nisi statò tempore impleatur conditio. Si autem conditio honesta & possibilis sit de futuro contingenti, non perficitur Matrimonium, donec impleatur conditio, ex c. 5. *de condit.* quia non perficitur nisi consensu, quo contrahentes sibi mutuò tradunt actu potestatem suorum corporum, in ordine ad actum generationis: at non tradunt nisi consensu absoluto, aut in absolutum transeunte, ut patet ex aliis contractibus; nam voluntas non vult tradere nisi positâ conditione. Itaque valor Matrimonii suspenditur usque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & eum non impedire, si conditio non sit turpis.

Hinc qui sub conditione de futuro unam duxit, si ante impletam conditionem aliam absolutè ducat, valebit hoc ultimum Matrimonium, licet sit illicitum. Si autem duxerit duas sub tali conditione, valebit cum illa cum qua conditio prius implebitur. Si verò conditio non impleatur, nullus est contractus. c. 3. *de condit.*

Porro quamvis, secundum multos, adven-

niente conditione Matrimonium perficiatur sine novo consensu, modò prior consensus non fuerit revocatus; quia ceteri contractus conditionati positâ conditione fiunt absoluri; tamen in praxi curandum est, ut sic contrahentes impletâ conditione consensum renovent, & quidem coram Parocho & testibus; ne fortè ab alterutra parte revocatus fuerit; & quia multi alii novum consensum absolute exigunt. Item contrahentes debent coram Parocho & testibus affirmare conditionem esse impletam, nisi hi ejus impletioni interfuerint, quia Trid. exigit ut intelligant Matrimonium verè contractum esse.

Resp. II. Si conditio apposita repugnet naturæ, indissolubilitati, vel fini Matrimonii, aut ejus bono ac fidei, irritum est Matrimonium, ex c. ult. de condit. ibi: *Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur; puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam ditio-rem, aut si pro questu adulterandam te tradas: Matrimonialis contractus quantumcumque sit favorabilis, caret effectu.* Ratio est, quia nihil potest sine sua substantia subsistere: at substantia Matrimonii ex institutione divina consistit in consensu & obligatione ad perpetuam societatem, ad fidem conjugalem sibi servandam, & ad prolem non impediendam sed suscipiendam & educandam.

Si conditio non adversetur substantiæ & fini Matrimonii, non illud irritat in foro externo,

licet si turpis, ut si quis dicat: contraho tecum eâ conditione, ut victum furto quæras, vel etiam sit absolutè impossibilis, ex cap. cit. ibi: *Licet aliæ conditiones appositæ in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* quæ constitutio ex De Lugo, valet etiam in foro interno, quando aliunde non constat de carentia consensûs. Quamvis enim Ecclesia non possit supplere consensum Matrimonii, si desit, (cum nulla potestas humana possit dare potestatem tui corporis ad usum conjugii sine tuo consensu:) tamen cum præsumantur contrahentes (nisi aliud constet,) voluisse contrahere Matrimonium secundum leges, & sensum, quo verba in Jure intelliguntur, rectè censentur implicite voluisse, non obstante conditione impossibili aut turpi, contractum valere. Cæterum in foro conscientie standum est dicto contrahentis, an habuerit verè intentionem contrahendi, non obstante tali conditione: quam si non habuerit, nullum est Matrimonium ob defectum consensus; nam consensus sub conditione non est actu nisi positâ conditione: si ergo conditio non potest poni, nunquam erit consensus.

Q. 6. An ad valorem Matrimonii requiratur consensus parentum?

Resp. Neg. ex Trident. sess. 24. c. 1. ubi Eos anathematè damnat, qui falsò affirmant Matrimonia à Filiis - familias sine consensu parentum contracta, irrita

irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse. Sed addit ea semper fuisse ab Ecclesia prohibita. Sunt etiam juxta præceptum divinum honorandi parentes, nisi ipsi suum consensum rogati, sine justa causa denegent, ita ut non sint rationabiliter invitati.

Porro in Gallia Matrimonia sine consensu parentum contracta, non censentur invalide contracta, nisi quoad aliquos effectus civiles, ut declaravit Ludovicus XIII. & habetur in Actus Cleri Gallicani Tom. III. Imò valent etiam quoad illos, si Filii familias excedant annos 30. & filia 25. modò scriptis requisierint consilium parentum, ex edicto Henrici II.

Q. 7. *An Matrimonium valide contrahitur per Procuratorem, & inter absentes?*

Resp. Aff. Quia 1. Ecclesia sic contrahi permittit, ut patet ex praxi præsertim inter Principes. 2. Alii contractus valide fieri possunt inter absentes per Procuratorem vel per litteras: ergo & Matrimonium; nam Christus evehendō contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil immutavit de natura contractus. 3. Sic valide contrahebatur ante Trident. ut patet, ex c. ult. de Procurat. in 6. ubi Bonifac. VIII. id expressè declarat. Trident. autem non irritavit, nisi Matrimonia Claustrina: at ea, quæ per Procuratores fiunt coram Parocho & Testibus, non sunt Claustrina.

Sed ex eod. c. ult. de Procurat. in 6. ad tale

Matrimonium tria requiruntur. 1. Ut Procurator ad hoc habeat mandatum speciale. 2. Ut Procurator alium sibi non substituat, nisi hoc ei sit specialiter commissum. 3. Ut Procurator, antequam contraxerit, non fuerit à Domino revocatus: alioqui Matrimonium nullum est, etiamsi tam ipse quàm pars, quacum contrahit, revocationem ignoret: quia tunc deest consensus illius, cuius nomine Procurator contrahit; qui consensus suppleri non potest à Jure in Matrimonio, sicut potest suppleri in aliis contractibus; nam alii contractus per procuratores facti valent etiam revocato mandantis consensu: modò revocatio neque procuratori neque parti innotuerit, l. 15. ff. *Mandati*. post Trident. autem requiritur etiam præsentia Parochi & duorum testium.

Hinc Sponsi debent curare ut sint in statu gratiæ, dum per Procuratorem contrahunt; cum Matrimonium validum inter Baptizatos sit Sacramentum.

Item valet Matrimonium per litteras contractum; modò coram Parocho & testibus legantur literæ significantes utriusque consensum de præsenti, de quarum veritate satis illis constet: nam contractus sic facti valent. Hic tamen contrahendi modus non est usurpandus sine gravi necessitate, quæ rarissimè potest contingere: qui autem sic contraxerunt, postea coram positi contractum ratum habeant, ne fortè consensus ab alterutro fuerit revocatus.

Q. 8.

Q. 8. *An Matrimonium est indissolubile quoad
vinculum, seu translationem Domini?*

Resp. Quodvis Matrimonium absolutè contractum, est & semper fuit, sine speciali licentia Dei, insolubile, exc. un. *de voto in 6.* & Trid. sess. 24. idque tum jure divino naturali; nam solubilitas vinculi repugnat finibus Matrimonii, qui sunt prolis conveniens generatio, ejusdem recta educatio, & arctissima inter conjuges animorum conjunctio. Et licet non sit consummatum, ordinatur tamen ex se, ut consummetur & proles procreetur. Tam jure divino positivo, ex Matth. 19. ubi Christus Matrimonium ad suam primævam institutionem revocans, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos, & dixit, propter hoc dimittet homo patrem & Matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Deus tamen quodlibet Matrimonium, et si consummatum, potest etiam quoad vinculum dissolvere tanquam supremus creaturarum omnium & jurium illarum Dominus, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & suâ providentiâ impediendo incommoda inde sequi nata.

Resp. II. Matrimonium consummatum Baptizatorum nullo casu dissolvi potest ab hominibus. Prob. 1. ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* & Luc. 16. *Omnis qui mittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur,*

& 1. Cor. 7. *lis qui Matrimonio juncti sunt, precipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat, &c.* 2. Ex perpetua praxi Ecclesiae, quæ id nunquam permisit. 3. Ex Florent. in decreto de Sacrament. *Quamvis ex causa fornicationis liceat tori separationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas est; cùm Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit.* Et ex Trid. sess. 24. can. 5. & 7. Ratio est, quia hoc Matrimonium est signum perfectum conjunctionis Christi cum Ecclesia per Incarnationem, ex c. 5. de Bigam. quæ conjunctio est insolubilis, Verbum enim nunquam humanitatem assumptam dimittet. Porro absoluta illa insolubilitas est ex præcepto Christi addito Juri naturali. Nec obstat illud, Matth. 19. *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Nam sensus est: quicumque dimiserit uxorem, videlicet quoad torum & cohabitationem absolutè ac in perpetuum, nisi ob ejus fornicationem, mœchatur, hoc est, reus est mœchiæ alienæ, seu facit eam mœchari, ut habetur, Matth. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex causa, mœchatur mœchiâ scilicet propriâ. Unde Christus duo ibi docet, nempe & propter solum adulterium dimissionem absolutè & in perpetuum quoad torum & cohabitationem fieri posse per se & ex vi contractûs Matrimonii, & factâ tali dimissione non posse

iniri

iniri novum Matrimonium vivente conjuge: nam Christus ipse ea, quæ hîc obscurè dixerat, ad vitandas interrogantium calumnias, alibi discipulis clarè exponit nempe, Matth. 5. *Qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causa, facit eam mœcham. & Marc. 10. Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.*

Nihilominus Christus satisfecit interrogationi factæ de dimissione quoad vinculum; nam cum dimissio quoad vinculum includat potestatem dimittendi unam, & ducendi alteram, Christus has duas dimissiones se jungens, priorem concessit posteriore negatâ, prioremque dimissionem absolutam ac perpetuam & vi contractûs Matrimonii factam restrinxit ad solam fornicationem seu adulterium. Porro ad consummationem requiritur copula, ex qua sequi possit generatio, ideoque seminatio intra vas naturale mulieris.

R. sp. III. Matrimonium infidelium non dissolvitur hoc ipso, quòd unus conjugum ad fidem convertitur, altero remanente in infidelitate, cum fuerit validum, etiamsi contractum sit in gradu ab Ecclesiâ prohibito: quia infideles non subjiuntur legibus Ecclesiæ. At ex Dei dispensatione in favorem Religionis christianæ concessa, conjux fidelis habet jus dissolvendi illud etsi consummatum, & contrahendi aliud, si infidelis nolit ei cohabitare, vel si velit quidem cohabitare, sed non sine creatoris injuria Christum blasphemando, Religio-

gionem christianam contemnendo, vel si non patiatur fidelem christianè vivere, aut ad infidelitatem aliudve peccatum inducat. Patet ex c. *quanto. de divort. & ex I. Cor. 7. Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subiectus est Frater aut Soror in huiusmodi.* Dissolvitur autem per aliud Matrimonium conversi ad fidem. Quod si conversus non ineat aliud Matrimonium, non potest infidelis aliud contrahere: quia dissolubilitas est solùm concessa in gratiam fidei.

Imò multi docent Matrimonium infidelis ad fidem conversi dissolvi posse, si alter converti nolit, quamvis velit cohabitare pacificè, ex c. *Judei, & c. Sape. 28. q. 1.* Si verò uterque infidelis conjugatus baptizetur, eorum Matrimonium fit ratum per Baptismum; nam hoc ipso quòd tales communi consensu baptizantur, dant signum externum, quòd consentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Christi institutionem sit insolubile: & si consummatur post Baptismum, fit absolute indissolubile.

Resp. IV. Matrimonium Baptizatorum ratum, sed non consummatum dissolvitur in duobus casibus. 1. Per Professionem solemnem in Religione approbata, ex c. *verum, & c. ex publico, de convers. conjug. & ex Trident. sess. 24. can. 6.* quia hæc conditio (nisi Religionem profitear ante consummationem) jure saltem Ecclesiastica apposta est contrahendi Matrimonii, in favorem boni communis, cui persona privata cedere nequit. Dum autem

tem unus conjugum Religionem ingressus est, alter non potest cum altero contrahere; nisi post Professionem prioris, cum per hanc solam dissolvatur Matrimonium.

Not. Conjugibus ante consummationem conceduntur duo menses ad deliberandum de Religione suscipienda, ex c. *ex publico* cit. intra quod tempus conjux cogitans de Religione non tenetur consummare, nec potest sine injuria ad id cogi. Sed hoc exacto tenetur mutuo reddere debitum, si exigatur ab altero. Tamen quamdiu Matrimonium non est consummatum, tamdiu liberum est conjugibus Religionem ingredi; & uno proficiente potest alter ad alias nuptias transire, ex c. *verum* cit. Secus, si Matrimonium consummeretur, etiam per vim & primo mense.

2. Ex Canonistis & Theologis plurimis dissolvitur per auctoritatem Papæ, qui tanquam supremus Vicarius Dei potest, ob causam valde gravem & publicam, solvere tale Matrimonium.

Prob. 1. Ex facto plurium Pontificum, qui in hoc dispensarunt, ut Martini V. & Eugen. IV. teste S. Antonin. 3. p. Tit. 1. c. 21. §. 3. Pii II. & Pii IV. teste Navarro, Gregor. XIII. teste Præposito, & Clementis VIII. & Urbani VIII. teste Conrado &c. 2. Quia cum possit Papa dispensare in Professione Religiosa, per quam dirimitur Matrimonium ratum, cur non posset in Matrimonio ipso rato? 3. Talis potestas expedit bono Ecclesiæ & saluti animarum. At
Chri-

Christus dedit suo Vicario omnem potestatem, quæ bono Ecclesiæ & saluti animarum expediret.

Nec obstat illud Christi, *Quod Deus coniunxit, homo non separet*. Math. 19. quia hæc verba spectant Matrimonium consummatum, quo solo conjuges fiunt una caro, ut docet Alex. III. c. *ex publico*. Unde Matrimonium est quidem insolubile, sed ab ipsis contrahentibus, & potestate merè humanâ, qualis non est hæc potestas Papæ, qui non dissolvit illud ut homo, sed ut Vicarius Christi, & ejus dispensator: quippe cum Matrimonium ratum sit duntaxat signum unionis Christi cum Ecclesia per charitatem, quæ in multis justis dissolvitur, non debet esse ita insolubile sicut consummatum, quod est signum unionis Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, quæ nunquam dissolvitur, c. *debitum*. de Bigam.

Q. 9. An & quando licitum est divorcium, seu separatio conjugum, quoad torum duntaxat & habitationem, manente vinculo conjugali?

Resp. Ob varias causas licitè fieri potest, ex Trident. sess. 24. can. 8. & ex jure Canonico, Tit. de divortis.

1. Quidem licitè fit in perpetuum ob alterius conjugis fornicationem, per quam intelligitur non solum adulterium, sed etiam omnis illicitus concubitus cum alio supposito, ut incestus, sodomia, bestialitas; his enim criminibus

nibus frangitur fides conjugalis, ex Matth. 5. & c. 5. & 8. *de divort.* imo vir tenetur divortium facere, nisi uxor resipiscat, ex Prov. 8. *Qui tenet adulteram stultus est & impius.* & ex c. 3. *de adulter.* nam alioqui fieret particeps ejus peccatorum, tegumentum ei præbendo: & ne peccato ejus consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit, ait S. Thom. Aliud est de uxore, nisi ipsa certò sciat virum adulterum ex divortio emendandum; quia uxor cum non sit Superior, non tenetur illum punire, nec censetur ejus adulterio connivere.

Porrò est æquale jus divortii in utroque conjugè ob adulterium: nam quoad torum, fidem ac debitum conjugale pares sunt vir & uxor, ex 1. Cor. 7. & nemo tenetur debitum promissum præstare ei, qui pactum primus violavit.

Divortium tamen non est licitum in his casibus. 1. Si adulterium condonatum sit etiam tacitè, exercendo actum conjugalem, postquam cognitum est: nam ex c. *si illic.* 23. q. 4. injuria condonata non potest postea puniri. 2. Si vir ipse uxorem prostituerit, ex c. 6. *de eo qui cognovit,* &c. aut si fornicandi causam dederit, v. g. denegando ei injustè debitum; nam par non est, ut qui causam crimini injustè dedit, ex eo commodum percipiat. 3. Si adulterium non fuit culpabile, ut si uxor bonâ fide alteri nupserit, putans virum suum esse mortuum; nam privatio debiti est pœna, ideòque supponit culpam. 4. Si uterque conjux ad-

ulte-

ulterium patravit, c. 4. & 5. *de divort.* ita ut pars quæ post compartis adulterium fornicata est, teneatur ad hanc redire, eique debitum reddere, *cum Matrimonii ius in utroque læsum consistat, & paria delicta mutua compensatione tolerantur*, c. 6. *de adulter.*

Not. Conjux innocens potest privatâ auctoritate se separare quoad torum, modò ei constet de alterius adulterio; cum debitum negari possit sine scandalo, & ius negandi habeat. At separatio quoad habitationem (quod est propriè divortium) cum sit publica, requirit auctoritatem Judicis Ecclesiastici, exc. 3. & 6. *de divort.* alioqui scandalum & perturbatio oriretur. Posset tamen auctoritate privatâ fieri ad tempus ob grave periculum animæ vel corporis imminens, quod aliter declinari nequeat. Parti autem ob adulterium dimissæ non licet ingredi Religionem, vel suscipere sacros Ordines sine consensu partis innocentis, quæ habet semper ius revocandi alteram.

2. Licitum est divortium supra dictum ob compartis hæresim supervenientem, c. 6. *de div.* vel ob sævitiam vel ob alia crimina, ex quibus imminet animæ corporisve periculum: nam Matrimonium non tollit Jus naturale vitandi proprium periculum animæ & corporis. Non tamen licitum est ob alia crimina, quæ neutrum periculum secum afferunt, c. 2. *de divort.* Porro post sententiam divortii non perpetui, sed ad tempus, v.g. donec nocens
tare

mores emendârit, innocens non potest mutare statum per Professionem Religiosam, vel sacrum Ordinem suscipere: quia nocens saltem emendatus potest auctoritate Judicis repetere coniugem. tñ cessante periculo omni & coniuge emendato, uxor ad virum redire debet, nam cessante necessitate illud quoque cesset, quod pro necessitate factum est. c. Ordinationes 9. q. 1.

3. Fieri potest ex mutuo consensu, studio vitæ perfectioris in Religione, ex Matth. 19. *Omnis qui reliquerit domum... aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet, &c.* Quod si unus post consummatum Matrimonium Religionem ingredi velit, debet & comparari ingredi, c. 4. de convers. conjugat. nisi in sæculo manens castitatem voveat, nec sit de incontinentia suspecta, c. 8. eod. Tit. ut autem vir sacros Ordines suscipiat, sufficit si uxor castitatem in sæculo voveat, c. 5. eod. Tit.

Q. 10. *An Polygamia seu pluralitas uxorum simultanea est licita?*

Resp. Est illicita & irrita post Evangelium promulgatum. Prob. 1. ex Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, moechatur.* Ergo à fortiori moechatur, qui priore retentâ alteram adiungit. & Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos. (unicum cum unica coniungens) propter hoc dimittet homo Patrem & Matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una, &c.* Ubi Christus licentiam antiquis Patriarchis

archis & Israëlitis factam revocat, & Matrimonium ad primam institutionem reducit. Et non dixit tres vel plures, sed duo: nec dixit adhærebit uxoribus, sed uxori, ait Innoc. III. c. 8. de divort. 2. Ex perpetua Ecclesiæ traditione & praxi. 3. Ex Trid. sess. 24. can. 2. *Siquis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nullâ lege divinâ esse prohibitum, anathematisit.* Esse etiam irritam Polygamiam, supra docet his verbis: *hoc autem vinculo duostantum modo copulari & conjungi, Christus Dominus apertius docuit, &c.*

Imò Polygamia, sine licentia Dei, adversatur legi naturali. Quia 1. etsi non impediat generationem prolis, per se tamen impedire nata est, & impedit saltem communiter bonam prolis educationem, & pacem domesticam ad eam necessariam: nam vix fieri potest, ut non sit aliqua prædilectio, & distinctio, & neglectus aliquarum uxorum; nec invidia, iurgia, rixæ inter illas uxores, aliaque mala inde nascantur, idque ex natura rei, spectato faminarum nativo ingenio. 2. Æqualitas contractus Matrimonii, ideóque eius iustitia exigat, ut sicut uxor tradit totaliter dominium sui corporis, sic suum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti possit, nec alteri tradere sine iniuria alterius, Unde Innoc. III. c. 8. de divort. ait: *Nec ulli unquam licuit simul plures uxores habere, nisi cui fuit divinâ revelatione concessum.*

Hinc infideles non possunt ad Baptismum admitti,

admitti, nisi unam tantum uxorem primo loco acceptam retineant, ceteris ut illegitimis dimissis, c. 8. *de divort.* Si tamen alia fidem susciperet, præferenda esset; potest quippe conversus omnibus uxoribus infidelibus dimissis aliam fidelem ducere.

Deus tamen Polygamiam Patriarchis licitam reddidit, ad multiplicandum populum Dei, dividendo in plures uxores jus quod ex natura contractus una habebat totaliter in corpus mariti, & suppeditando media, ne inde bona educatio, & pax familiarum impediretur, & alia mala sequerentur.

Nunquam autem conjunctio ejusdem feminae cum pluribus viris permessa fuit, quia hæc adversatur fini etiam primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur, ita ut vel nunquam, vel saltem rarissime sequatur, ut patet in meretricibus: & quando non impeditur incertum reddit Patrem prolis, quod prolis educationi adversatur. Finis autem primarius Matrimonii est tum generatio prolis, tum ejus recta educatio.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

Impedimenta Matrimonii alia sunt impediencia tantum, quæ reddunt illud solummodo illicitum. Alia dirimentia, quæ insuper efficiunt invalidum, si fuerit attentatum: unde sic

Tom. III.

Mm

ve.

vocantur, non quod Matrimonium semel validè contractum dirimant, cum Matrimonium semel validum sit insolubile, sed quia faciunt ne validè contrahi possit. Porro semper dirimunt non obstante ignorantia invincibili sive juris sive facti circa illa: quia non sunt pœna, quæ culpam supponant, sed inhabilitates morales ad Matrimonium ob bonum commune statuta, quæ non requirunt cognitionem sui ut contrahantur, cum bonum commune postulet ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen, cum non sint subiecti legibus Ecclesiæ, non astringuntur impedimentis solius juris Ecclesiastici; unde ob illa separari non debent, si convertantur.

Q. 1. Quot sunt impedimenta impedientia tantum?

Resp. Sunt quatuor, quæ nunc certò vigent, & sub mortali obligant, cum materia præcepti sit gravis. Hoc versu continentur.

Ecclesiæ vetitum, tempus, Sponsalia, votum.

1. Itaque est Ecclesiæ vetitum, id est, prohibitio ab Episcopo vel Parocho facta de non contrahendo, ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innotescat. c. 2. de Matrim. contract. & c. & c. ult. de clandest. desponsat. Item prohibitio, à Conc. Later. 4. & Trid. facta ne contrahatur sine præviis denuntiationibus, vel earum dispensatione.

2. Tempus, quo Nuptiæ sunt interdictæ, quod jure novo, Trid. sess. 24. c. 10. est ab

Ad-

Adventu usque ad diem Epiphaniæ exclusivè, & à die Cinerum usque in Octavam Paschæ inclusivè. Sed quia ibi loquitur de solemni-
bus nuptiis, jure communi secundum multos
solum prohibetur hoc tempore sub mortali
solemnitas Nuptiarum, nempe Benedictio
Sponsi & Sponsæ, traductio Sponsæ ad ædes
Sponsi, Choreæ, & convivia nuptialia. Un-
de Rituale Rom. dicit solum hoc tempore so-
lemnitates nuptiarum prohibitas esse: *ut Nuptias
benedicere, Sponsam traducere, nuptialia celebrare
convivia: Matrimonium autem omni tempore
contrahi potest.* Matrimonii tamen consum-
mationem tunc prohiberi declaravit S. Con-
gregat. teste Fagnan. eo quod hæc non con-
veniat tempori devotioni & pœnitentiæ dica-
to. Imò ex consuetudine vel jure particulari
multarum Diœcesium, Matrimonii celebratio
dicitur etiam tunc non permitti absque specia-
li causa & licentia Episcopi.

3. Sponsalia prius cum alio contracta &
nondum dissoluta: quia tunc violaretur in re
gravi fides alteri data, & promissio onerosa ei
facta & ab eo acceptata, quæ obligant ex justiti-
a graviter in re gravi, ex c. *Atho.* 27. q. 2.

4. Est votum simplex castitatis in sæculo ser-
vandæ, vel ingrediendi Religionem, vel susci-
piendi Ordinem sacrum, vel nunquam nu-
bendi, c. 6. *qui Clerici*, &c. nam votum jure di-
vino naturali obligat ad sui observationem, ne
fides Deo data violetur. Validum tamen esset
Matrimonium, ex cap. cit. nam ex natura rei

res alicui promissa potest alteri validè licet illicitè dari. At votum simplex non corporis traditionem, sed solam promissionem complectitur. *Post votum simplex adhuc remanet homo Dominus corporis sui, & ideo potest ipsum dare alteri scilicet uxori,* ait S. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. a. 2. q. 2.

Q. 2. *Quanam observanda sunt circa Bannum seu denuntiationes futuri Matrimonii?*

Resp. Sequentia. 1. Licet ad valorem Matrimonii non requirantur, cum nullo jure ob earum defectum irritetur; tamen graviter præcipiuntur à Conc. Later. 4. & Trid. sess. 24. c. 1. Quare qui sine illis, vel legitima dispensatione Episcopi contrahunt, & Parochus assistens peccant mortaliter: quia violant præceptum Ecclesiae in re gravi, ubi agitur de gravissimis malis impediendis: nisi tamen excusaret urgentissima necessitas, qualis reperitur in articulo mortis; ut si concubinarius brevi moriturus velit & debeat contrahere Matrimonium cum concubina, tunc si nequeat adiri Episcopus vel ejus Vicarius, Parochus per epichiam poterit interpretari legem illam in tali casu non obligare.

2. Ex præcepto fieri debent tribus diebus festivis continuis, non tamen immediatis, ab utriusque contrahentis Parocho vel Parochis, in Ecclesia inter Missarum solemnias; nisi ex causa justa Ordinarius dispenset, ex Conc. Later. 4. c. 51, & Trid. sess. 24. c. 1. Quare si con-

si contrahentes sint diversarum Parochiarum, debent fieri denuntiationes in utriusque Parochia: & tunc unus Parochus non potest Matrimonio assistere, nisi habeat testimonium alterius Parochi de illis factis. Quòd si alteruter Sponsus non ita pridem in aliqua Parochia commoretur, denuntiationes fieri debent eo in loco ubi diutius manserit, ut facilius impedimenta, si quæ fuerint, detegantur. Quoad vagos verò Parochus nihil debet agere sine licentia Ordinarii, ut jubet *Trident.*

2. Inter singulas proclamationes, item inter ultimam & ipsam Matrimonii celebrationem intercedere debet aliquod intervallum, juxta cujusque Diecefis statuta.

4. Est mortale si una è tribus omittatur, nisi probabilis adsit suspicio Matrimonium posse malitiosè impediri; tunc enim *Trident.* permittit unicam denuntiationem præmitti, aut etiam nullam de licentia Ordinarii, si hoc putetur necessarium ad amovendum periculum.

5. Si intra duos menses post factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, illæ repetantur, nisi aliter Episcopo videatur. Ita *Rituale Rom.* quia interea possent Sponsi contraxisse aliquod impedimentum.

6. Qui extra Confessionem novit aliquod impedimentum, etiam occultum, inter nupturientes, tenetur sub mortali illud detegere, tum ex præcepto Ecclesiæ, tum jure naturali: nam tunc agitur de bono communi, salute proximi, & valore Sacramenti; & quisque gravi-

ter tenetur, præsertim iubente Superiore, impedire grave damnum proximi, qualis est nullitas Matrimonii; ex qua plura peccata & incommoda oriuntur, ut concubinatus, illegitimitas filiorum. Unde Conc. Camerac. an. 1565. jubet excommunicari eum, qui verum impedimentum sciens reticuerit, sicut qui falsum finxerit.

Nec obstat quòd nequeas probare impedimentum, nam unus testis fide dignus Matrimonium impedit ex c. 27. *de Sponsal.* donec oppositum probetur. Quòd si inde oriretur infamia denunciato, teneris privatim admonere, ut à Matrimonio desistat: quod si nolit, teneris monere Parochum. Item quisque tenetur declarare si alteruter habeat impedimentum prohibens, ob præceptum Ecclesiæ, & quia quisque tenetur impedire peccatum proximi, & peccati executionem, cum potest saltem sine suo gravi damno.

7. Parochus cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, nec ei assistere, sed remittere ad Episcopum vel ejus Officialem.

Q. 3. Quot sunt impedimenta dirimentia?

Resp. Post Trident. sunt 15. his versibus comprehensa:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus & impos,*

Si

*Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.*

Porro est peccatum mortale contrahere cum aliquo ex hisce impedimentis: nam fit contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi, & attentatur Sacramentum, quod non potest effici. Hinc ne quidem metus gravis excusaret à peccato: nam cum aliquo ex his impedimentis scienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc tentaret Sacramentum, quod non potest efficere: vel solum fingeret se intendere, & tunc fingeret se ministrare Sacramentum quod non vult ministrare: quod utrumque est graviter injuriosum Sacramento.

I. Error. Si sit circa substantiam personæ jure etiam naturali Matrimonium irritat. Quia impedit consensum in substantiam contractus, nempe in personam, quâ cum contrahitur; nam persona est substantiale ac primum obiectum Matrimonii, cum sit res ipsa circa quam contractus Matrimonii primario versatur: at nullus est contractus sine consensu circa substantiale obiectum illius. Idque etiam si error sit solum concomitans, quia adhuc deest consensus actualis positivus essentialiter requisitus adhuc contractum: nam quod incognitum est, non potest esse actu volitum. Unde Lia pro Rachele obstrusa Jacobo Gen. 29. non fuit verè ejus uxor, nisi postquam ipse detectâ fraude Liam acceptavit in uxorem.

Si verò error sit solum circa qualitatem, seu

accidentiæ personæ, ut nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem, &c. non dirimit Matrimonium, etiamsi alterius contrahentis dolus ei causam dedisset. Quia nihilominus adest consensus absolutus in personam, cum qua contrahitur, quæ est objectum directum ac substantiale hujus contractûs: quippe defectus accidentium non tollit substantiam rei, nec consensum absolutum in rem ipsam, causâ 29. q. 1.

Excipe 1. Nisi error qualitatis redundet in errorem personæ, ut cum qualitas personam determinat, distinguitque à quavis alia: ut si intendas contrahere cum primogenita, quam aliter non novisti, & ejus loco detur secundo-genita; nam error circa talem qualitatem impedit consensum circa objectum substantiale per illam determinatum. 2. Nisi consensus datus sit solum sub conditione talis qualitatis circa quam erratur, ut si dicas *accipio te in uxorem si es dives, vel nobilis, &c. Secus, non te accipio.* Tunc enim qualitate istâ non subsistente Matrimonium nullum est, propter defectum consensûs in personam alligati tali qualitati: nam consensus conditionatus non subsistit, non subsistente conditione cui alligatur. Sed tunc requiritur ut contrahens habeat actu voluntatem non aliter contrahendi, vel antea habuerit nec revocârit. Verum si conditio exterius non exprimitur, contractus in foro externo censetur absolutus: unde si quis interius consensisset tantum sub conditione si sit dives, nobilis,

bilis, &c. cogeretur illam ducere, & consensum absolutum dare.

2. *Conditio*. Conditio servilis ignorata, dum persona libera contrahit cum persona serva putans esse liberam, ex c. *si quis ingenuus* 29. q. 2. & ex cap. 2. & 4. *de conjugio servorum*. Ratio huius impedimenti est, ut tollatur magna contractus inæqualitas, & ut impediat gravis injuria personæ liberæ ignorantæ illata. Valet tamen Matrimonium, si persona libera cognoscebat alterius servitutem, ex cap. cit. nam tunc consentit in illam inæqualitatem; vel si persona serva ducat aliam servam, putans esse liberam; quia par est utriusque conditio. ibid. Nomine personæ servæ hîc intelligitur mancipium, in quod Dominus habet plenura Jus vendendi, donandi, & quibuslibet operibus servilibus occupandi.

3. *Votum*. Scilicet votum solemne castitatis per professionem factam in Religione approbata, vel per susceptionem Ordinis Sacri, ex Trident. sess. 24. can. 9. & cap. un. *de voto in 6*. Item votum simplex castitatis in Societate Jesu post biennium novitiatus emissum, ex Bulla Gregor. XIII. *Ascendente Dño*, Religiosi autem, Moniales, Clerici in Sacris Constituti, & Laici in gradibus prohibitis tentantes inire Matrimonium excommunicantur ipso facto ex *Clement. de consanguin.*

4. *Cognatio*. Triplex est cognatio dirimens Matrimonium. Prima dicitur legalis, & est vinculum, seu propinquitas personarum orta

ex adoptione perfecta, per quam persona extranea assumitur in Filium vel Filiam, ac haredem necessarium, & transit in patriam potestatem adoptantis. Hæc Matrimonium dirimit in perpetuum inter adoptantem, & adoptatum, adoptique posteros usque ad 4. gradum inclusivè; inter adoptatum & uxorem adoptantis; inter adoptandum & uxorem adoptati; item inter adoptatum seu adoptatam & filios aut filias adoptantis, sed solum usquedum liberi sint à potestate patria per mortem adoptantis, vel per emancipationem. c. *Unico de cognat. legali.*

Secunda est cognatio spiritualis, quæ est vinculum, seu propinquitas personarum jure Ecclesiastico inducta, ratione Baptismi & Confirmationis. Irritat Matrimonium inter Baptizantem & Baptizatum, Baptizatique Patrem & Matrem; nec non inter Patrinos seu susceptores, & Baptizatum Baptizatique Patrem & Matrem; item inter Confirmantem & Confirmatum, Confirmatique Patrem & Matrem. Inter hos & non plures contrahitur, ex Trid. sess. 24. c. 2.

Porro non contrahitur à Procuratore, sed à solo mandante, ut teste Fagnano resolvit. Congregatio: nam hic solus à parentibus baptizandi designatur, & Patrinus reputatur, & ut causa principalis suscipit ac tangit per Procuratorem tanquam per instrumentum, qui non agit nomine suo, sed mandantis. Contrahitur tamen etiam à Laico baptizante in casu neces-

necessitatis; qui proinde non potest ducere puellam à se Baptizatam vel ejus Matrem.

Tertia est cognatio naturalis, quæ dicitur consanguinitas, & est propinquitas seu conjunctio sanguinis inter personas, vel ab eodem stipite propinquo descendentes, ut sunt fratres & cognati, vel quarum una descendit ab altera, ut sunt pater & filia, avus, neptis, &c. Hæc distinguitur per lineas & gradus.

Linea est ordinata series personarum sanguine junctarum constans certis gradibus: & duplex est, nempe recta & transversa seu collateralis.

Linea recta est ordinata series ascendentium & descendantium, ab eodem stipite directe procedentium, quorum scilicet unus ab altero descendit, ut patris, filii, nepotis, pronepotis, &c. in hac linea juxta jus canonicum non computatur persona quæ est communis stipites, id est, ex qua aliæ ducunt originem.

Transversa est ea, quæ continet personas descendentes quidem ab uno communi stipite, sed quarum nulla descendit ab altera: unde dicuntur collaterales, ut sunt frater & soror, consobrinus & consobrina, &c. Per gradum hic intelligitur distantia personarum consanguinearum inter se à communi stipite.

Ad cognoscendos gradus hæ sunt Regulae.
1. In linea recta tot sunt gradus, quot generationes seu personæ dempto stipite: sive tot gradibus una persona distat ab alia, quot generationibus seu personis inferior à stipite descendit

scendit: sic filius vel filia distat à patre & matre uno gradu; nepos vel neptis ab avo & avia duobus gradibus, & sic deinceps. 2 In linea collateralis si personæ æqualiter à communi stipite distent, eo gradu inter se distant, quo distant ab eodem stipite; sive tot gradibus inter se distant, quot generationibus descendunt à communi stipite. Sic Frater & Soror sunt in primo Gradu, Consobrini seu liberi Fratrum in secundo, horum Filii in tertio, & ita deinceps, c. *ad sedem* 35. q. 5. nam cum adæquata horum conjunctionis ratio sit unio cum stipite, non possunt magis aut minus inter se distare quam à stipite.

Si verò personæ inæqualiter distent à communi stipite, in eo Gradu se contingunt, quo remotior distat à stipite: nam personæ collaterales non debent magis aut minus inter se distare, quam una distet à stipite, qui est horum propinquitatis ratio. Unde Filia & Frater Patris sunt consanguinei in secundo Gradu; & si una sit in quinto, altera in quarto, censentur esse inter se in quinto, sicque inter illas non est impedimentum, c. *vir. de consanguin.*

Consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium saltem jure humano, ex Respons. Nicolai I. ad consulta Bulgar. c. 39. ibi: *Inter eas personas, quæ parentum liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter Patrem & Filiam, vel Avum & Neptem, vel Matrem & Filium, vel Aviam & Nepotem, & usque ad infinitum.* Imò juxta multos

tos etiam jure naturali, saltem seclusâ necessitate extrema conservandi speciem humanam: tum quia concubitus inter ascendentem & descendentem refugit ipsa natura ut valdè indecentem; & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere: tum quia est contra reverentiam debitam progenitoribus, nam per conjugium fit æqualitas seu mutua subiectio quoad debitum, & per actum conjugalem turpitudine quædam alterius revelatur, ex c. 18. *Levit.* quod repugnat reverentiæ, quam descendentes debent ascendentibus: omnes quippe ascendentes habent rationem Principii & Superioris; descendentes verò loco liberorum habentur, cum causa causæ sit etiam causa causari. Deus autem ut naturæ auctor & Matrimonii institutor non censetur concessisse potestatem contrahendi Matrimonium per se habens indecentiam ac repugnantiam cum natura rationali: nemo autem habet potestatem tradendi dominium corporis sui, nisi dependenter à Deo, qui est supremus rerum ac jurium omnium Dominus. Certè omnes fatentur nullum esse Jure naturæ Matrimonium in primo gradu, ut inter Patrem & Filiam, aut Matrem & Filium, quia id exigit reverentia specialis suo Principio immediato debita.

Consanguinitas in linea collateralis nunc irritat Matrimonium duntaxat usque ad quartum gradum inclusivè, c. *non debet de consanguin.* ex Conc. Gener. Later. 4. cum antea usque

que ad 7. dirimeret. & quidem juxta multos Jure naturali in primo gradu, ut inter Fratrem & Sororem, extra necessitatem conservandi vel propagandi genus humanum: quia conjugium Fratris cum Sorore continet gravem indecentiam, ut patet ex communi sensu hominum etiam ethnicorum, qui has nuptias semper exhorruere: unde Abraham, Gen. 12. judicavit Ægyptiis persuasum iri Saram non esse uxorem suam, si putarent eam esse ejus Sororem. In aliis verò solo Jure humano, cum etiam in 2. gradu possit Papa dispensare, ex Trident. sess. 24. c. 5. & Infidelium Matrimonia in eo gradu valida sint, ex c. 8. de divor. Ratio autem impedimenti consanguinitatis & affinitatis est. 1. Ob reverentiam quam ipsi consanguinei sibi mutuò debent, propter originem ab eodem stipite tractam, & sanguinis communionem. 2. Ad removendum periculum fornicationis seu incestus, à quo valde arcet impotentia Matrimonii secum ineundi; nam alioqui cum consanguinei & affines aut in eadem domo commorentur, aut passim se invisant, & familiari consuetudine utantur, magnus fornicationi pateret aditus. 3. Ad amicitia vincula protendenda cum extraneis.

Not. 1. Consanguinitas inter duas personas potest esse duplex ex duplici capite. 1. Quia sunt duo stipites: ut si duo Fratres contrahant cum duabus feminis inter se consobrinis, liberi ex his duobus conjugis nati erunt in secundo gradu ex parte Patrum, & in tertio ex parte

Ma-

Matrum: & tunc dicuntur esse in 2. & 3. ex duobus stipitibus. 2. Quia licet sit unus stipes, ab eo descendentes inter se Matrimonia contraxerunt, ex quibus nati liberi sunt dupliciter consanguinei. Cum autem est duplex consanguinitas, tunc est quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione dispensationis.

Not. 2. Graviter peccaret, qui etiam propter mortis periculum sine dispensatione absolute contraheret cum persona consanguinea vel affini in gradu prohibito, & copulam exerceret: nam tunc cum Matrimonium sit nullum, copula esset fornicatio, imò incestus lege naturali prohibitus. *Azor.*

Not. 3. Superior duorum liberi ac nepotes contrahunt eadem impedimenta Matrimonii inter se, & cum legitimis parentum Filiis ac nepotibus: quia hæc fundantur in communione Sanguinis ejusdem, qui perinde spuris ac legitimis communicatur.

5. *Crimen.* Duo crimina præter raptum irritant Matrimonium. Primum est homicidium, quo duo ex prævia conspiratione, etsi absque prævio adulterio, conjugem alterutrius occidunt sive per se, sive per alium, physice, vel moraliter, consilio, suasionem, imperio, ex intentione postea Matrimonium inter se ineundi, c. 1. de convers. infidel. vel quo post admissum adulterium interficitur, etsi sine prævia conspiratione, conjux unius ab alterutro adultero, ex intentione contrahendi Matrimonium

nium cum superflite conjuge, licet mortem illam nolente & ignorante, c. 3. *de eo qui duxit*, &c. Nec refert an vir, an uxor occidatur.

Homicidium verò patratum sine intentione ineundi Matrimonii, vel sine pravia conspiratione & adulterio non dirimit Matrimonium: quia jura hoc non exprimunt. Idem dic de tentata, sed non perfectâ cæde, quia requiritur mortis machinatio efficax & perfectâ; cum leges illæ sint pœnales, ideoque strictæ interpretationis.

Secundum est adulterium sic commissum, ut adulteri ante vel post adulterium, quantum est de se, Matrimonium ineant vivâ comparte, vel saltem promittant se inituros illâ mortuâ, c. ult. *de eo qui duxit*, &c. Ad hoc autem necesse est. 1. Ut adulterium sit consummatum, & quidem scienter ut tale ab utroque commissum. 2. Ut promissio facta sit tempore Matrimonii sive ante sive post adulterium, & ab altero acceptata, non tamen ut sit mutua, nec juxta multos, ut sit sincera. Ratio hujus impediendi est, ne spe Matrimonii futuri sumatur ansa machinandi mortem conjugis. At valet Matrimonium inter adulteros post mortem conjugis, nisi alteruter ejus necem machinatus fuerit, vel dum viveret Matrimonium promiserit, c. 6. *de eo qui duxit*, &c.

6. *Disparitas cultûs seu Religionis*. Hæc irritat Matrimonium inter personam baptizatam & non baptizatam. Idque solo Jure Ecclesiastico per universalem & antiquissimam consuetudinem

vinem vim legis habentem, non tamen ante sextum sæculum, indueto. Unde S. Monica teste S. Augustino, l. 9. Conf. c. 9. nupsit viro infideli, & S. Clotildis Clodoveo Regi nondum Baptizato.

At valet Matrimonium personæ Catholicæ cum Hæretica, vel cum Apostata baptizato, cum nullo Jure irritetur, licet sit prohibitum Jure Ecclesiastico, imò & naturali, si sit morale periculum subversionis. Secluso tamen hoc periculo, & positis certis conditionibus, secundum communem, licitum est ex dispensatione Papæ; & reipsa hanc Urban. VIII. ob communem Religionis utilitatem concessit Henricæ Borboniæ, ut nuberet Carolo Anglorum Regi Hæretico.

7. Vis, Si injustè inferatur, poenis, vexationibus, minis, quæ metum gravem incutiant ad consensum extorquendum: nam metus gravis injustè à quovis etiam alio tertio incussus ad extorquendum consensum irritat Matrimonium, c. 14. 15. & 28. de Sponsal. sufficit metus mali gravis probabiliter imminentis, sive illud sit grave absolutè & in se, sive tantum respectivè ad timentem; æquè enim notabiliter tollit injustè voluntarium perfectum. Ratio impedimenti est, quia si esset validum, cum naturâ suâ sit indissolubile, injuria nunquam posset tolli, nec pars innocens in priorem statum restitui; & inde gravissima incommoda sequerentur: nam Matrimonia coacta infelices habere solent exitus, cum non

fundentur in mutuo amore. Præterea fidelium Matrimonium significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ fundatur in amore libero ac voluntario, non in coactione.

Dixi, 1. *Metus gravis*, nam levis metus, etsi injustus, non irritat, exc. 6. *de Sponsal.* quia non notabiliter minuit libertatem, & facile contemni potuit. 2. *Injustè*, nam si metus sit justè incussus ab homine, valet Matrimonium, exc. 10. *de Sponsal.* & c. 2. *de adulter.* quia fuit sufficienter voluntarium in suo Principio, & nulla intervenit injuria. Sic valet ex metu justæ excommunicationis, vel poenæ à Judice intentatæ contractum. Unde qui contraxit Sponsalia, compelli potest metu Censuræ ad Matrimonium, cap. cit. Imò valet etiam si metus justè incutiatur à privato homine, ut si stupratori filia suæ minans Pater intentet se eum apud judicem delaturum, nisi eam ducat: nam qui justè procedit, non dicitur vim inferre: secus, si minetur se eum occisurum. 3. *Ad extorquendum consensum*, nam si metus injustè incutiatur ob alium finem, v. g. vindictam, ut si quis ad placandum inimicum necem minantem ducat ejus filiam, vel si iniuste detineatur in carcere ob aliam causam, ut eo se liberet, ducat filium Judicis vel custodis, valet Matrimonium: quia ille metus, ut supponitur, non est per se ac directè causa Matrimonii, sed tantum occasio: nam ille sponte tale medium evadendi eligit. 4. *A persona, &c.* nam si metus ortus sit à causa naturali, vel sponte susceptus,

ptus, v. g. ex metu naufragii seu mortis instantis valet Matrimonium: quia tunc sine alterius injuria, & à nullo alio nisi à se ipso compellitur ad contrahendum. *Vide dicta de metu in contract.*

8. *Ordo sacer.* nempe Subdiaconatus, Diaconatus & Sacerdotium, ob annexum votum solenne castitatis, & legem Ecclesiasticam, c. 1. de Cleric. conjug. & c. 7. Conc. Later. 2. & ex Trid. sess. 24. can. 9.

9. *Ligamen.* est vinculum prioris conjugii sive rati tantum sive consummati, quo durante secundum jure divino est invalidum: nam in lege nova Polygamia nec licita, nec valida est. Hinc coniux non potest aliud Matrimonium inire, nisi habeat certitudinem moralem de morte compartis, c. 2. de secund. nupt. ibi: *nul-
lus ad secundas Nuptias migrare presumat, donec
ei constet quod ab hac vita migravit conjux ejus.* Alioqui enim exponeret se periculo mœchandi.

Quod si post contractas bonâ fide secundas Nuptias dubitet de morte prioris conjugis, tenetur quam primum diligenter inquirere veritatem, & interim abstinere à petendo debito, non tamen à reddendo. Si verò de prioris conjugis vita constiterit, tenetur posteriorem statim relinquere; & ad priorem reverti, ex eod. cap.

Si verò uterque malâ seu dubiâ fide processit, neutri licet petere & reddere debitum: quia neutri est possessio Juris pro petendo debito;

nam possessio Juris inchoari nequit cum mala vel dubia fide. Si autem unus tantum cum dubio contraxit, hic non potest petere debitum, etsi debeat reddere; nam contraxit malâ fide & sine iudicio prudenti de morte conjugis.

Porro sola absentia multorum annorum, nec sola fama fundat certitudinem moralem sufficientem. Sed requiritur testimonium authenticum mortis conjugis, approbatum ab Ordinario, sine cujus licentia Parochi non debent tunc agere. Quod si desit testimonium authenticum conjugis jam diu absentis, necesse est, ut hanc testentur homines fide digni.

10. *Honestas.* seu Justitia publicæ honestatis, est quædam affinitas seu propinquitas personarum Jure civili & canonico inducta, proveniens vel ex Sponsalibus validis & absolutis, vel ex Matrimonio rato non consummato, ob publicam morum honestatem. Si ex Sponsalibus oriatur, Matrimonium irritat solum inter sponsum & consanguineam sponsæ in primo gradu, & vicissim, ex Trid. sess. 24. c. 3. Idque etiamsi sponsalia postea fuerint justè dissoluta, c. *Si quis.* 27. q. 2. etiam mutuo consensu ex c. 5. *de desponsat. impub.* nam hoc impedimentum non à contrahentium voluntate pendet, sed ab Ecclesiæ, quæ illud constituit, instituto, & quæ voluit illud esse perpetuum; eo quod non deceat Matrimonium contrahi inter personas, quæ sibi factæ sunt propinquæ per Sponsalia. Si ex Matrimonio rato oria-

tur.

tur, irritat usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusivè, ut declaravit Pius V. in Bulla 62. afferens Tridentinum circa hoc nihil innovasse.

11. *Ætas* nempe impuberum. Nam horum Matrimonium illicitum & irritum est Jure canonico c. 10. *de desponsat. impub.* Valet tamen Matrimonium inter pubertati proximos, qui jam habent sufficientem ad id discretionem rationis & potentiam generandi ex cap. 9. eod. tit.

12. *Affinitas* est conjunctio seu propinquitas personarum orta ex copula carnali completa, seu per se sufficiente ad generationem prolis, sive licita, sive illicita. Oritur inter consanguineos viri & solam mulierem, item inter consanguineas mulieris & solum virum. Ratio est, quia vir & mulier per copulam carnalem fiunt una caro: ac proinde consanguinitas unius fit consanguinitas alterius, & vicissim, c. *porro* 35. q. 5. Affinitas quæ oritur ex licita seu conjugali copula irritat Matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè in linea collateralis, perinde ac consanguinitas, c. 8. *de consang.* quod in hac parte non fuit correctum. Quæ oritur ex illicita copula, solum irritat usque ad secundum inclusivè, ex Jure novo Trid. sess. 24. c. 4. ita ut jam in ulterioribus gradibus Matrimonium sit validum, imo & licitum, ut declaravit Pius V. Bulla 62.

Nota. 1. In affinitate lineæ & gradus eodem modo computantur, quo supra in consanguini-

N n 3 nita-

nitate: unde quo gradu aliquis consanguineus est uni coniugum vel copulatorum, eodem gradu affinis est alteri. Sic consanguinea uxoris in 1. & 2. gradu, affinis est viro in 1. & 2. gradu: & vicissim consanguineus mariti in 1. & 2. gradu, affinis ex uxori in iisdem gradibus.

2. Hoc impedimentum est solum Juris humani. Excipiunt multi gradum primum lineæ rectæ, ut inter privignum & novercam, vitricum & privignam; quia omnes gentes benè institutæ talia connubia ob indecentiam abhorruerunt, ex 1. ad Cor. 5. & ex l. 4. *Cod. de nupt.* Enimverò cum vitricus & noverca per copulam conjugalem facti sint una caro, privigna vitrico eandem fere reverentiam debet, quam deberet matri. Quare Matrimonium inter tales dedecet naturam rationalem; ideoque Deus illud validè contrahendi potestatem non dedit.

3. Copula incestuosa cum consanguineis coniugis non dirimit Matrimonium validè contractum, cum sit insolubile; sed privitotentem Jure petendi debitum, non tamen facultate reddendi; ne pars innocens prævetur suo Jure ob alterius delictum, c. 4. & 10. *de eo qui cognovit*, &c.

4. Consanguinei conjugum vel copulatorum non fiunt affines inter se. Sic consanguinei uxoris non sunt affines consanguineis viri, nec hi illis, c. 5. *de consang.* hinc duo Fratres validè contrahunt cum duabus Sororibus, & Filiis,

Filius Mariti ex alio conjugio cum Filia uxoris ex alio pariter conjugio suscepta.

13. *Clandestinitas.* Matrimonium clandestinum est illud, quod non contrahitur coram Parocho proprio vel alio Sacerdote de ipsius Parochi vel ordinarii licentia, & duobus saltem testibus. Est invalidum in omnibus locis, ubi Tridentini decretum de hoc promulgatum vel receptum est, ut patet ex his verbis decreti, sess. 24. c. 1. *Qui aliter quàm presente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos presenti decreto irritos facit & annullat.* Quamvis autem ante Trident. ejusmodi Matrimonia fuerint valida, semper tamen fuerunt, & sunt ubique illicita; nam Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit. Trid. ibid. Circa hoc.

Not. 1. Requiritur Parochus domicilii, aut saltem quasi domicilii sive viri, sive mulieris: nam quoad hoc Parochus unus censetur Parochus utriusque, cum contrahentes sint una moraliter persona: quia unus est utriusque contractus & unum Sacramentum. Ad domicilium autem alicubi acquirendum requiritur habitatio cum voluntate ibi semper habitandi. Ad quasi domicilium sufficit habitatio cum voluntate ibi manendi longo tempore, vel majore anni parte. Juxta multos sufficit

Nn 4

Paro-

Parochus quasi domicilii: ita ut studiosi in Academiis, milites in Præfidiis, opifices, famuli, &c. qui majore anni parte alicubi habitant, vel habitaturi venerunt, possint coram Parocho loci contrahere: quia contrahunt ibi domicilium Parochiale in ordine ad Confessionem & alia Sacramenta, excepto Ordine: at is est proprius Parochus ad assistendum Matrimonio, qui in cap. *omnis*. de pœnit. &c. appellatur proprius Sacerdos. Idem declaravit pluries S. Congregatio teste Fagnano in c. *significavit*.

Not. 2. Episcopi per se ipsos, vel Sacerdotem à se deputatum, validè assistunt, cum sint Ordinarii, & Parochi etiam ipsorum Parochorum. Idem est de Vicario generali Episcopi; nam unam & eandem suo modo potestatem Jurisdictionis habet cum Episcopo.

Not. Parochus domicilii & testes debent esse simul præsentés, etiam moraliter, ita ut intelligant quid agatur: quia requiritur talis præsentia, ut possint testari veritatem Matrimonii. At non obest valori, si repugnent: quia Trident. eorum præsentiam, non consensum requirit, & sine hoc obtinetur finis decreti, qui est, ut tale Matrimonium Ecclesiæ constare possit: *Sacra Congregatio* (inquit Fagnan. in cap. *Quoniam*, l. 13. de constit.) *declaravit validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, qui sibi aures obturaverat. Item coram Parocho tam viri quàm mulieris etiam in aliena Parochia, etiam si*

iam si Episcopus illi Matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantum ordinibus initiato. Qui non potest tamen legare nisi Sacerdotem. Imò valet contractum coram Parocho suspenso, excommunicato, vel irregulari, ut declaravit S. Congregatio Cardin. teste eodem Fagnano. Graviter tamen peccant, qui coram Parocho invito contrahunt: quia gravem admittunt irreverentiam in Ecclesiam, cujus ille personam sustinet, nisi irrationabiliter contradiceret, nec posset adiri Superior.

Not. 4. Secundum multos ad valorem sufficientiunt quilibet testes ratione utentes: nam nulli excipiuntur à concilio, & concurrunt cum alio fide digno nempe Parocho, cujus habilitas supplet.

Not. 5. Vagi, & qui nullibi certas sedes habent, debent contrahere coram Parocho loci, in quo versantur dum contrahunt, quia nullus alius est proprius eorum Parochus, & ex Trid. sess. 24. c. 7. ubi Parochis precipit, ne illorum Matrimonius intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, num scilicet liberi ac idonei sint ad contrahendum; & re ad Ordinarium dilata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

Not. 6. In locis Hæreticorum, ubi Trident. promulgatum fuit, ut in Hollandia, ex dispensatione Ecclesiæ valet Matrimonium Catholicorum sine præsentia Parochi contractum, si ibi nullus sit Parochus Catholicus, nec ejus vices supplens, vel si nequeat sine gravi peri-

culo adiri aut advocari, modo adhibeantur saltem duo testes, ut declaravit S. Congregatio, teste Bellarmino in Epist. ad Octavium Tricar. Episcop. nam decretum Tridentini non se extendit ad ea loca, ubi nulli sunt Parochi nec Vicarii.

Not. 7. Ex dispensatione tacita Papæ & usu Ecclesiæ validum est Matrimonium Hæreticorum in locis ubi publicè exercent suam Religionem, modò contractum sit secundum ritum & leges loci, licet ibi Trident. promulgatum fuerit, ut in Hollandia: nam Ecclesia non permittit, ut Hæretici illi ad fidem Catholicam conversi alias Nuptias contrahant, & eorum liberos habet ut legitimos. Ita Pœnitentia Romana respondit ad Episcop. Castoriens.

Not. 8. Habens domicilium in loco ubi decretum Trident. promulgatum non est, invalidè contrahit clandestinè in alio loco ubi receptum est: quia contractus fieri debent secundum leges loci, in quo celebrantur: nam contrahentes sortiuntur forum loci in quo contrahunt. Imò incola loci, ubi Tridentinum receptum est, invalidè contrahit sine Parocho & testibus in loco ubi non est receptum, si eò se conferat in fraudem decreti, hoc est, ut clandestinè contrahat, ut S. Congregatio declaravit.

Not. 9. Matrimonium clandestinum non resolvi in Sponsalia declarat S. Congregatio apud Fagnan. in c. *ad audientiam*.

Not. 10. Non licet Parocho, qui etsi solus
extra

extra Confessionem novit occultum impedimentum, tali Matrimonio assistere: quia tunc officium testis obit: nemo autem testimonium præstare potest de actu, quem scit esse irritum. Si sit impedimentum non dirimens, v. g. votum castitatis, tenetur privatim mone-
re, & si nihil proficiat, rem ad Ordinarium deferre; nam ex officio Pastoris tenetur maxime impedire peccatum subditi. *Layman.*

14. *Impotentia*, seu inhabilitas ad coitum naturalem & prolificum oritur vel ex maleficio, vel ex causa naturali, & quidem in femina ex arctitudine vasis: in viro autem vel ex nimia frigidityte naturæ, vel ex testiculorum carentia aut atritione, vel complexionis debilitate: unde fit ut non possit semen prolificum intra vas mulieris effundere.

Impotentia alia est absoluta, quâ quis est impotens respectu omnium, alia respectiva, quâ quis est impotens respectu alicujus tantum. Et utraque subdividitur in perpetuam, & temporalem. Perpetua est ea, quæ tolli nequit sine miraculo, vel sine peccato, vel sine vitæ periculo; temporalis, quæ tolli potest sine peccato, vitæ periculo, & miraculo, sed mediis licitis & ordinariis, sive naturalibus, sive supernaturalibus, ut precibus, exorcismis contra maleficia. Porro sterilitas non est impotentia; nam eâ non obstante potest esse copula per se apta generationi, licet hæc per accidens non sequatur, defectu scilicet morbi vel alicujus accidentalis qualitatis seminis, vel aliunde.

Dico

Dico, 1. Impotentia perpetua antecedens Matrimonium, quamvis se teneant ex parte unius, illud irritatum jure Canonico, ut patet ex titulo *de frigidis*, &c. tum jure naturali: quia Matrimonium consistit in mutua traditione potestatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideoque jure naturali impedit talem traditionem; nemo enim potest tradere potestatem actus, quem nullo modo habet in sua potestate; nam nemo potest dare quod non habet. Nec quis potest se obligare ad id, quod dare vel facere nequit, *cum impossibile nulla obligatio sit*, L. 145. ff. de Reg. Jur.

Quare impotentia perpetua absoluta dirimit Matrimonium respectu omnium: respectiva solum respectu illius personæ, ad quam est: nam eatenus impotentia irritat, quatenus impedit, ne contrahens possit dare dominium & usum sui corporis ad copulam generationi aptam.

Hinc eunuchi utroque testiculo privati nunquam possunt validè contrahere, ob defectum seminis prolifici, ut declaravit Sixtus V. in Bulla 59. idem est de illis, quibus attritus est uterque testiculus; vel qui integris licet partibus semen prolificum emittere nequeunt, ob naturalem frigiditatem, vel perpetuam complexionis debilitatem. Secus dicunt de viro carente uno tantum testiculo, qui potest prolificum semen emittere: item de viro æ-

gro-

grotante; quia in hoc verè extat potentia habitualis, quæ est solùm ligata per accidens.

Dico, 2. Impotentia temporalis nullo jure irritat Matrimonium, c. 6. *de frigid.* Quia cum possit tolli, adest materia sufficiens contractui, sive quia non est impotentia simpliciter, sed secundùm quid tantum, nam est vera potentia quamvis impedita ad tempus, vel adminiculo aliquo indigens. Si dubium sit, an impotentia Matrimonium præcedens perpetua, an temporalis sit, non licet Matrimonium iniri: quia exponeretur sine necessitate Sacramentum periculo nullitatis. Quòd si jam contractum est, tunc à jure conjugibus conceditur triennium experientiæ: ut adhibitis mediis possibilibus ac licitis conentur tollere impotentiam, quo completo si duret impotentia, nullum est Matrimonium, c. 5. *de frigid.* ubi si bonâ fide contraxerunt, iis permittitur, ut simul permaneant ut Frater & Soror. Quòd intellige, modò constet abesse omne incontinentiæ periculum, quod rarò abest; nam, ut notat Sanchez, hæc confœderatio est periculosissima, quare non est facilè concedenda; quippe talibus nihil licet eorum, quæ solutis interdiciuntur, ut tactus, &c. cùm reverà conjuges minimè sint. Igitur separari debent, si alteruter id petat, vel morale sit periculum incontinentiæ. Quòd si separatione factâ vir ex post facto deprehendatur potens, prius Matrimonium restauretur, etsi mulier alteri nupse-

nupserit: quia verè erat validum, cum impotentia fuerit tantum temporalis.

Porro conjux laborans impotentia solum respectiva potest aliam ducere; secus, si ea sit absoluta ac perpetua. Vir autem solutus morti proximus potest validè contrahere cum concubina: quia habet veram potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis tunc morbo impeditam, & probabiliter nunquam postea in actum reducendam.

Dico, 3. Impotentia quolibet superveniens Matrimonio rato licet nondum consummato illud non dissolvit: quia fuit validum, nec dissolvi potest, nisi per professionem Religiosam, vel dispensationem Papæ. Tunc autem conjux impotens exigente comparte tenetur adhibere media ad impotentiam expellendam apta, modò periculum mortis non afferant, quia tenetur ex justitia debitum reddere, ideoque actus conjugalis capacem se reddere.

Not. Hermaphroditi, hoc est, utrumque sexum habentes, per se loquendo non sunt impotentes. Quare per loquendo contrahere possunt secundum sexum qui in ipsis prævalet: quia ad usum Matrimonii idonei sunt secundum sexum illum. Si uterque sexus sit in iis æqualis, alterutrum eligere debent, & secundum illum contrahere. Sed factâ semel electione, aliud Matrimonium secundum alium sexum contrahere prohibetur, quamvis esset validum.

15. *Raptus.* Nullum potest consistere Matrimo-

trimonium inter raptorem & raptam etiam post raptum consentientem, quamdiu manet in potestate raptoris. Si rapta à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta consentiat, valebit Matrimonium. Ita decernit, Con. Trident. sess. 24. c. 6. ubi ipso facto excommunicationem, & alias poenas statuit in raptorem, & omnes ei consilium, auxilium & favorem præbentes. Circa quod

Not. 1. Raptus hîc est violenta abductio foeminae de loco in locum, Matrimonii ineundi, vel libidinis exercendae causâ. Duplex est raptus species, una qua persona invita per vim abducitur: altera, qua abducitur persona consentiens, sed invitis parentibus, vel Curatoribus, sub quorum est potestate. Secundum multos solus raptus quo abducitur foemina invita, est impedimentum dirimens: non autem, si ipsa volens, sed invitis parentibus abducatur: quia Trident. voluit illud cessare, si rapta esset à raptore separata, & in loco tuto ac libero constituta; nec ad hoc exigit, ut restituatur parentibus. Et quia intendit tantum consulere libertati perfectæ Matrimonii; quæ non læditur, dum foemina consentiens abducitur, invitis licet parentibus. Dicitur tamen in Galliis raptus seductionis haberi à plerisque pro impedimento dirimente.

Not. 2. Non refert an quis per se vel per alium rapiat: nam ex Reg. Jur. 72. in 6. *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per se ipsum.*

Not. 3. Non sufficit, si foemina vitum rapi-

at;

at: quia Trid. loquitur de solo raptore, & leges præsertim poenales non comprehendunt ea, quæ rarissimè fiunt, qualis est hic casus, nisi clare exprimant, l. 5. ff. de legib.

Q. 4. *Quis potest dispensare in impedimentis dirimentibus?*

Resp. Ne Papa quidem dispensare potest in impedimentis jure naturali dirimentibus, quæ sunt error, amantia, consanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in primo transversæ, ligamen, impotentia, & secundum multos affinitas in primo gradu lineæ rectæ: nam Christus talem potestatem Ecclesiæ non concessit, ut patet ex praxi.

Resp. II. In aliis impedimentis, quæ solo jure Ecclesiastico dirimunt, solus Papa ut caput Ecclesiæ dispensare potest, saltem ordinariè loquendo; nam nemo potest dispensare in lege Superioris, nisi hoc ei concedatur: impedimenta autem illa sunt à Papa, vel à Conciliis Generalibus, vel consuetudine universali statuta; nec facultas in iis dispensandi Episcopis concessa est, ut constat ex usu ubique recepto. Quare Conc. Turon. an. 1183. ait: *In quarto gradu consanguinitatis, & affinitatis, nec non cognationis spiritualis prohibitis gradibus, Episcopis dispensare non licere declaramus.*

Dixi, *Saltem ordinariè loquendo.* nam, ex communi sententia, Episcopus potest dispensare in impedimentis occultis post Matrimonium contractum & consummatum, si ista con-

concurrant. 1. Si Matrimonium contractum sit publicè seu in facie Ecclesiæ, præmissis denuntiationibus, & bonâ saltem unius fide. 2. Si sit consummatum & sine scandalo separari nequeant, vel juxta multos sine gravissimo damno. 4. Si nequeat recurri ad Papam, ob paupertatem vel aliam causam, vel ob probabile periculum peccandi contrahentibus imminens ex tanta dilatione. Ratio est consuetudo ob bonum animarum & Ecclesiæ inducta, Papâ saltem tacitè consentiente.

Porro commissio dispensandi in impedimenti Matrimonii non expirat morte concedentis: quia respectu perentis jam gratia est facta, & solum requiritur executio. Quippe in hujusmodi commissionibus non relinquatur voluntati Ordinarii, aut Confessarii concedere vel negare dispensationem, sed ipsis præcipitur, ut dispensent inventâ veritate precum.

Resp. III. Ex consuetudine Episcopus dispensare potest in impedimenti impediens tantum, præter vota castitatis perpetuæ, & ingrediendi Religionem, utpote Papæ reservata. Adde sponsalia, obligant enim ex justitia jure naturæ. Porro si contrahentes sint ex diversis Dioccesibus, requiritur dispensatio amborum Episcoporum: quia unus non potest dispensare nisi cum proprio subdito.

Q. 5. Quid requiritur ad valorem dispensationis?

Resp. Requiritur tum ut causa finalis sit vera, & subsistat, dum conceditur: tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ jus & stylus

Curia exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cuius dispensatio aut nullo modo, aut non nisi cum certa conditione vel limitatione daretur, ex c. *super de rescript.* alioqui dispensatio esset obreptitia, vel subreptitia, ideóque nulla, ob defectum consensús in dispensante. Vide dicta delegib. cap. 6. q. 5.

Hinc si inter consanguineos aut affines præcesserit copula, vel inter illos attentatum sit matrimonium, vel copula incestuosa habita sit spe dispensationis facilius impetranda; vel si cum notitia impedimenti, vel sine illa, præmissis tribus denuntiationibus, vel iis omissis, contractum sit Matrimonium: hæc omnia exprimi debent in supplicatoriis; itera si plura sint impedimenta etiam ejusdem rationis, debent omnia exponi; nam cum singula obstant, Matrimonio, necessaria est dispensatio omnium & sublato uno manet adhuc alterum. Et item gradus cognationis & affinitas explicandus est: etsi sit inæqualitatis in gradibus, quæ oriatur ex eo quòd fœmina sit propinquior stipiti, ut si sit amita, debet exprimi.

Q. 6. Quomodo convalidandum est Matrimonium invalidum?

Resp. 1. Si nullitas Matrimonii in facie Ecclesiæ, hoc est, coram Parocho & duobus saltem testibus initi, sit occulta ob defectum occultum, de quo non sit periculum ut aliquando innotescat; tunc ut Matrimonium fiat validum, sufficit quòd sublato impedimento occultè mutuo consentiant sine Parocho & testibus,

testibus, ut teste Navarro declaravit S. Pius V. quia Decretum Trident. hunc casum non comprehendit, cum ejus ratio ad eum se non extendat, & jam obtineatur ejus finis. Nam ratio finalis decreti est, ut publicè constet, ideoque probari possit validitas Matrimonii, & sic vitentur gravia mala ex clandestinis nuptiis manantia, maximè concubinatus & adulterium, dum quidam cum una contraxerunt, illâ relictâ aliud Matrimonium publicè ineunt. At cum defectus Matrimonii coram Parocho & testibus initi est occultus, potest tunc publicè ab iis probari validitas: & sic impediri aliud Matrimonium.

Si verò nullitas sit notoria, vel periculum sit, ne innotescat, sublato impedimento, novus consensus præbendus est iterum coram Parocho & testibus. Quia tunc urget ratio Decreti Trident. nam alias non posset publicè constare, nec probari validitas Matrimonii. Imò si impedimentum possit probari à duobus testibus omni exceptione majoribus, censet Sanchez tunc opus esse novâ præsentia Paro- chi & testium; quia lex Trident. adhuc locum habet nam alter conjux, probato impedimen- to, non posset impediri, ne cum alia contrahe- ret, si convalidatio esset occulta.

Resp. II. Si Matrimonium fuerit nullum ex defectu consensûs veri in utroque, ut fiat vali- dum, debet uterque novum consensum elice- re, cum prior fuerit nullus & utriusque con- sensus sit essentialis contractui Matrimonii:

debētque rē mutū ille consensū exteriūsex-
primi; quia signum prioris consensū non
sufficit, cum sit tantū signum ficti consensu;
unde opus est novo signo, quo verus consen-
sus exprimatur humano modo, ad quod po-
test sufficere copula affectu maritali facta, ex
c. 2. de conjug. servor.

Quod si Matrimonium fuerit nullum ob
defectum consensū ex parte unius tantū,
qui fictē, vel ex gravi metu injusto consensit;
secundū multos, ut fiat validum, satis est, si
ille verum consensum eliciat, eūque aliquo
modo exteriūsexprimat, ut exercendo co-
pulam affectu conjugali; nec in comparte re-
quiritur novus consensus, nec proinde notitia
defectūs, si priorem consensum non retracta-
verit. Quia in hoc casu ambo contrahentes
sunt personæ legitimæ ac habiles ad contra-
hendum, & consensus unius partis fuit verus
supponiturque permanere habitualiter, utpote
non retractatus, & moraliter, nam putat valere
Matrimonium, & compartem habet ut conju-
gem, petens ac reddens debitum conjugale.
Atqui ad valorem contractūs sufficit, si con-
trahentium consensus sint simul moraliter.

Nec obstat quod pars quæ consensit, fortē
non perseveret in consensu, adeoque nollet in
eo perseverare, si sciret alteram non consen-
sisse. Quia hoc non obstante remanet con-
sensus: nam dissensus sub conditione ponen-
dus non revocat priorem consensum absolu-
tum; & aliud est *nolo*, aliud *nollem*. In praxi
tamen

tamen tutius est, quòd uterque consensum renovet, si non timeatur scandalum, vel grave periculum aut incommodum.

Resp. III. Si Matrimonium fuerit nullum ob quodvis aliud impedimentum dirimens, ut fiat validum, necesse est 1. ut obtineatur dispensatio, vel per se cesset. 2. Ut interim pars nullitatis conscia non reddat debitum petenti, alioquin scienter fornicaretur. 3. Ut uterque conjux novum consensum præstet, & exterius prodat: quia utriusque prior consensus fuit nullus, cum fuerit inter inhabiles, & ceciderit in materiam illegitimam. Ergo alius legitimus non minus requiritur, quàm si nullus præcessisset, nam *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.* Reg. Jur. 18. in 6.

Quare obtentâ dispensatione, si nullum sit periculum gravis incommodi, nullitas detegi comparti debet confusè & genericè, dicendo, v. g. se anxietatem pati propter consensum in ipsa Matrimonii celebritate datum, & Confessarium judicasse novum utrimque elici debere: nam sine hac manifestatione pars ignara nullitatis, si de novo consentiat, consentit ex errore: imo non ponit propriè novum consensum, sed præcisè renovat priorem invalidum, nec intendit novum denuo Matrimonium contrahere, cum credat jam legitimè contractum esse; sed intendit tantum ratificare prius Matrimonium, illudque confirmare, dum petit vel reddit debitum vi prioris con-

consensus; cum tamen prioris consensus utpote invalidi confirmatio vel iteratio non sufficiat. Unde in litteris dispensationis additur, *ut dicto conjugē de nullitate prioris consensūs certiorato, sed ita cautē, ut latoris delictum nusquam detegatur, dispenses.*

Sed gravis difficultas est, cum per istam manifestationem timetur grave incommodum, vel periculum, aut scandalum, ut non raro accidit. Multi doctores hanc viam proponunt, nempe ut pars impedimenti conscia partem illius ignaram blanditiis delinuat, & bene dispositam sic alloquatur: *Ita te amo, ut si non esset inter nos Matrimonium, te in conjugem acciperem, & nunc ita te accipio: tunc idem ex parte tua facis?* Si respondeat, *facio*, aut simili verbo consensum novum declaret; tunc, inquit, valebit Matrimonium; quia tunc pars ignara impedimenti novum Matrimonium vult inire, si prius non fuerit validum. Non sufficit autem si dicat, *vellem, facerem*, quia non esset consensus de presenti absolutus. Ad clausulam dispensationis respondent eam appositam esse cum hac restrictione subintelligenda, *si fieri possit.*

Quod si neque hoc sine gravi periculo vel scandalo fieri queat: quia scilicet si compars sit sagax, posset ex hac insueta agendi ratione conjicere aliquid tale subesse: censent non pauci partem consciam impedimenti posse sequi opinionem eorum qui dicunt tunc sufficere quod consensum renovet interius, & perenti
con-

conjugi debitum reddat affectu conjugali, non
monita comparte de nullitate Matrimonii.

Verum cum hæc difficilia & dubia sint,
Confessarius ex Confessione deprehendens
pœnitens contraxisse cum impedimento diri-
mente, quod invincibiliter ignorant, non
debet eos de eo admonere, quin prius sciat id
posse fieri sine periculo gravis incommodi,
scandali, vel peccati respectu illorum, ex c. 6.
de consang. in his autem & aliis gravibus diffi-
cultatibus consulendi sunt viri docti, sed præ-
sertim Episcopus loci.

Porrò eadem est ratio convalidandi profes-
sionem nullam, quæ Matrimonium.

TRACTATUS. DE CENSURIS ET IRREGULARITATIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Censuris in Genere.

Q. I. Quid est Censura?

Resp. Quid est Censura? Est pœna Ecclesiastica medica-
lis,

Oo 4

lis, privans primariò bonis quibusdam spiritualibus dispensationi Ecclesiæ commissis.

Dicitur. 1. *Pœna*. quia semper supponit culpam: nam rem quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit, c. 2. de constit.

2. *Ecclesiastica*. quia ferri potest à sola potestate Ecclesiastica, cum sit privatio bonorum spiritualium, quæ Laici non habent in sua potestate, nec proinde auferre possunt.

3. *Medicinalis*, ex c. 1. de sentent. excom. in 6. quia fertur ad avertendum, & revocandum hominem à peccato. Quare Censura ex intentione Ecclesiæ non est perpetua, ut depositio & degradatio, quæ sunt pœnæ merè vindicativæ; sed tolli debet à Superiore, cum reus se emendavit & satisfecit.

4. *Privans bonis*, &c. ut sunt publica Ecclesiæ suffragia, jurisdictio spiritualis, & ejus usus. Beneficia, Sacrificium, Sacramenta: non item habitus virtutum infusi, gratia sanctificans, character, potestas Ordinis.

5. *Primariò*: nam secundariò privat bonis quibusdam temporalibus, putâ fructibus Beneficii, & societate fidelium etiam in civilibus: sed per ordinem ad bonum spirituale, ut sic faciliùs & promptiùs resipiscant, & ad debitam obedientiam efficacius revocentur.

Q. 2. Quotuplex est Censura?

Resp. Censura 1. Dividitur in Excommunicationem, Suspensionem, & Interdictum, c. 20. de verbor. signific.

2. Alia

2. Alia est à Jure, alia ab homine. Censura à Jure est ea, quæ per legem vel statutum perpetuum lata est: unde in Canonibus, decretis Pontificum, vel Statutis Episcoporum continetur. Censura ab homine est ea, quæ fertur ab aliquo singulari Superiore, per præceptum transitorium, vel sententiam judicariam: estque vel generalis, quæ generatim & indeterminatè fertur in aliquos, v. g. in Clericos; vel particularis, quæ fertur in certam ac determinatam personam. Censura à jure non cessat morte legislatoris: at Censura ab homine expirat morte Superioris, aut ejus amotione, si eveniat antequam contrahatur; sed jam contracta manet post ejus mortem, donec tollatur per absolutionem.

3. Alia est lata Sententiæ, alia ferendæ. Prior est, quæ contrahitur ipso facto, seu sola culpæ admissione, absque ulla Judicis sententia. Posterior est ea, quæ non contrahitur, nisi accedente sententiâ Judicis, & vocatur comminatoria. Pro quibus dignoscendis consideranda sunt verba, quibus fertur Censura.

Censura est lata sententiæ, si adhibeantur hæ voces, ipso facto, ipso jure, ex tunc, ex nunc, statim, illico, continuo, confestim, mox, protinus, lata sententiæ, &c. vel si verba sint præsentis temporis, indicativi modi, v. g. excommunicamus, suspenduntur, interdicuntur. Vel præteriti temporis, v. g. excommunicatus est; volumus esse excommunicatum, suspensum; noverit se excommunicatum, suspensum. Item si verba sint

imperativi modi, nec dirigantur ad iudicem, nec ejus actionem exigant, ut subjaceat excommunicationi, incidat in excommunicatione; maneat suspensus, interdictus; habeatur pro excommunicato; sit excommunicatus, suspensus, &c.

Censura est ferendæ sententiæ, si feratur per verba, quæ iudicis actionem exigant, vel significant, ut excommunicetur, suspendatur, ab Ecclesiæ ingressu arceatur, decernimus excommunicandum, suspendendum, &c. Item si verba sint futuri temporis, v. g. excommunicabitur, suspendetur; vel minatoria, ut sub pœna excommunicationis, suspensionis, sub interminatione anathematis, &c. nisi ex adjunctis aliud colligatur, vel ex aliquibus verbis additis, ut si dicatur, sub pœna excommunicationis statim incurrenda, vel cui statim, confestim, omnino subjaceat. In dubio an censura sit latæ, vel ferendæ sententiæ, censenda est ferendæ. quia in pœnis benignior est interpretatio facienda, Reg. Jur. 49. in 6.

Q 3. *Quanam culpa requiritur ad contrahendam Censuram?*

Resp. Ex communi non contrahitur saltem Censura totalis, nisi ob culpam mortalem, externam, contumaciter admissam contra præceptum Ecclesiasticum. Itaque ad hoc requiritur.

1. Culpa mortalis, ex c. nemo. c. nullus. II. q. 3. quia Censura est gravis pœna, cum privet magnis bonis spiritualibus. Pœna autem debet

bet esse commensurata culpæ; aliàs esset injusta, ex c. 5. de pœnis, in 6. ubi jubetur, ut Judex pœnam metiatur ex culpa. At peccatum veniale est culpa levis in suo ordine, seu in ordine ac linea peccati.

Dixi, *totalis*. Nam secundùm multos Censura partialis, ut suspensio ab aliquo actu officii ad breve tempus, item excommunicatio minor, non necessariò gravem culpam supponit.

2. Ut sit externa, & quidem mortalis secundùm opus externum: quia nulla Censura fertur propter solam internam pravam operantis voluntatem; nam hoc non requiritur ad rectum regimen Ecclesiæ saltem ordinarium, & Ecclesia non fert Censuram nisi de iis, de quibus judicare potest: Ecclesia autem non judicat de merè internis in foro externo c. 33. de Simon.

Item actus peccati debet esse completus ac perfectus in sua specie morali, & habere eam malitiam, quæ sub Censura prohibetur. Quia lex humana non obligat nec operatur ultra intentionem superioris verbis expressam, cum non aliter proponatur subditis; & in odiosis stricta debet esse interpretatio. Ob eandem rationem requiritur effectus completus, quem legislator intendit sub Censura prohibere, nisi aliud in lege exprimat. Hinc qui animo occidendi, alterum graviter vulneravit, non incurrit excommunicationem contra homicidas latam, nisi mors sequatur: quia Superi-

Or

ortunc non vult punire peccatum, nisi positâ tali conditione effectûs secuti. Unde quis à peccato præterito, v. g. vulneratione, justificatus per Contritionem vel Sacramentum Pœnitentiæ, potest contrahere excommunicationem in statu gratiæ; nam licet justificatus sit, dignus est pœnâ ob culpam sub Censura prohibitam debitâ.

Dixi, *nisi aliud* &c. nam c. 1. de homicid. in 6. Mandans aliquem occidit per assassinos excommunicatur, quamvis mors non sequatur. Item in Censura lata contra facientes, non comprehenduntur consulens, mandans, approbans, &c. nisi exprimantur: quia lex pœnalis, utpote odiosa, non extenditur ultra proprietatem verborum.

3. Ut sit contra præceptum Ecclesiasticum, & cum aliqua contumacia: nam Censura est pœna Ecclesiastica constituta in eos, qui sunt contumaces contra Superiorem Ecclesiasticum, ut coerceantur & corrigant. Ad hanc autem contumaciam sufficit contemptus virtualis & interpretativus auctoritatis Ecclesiæ sub pœna præcipientis; qualem habere censetur, qui sciens præceptum Ecclesiæ annexam habens Censuram, tamen illud violat, juxta illud Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.*

Hinc ex communi sent. ob peccatum merè præteritum non potest ferri Censura, nisi aliquo modo pendeat in futurum, vel quia reus in eo perseverat, vel ut cogatur scandalum tollere

tollere, vel injuriam refarcire per debitam satisfactionem. Alioqui Censura non esset medicina, sed mera vindicta.

Porro licet culpa aliena sufficiat ad Suspensionem & Interdictum, requiritur tamen propria ad Excommunicationem subeundam, ex c. 5. de sent. excom. in 6. cum excommunicatio sit gravissima poena.

Q 4. Quenam excusant à Censura gravi?

Resp. Excusat 1. Id omne, quod excusat sive à peccato mortali, ut defectus advertentiæ sufficientis, levitas materiæ; sive ab observatione præcepti Ecclesiastici, ut impotentia moralis, cum scilicet non potest servari sine gravi damno, quo cum ordinariè præcepta Ecclesiæ non obligant: quia Censura non fertur nisi ob transgressionem culpabilem præcepti Ecclesiastici, contumaciter ad missam. Excipe, nisi metus gravis directè incuteretur in contemptum Religionis aut Ecclesiasticæ potestatis: nam tunc etiam cum periculo mortis tenetur quis servare talem legem. Ita communis.

2. Ignorantia invincibilis etiam solius legis Ecclesiasticæ, sive ea sit facti, sive Juris excusat: quia hæc excusat à culpabili transgressionem legis Ecclesiasticæ, & impedit contumaciam ac voluntarium circa id quod ignoratur. At non excusat ignorantia vincibilis etiam, non affectata, si sit crassa vel supina, hoc est, orta ex eo quòd quis nullam adhibuerit diligentiam ad sciendum id quod scire poterat & debe-

debebat, exc. 2. de constit. in 6. Ubi Bonifac. VIII. ait: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolati, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina.* nam ex tali ignorantia peccans, virtualiter ac indirectè, ideòque sufficienter contumax est: quia negligit culpabiliter scire legem aliàs publicam, & quæ semper ex se admonet.

Si tamen Censura lata sit contra scienter, consultò, temerario ausu facientem aliquid, vel præsumentem facere; tunc ab ea excusat omnis ignorantia, etiam vincibilis non affectata: nam non dicitur scienter, ausu temerario, legem violare, qui eam ignorat; & hæc verba in rebus odiosis sunt strictè accipienda. Secùs, si ignorantia sit affectata; nam hæc æquiparatur certæ scientiæ; & auget culpam, quia includit maiorem affectum peccandi, contemptum legis, magnam temeritatem, præsumptionem, scientiam periculi directè voliti, contumaciam, & intentionem saltem implicitam ac virtualem faciendi id quod lege prohibetur. Item si quis suspicans aut dubitans de Censura vel facto, non inquirat, & faciat contra legem, contrahit Censuram: quia tunc talis habet satis contumaciæ & præsumptionis ad talem Censuram, censeturque legem ac Censuram contemnere. An autem ignorantia invincibilis solius Censuræ, excuset ab ea contrahenda, convertitur. Covar. & alii negant, voluntque ad Censuram con-

tra-

trahendam sufficere cognitionem, vel ignorantiam graviter culpabilem legis Ecclesiasticæ: quia tunc violatur lex Ecclesiastica imputabiliter ad gravem culpam, ideoque cum contemptu virtuali & interpretativo sufficiente ad contumaciam, & proinde ad censuram contrahendam; & quia Censuræ non sunt tantum Medicinæ & admonitiones ad præcavendam culpam, sed etiam ad emendandum reum, & cogendum ad satisfactionem debitam.

Alii plures docent ignorantiam invincibilem solius Censuræ excusare ab omnibus Censuris, etiam Papæ & Juris communis. Sylvest. Soto, Navar. Suarez, Sanchez, Layman, Bonac. &c. quia Censura ex natura rei requirit peculiarem modum contumaciæ & inobedientiæ: eo quod ordinetur per se primò ad avertendum, vel ad emendandum delictum peculiari modo, scilicet sub illo peculiari & rigoroso modo præcipiendi sub comminatione Censuræ: hic autem peculiaris modus contumaciæ ac inobedientiæ non invenitur in eo, qui invincibiliter ignoravit Censuram, quamvis legem noverit. Alii id restringunt ad Censuras latis per statuta particularia Ordinariorum, ex cap. 2. cit. *de constit. in 6.* Sed hæc sententia videtur minus probabilis: quia ex natura rei non est minor ratio quoad hoc de legibus Pontificiis, quàm de statutis Ordinariorum; & cap. cit. nihil probat: quia loquitur de ignorantia statuti, non autem solius Censuræ:

ræ:

ræ: qui autem scit statutum, sed ignorat Censuram, non potest dici propriè & simpliciter ignorare statutum.

3. Non contrahitur Censura quando est invalida, ut patet, cum nulla sit.

Q. 5. Quando nam Censura est invalida?

Resp. Censura nulla est. 1. Defectu jurisdictionis, cum scilicet ferens Censuram caret jurisdictione, vel eam habet legitimè impeditam per aliquam Censuram, aut suspensam per legitimam appellationem, cum nempe ante sententiam absolutè latam reus appellavit ad Superiorem, ex c. 40. *de appellat.* Si vero appellatio fiat post latam sententiam, vel post contractam Censuram à Jure, valet Censura & servari debet, c. 20. *de sent. excom. in 6.* quia Censura lata executionem secum trahit, ex c. 53. *de appellat.*

2. Defectu ordinis substantialis Judicii, ut si aliqua monitio non præcessit: nam ut Censura ab homine per sententiam particularem infligenda feratur validè, præcedere debet una saltem monitio, c. 48. *de sent. excom.* & c. 9. *eod. tit. in 6.* quia non est contumax contra Ecclesiam, nisi qui præcedente monitione & comminatione Censuræ obedire renuit. Ut autem validè feratur & contrahatur Censura à Jure, vel ab homine per sententiam generalem contra actum futurum, non requiritur alia monitio quàm promulgatio ipsius legis vel sententiæ: lex enim & statutum, cum

sint

sint publica & permaneant, semper satis personent ex c. 26. *de appellat.* idem est de sententia non illativa Censuræ, sed declaratoria tantum; nam absque alia monitione declarari potest Censura contracta; modò prius citatâ parte de crimine juridicè constet: aliàs nulla esset declaratio, quia contra partem inauditam nihil potest in iudicio definiri, c. 1. *de causâ possess.*

3. Defectu culpæ mortalis: quia gravis pœna non potest irrogari ab homine ob levem culpam: nam pœna improporcionata & major culpâ est evidenter injusta, cum desit æqualitas actio autem evidenter injusta quoad substantiam non habet vim per se obligandi. Quod si Censura lata sit ob crimen falsum sed in iudicio legitimè probatum, hanc obligare in conscientia, docent Richard. Palud. S. Anton. 3. p. Tir. 24. c. 73. & alii. Econtra Suarez, Layman. & alii multi contendunt eam reipsâ non contrahi in foro conscientiæ & coram Deo; quia sicut causa est tantum apparens, ita & Censura; nec potest, nec vult Ecclesia punire innocentes. Addunt tamen damnatum teneri se gerere exterius coram aliis tanquam Censurâ affectum: quia sententiæ Judicis legitimæ, licet quoad rem injustæ, parere tenetur quantum necessarium est ad amovendum scandalum & tuendam auctoritatem Superioris. Quare, inquiunt, si actum Ordinis sui publicè exerceret, peccaret; quia cum scandalo resisteret potestati publicè; sed non contraheret

irregularitatem: quia Censura est tantum apparens, & sic non violat veram Censuram: non peccaret autem, si actum sui ordinis exerceret privatim & coram iis solis, quibus innocentia ejus perspecta est.

Mihi verò videtur non privari quidem participatione communium suffragiorum & orationum; neque etiam privari aperte affirmari ullus autor, ut notat Suarez: quia non est verisimile Deum dedisse Ecclesiae potestatem eam privandi innocentem, cum hæc potestas non possit esse in ædificationem, sed solum in destructionem: neque etiam Ecclesia id intendit, cum nec ad bonum commune, nec ad bonum illius qui condemnatur, utile sit. Sed tamen talis revera privatur receptione & administratione Sacramentorum, executione Ordinis, & communione externa cum fidelibus: quia hæc omnia ei per sententiam legitimam & justam ex parte actionis seu Judicii prohibentur, cui sententiæ legitimæ parere tenetur in foro conscientiae, & debet hoc incommodum pati propter bonum commune postulans executionem ordinis ac sententiæ legitimæ, & obedientiam Superiori justè ac legitime præcipienti. Et hæc prohibitio non habet tunc rationem poenæ propriè dictæ, quæ semper supponit culpam; sed poenæ impropriè dictæ, quæ est incommodum propter bonum commune inflictum: unde etiam tunc non erit Censura strictè dicta, sed latè sumpta pro prohibitione legitima & obligante. Quod con-

confirmo auctor. S. Thomæ, qui in 4. dist. 18. q. 2. a. 1. quæst. nunc. 4. ait excommunicationem latam per sententiam, quæ nulla non est, habere effectum suum, & debere excommunicatum humiliter obedire. Sententia autem, de qua agitur, non est nulla, cum in suo foro iusta & legitima sit. Unde inferius S. Doctor de hac specie loquens vocat eam Censuram ex debita causa ex parte Censuræ, non verò ex parte ejus cui imponitur. *Sicut, inquit, cum aliquis pro falso crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum.* Et in solutione objectionum ait non esse inconveniens ut innocens & invitatus aliquando privetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Ecclesiam juvari potest ad salutem. Quare si violaretur ista Censura, videtur quod contraheretur irregularitas, quia non est Censura apparens tantum; sed est vera & iusta prohibitio Superioris, cujus violatio meritò punitur irregularitate.

Cæterum in dubio Censuræ, constat hanc servari debere etiam in foro conscientie, donec à Superiore declaretur irrita, vel tollatur. Quia in dubio favendum & obediendum est Superiori habenti Jus ferendi Censuras. Et in dubio tutior pars eligi debet.

Sed an omnis Censura injusta est etiam nulla?

Resp. Neg. Nam injusta est Censura, quæ

Pp 2

non

non fertur ex amore Justitiæ, sed ex odio, invidia, vel vindicta privata; vel quæ ab homine fertur, accidentario Juris ordine sine necessitate prætermisso, v. g. sine trina monitione, sine scriptura vel expressione causæ; & tamen valida est ac ligat etiam in conscientia, si post unam monitionem à legitimo Superiore ob crimen verum feratur. Nam tunc nihil essentialiale deest ad ejus valorem, & accidentium defectus non tollit substantiam rei, nec proinde ejus effectum primum. Imo rata est Censura quoad prohibitionem & servanda, etiam si feratur ob crimen falsum sed in judicio legitime probatum, ut dixi, & opus est absolutione. Quare utraque Censura licet injusta, timenda est. *Sententia Pastoris sive justa, sive injusta sit, timenda est.* ait S. Gregor. Homil. 6. in Evang.

Not. Ut Censura ab homine per sententiam particularem licite feratur, necesse est 1. ut fiat trina monitio cum suis intervallis, ita ut una præcedat aliam duorum saltem dierum spatio, c. 9. de Sent. excom. in 6. Tamen ex urgente causa sufficit una pro tribus cum intervallis, antequam excommunicetur homo; vel etiam sine intervallis si necessitas exigat, v. g. moneo te semel pro tribus vicibus, ibid. 2. Ut fiat in scriptis, & causa Censuræ exprimat, tradaturque reo petenti exemplum hujusmodi scripturæ infra mensem, c. 1. eod. tit.

Ad Censuram verò à Jure sufficit ut lex seu statutum sufficienter promulgatum sit. Si tamen

men sit ferendæ sententiæ, ut hæc feratur, requiritur citatio rei & condemnatio iuridica; nec debet infligi reo etiam convicto & manifesto, nisi prævia monitione, & quidem per se loquendo trina, ex c. 26. *de appellat.* Quod si sit lata sententiæ, ut declaretur contracta, requiritur ut citatâ parte de crimine iuridicè constet.

Q. 6. Quinam possunt ligari Censura?

Resp. Ut quis ligetur Censura, ex communi, necesse est 1. ut sit viator, quia hic solus est capax emendationis, subjectionis & contumaciæ: quod requiritur ad subeundam Censuram. Cum autem hæretici mortui dicuntur posse anathematizari, tunc anathema sum tur pro declaratione aliquem alienum ab Ecclesiæ Communione decessisse. Potest etiam mortuus excommunicari indirectè, quatenus Ecclesia potest ad aliorum terrorem præcipere vivis, ut illum sacra sepultura, publicis precibus & sacrificiis privent. Dicitur verò absolvi, dum Ecclesia concedit facultatem eum sepeliendi, & offerendi pro eo suffragia publica.

2. Ut sit baptizatus; quia nemo fit subditus Ecclesiæ nisi per baptismum. Ex Trident. sess. 14. c. 2. ibi: *Cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de iis, qui foris sunt, iudicare?*

3. Ut sit rationis usu prædictus, aliàs non esset culpæ & emendationis capax. Impu-

beres autem adulti possunt ligari Censurâ, & reipsâ incurrunt excommunicationem ob ingressum in Monasteria Monialium, ex Trid. sess. 5. c. 5. & ob percussionem Clerici c. ult. *de sent. excom.* Item Interdictum in totum populum. Ergo etiam alias incurrunt, exceptis Censuris ab homine latis. Ebrius verò afficitur Censura ob delictum in ebrietate commissum, & antea sufficienter prævisum.

4. Ut sit subditus ligantis, ex c. 21. *de sent. excom.* quia potestas ferendi Censuras pertinet ad Jurisdictionem coercitivam, quæ non potest exerceri nisi in subditos; subiectio enim & Jurisdictio sunt correlativæ. Peregrinus autem delinquens in alieno territorio, incurrat Censuras ibi latis per modum statuti, ex c. 14. *de foro compet.* quia, ut alias dixi, peregrini subjiuntur legibus territorii in quo versantur, ratione suæ præsentiae in illo. Si verò Censura lata sit per modum sententiæ, non obligat nisi personas, quas directè respicit. Econtra subditus non incurrat Censuram latam per modum statuti, si contra illud agat extra Diocesim ligantis, c. 2. *de constit. in 6.* nam statutum afficit solum territorium, pro cuius recta gubernatione fertur, nec extrailud obligat. Secus, si Censura lata sit per sententiam vel præceptum transitorium; nam ligat subditos extra territorium delinquentes, quia personas directè ac secundum se spectat, ideòque illas afficit ubicumque existant: in quo differt à statuto, quod spectat territorium
seu

seu personas existentes in territorio. Hinc si Episcopus Clerico peregrinaturus ludum alearum prohibeat sub poena suspensionis, hic eam incurrit extra Diocesim ludens; quia nempe sententia & præceptum immediate afficit personam, eique cohæret, ubicumque sit: *ita communis Suarez, Sayr. Layman, Bonac. &c.*

Q. 7. Quinam possunt ferre Censuras?

Resp. Omnis & solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo Jurisdictionem ordinariam vel delegatam. Ex Matth. 16. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis.* & Matth. 18. *Quaecumque alligaveris super terram, erunt ligata & in Cælo, &c.* Ubi Prælati Ecclesiæ Apostolorum Successoribus datur potestas omnis expediens ad bonum animarum & rectum Ecclesiæ regimen, ad quod pertinet potestas non solum ferendi leges, sed etiam coercendi, corrigendi & puniendi rebelles ac contumaces, eosque privandi bonis communibus.

Ordinariam potestatem ferendi Censuras habet Papa, & Concilium Generale in omnes baptizatos, Episcopus in suos Diocesanos, Concilium Provinciale in suam Provinciam. A Papa habent Superiores Ordinum saltem Generales & Provinciales, vel etiam Superiores locales secundum cujusque constitutiones; non item Parochi. Delegatam habent omnes & soli Clerici, quibus fuit legiti-

mè concessa ab habente ordinariam. Femina autem saltem Jure Ecclesiastico est incapax Jurisdictionis spiritualis, ideoque Censuræ ferendæ.

Q. 8. Quinam possunt absolvere à Censuris?

Resp. 1. Censura, ab homine, vel quævis alia reservata non potest tolli, nisi ab eo qui eam tulit, vel ab ejus Superiore, aut Successore vel delegato: quia ejus est absolvere, cujus est ligare. Archiepiscopus autem non potest à Suffraganeorum Censuris absolvere, nisi in casu appellationis aut visitationis.

Ab excommunicatione non reservata, nec ad forum contentiosum deducta potest absolvere quilibet Sacerdos habens potestatem absolvendi à peccatis mortalibus, ex consuetudine recepta, & exc. *nuper. de sent. excom.* ibi: *Quia conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Excommunicatio autem à Jure non est reservata, nisi reservatio exprimat in Canone vel Statuto. Suspendio verò & Interdictum saltem locale & generale personale, ex communi, censentur reservata Superiori, ita ut nullus Sacerdos possit ab eis absolvere sine potestate à Superiore accepta. Sunt tamen qui dicunt Confessarium posse ex concessione Ecclesiæ absolvere à suspensione, & interdicto particulari, cujus non est conscius poenitens, & ad hoc valere formulam usitatam.

Resp.

Resp. II. Ex Trident. sess. 24. c. 6. Episcopi possunt absolvere subditos suos ab omnibus Censuris etiam Papæ reservatis, contractis ob delictum occultum, nec deductis ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario. Possunt etiam absolvere ab omnibus aliis subditos, quibus non est possibilis moraliter recursus ad Papam, ut sunt mulieres, pueri, senes, infirmi, & alii, quorum est legitimum impedimentum, c. 13. & c. 58. *de sent. excom.* Si tamen impedimentum non sit perpetuum, iuramentum ab absolvendis exigatur quod cessante impedimento ad Papam aut ejus legatum recurrant, ibid. Quod si non recurrant, recidunt in similem Censuram, c. 22. *de sent. excom. in 6.* sed aliqui dicunt hanc obligationem abrogatam esse in Gallia & aliis locis à Roma valde remotis.

Resp. III. In Jubilæis solet ampla potestas circa Censuras & casus reservatos concedi. Circa quod observanda sunt sequentia.

1. Quando conceditur facultas generalis absolvendi à Censuris Papæ reservatis, etiam in Jubilæo, non ideo datur potestas absolvendi à Censuris contentis in Bulla Cænæ, ubi illa viget nisi specialiter exprimatur: quia hæ sunt specialiter reservatæ? Specialia autem non continentur in concessione generali, nisi exprimantur.

2. Qui habet potestatem absolvendi a Casibus Papæ reservatis, habet etiam potestatem absolvendi à Censuris eidem reservatis: quia

Pp 5

casus

casus non sunt reservati Papæ, nisi ob Censuram annexam. Qui autem potestatem obtinuit circa Casus Episcopo reservados, non potest idcirco à Censuris Episcopo reservatis absolvere: quia cum soleant Episcopi aliquos sibi Casus reservare nulli Censuræ annexos, in se fit ut casus & Censuræ Episcopales sint dueres distinctæ, nec unum in alio includatur.

3. Absolutio in Jubilæo data rectè disposito habenti intentionem illud lucrandi, & implendi conditiones, etsi postea sua negligentia vel ob aliud impedimentum non lucretur, tollit Censuram & reservationem: quia absolutio fuit absoluta, non conditionata, ut constat tum ex verbis & intentione absolventis, tum ex potestate absolvendi à Censuris & casibus reservatis, quæ non pendet à conditione quòd poenitens reipsa lucrabitur Jubilæum; sed datur simpliciter & absolute pro tempore Jubilæi respectu poenitentium volentium illud lucrari. Secus, si confessus sit sine intentione supradicta: quia hæc potestas datur solum in ordine ad Jubilæum, nam Pontifex non intendit dare potestatem absolvendi à reservatis nisi respectu eorum qui volunt sincerè Jubilæum consequi, ideòque opera præscripta implere. Unde debet postea à Censuris & peccatis reservatis absolvi ab eo qui potest extra Jubilæum.

Dixi, *rectè disposito*. nam hæc gratia non conceditur nisi verè contritis.

Resp. IV. In articulo mortis Omnes Sacerdotes

tes quoslibet Pœnitentes à quibusvis peccatis & Censuris absolvere possunt. Ita Trident. sess. 14. c. 7. Multi tamen putant hoc esse restringendum ad Censuras, quæ obstant susceptioni Sacramentorum, & sepulturæ Ecclesiasticæ, ut excommunicatio & interdictum, non autem suspensio; quia hæc facultas conceditur, ne hac occasione aliquis pereat, ibid. Ergo, inquiunt, Ecclesia non intendit dare omnibus potestatem absolvendi ab iis, quarum occasione non impediretur consecutio gratiæ, qualis est suspensio ab Ordine, Officio, vel Beneficio.

Porro Sacerdos debet prius reum obligare ad restitutionem debitam, vel si non possit tunc restituere, ad eâ onerandos hæredes suos actu publico; aut si neutrum possit, adjurandum se satisfacturum, cùm primum poterit.

Item Sacerdos, qui extra articulum mortis non habet potestatem absolvendi à Censuris, monere debet moribundum ut, si convalescat, se sistat & submittat Superiori, sub pœna reincidentiæ, hoc est incurrendi in similem Censuram, c. 22. *de sent. excom. in 26.* & hoc onus sistendi se Superiori debet ei sub juramento imponi, ex c. 58. *de sent. excom.* quod exigitur à Pœnitente, non ut iterum absolvatur, cùm valide fuerit absolutus; sed ut Superior correctionem, ac remedia idonea adhibeat, & satisfactionem imponat, prout judicaverit. *Nomine Superioris hic intelligitur quivis habens*

bens potestatem Ordinariam, aut delegatam absolvendi à Censuris extra articulum mortis.

Q. 9. *Quenam notanda sunt circa absolutionem à Censuris ?*

Resp. Sequentia. 1. Quamvis cessante contumaciâ, & reo converso Superior debeat absolvere à Censura, cum sit poena medicinalis: tamen Censura reipsâ non tollitur nisi per absolutionem, ex Math. 18. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo.* scilicet donec solveritis, & ex c. 28. *& aliis de sent. excom.* nam non potest Censura dissolvi, nisi eâ auctoritate qua contracta est. Hinc Alex. VII. damnavit hanc propos. *Quoad forum conscientiae, reo correcto ejusque contumaciâ cessante, cessant Censurae.* Nam etsi contumacia sit causa Censuræ, non est tamen causa durationis ejus: sicut culpa est causa poenæ, & tamen hæc durat sublatâ culpâ.

2. Absolutio à Censuris ex natura rei non requirit certa verba, cum non sit Sacramentalis; sed potest dari validè per quolibet signa illius sufficienter expressiva. In foro tamen externo servanda est forma in Ritualibus præscripta. In foro conscientiae adhibetur hæc formula pro excommunicato: *Ego te absolvo à vinculo excommunicationis, quam incurristi propter tale factum, v. g. hæresim. & restituo te communioni, & unitati fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesiæ, in nomine Patris, &c.* Pro suspensio: *Ego absolvo te à vinculo suspensionis, quam*

quam propter tale factum, incurristi, & restituo te executioni Ordinum & Officiorum tuorum, vel Beneficiorum, in nomine Patris, &c.

3. In dubio Censuræ contractæ dari debet absolutio ad cautelam, sic: *Absolvo te à Censura excommunicationis, si eam incurristi ob tale factum.* Imò etsi nulla sit suspicio Censuræ contractæ, datur absolutè absolutio à Censuris ante absolutionem à peccatis ad vitandam irreverentiam, si fortè pœnitens occultâ Censurâ affectus sit, hoc modo. *Dominus noster Iesus Christus te absolvat; & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges.* Deinde ego te absolvo à peccatis tuis in nomine Patris, &c. *Rituale Roman.*

4. Valida est, licet illicita, absolutio ab habente potestatem ordinariam data absenti, vel invito & malè disposito: quia Censura est solum pœna, quæ potest à Superiore ad libitum validè auferri.

5. Qui pluribus Censuris est astrictus, potest absolvi ab una, remanentibus aliis etiam similibus, c. 27. *de sent. excom.* nam inter eas non nesci necessaria connexio. Potest autem quis subjici multis Censuris etiam ejusdem speciei ob plura crimina, ex eod. cap. vel ob idem pluries commissum; nam plura delicta possunt pœnis ejusdem rationis puniri; sic qui excommunicatus est ob percussione Clerici, plures aliàs excommunicationes incurrit, si pluries eundem Clericum vel alium percutiat.

6. Po-

6. Potest dari à Superiore absolutio ad reincidentiam, hoc est, sub certo onere, quo non impleto intra tempus præfinitum Censura reviviscat, seu delinquens similem Censuram contrahat. Item potest dari pro certo tantum actu & tempore, quo transacto, Censura habet omnem suum effectum; vel sub conditione de futuro libero, cum sit actus jurisdictionis externæ, qui pendet à voluntate Superioris, quamvis hoc ordinariè non expediat, nec fieri debeat, cum non sit in Ecclesia us receptum.

Dum aliquis est excommunicatus ob injuriam aut scandalum, in neutro foro licet eum absolvere, nisi prius satisfecerit parti, & scandalum sustulerit: aut si non possit, debet prius dare idoneam cautionem, quòd satisfaciat quamprimum. Quòd si postea non satisfaciat, cum primum commodè poterit, excommunicationem denuò contrahet, c. 22. de sentent. excom. in 6.

8. Si is, qui Sacerdoti potestatem absolvendi à Censuris habenti bonâ fide confitetur, obliviscatur peccatum cui Censura annexa est; secundum multos: tollitur Censura, modò Censurarum absolutio sit terminis generalibus data. Nam tunc Confessor utitur generaliter facultate absolvendi ab omnibus Censuris quam habet, vultque omnes auferre quantum potest.

9. Qui absolutus est, tantum in foro conscientiæ, à Censura notoria, ita se gerere debet. exte-

exteriùs ac si non esset absolutus; potestque conveniri coram iudice, & ab eo cogi ad subeundam omnem pœnam Censuræ annexam: quia absolutio data tantùm pro foro conscientie non habet effectum nisi coram Deo.

10. Invalida est absolutio per vim vel metum injustum extorta etiam à tertio, imò extorquens contrahit excommunicationem, c. unico 1. de iis quæ vi, &c. in 6. ex Conc. Gener. Lugdun. Item nulla est, si extorta sit per dolum versantem circa causam finalem; quia Superior non vult absolvere, nisi ob causam sibi propositam: quæ tunc non subsistit, nec proinde subest voluntas absolvendi: nam sublato motivo seu objecto formali volitionis non est volitio.

CAPUT II.

De Excommunicatione.

Q. 1. Quid & quotuplex est?

Resp. Excommunicatio est Censura, per quam baptizatus privatur Communione Ecclesiæ, seu bonis quæ sunt communia inter fideles, quæque pendent à potestate & dispensatione Ecclesiæ, ut sunt Sacramentorum receptio & administratio, Ecclesiæ Suffragia, divina Officia, &c. duplex est major, & minor.

Excommunicatio major, (quæ sola venit nomine excommunicationis simpliciter, c. 59. de sent. excom.) est Censura, quâ quis privatur
omni-

omnibus bonis communibus Ecclesiæ & ejus dispensationi subiectis, & abscinditur à corpore Ecclesiæ juxta illud, Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.*

Excommunicatio minor est ea, quæ privat ex parte, seu aliquibus tantum bonis communibus Ecclesiæ, nempe receptione & administratione licitâ Sacramentorum, & passivâ electione ad dignitates ac Beneficia. Hæc contrahitur solum ob communicationem culpabilem, etiam in civilibus, cum excommunicatio non tolerato, c. 3. *de sent. excom. in 6.* ex Conc. Gener. Lugdun. & Sanchez, dicit omnes sentire eam ob peccatum veniale contrahi. Qui tamen cum eo communicavit in crimine criminoso, idest, ob quod contracta est Censura, consilium, auxilium vel favorem impendendo, incurrit excommunicationem majorem, *cum facientem & consentientem par poena constringat*, c. 29. *de sent. excom.* A minore excommunicatione absolvere potest, quicumque potest à mortali culpa, cum non sit reservata, ex eod. cap.

Q. 2. Quinam sunt Excommunicati vitandi?

Resp. Olim omnes erant vitandi. Sed jam ex Constitutione Martini V. *Ad evitanda.* à Conc. Constantiensi, teste S. Antonio approbata, & jam pridem ubique observata, atque ex usu præsentis Ecclesiæ, ii solum sunt vitandi. qui per sententiam Judicis Ecclesiastici nominatim declarati sunt excommunicati, & publice

blicè denuntiati item notorii percussores Clericorum, hoc est ii, quorum percussio publica nullâ potest tergiversatione celari, nec ullo juris suffragio excusari, licet non sint denuntiati. Equidem juxta Conc. Basiliense sess. 20. & Bullam Leonis X. de Concordatis approbatam à Conc. Later. 5. vitandi sunt etiam omnes, quos notoriè in excommunicationis sententiam constiterit incidisse. Sed ex usu prævalet Bulla Martini V. quæ quidem non extat in actis Conc. Constantiensis, sed refertur à S. Antonino 3. p. Tit. 25. cap. 3. Unde excommunicati alii sunt tolerati, quos scilicet fideles non tenentur vitare: & alii non tolerati, quos tenentur vitare, nempe nominatim & publicè denuntiati, vel notorii percussores Clericorum. Varii Doctores Galli dicunt publicum Clerici percussorem in Gallia vitari non debere, nisi accesserit sententia quâ declaratur injustus Clerici percussor: quia secundum legem vel consuetudinem regni, ad notorietatem facti criminosi requiritur declaratoria Judicis sententia.

Q. 3. Quinam sunt effectus Excommunicationis majoris?

Resp. Sunt septem, nam excommunicatus etiam toleratus & contritus. I. Privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, scilicet Sacrificiis, Orationibus, Indulgentiis: ita ut non liceat Sacerdoti tanquam Ecclesiæ Ministro, & nomine Ecclesiæ pro illo Sacrificium, nec preces

Tom. III.

Q

in

in Sacrificio, nec Horas Canonicas offerre: quæ si pro illo fiant, non ei profunt. ex c. *Sacris, de sent. excom.* & c. *audi* & c. *omnis*. I. 1. q. 3. nam Ecclesia, hoc ipso quod privat aliquem communibus suffragiis, prohibet ne pro illo applicentur.

Porro per communia illa suffragia intelliguntur spiritualia quædam subsidia, quibus Ecclesia suffragatur suis membris, sive in ordine ad satisfactionem pro pœna temporali sive in ordine ad impetranda aliqua bona præsertim spiritualia vel quæ ad illa juvent. Revocanturque ad Sacrificium Missæ, orationes & indulgentias. Potest tamen quivis privatus preces & Sacrificium, & alia opera nomine privato seu tanquam persona privata pro eo offerre: quia hæc sunt suffragia privata. Item secundum multos licet Sacerdoti tanquam personæ privatæ *in memento* pro eo mentaliter orare; sed non per orationes quæ Ecclesiæ nomine pro ejus membris dicuntur, nec ut Minister Christi; nemini enim licet Ecclesiæ suffragia etiam pro tolerato offerre; alioqui tolleretur præcipua pœna & ratio excommunicationis; & quia Constitutio Martini V. nullum favorem toleratis concedit, ergo ii, nunc ut antea, excluduntur à suffragiis Ecclesiæ.

2. Privatur receptione & administratione Sacramentorum, ita ut mortaliter peccet, si aliquid recipiat, vel sine necessitate & non requisitus administret. Quia ageret contra prohibitionem Ecclesiæ in re gravi ad religionem

6, de

pertinente, ex c. 59. de sent. excom. & c. 4. & 6. de clerico excom. Unde non potest absolvi à peccatis, nisi prius fuerit ab excommunicatione absolutus.

Item ei non licet sub mortali interesse sacro, aut divino officio, c. alma. 1. de sent. excom. in 6. quòd si facile possit absolutionem à Censura sibi comparare, & non conetur, omissio Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, imo & Missæ. dum urget præceptum, ei ad culpam mortalem imputabitur; quamvis in tali statu teneatur ab illis abstinere. Quia lex præcipiens aliquid, præcipit etiam media ad illud necessaria, saltem non valde difficilia, qualis est Censuræ remotio, ad quam aliunde teneretur. Potest tamen concionem audire, c. 43. de sent. excom. sed finitâ concione teneretur recedere, ne cum aliis communicet.

Si autem sit obligatus ad Horas Canonicas, teneretur eas solus recitare, non quidem ut persona publica & ab Ecclesia legata, cum sit ab ejus corpore abscissus, saltem jure si sit toleratus, sed ut persona, privata: par enim non est, ut quis commodum ex suo delicto percipiat. Deinde excommunicatio cum sit pœna, non debet obligationem & onus auferre, & immunitatem conferre. Sed ei non licet adhibere socium, nam omnis communicatio cum alio est ei prohibita, præsertim in orationibus; nec ei licet dicere: *Dominus vobiscum*; quia hæc verba significant publicæ personæ sacram cum populo communicationem, quæ ei interdicta

est: quare ejus loco debet dicere: *Domine exaudi orationem meam*, &c.

3. Est inhabilis ad dignitates, & Beneficia accipienda, ita ut resignatio, electio, præsentatio, collatio, permutatio; & quælibet alia Beneficii provisio facta in favorem excommunicati etiam tolerati, & acceptatio sit nulla *c. 7. de cleric. excom.* Item est inhabilis ad pensionem Clericalem; nam communione Ecclesiæ privatus, est incapax recipiendi bona Ecclesiæ dispensationi commissa. Idque constat ex usu, & stylo Curia, nam in litteris Pontificis apponitur absolutio ab excommunicatione ad hunc effectum. Quare qui in excommunicatione obtinuit Beneficium aut pensionem Clericalem, non potest percipere fructus, & si perceperit, tenetur eos restituere; nec potest tale Beneficium permutare, aut resignare in favorem. Quia nullum jus ad Beneficium, pensionem & fructus habet, cum ejusmodi collatio sit nulla. Idque licet ignoretur excommunicatio, quia ignorantia invincibilis, licet excuset à culpa, non tamen facit actum validum, qui erat aliàs invalidus; nam actus non potest esse validus sine omnibus requisitis ad ejus valorem.

Imò excommunicatus quamvis Beneficio ante obtento non privetur, & ideò ad horas obligetur ratione illius, potest tamen eo privari; & non facit fructus suos durante excommunicatione, ideòque eos omnes ac distributiones restituere tenetur ante omnem sententiam.

am. Ita Covar. Suarez, Tolet. & alii multi, ex c. 53. de appellat. Ibi. *Illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communicatio denegatur.* Hanc autem privationem ipso facto latam esse, docet valde communis sententia, tum quia vox *subtrahuntur*, significat factum ex vi Censuræ, non præceptum de imponenda illa pœna: tum quia hæc privatio fructuum æquiparatur ibi privationi communionis Ecclesiæ; nec suspenditur per appellationem ab excommunicatione, ibid. *Ita Suarez.*

4. Privatur omnis spiritualis jurisdictionis usu, ita ut peccet mortaliter, si ordinet, Censuras vel leges ferat, dispenset, conferat Beneficia, ad ea eligat, instituat, præsentet, &c. c. 24. de sent. & re judic. tamen actus jurisdictionis, si toleratus sit, sunt validi ob bonum commune, ex constit. Martini V. cit. ubi dicitur posse ab excommunicatis toleratis recipi Sacramenta.

5. Excommunicato etiam tolerato interdicitur omnis communicatio cum fidelibus, c. 18. 29. & 59. de sent. excom. & c. alma. hoc Tit. in 6. & c. 2. de except.

Primò quidem in rebus Sacris, ut in Missæ Sacrificio, & aliis divinis Officiis, quo nomine comprehenduntur Horæ Canonice, omnis Oratio publica, Processio, Benedictio, aliæque similes actiones sacræ, quæ solemniter fiunt ex institutione Christi vel Ecclesiæ, aut propriæ sunt alicujus Ordinis Clericalis.

Qq 3

Quòd

Quod si excommunicatus in Ecclesia divinis Officiis interfit, si toleratus sit, non debent intermitti Officia; quia non est vitandus: si verò sit nominatim denuntiatus, monendus est à celebrante ut exeat; quod si non pareat, incurrit novam excommunicationem Papæ reservatam, sicut & alii qui prohibent ne exeat, *Clement. 2. de sent. excom.* & tunc si commodè fieri potest, vi expellendus est: si nequeat expelli astantes exire tenentur, ne cum illo communicent; & ipse Sacerdos tenetur Missam inchoatam abrumperé, si nondum incæpit Canonem: si incæpit, debet solo Ministro manente pergere usque ad Communionem inclusivè, & reliqua perficere in Sacristia. Sacerdos autem scienter celebrans coram excommunicato vitando, peccat mortaliter, & ligatur interdicto ab ingressu Ecclesiæ, c. 8. *de privil. in 6.*

Secundò in Actionibus forensibus, ita ut excommunicatus nequeat esse Judex, Procurator, Actor, Tabellio, testis, &c. nec liceat tales actiones exercere, c. 8. *de sent. excom. in 6.* ejus tamen Acta valent si sit toleratus & non repellatur: secùs, si non sit toleratus.

Tertiò in actionibus civilibus, juxta hunc versum.

Os, orare, vale, Communio, mensa negatur.

Os, Significat colloquium, allocutiones sive nutibus, sive verbo aut scripto, & quævis amicitiae signa, ut oscula, amplexus, &c. *Orare*, id est

id est communicatio in orationibus & divinis Officiis, *Vale*, significat salutationes urbanas verbo, nutu, aut alio signo, *Communio*, id est, omnis societas, quæ habetur in communi habitatione, in contractibus, negotiis, & aliis actionibus: ita ut non liceat cum eo contrahere, laborare, iter facere, aut quodvis opus præstare. *Mensa*, denotat omnem convictum & convivium. Ecclesia autem, utpote communitas perfecta habet potestatem, non minus quam quælibet alia, subditos sibi non obsequentes à reliquorum consortio segregandi; & eam utitur, tum ne rebelles criminis contagione alios inficiant, tum ut ipsi tantò magis pudefacti citius resipiscant, tum ad exemplum & terrorem aliorum.

Licet tamen extra divina Officia communicare cum non tolerato, in his casibus in jure exceptis, ut c. *Quoniam*. 11. q. & hoc versu contentis.

Utile, lex, humile, res ignorata, necessè.

1. Itaque causa excusans est utilitas spiritualis etiam ipsius excommunicati, cum scilicet id expedit ad ejus salutem ut ad meliorem frugem reducatur c. 43. de sent. excom. Item alterius utilitas temporalis notabilis, v. g. ad perendum consilium, subsidium, vel solutionem debiti; non tamen ad denuo contrahendum, ex c. 34. cod. tit. 2. Est lex nempe conubii, quæ jubet ut conjuges mutua sibi officia præstent. 3. *Humile*. sunt officia filiorum erga parentes, & famulorum erga Dominos, si ser-

Qq 4

viebant.

viebant ante excommunicationem; item inferiorum erga Superiores quoad ea quæ spectant ad communicationem necessariam iis qui habitant in eadem familia, &c. 4. Est ignorantia juris vel facti. 5. Est casus necessitatis animæ vel corporis alterutrius, v. g. ad comparanda victui necessaria, &c. Item necessitas auxilii, consilii, vel refugii. 6. Effectus est irritatio gratiarum Apostolicarum, c. 1. de rescript. in 6. Quare Papa in suis rescriptis præmittere solet absolutionem ab omnibus Censuris duntaxat ad effectum gratiæ ab ipso concessæ. Quæ si omitteretur in rescripto, irrita esset gratia concessa excommunicato. Non ideo tamen legitimè possidetur Beneficium per resignationem simoniacam in Curia Romana obtentum sub illa absolutione ad effectum; quia talis provisio est nulla, cum sit obreptitia, & contra intentionem Papæ obtenta; & irrita independentè à Censura.

Not. Hæc omnia jura & poenæ etiānum vigent: ita ut quivis excommunicatus, etiam toleratus & occultus, peccet, dum communicat cum fidelibus in actionibus sacris vel profanis, aut actum quemlibet supradictum exercet. Nam Leo X. in Bulla cit. à Conc. Later. 5. sess. 1. approbata expressè declarat, se per suum decretum *non intendere excommunicatos, suspensos & interdictos in aliquo revelare, nec eis quomodolibet suffragari.* Quod jam declaraverat Conc. Basil sess. 20. & antea Martin. V. ut passim testantur Doctores, quamvis hoc non

non legatur apud S. Antonin. potest tamen excommunicatus excusari ob impotentiam moralem, ut si non possit abstinere ab hac communicatione sine scandalo vel gravi damno, ut infamia gravi quando crimen est occultum; quia præcepta Ecclesiæ ordinariè non obligant cum gravi damno. Fideles autem non peccant communicando cum excommunicatis toleratis: secùs, si non sint tolerati, ex ead. constit.

7. Excommunicatus non toleratus privatur Ecclesiastica sepultura, ita ut non liceat in loco sacro eum sepelire; etsi sepeliatur, debeat exhumari, si ab aliorum corporibus discerni queat, c. 12. de sepult. ibi: *Sacris est Canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis: & ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui priùs erant ab Ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.*

Sed quid, si excommunicatus resipuerit, & per contritionem perfectam justificatus fuerit?

Resp. Semper manet obnoxius his pœnis, donec absolutus sit, c. *Sacris, de sent. excom.* quia Censura, quamdiu manet, habet effectus suos. tamdiu autem manet, quamdiu non tollitur per absolutionem; & alioqui non esset opus absolutione.

Q. 4. *An est mortale communicare cum excommunicato non tolerato?*

Qq 5

Resp.

Resp. Ex S. Thom. & ex communi sententia est mortale communicare in rebus Sacris, ut Officiis divinis, c. 29. causa. 11. q. 3. nam materia gravis est, & valdè repugnat tum auctoritati & fini Censuræ, tum etiam dignitati rerum sacrarum: sed solum veniale est in aliis, nisi in crimine ob quod alter excommunicatus est, vel nisi sit contra speciale præceptum Superioris, vel cum scandalo aut contemptu legis, ut si communicatio esset frequens: quia, inquit, communicatio in rebus civilibus non censetur hîc materia gravis, nam non repugnat graviter fini excommunicationis, nisi sit frequens.

Communicans autem cum excommunicato in crimine criminoso, hoc est, cooperans culpæ vel contumaciæ ob quam lata est excommunicatio, v. g. præbendo consilium, auxilium vel favorem, semper peccat mortaliter, & eandem incurrit excommunicationem, c. 29. & 55. *de sent. excom.* quia faciens & consentiens pari poenâ puniri debent.

Q. 5. Quinam sunt effectus Excommunicationis minoris?

Resp. Tres sunt. 1. Privatio seu prohibitio receptionis Sacramentorum, c. 59. *de sent. excom.*

2. Privatio passivæ electionis ad dignitates & Beneficia. Quare illâ ligatus peccat graviter, si scienter recipiat Sacramentum vel Beneficium: quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi.

gravi. Non fit tamen irregularis; nec electio aut provisio est irrita, sed solum irritanda, c. ult. de Cleric. excom.

3. Privatio administrationis licitæ Sacramentorum, ex eod. cap. ubi dicitur: *peccare conferendo Ecclesiastica Sacramenta.*

Q 6. *Quanam sunt Excommunicationes reservatæ Papæ, & Episcopis?*

Resp. Circa hoc consuli debet propriæ Diocesis Rituale. Hic tamen operæ pretium est explicare Excommunicationem contra percussores Clericorum à Conc. Gener. Later. 2. can. 15. latam his verbis. *Placuit ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat; & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.*

1. Nemo cujusvis ordinis, dignitatis, sexûs, statûs ab ea eximitur, ne impubes quidem rationis compos. Imò hanc incurrant mandantes, consentientes, & consulentes, effectu secuto, item non impediētes, si ex officio ad hoc teneantur, vel si potuerint impedire sine damno periculo ve suo, & dolosè permiserint, c. 47. de sent. excom. Item ratam habentes percussione suò nomine factam, etiam si non consulerint nec mandaverint, c. 23. de sent. excom. in 6. Item Clericus seipsum vulnerans ex malitia seu passione: secus si ex devotione.

2. Per

2. Per Clericum intelligitur quilibet primâ saltem tonsurâ initiatus, modo habitum gestet Clericalem, etiam conjugatus modò cum unica virgine, c. un. *de Cler. conjug. in 6.* per Monachum intelliguntur omnes utriusque sexûs religiosi c. 33. *de sent. excom.* etiam Laici conversi ibid. c. 5. *de sent. excom.* & novitii c. 21. eod. tit. in 6. Item Eremita subiectus alicui regulæ & Superiori Ecclesiastico & habitans in oratorio auctoritate Episcopi.

3. Instigante diabolo, hoc est, illicitè & injustè.

4. Per has voces, *manus violentas injecerit* intelligitur quævis actio corporalis, de se violenta, injuriosa, ac contumeliosa circa Clericum, vel Religiosum, aut res ei adhærentes, per se sufficiens ad gravem injuriam contra honorem, & reverentiam debitam tali personæ, sive fiat manu, sive baculo, gladio, lapidibus, &c.

Hinc ipso facto excommunicatus est 1. qui talem percutit, vulnerat, conspuat, evellit crines lacerat vestem, &c. ita ut actio sit gravior injuriosa. Idque etiamsi Clericus consentiat. Quia actio non idèò desinit esse injuriosa Ordini Clericali, in cujus favorem lata est excommunicatio, cap. 36. *de sent. excom.* 2. Qui concludit aut violenter detinet in carcere, vel loco unde sine dedecore exire nequit. 3. Qui persequitur, ut in flumen vel fossam incidat, equo decingat, &c. 4. Qui manus violentas injicit in equum, cui is insidet, occidendo

dendo, vulnerando, lædendo, sistendo per frænum, quæ actio est gravis in ratione contumeliæ, &c.

5. Hæc Excommunicatio non contrahitur.

1. Quando actio non est de se violenta, licet sit injusta, ut cum fur clam abscindit crumenam. Item si fiat sine violenta manuum injectione, ut cum verbis contumeliosis afficitur. 2. Si percussio sit jocosa, aut casualis, ut cum janitor vel apparitor arcens turbam, fortuito casu percutit Clericum in turba versantem, c. 3. *de sent. excom.* 3. Si nescias esse Clericum. 4. Si Prælati, Pater, Magister subditum in Minoribus constitutum correctionis causâ moderatè percutiat, habitâ ratione culpæ, quamvis ira accedat. Item qui alios è familia sua, vel propinquos in Minoribus constitutos leviter percussit, ut cohibeantur à suis violentiis, & scientiâ bonisque moribus imbuantur, c. 54. *de sent. excom.* imò Prælati, & Præceptor Ecclesiasticus potest in Majoribus constitutum correctionis & disciplinæ causâ castigare, c. 10. eod. Tit. modò per se, vel per alium si necessitas urgeat, castiget; non tamen per Laicum, alioqui contrahitur excommunicatio, c. 24. eod. 5. Si Clericus etsi culpabiliter percutiatur eo instanti, quo deprehenditur turpiter agens, hoc est actum quemvis impudicum exercens cum Matre, Uxore, Filia, vel Sorore percutientis: secus, si cum alia. Item si quis Clericum percutiat, ad defendendam vitam aut bona sua, cum debita moderatione, c. 3. *de sent.*

de sent. excom. 6. Si percutiatur Clericus; qui à privilegio Canonis, excidit, v. g. Bigamus, vel qui ter monitus non gestat habitum Clericalem.

6. Duplex distinguitur Clerici percussio etiam mortalis. Alia dicitur enormis ac gravis, & talis censetur vel ratione valde magnæ gravitatis ipsius percussio; qualis est occisio, mutilatio, notabilis effusio sanguinis ex vulnere, carnis laceratio, dentium vel multorum capillorum evulsio: vel ratione eminentiæ personæ percussæ, ut si sit Episcopus vel Prælati, etiam si alapa tantum percutiatur.

Altera dicitur levis seu mediocris, scilicet comparatè ad enormem; & est ea, quæ nullam maculam, lacerationem carnis, mutilationem, copiosi sanguinis effusionem, nec dentium aut multorum capillorum evulsionem intulit, nec est contra Episcopum, Cardinalem, vel Prælatum, nec magnum scandalum parit.

1. Est reservata Papæ. 2. Episcopis, c. 17. *de sent. excom.* Prælati verò Religiosorum possunt absolvere suos se invicem percutientes, modò percussio non sit enormis. Quòd si Religiosus percussus non subiaceat eidem Superiori, percutiens debet à suo & percussi Prælati absolvi, c. 23. eod. Tit. Si Religiosus Clericum sæcularem percusserit, non potest absolvi nisi ab Episcopo, c. 21. *de sent. excom.* in 6. vel à Papa si percussio sit enormis.

CAPUT III.

De Interdicto.

Q. 1. **Q**uid & quotuplex est Interdictum?

Resp. **I**nterdictum est Censurâ, quâ prohibentur Officiorum divinorum celebratio publica & auditio, quædam Sacramenta, & Ecclesiastica sepultura.

Dividitur in locale, personale & mixtum. Interdictum locale est, quod directè fertur in locum, prohibendo ne supradicta in eo exercentur. Personale est, quod immediatè fertur in personam; ei prohibendo istorum exercitium & participationem, ubicumque existat. Mixtum est; quod & personam & locum immediate afficit.

Duo priora subdividuntur in generale & particulare. Interdictum locale generale est illud, quo interdicitur locus aliquis communis, ut regnum, provincia, civitas, &c. Particulare est, quo interdicitur aliquis locus particularis, v. g. una Ecclesiâ, vel aliquæ ex iis, quæ sunt in civitate. Personale generale, est illud, quo interdicitur aliqua hominum communitas, prout constituit unum corpus, ut omnes personæ regni vel civitatis. Particulare est illud, quo interdicitur una persona, vel plures personæ ut particulares.

Est etiam quædam partialis Interdicti species, quâ prohibetur ingressus in Ecclesiam, & si quis in tali interdicto sine pœnitentia moriatur

riatur, non debet in loco sacro sepeliri, c. 20. *de sent. excom. in 6.*

Sed circa hæc Interdicta notanda sunt sequentia.

1. Interdictum in urbem latum afficit etiam suburbia, & ædificia continentia, quamvis sint sub Jurisdictione seu temporali seu spirituali alterius, c. 17. *de sent. excom. in 6.* ne contemnatur interdictum, si populus in suburbiis possit divinis Officiis interesse. Item interdictum alicujus Ecclesiæ ad Cœmeterium & sacella ei contigua extenditur, *ibid.* At interdicto Cœmeterio non interdicatur Ecclesia ei contigua: nam accessorium sequitur principale, non vicissim.

2. Interdictum ab Episcopo in civitatem latum debet etiam ab exemptis servari. Trident. sess. 25. c. 12.

3. Interdicto generali locali non comprehenduntur personæ: unde incolæ civitatis interdictæ possunt interesse Sacro, & Officiis divinis in aliis locis. Et vicissim interdicto personali non comprehenditur locus, nisi exprimat. Hinc interdictis Clericis alicujus Ecclesiæ, non censetur ipsa Ecclesia interdicta, & exteri possunt in ea celebrare. Interdictum tamen locale est etiam personale respectu eorum, qui suâ culpâ fuerunt illius causa, ideoque non possunt etiam extra locum interdictum interesse divinis.

4. Interdicta aliqua communitate interdiciuntur singulæ ejus personæ etiam innocen-
tes,

tes, sed hi solum quatenus sunt pars communitatis: quare si desinant esse membra illius, desinunt esse interdicti: non item nocentes, c. 15. de sent. excom. in 6.

5. Interdicto populo non interdicitur Clerus, nec extranei qui ibi sunt negotiorum causa: & vicissim interdicto Clero non interdicatur populus, ex cap. cit. nec Religiosi, nisi qui ratione Officii Pastoralis censentur esse de corpore Cleri Sæcularis.

6. Ad Interdictum speciale personale requiritur culpa mortalis propria, cum hoc sit gravis poena, utpote privans magnis bonis spiritualibus. Ad locale autem, vel personale generale requiritur peccatum grave contumaciter admissum à capite, vel à præcipuis membris, licet reliqui culpâ vacent, ex eod. cap. quia hæc poena redundat in communitatem quam privat cultu divino publico.

7. Per privilegium absolvendi ab omnibus Censuris non intelligitur potestas tollendi Interdictum locale, aut personale generale; & neutrum potest tolli, nisi ab habente Jurisdictionem in foro externo in locum vel communitatem interdictam.

Q. 2. Quot sunt effectus Interdicti?

Resp. Tres sunt. 1. Est prohibitio celebrationis & auditionis divinorum Officiorum, per quæ intelliguntur Missa, Horæ Canonicae, vel aliæ preces solemniter recitatae, supplicationes, Benedictiones Nuptiarum, aquæ &c.

Tom. III.

Rr

de-

demum omnis actio ab Ecclesia ordinata ad cultum Dei, ut exercenda ejus nomine ab ejus Ministris.

Licitatamen est concio. Et tenentur Clerici interdicti Horas Canonicas privatim recitare. Imo, exc. *alma. de sent. in 6.* Clerici & Religiosi non interdicti possunt & debent uti antea quotidie in suis Ecclesiis Missas & divina Officia celebrare; sed submissâ voce, januis clausis, exclusis excommunicatis ac interdictis, & non pulsatis campanis. Item permittitur ut in Festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes & Assumptionis Beate Virginis campana pulsentur, & januis apertis, alta voce divina officia solemniter celebrentur, exclusis excommunicatis, sed admissis interdictis. Modò qui causam interdicti ~~de~~ derunt, ad altare nullatenus appropinquent. Hoc privilegium extendit, Martinus V. ad Festum Corpus Christi, & ejus Octavam.

2 Est prohibitio receptionis & administrationis quorundam Sacramentorum, exceptis Baptismo, Confirmatione, & Pœnitentia, quæ conferri possunt etiam sanis quoties libuerit; non tamen excommunicatis & iis qui causam interdicti dedere, vel qui ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum latum est, præbuerunt auxilium, consilium vel favorem; nisi prius satisfecerint ob delictum, vel de satisfactione cautionem dederint, c. *alma. cit.* Potest etiam ad personaliter interdictos deferri modo solito Eucharistia, si sint in probabili

bili mortis articulo, c. 11. *de pœnit.* quare tempore interdicti prohibentur duntaxat Eucharistia danda Laicis sanis. Ordinatio, Extrema Unctio, quæ tamen secundum varios conferri potest infirmis, qui nequeunt alia Sacramenta suscipere, quia tunc est necessaria, & Benedictio Nuptialis. Quo ad Sacramentum Matrimonii, juxta multos licitè & validè contrahitur in omnibus Interdictis.

3. Est prohibitio Ecclesiasticæ sepulturæ, quæ in interdicto locali extenditur ad infantes & amentes. Si tamen interdictus jam sit humatus in loco sacro, quamvis illicitè, non est exhumandus. Clerici, autem qui non sunt specialiter interdicti nec interdictum violant, possunt sed sine cantu & campanarum pulsu sepeliri in loco sacro interdicto, sed non specialiter, c. 11. *de pœnit.* Laici verò, qui non sunt personaliter interdicti, nec causam culpabilem interdicto dederunt, sepeliri possunt in loco sacro non interdicto.

Porro qui ob interdictum humatus est in loco profano, eo finito transferendus est in locum sacrum; modò non fuerit specialiter interdictus, nec causam interdicto dederit.

Q. 3. Quenam sunt pœna violantium Interdictum?

Resp. 1. Peccant mortaliter, nam præceptum Ecclesiæ violant in re gravi. *2.* Qui illud violat exercendo actum proprium Ordinis, fit irregularis, c. 18. & 20. *de sent. excom.*

Rr 2

in 6.

in 6. 3. Excommunicationem Papæ reservatam incurrunt Domini temporales compellentes Clericos ad celebranda publicè Officia in loco interdicto, vel impediētes ne publicè excommunicati aut interdicti exeant tempore Officiorum. Item ipsi interdicti post monitionem non exeuntes, *Clement. 2. de sent. excom.* 4. Qui interdictos extra casus concessos scienter sepeliunt in loco sacro, contrahunt excommunicationem Episcopo reservatam, *Clement. 1. de sepult.* 5. Excommunicantur Religiosi etiam exempti, qui non servant interdictum generale locale à Papa vel Ordinario latum, quando servatur à Matrice Ecclesia, vel à Parochiali loci in quo habitant, *Clement. 1. de sent. Excom.*

Q. 4. Quid est Cessatio à divinis?

Resp. Est Ecclesiastica prohibitio, quâ Clerici sub mortali cessare debent à celebratione Officiorum divinorum, & administratione Sacramentorum; nisi quatenus necessitas postulat. Fit in signum gravis doloris ab Ecclesia concepti, ob gravem aliquam injuriam sibi vel honori divino illatam, & per modum justæ defensionis. Eosdem fermè effectus habet quos interdictum. Non est tamen Censura, cum non sit pœna medicinalis: unde ejus violatio, licet sit mortalis, non inducit Irregularitatem. Religiosi eam violantes incurrunt excommunicationem, *Clement. de sent. excom.*

CAPUT

CAPUT IV.

De Suspensione.

Q. I. *Quid est quatuorplex est?*

Resp. I. **Q**uod suspensio est Censura Ecclesiastica, quâ Clerico prohibetur usus Ecclesiastici Officii, vel Beneficii, vel utriusque: sive quâ Clericus privatur exercitio potestatis, quæ ei competit ratione Officii Clericalis, vel Beneficii, vel utriusque.

Resp. II. Multiplex est suspensio: nam alia est ab Officio, per quod intelligitur potestas Ordinis & Jurisdictionis: unde est suspensio ab exercitio Ordinis & Jurisdictionis; alia à Beneficio; & alia demum ab Officio simul & Beneficio.

Item alia est ab Ordine tantum, quâ Clericus privatur solum usu suorum Ordinum, ita ut ei non liceat Missam celebrare, Sacramenta ministrare, fungi munere Diaconi vel Subdiaconi; alia à Jurisdictione tantum, quâ Clericus privatur solum usu Jurisdictionis, ita ut non possit licitè Censuras ferre, instituere, delegare ad munia Sacerdotalia, &c. & alia à Beneficio tantum, quæ privat solum fructibus Beneficii. Hæ tres Suspensiones possunt esse vel in totum, vel in partem; nam suspensio potest esse tantum à parte Officii, seu aliqua tantum functione sive ordinis sive Jurisdictionis.

Denique suspensio alia fertur ad certum

Rr 3

tem.

tempus, vel sub conditione; alia absolute & sine determinatione temporis; alia ob culpam merè præteritam, vel in perpetuum, vel ad certum tempus, quo transacto per se ipsam expirat: verum hæc non est propriè Censura, cum non sit medicinalis, sed est mera poena spiritualis: unde non indiget monitione: quia non requirit contumaciam.

Observanda sunt Sequentia.

1. Ut cognoscatur qualis & quanta sit Suspendio, consideranda sunt verba quibus fertur, & quæ in hac materia utpote odiosa debent strictè accipi.

2. Suspendus ab Officio simpliciter, non censetur suspendus à Beneficio, nec contra, ex c. 10. de purgat. canon. & c. 14. de vita & honest. quia sunt pœnæ diversæ, & à se invicem separabiles. Unde ex communi, is licitè percipit fructus Beneficii, modò per alium suppleat Beneficii munera, quæ non potest exercere; ad quod tenetur, cum retineat titulum & onera Beneficii, alioqui non potest eos percipere; quia non conferuntur, nisi propter Officium. Distributiones autem non potest percipere nec retinere; quia non conferuntur nisi his, qui per se ministrant. 3. Quando in Suspensione exprimitur pars Officii, non est suspendus ab altera. Si autem dicatur Suspendus ab Officio simpliciter, hoc est, sine addito, privatus est ab omni exercitio tam Ordinis quàm Jurisdictionis, ut constat ex Jure, usu & sensu communi; nam ad Officium Clericale perti-

pertinent ea, quæ sunt Ordinis & Jurisdictionis. Dico, *simpliciter*, nam Suspendio interdum fertur ab aliquo determinatè officio, cum addito, ut ab Officio Pontificali, vel Parochiali, vel Sacerdotali. Et tunc suspendio non prohibetur exercitium alterius Officii, quod non includitur in Officio prohibito.

4. Suspendus ab Ordine simpliciter, non idè à Jurisdictione suspenditur, nec è contra: quia ordo est quid distinctum à Jurisdictione, neque est illi necessario annexus. Hinc suspendus ab Ordine simpliciter, potest exercere omnes actus Jurisdictionis ad ordinem non pertinentes, v. g. Episcopus sic suspendus potest alteri delegare potestatem absolvendi à peccatis, quamvis ipse non possit absolvere. Item suspendus à Jurisdictione simpliciter, non est suspendus ab actibus Ordinis, qui Jurisdictionem non requirunt: unde potest facere Sacrum, sed non absolvere.

5. Suspendus ab Ordine Superiore non est suspendus ab inferiore, v. g. suspendus præcisè à Sacerdotio non est suspendus à Diaconatu & aliis inferioribus: nam qui prohibet majus, non censetur prohibere minus. E contra suspendus à minore ordine, suspendus quoque est à majore; quia cui non licet quod minus est, non licet quod majus est.

6. Suspendus à Beneficio simpliciter censetur suspendus ab omnibus Beneficiis, nisi sensus expressè restringatur. Suspendus verò simpliciter, intelligitur ab Officio & Beneficio

Rr 4

simul;

simul; nam locutio indefinita æquivalet universalis.

Q. 2. Quinam sunt effectus Suspensionis?

Resp. I. Suspensus ab Officio etiam occultus. 1. Peccat mortaliter, si exerceat actum sive ordinis sive Jurisdictionis: quia violat prohibitionem Ecclesiæ in re gravi: idque ubicumque exerceat; nam Censura contra-cta sequitur reum ubicumque sit. Ita commun. etiam si suspensio, lata sit à proprio Episcopo, quia est præceptum personale, immediatè respiciens personas, easque obligans extra territorium. Actus tamen Ordinis à Jurisdictione non pendentés sunt validi: quia Ecclesia non potest tollere potestatem Ordinis, sed solum ejus exercitium prohibere. Actus verò Jurisdictionis sunt invalidi, si suspensus sit nominatim denunciatus; quia privatur actuali Jurisdictione: sed validi sunt, si non sit denunciatus, ex constit. Martini V. *Ad evitandum*.

2. Illicitè Beneficiū novum reciperet, & ei conferretur: quæ collatio est saltem irritanda, ex c. 8. *de consuet.* quia qui privatus est aliquo actu vel munere, est etiam privatus susceptione eorum quæ ad talem actum vel munus ordinantur. Sive, quod idem est, cui prohibetur actus vel munus aliquod, ei quoque prohibentur ea quæ ad talem actum vel munus ordinantur, ex c. ult. *de Clerico excom.*

3. Suspensus fit irregularis, si exerceat functiones Ordinis proprias, quæ competunt Cleri-

Clericis, c. 1. de sent. & re judic. in 6. ex Conc. Gener. Lugdun. Secus, si exerceat tantum ea quæ sunt Jurisdictionis, vel quæ Laici possunt præstare, ut si canat Epistolam sine manipulo.

Resp. II. Suspendus à Beneficio licet occultus privatur omnibus suorum Beneficiorum fructibus, quibus continentur distributiones quotidianæ, utpote pars fructuum, ita ut non possit eos licitè percipere, & receptos teneatur restituere ante omnem sententiam: nam Censura impedit eorum acquisitionem, unde ad eum non pertinent. Nemo autem retinere potest quod suum non est. Tenetur nihilominus Horas recitare, & alia onera Beneficii præstare; quia hæc obligatio annexa est Beneficio quod retinet; nec ea liberatur ob privationem fructuum, quæ ei in pœnam culpæ justè imponitur, remanente onere; Censura enim non tollit onus in detrimentum Ecclesiæ & fundatorum.

Non videtur tamen privari jure eligendi, præsentandi, conferendi Beneficium, &c. sibi competente ratione Beneficii à quo suspendus est: quia electio & activa, præsentatio, collatio non sunt propriè loquendo fructus Beneficii, sed actus Officii tali Beneficio annexi: in materia autem pœnali verba sumi debent in sensu proprio & stricto.

Q. 3. *A quo, & quomodo tolli potest Suspendio?*

Resp. I. A suspensionibus, etiam si in Jure reservatæ non sint, non possunt Parochi, neque

Rr 5

alii

alii vulgares Confessarii absolvere, nisi speciale privilegium, vel delegatam potestatem acceperint à Papa, vel ab Episcopo, si non sint specialiter reservatæ Papæ.

Resp. II. Si Suspendio absolutè & sine determinatione temporis inflictæ sit ob contumaciam, tollitur per solam absolutionem. Si autem lata fuerit ad certum tempus, v. g. triennium, vel sub conditione; transactò tempore, vel conditione impletâ, suspensio cessat per se ipsam sine alia absolutione. Si vero imposita sit in perpetuum, ob culpam præteritam, tanquam mera pœna, tollitur solum per dispensationem seu relaxationem Prælati, vel ejus delegati: quia non est Censura.

Q. 4. *Quibus casibus usitatoribus incurritur Suspendio ipso jure?*

Resp. Sequentibus. 1. Qui Ordines sacros recipiunt vel ab alieno Episcopo sine dimissoriis vel à proprio in aliena Diœcesi, vel confecto titulo, vel per saltum, vel in Censura, vel extra tempora à jure statuta, vel sine legitima ætate, aut facultate, vel post Matrimonium contractum licet non consummatum: item qui furtivè ordinantur, hoc est, qui non approbati inter ordinandos irrepserunt, aut alium in sui locum substituunt examini; hi omnes suspensi sunt ab executione Ordinum, etsi Ordinem aliquem exerceant, fiunt Irregulares.

2. Qui eodem die duos sacros Ordines recipit.

3. Or-

3. Ordinans & Ordinatus Simoniacè est suspensus ab Ordinibus.

4. Ex Trid. sess. 24. c. 1. Parochus vel alius Sacerdos jungens sponfos alterius Parochiæ, sine illorum Parochi licentia.

5. Occupantes bona, vel census Ecclesiæ, Beneficii, vel alterius pii loci.

6. Simoniaci, Sodomiam exercentes, provocantes ad duellum vel acceptantes, &c.

7. Apostata à Religioso Ordine, præsertim si in Apostasia recipiat Ordines.

Not. Episcopi ex privilegio non incurrunt suspensionem, nec interdictum lata à jure, nisi eorum fiat expressa mentio, ita statuit Innoc. IV. in Conc. Gener. Lugdun. & refertur, c. 4. de sent. excom. in 6.

Q. 5. Quomodo Depositio & Degradatio differunt a suspensione?

Resp. Depositio est poena, per quam Clericus privatur omni Officio & Beneficio Ecclesiastico in perpetuum, sine spe recuperationis, retento solo privilegio Canonis & fori; ita ut neque ab ullo percuti, nec trahi possit ad Tribunal. sæculare. Degradatio verò est poena, per quam quis solemniter privatur in perpetuum non solum omni Officio & Beneficio Ecclesiastico, sed etiam privilegio Clericali.

Hæ poenæ, differunt à Suspensione. 1. Quia non sunt Censuræ, cum non sint poenæ medicinales, sed merè vindictivæ, utpote inflictæ in perpetuum. 2. Qui privant ipsâ potestate
seu

seu ipso Officio & Beneficio: Suspendio verò privat tantum usu Officii, & fructibus Beneficii. Depositus tamen & degradatus non privantur potestate Ordinis, quem semper possunt validè, licet illicitè, exercere, si non requiratur jurisdictionem.

CAPUT V.

De Irregularitate.

Q. I. **Q**uid est Irregularitas?

Resp. **Q**uid est Irregularitas? Est impedimentum Canonicum, quo prohibetur susceptio Ordinum, & eorum exercitium. Sive est inhabilitas jure Canonico inducta, impediens susceptionem Ordinum, & susceptorum exercitium. Differt à Censura, quòd hæc sit pœna medicinalis ob culpam inflicta, & ad emendationem delinquentis ordinata. Irregularitas verò immediatè, & primariò statuta sit, non ad punitiorem emendationemve delinquentis, sed ob honorem sacri ministerii, qui postulat, ut qui ad altaris Ministerium assumuntur, sint, & integri corpore, & animo puri: unde non necessariò supponit culpam, ut Censura. Fertur tamen aliquando per modum pœnæ vindicativæ, sed secundariò, quatenus ob delicti maculam aliquis censetur indignus sacro Ministerio, ob cujus reverentiam primariò infligitur.

Porro

Porro nomine Ordinum hic intelligitur etiam prima Tonsura, ut constat ex praxi Ecclesiæ, & communi Doctorum sensu: quia nempe est dispositio ad Ordines.

Circa irregularitatem notanda sunt sequentia.

1. Nulla Irregularitas est ab homine, sed omnis est a jure universali, ac Papali, ex c. 18. *de sent. excom. in 6.* ubi Bonifac. VIII. declarat per celebrationem in Ecclesia polluta non fuisse contractam irregularitatem, *cum id*, inquit, *non sit expressum in jure*, scilicet communi: quia cum irregularitas sit lata primario per modum impedimenti canonici ob decentiam, ac reverentiam sacro altaris ministerio debitam, hæc impedimenta debent esse eadem in tota Ecclesia, sicuti debita altaris ministerio reverentia ac honor communis est toti Ecclesiæ.

2. Irregularitas contrahitur ante omnem sententiam, etiam ob defectum vel crimen occultum, & non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem in hunc modum. *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi ob talem causam. Et habilem reddo, & restituo te executioni Ordinum & Officiorum tuorum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Ita Rituale Romanum.

3. Potest quis pluribus Irregularitatibus etiam ejusdem speciei, detineri ob idem factum pluries commissum. Quare obtinens dispensationem irregularitatis cum expressione alicujus causæ, non censetur dispensatus in omnibus

nibus aliis irregularitatibus contractis ex alia causa non expressa, nisi Superior intendat generaliter dispensare; nam una irregularitas potest sine alia auferri, sicut potest sine illa induci.

4. Clericus irregularis licite obire potest omnia munera sacra, quæ Laico competere possunt, ut in Ecclesia canere, celebranti ministrare, Sacramenta recipere, excepta Ordinatione.

5. Ignorantia invincibilis solius irregularitatis, etiam ex delicto, juxta communem, non excusat ab illa: quia irregularitas non est poena medicinalis requirens contumaciam; sed est quædam macula & inhabilitas annexa à Jure non ad emendationem, sed ob reverentiam sacris Mysteriis debitam.

Q. 2. Quinam sunt effectus Irregularitatis?

Resp. Duo. 1. Graviter illicita reddit suspensionem Ordinum, etiam primæ Tonsuræ, & eorum usum, non tamen invalida. Unde peccat mortaliter, qui in irregularitate recipit vel exercet Ordinem: quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi ad Religionem pertinente. Idem dic, si recipiat primam Tonsuram, quia est res gravis: nam constituit hominem in statu Clericali, & reddit capacem Beneficii ac Ordinis, ex c. ult. de tempor. Sc. in 6. Nullam tamen aliam poenam ipso facto latam incurrit: quia nulla talis in jure contra irregularitatis violatores decernitur.

Porro

Porro non prohibetur usus jurisdictionis, quæ exerceri potest sine actu Ordinis. Hinc Parochus irregularis potest delegare ad Sacramenta suis Parochianis ministranda, quamvis ei non liceat illa ministrare. Valide tamen absolveret, cum non privetur potestate Ordinis nec jurisdictionis.

2. Inhabilem reddit ad Beneficium recipiendum, si sit totalis, ita ut collatio facta irregulari, saltem qui non potest omnia ejus munia obire, sit nulla, ex c. 2. de cler. pugnans & c. 18. de sent. excom. in 6. ubi dicitur esse ineligibleis. Quia Beneficium datur propter officium, & ad hoc ex se ordinatur; cum ergo irregularis sit inhabilis ad officia exercenda, est etiam inhabilis ad Beneficia recipienda. Quare qui in irregularitate Beneficium recipit, non potest illud retinere sine nova collatione, nec fructus ejus percipere. Idem dic de Dignitate & Prælatura regularium, ex c. 12. de pœnis. Clericus autem per irregularitatem non privatur Beneficio ante obtento, nec ejus fructibus, modò recitet horas & alia munia per alium exerceri curet, ex c. 5. nec clerici vel mon. debet tamen Beneficio privari. ibid. ex c. 10. de excess. Prælat. Imo sponte illud resignare, si dispensatio brevi tempore impetranda non sit, quia Beneficium retinere non debet, qui per se ipsum non potest officium ullum vel præcipuum præstare.

Q. 2. Quotuplex est Irregularitas?

Resp. Dividitur 1. in eam quæ est ex defectu

Etū, scilicet inculpabili; & in eam quæ est ex delicto. 2. In totalem, quæ omnium Ordinum susceptionem & usum impedit; & in partialem, quæ tantum aliquem actum Ordinis impedit.

Q. 4. Quenam sunt irregularitates ex defectu?

Resp. Sequentes. 1. Est ex defectu animi, five rationis, sciennæ, & fidei obfirmatæ, propter quem irregulares sunt 1. pueri, amentes, furiosi, energumeni, lunatici. 2. Illiterati, seu non habentes doctrinam necessariam, c. 1. dist. 36. 3. Neophyti, seu adulti ad fidem recens conversi à Paganismo aut Judaismo, c. 1. dist. 43.

2. Est ex defectu corporis, ex quo irregularis est, quicumque talem habet corporis defectum, deformitatem aut morbum, ut vel non possit absolute, vel non nisi cum magna indecentia, vel periculo, vel spectantium horrore aut offensione exercere actus Ordinum, *ex tit. de corpore vitiatis, & tit. de Clerico egrot. & ex dist. 55.* in dubio autem num deformitas vel indecentia sit sufficiens, Episcopi est judicare, c. 2. *de corpore vit.*

Hinc irregulares sunt 1. Cæcus, surdus, & enormiter claudus, ut si nequeat sine baculo vel pede ligneo ire ad altare. 2. Carens naso, manu, pollice vel indice. 3. Carens uno oculo cum notabili deformitate; secus si habens duos oculos, dextro non videat, vel etiam juxta multos sinistro, modò Canonem Missæ
fine

sine indecenti faciei conversione legere possit. 4. Leprosus, deformiter gibbosus, aut facie maculatus. 5. Morbo caduco laborans qui tamen si ordinatus sit, & intra annum eo morbo non laborarit, potest susceptos Ordines exercere. Si verò rarò & sine clamore ac spuma laboret, potest celebrare cum Sacerdote jejuno, qui deficiente ipso suppleat sacrificium.

Cæterùm corporis vitium occultum non inducit irregularitatem, nisi in tribus casibus. 1. Si quis membrum, vel partem membri absque justa causa sibi amputarit, c. 2. dist. 33. 2. Irregularis est, qui Eunuchus propriâ culpâ factus est. Secus, si à natura, vel sine sua culpa, c. 3. *de corpore vitiat.* 3. Hermaphroditus etiam occultus, quia est monstrosus. Imo si magis aut æque participet femineum sexum est jure divino incapax Ordinis & caracteris, quia est magis aut tam fœmina quam vir: fœmina autem non est capax caracteris Ordinis. Est etiam arcendus à Professione religionis ob periculum libidinis & scandali.

Not. Habens corporis defectum impediens susceptionem Sacerdotii, est irregularis ad reliquos Ordines inferiores & sacros, quia hi ad illud ordinantur. Sed si id accadat post susceptum Sacerdotium, fit tantùm irregularis quoad functiones ad quas est inhabilis, non ad alias: sic Sacerdos qui amisit pollicem vel indicem, vel oculos, fit irregularis quoad celebra-

lebrationem Missæ, non quoad auditionem Confessionum.

3. Est ex defectu libertatis, ob quem excluduntur ab Ordinibus 1. Mancipia, nisi prius à dominis libertate donati fuerint. 2. Curiales, hoc est, qui ex officio negotiis sæcularibus implicantur, ut Procuratores, Advocati, Notarii, Milites, quamdiu tale Officium habent, c. 4. *nec Clerici vel mon.* 3. Qui obligantur ad ratiocinia reddenda, non debent ordinari nisi post deposita onera, & reddita ratiocinia, ex c. *un. de obligat. ad rat.*

4. Est ex defectu natalium, ob quem irregulares sunt omnes illegitimi, etiam occulti, sive spurii, sive naturales, c. 1. *de filiis Presb.* & *in 6 eod. tit.* Idque ob indecentiam moraliter in prole resultantem, & ob periculum incontinentiæ ex imitatione paterna. Excipe, nisi filii naturales legitimati sint per subsequens Matrimonium, c. 6. *qui filii sint legit.* aut nisi habeantur in jure pro legitimis, ut qui nati sunt ex Matrimonio invalido illo quidem, sed in facie Ecclesiæ bonâ fide, saltem ex parte unius contrahentis inito, quamvis postea impedimentum aliquod dirimens deregatur; nam legitimi habentur, c. 14. *eod. tit.*

Per solemnem Religionis Professionem deletur hæc irregularitas quoad Ordines suscipiendos, non tamen quoad Prælaturam, c. 1. *de filiis Presb.* Porro filii naturales sunt ii, qui nati sunt ex personis solutis, inter quas tempore

pore conceptionis vel nativitatis nullum erat impedimentum dirimens. Spurii sunt ii, qui nati sunt ex personis inter quas tempore conceptionis vel nativitatis erat impedimentum dirimens.

5. Ex defectu Sacramenti, seu significationis, est Bigamia seu Matrimonii multiplicatio, etiam ante Baptismum contracta, ex c. 1. 2. & 3. *de Bigam.* Quippe Eucharistia est Sacramentum unionis Christi cum Ecclesia unica sponsa sua, quæ conjunctio una est, unus est enim sponsus & una sponsa. At Bigamus non repræsentat perfectè hanc unionem, cum carnem suam in plures uxores diviserit. Hujus irregularitatis rationes sunt 1. Ob Sacramenti defectum c. 5. *de bigam.* 2. Quia nimis propensus ad luxuriam præsumitur, qui pluries contraxit. 3. Quia Bigamus non potest facile cæteros hortari ad continentiam, quam de eo difficilè præsumunt, c. 4. *dist. 26.*

Est autem triplex Bigamia, quæ inducit irregularitatem, scilicet vera, interpretativa, & similitudinaria. Bigamia vera est ea, quâ quis duas uxores legitimè & successivè duxit, & cum iis Matrimonium consummavit. Interpretativa est ea, quâ aliquis ex juris interpretatione habetur Bigamus, quamvis cum duabus non contraxerit. Hac bigamiâ laborat, qui viduam duxit aut mulierem ab altero corruptam, & cum ea jam facta uxore sua Matrimonium consummavit, c. 9. *dist. 34.* Item

Ss 2

quæ

qui virginem quidem duxit, sed eam uxorem factam cognoscit post commissum ab ea adulterium. Non est tamen bigamus: nec irregularis, qui prius à se corruptam ducit, neque qui ante vel post Matrimonium, vel in ipso fornicatus est aut adulteratus, quia in nullo jure id expressum est. Bigamia similitudinaria est ea, quâ quis post solemnem Religionis Professionem, vel post sacrum Ordinem susceptum attentavit Matrimonium, etiam cum virgine, & copulam habuit, c. 4. *de Bigam.*

6. Ex defectu lenitatis, ex quo irregularitatem contrahit quilibet baptizatus qui voluntariè & proximè, licitè justè, concurrat ad hominis necem aut mutilationem, aut etiam accelerationem mortis effectu secuto. Censetur autem hic proximè concurrere, qui ex lege, officio, vel ex intentione, vel per actum de se ordinatum ad necem, aut mutilationem concurrat, sive in judicio, sive in bello offensivo. Quod ideo statuit Ecclesia, quia Sacerdos, qui personam Christi in sacro altari gerit, ejus mansuetudinem imitari debet: Christus autem mitissimus fuit, & neminem unquam læsit, sed mortem pro omnium salute subiit; suosque Ministros misit sicut oves in medio luporum, suâ patientiâ, & mansuetudine convertendorum in agnos. Et quia Sacerdos est minister Sacramenti unionis, & vivificationis.

Hinc 1. irregulares sunt judex ferens sententiam mortis vel mutilationis, ejus Affesso-

res;

DE CENSURIS.

res; & omnes ministri iustitiæ, ad eam aucto-
ritate publicâ concurrentes ut Notarius, Scri-
ba, recipiens & signans testimonium testium,
vel sententiam iudicis, Accusator, Testis, Ad-
vocatus, & Procurator Regius vel accusatoris,
(non Rei) satellites, executores sententiæ, ut
tortor ejusque famulus actu concurrens; &
fabricantes furcam ad aliquem in particulari
suspendendum.

Sed non sunt irregulares, qui remotè tan-
tùm ad sententiam sanguinis, vel ejus execu-
tionem concurrunt, ut 1. Princeps condendo
leges capitales, constituendo iudices vel alios
Ministros iustitiæ, aut etiam præcipiendo ut
super facto aliquo particulari inquisitio & ju-
stitia fiat. 2. Episcopus Degradatum tradens
Brachio Sæculari: sed debet juxta Canones
pro eo intercedere, ut citra sanguinem punia-
tur. 3. Confessarius hortans reum ad faten-
dam veritatem, & ad obsequendum sententiæ
justæ; vel generatim dicens puniendos esse
malefactores. Censeretur tamen causa pro-
xima mortis, ideóque irregulari, si quid face-
ret aut diceret, ex quo mors alicujus in parti-
culari sequeretur, aut acceleraretur, v.g. si
diceret hunc reum esse morte plectendum.
Possunt tamen interdum aliqui proximè co-
operantes excusari ab irregularitate propter
indeliberationem, aut semi-plenam adverten-
tiam: quia tunc cooperatio non est sufficien-
ter voluntaria ad actum humanum; ut si Con-
fessor

fessor indeliberatè dicat, properemus, vel instiget jumentum quo reus vehitur: nam ad irregularitatem hanc contrahendam requiritur actus simpliciter humanus ac plenè deliberatus, ex *Clement. de Homic.* ibi: *Si furiosus aut infans, seu dormiens hominem mutilat, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.*

5. Irregulares non sunt, qui infirmum verendo, erigendo, juscum ei præbendo, in alium locum transferendo, &c. mortem ejus præter intentionem accelerant, si id prævidere non poterant; in hoc enim nullus est defectus lenitatis.

Hinc 2. Fit irregularis, qui in bello offensivo licet iusto quempiam manu propriâ occidit vel mutilat. Secus, si tantum cooperetur, v. g. custodiendo sarcinas, hortando in genere ad fortiter pugnandum, &c. Quod si bellum sit injustum, irregulares sunt etiam ii, qui alios suâ præsentia audaciores efficiunt. Item in bello merè defensivo iusto, & necessario ad defensionem Reip. juxta multos irregularitas contrahitur, ex c. 24. *de homic.* sed eam non incurrit, qui injustum in vasorem pro defensione vitæ suæ occidit aut mutilat, cum moderamine inculpatae tutelæ, *Clement de homic.* item nec Clericus accusans alium de injuria sibi in se vel in suis rebus illata, fit irregularis, licet reus morte plectendus sit, modò expressè protestetur, se nullam capitis aut mutilationis poenam intendere, c. 2. *de Homic. in 6.* alioquin, ut
ibi

ibi dicitur, *Si Clerici de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bonaliberè deprecandi.* Secùs, si occidat vel mutilet in defensionem vitæ alterius innocentis, etiam Patris, cum debita moderatione: nam quamvis non peccet, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis; quia quoad hoc Clemens V. juri antiquo non derogavit: nam eum solum eximit ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem. Stat autem Regula generalis pro iis quæ non excipiuntur.

7. Est ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia, Infames enim sunt irregulares, c. *Infames.* 6. q. 1.

Duplex autem est infamia, juris scilicet & facti. Infamia juris est ea, quæ imponitur Jure seu Canonico seu Civili, ex cit. can. Infamia facti est publica notitia, seu opinio commissi criminis per quod fama hominis spectatis personæ qualitate & statu apud prudentes graviter læditur; quamvis crimen illud per leges non notetur infamiâ, sic infames sunt Clerici ebriosi.

Infamia juris iterum duplex est, alia quæ per legem ipso facto inducitur; alia quæ oritur ex sententia, quâ Judex damnat ad poenam infamantem valdè gravem, ut virgis cadi, ignominiosè traduci, ad triremes vel exilium damnari.

§ s. 4.

Porro.

Porro irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per publicam, & constantem vitæ emendationem, quæ prioris vitæ maculas non solum coram Deo, sed etiam in opinione hominum absterferit, ex c. 54. *de testib.* irregularitas verò ex infamia ipso jure vel per judicis sententiam contracta ob crimen notorium, non tollitur nisi per dispensationem.

Q 5. Quenam sunt Irregularitates ex delicto?

Resp. Sequentes. 1. Est ex iteratione Baptismi, ob quam sunt irregulares scienter rebaptizatus, rebaptizans, qui rebaptizanti ministrat; item qui extraneam necessitatem permittit se ab hæretico baptizari.

2. Ex illicita susceptione, vel usu Ordinis, quam incurrunt. 1. Qui furtivè suscipit Ordines, hoc est, qui non examinatus, vel non admissus, vel alio pro se ad subeundum examen submisso, dolosè se ingerit inter ordinandos. ex Tit. *de eo qui furt.* 2. Qui post contractum Matrimonium licet non consummatum ordinatur invitâ uxore, *extrav. antiquæ devot.* 3. Qui in excommunicatione majore suscipit Ordinem sacrum, c. 32 *de sent excom.* 4. Qui exercet actum proprium Ordinis quem non habet, ex c. 1. & 2. *de Cler. non ordin.* ut si Clericus in Minoribus constitutus canat Epistolam cum manipulo, secus, si sine manipulo;

lo; quia sic interdum canitur à Laicis. 5. Qui ligatus excommunicatione majore etiam occulta, aut suspensione, aut interdicto exercet actum proprium Ordinis sacri quem habet, ex c. 1. & c. 20. *de sent. excom. in 6.* idem de exercitio Ordinum minorum docet Navar. dicens esse communem, & Fagnan. id probat in c. *Si quis Presbyter.* 6. Qui celebrat in loco interdicto, c. 18. *de sent. excom. in 6.*

3. Est ex homicidio & mutilatione culpabiliter & injustè commissis, sive physicè, moraliter, aut mandato, consilio, precibus, vel auxilio, favore, &c. sive etiam negativâ cooperatione, non impediendo cum ex Justitia quis tenetur impedire. ex *dist. 50. & ex Tit. de Homicid. & de sent. excom.*

Hæc contrahitur 1. Ob homicidium voluntarium in sensu Canonum, quod scilicet est in se directè volitum, vel in causa ita propinqua, ut moraliter impossibile sit, eam velle & non velle homicidium. Quòd si plures communi consilio invadant, omnes sunt irregulares, quamvis unicus percusserit.

2. Ob homicidium casuale culpabile, quod contingit, cum quis nec necem nec mutilationem intendit, nec secuturam prævidit; sed vel prævidere potuit, vel debitam diligentiam non adhibuit ne accideret, vel dedit operam rei illicitæ & periculosa, ex quâ mors præter intentionem secuta est, quantamcumque dili-
gentiam

gentiam aliunde adhibuerit, ex Tit. *de Homic. volunt. vel casual.*

Secundum varios non contrahitur ob homicidium secutum ex re illicita, sed nullatenus periculosa, modò debita diligentia adhibita sit; eò quòd tunc illud nullo modo sit voluntarium, nequidem in causa, utpote nullum ejus periculum probabile deferente. Alii tamen censent contrahi ob mortem alterius ex qualibet actione illicita secutam, probantque ex variis Canonibus. Quare tutius est petere dispensationem.

Porro constat nullam contrahi irregularitatem, si homicidium sit omnino & absolute casuale, quando nempe casu præter intentionem sequitur ex actione licita; modò debita diligentia, ne eveniret, adhibita sit: quia ubi nulla in homicidio casuali præcessit culpa, nulla sequitur irregularitas, ex c. 9. *de Homic.* & aliis. Secus, si debita diligentia adhibita non fuerit, ex c. 12. eod. Tit.

Idem est de mutilatione voluntaria & casuali ac de homicidio, cui in Jure æquiparatur, ex c. 4. *de raptor.* & c. ult. *de Homic. in 6.* & *Clement.* eod. Tit. Est autem mutilatio abscissio membri vivi. Membrum verò ex communi est pars corporis, quæ proprium habet Officium distinctum ab aliis partibus; ut manus habet Officium palpandi, oculus videndi, pes gradiendi, &c. non autem dentes, capilli, &c. de digito negant multi, affirmat Layman. & meri-

merito: qui enim partem cujuslibet digiti sibi culpabiliter abscindit, fit irregularis, c. 6. dist. 55.

4. Ex Apostasia à fide, vel hæresi, etiam externa etsi occulta, ut docent Navar. Suarez, Sanchez, Bonac. & alii communiter apud illos: quia irregularitas crimini ipsi hæreseos & non solum infamiae inflicta est. Nec jura distinguunt inter hæresim publicam & occultam, ut cap. 2. de hæret. in 6. & c. *Saluberrimum*. I. q. 7.

5. Ex gravibus criminibus notoriis, quæ à Jure annexam habent infamiam: qualia sunt Simonia, crimen Læsæ Majestatis, adulterium, incestus, Sodomia, concubinatus, perjurium in judicio, maleficium, &c. item ex Trident. raptus mulieris, vel illius favor, nec non duellum.

Sed hæc irregularitas non contrahitur si crimen sit occultum, ex c. 4. & ult. de temp. ordin. nam est immediate ex infamia, radicaliter verò ex delicto. Et quamdiu crimen est occultum, delinquens non est infamis, cum integram famam retineat apud homines, infamia enim est publica opinio prava de vita & moribus alicujus.

Porro dicuntur Hæretici eorumque Filii ad fidem conversi non haberi irregulares in Gallia, nec in Germania, ubi Hæretici tolerantur.

Not. Ad contrahendam irregularitatem ex
delicto

delicto requiritur culpa mortalis, & exterius consummata: quia irregularitas est poena gravissima, de se perpetua, & difficile solubilis, ideoque non contrahitur nisi propter culpam gravem ac mortalem: alioqui non esset delicto commensurata.

Q. 6. An in dubio aliquis debet se gerere pro Irregulari?

Resp. I. In dubio Juris, quando scilicet lex est ita obscura, ut de ejus sensu peritiores inter se dissideant, vel quando dubitatur an hic casus contineatur sub lege inducente irregularitatem, docent Canonistæ neminem censendum esse irregularem, ex cap. 18. *de sent. excom. in 6.* ubi ad irregularitatem contrahendam requiritur, ut id in Jure expressum sit. At cum Jus dubium est, tunc irregularitas non est satis expressa in Jure.

Resp. II. In quolibet probabili dubio facti, cum nempe quis dubitat, num posuerit actum cui irregularitas est certò annexa, tenetur se gerere pro irregulari, ex cap. 12. *de Homic.* ubi statuitur dubitantem de homicidio à se perpetrato teneri abstinere ab usu Ordinis, *cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem.* Quæ ratio universalis est, & æquè valet pro dubio facti in qualibet materia. Ita Abbas, Vasquez, Azor, Valent. Reginald. &c. Et verò alio-

alloqui se exponeret periculo faciendi actum prohibitum.

Hinc qui fecit aliquid illicitum, ex quo dubitat, an mors alterius secuta sit, censendus est irregularis; nam est dubium facti.

Q. 7. *Quinam dispensare possunt in Irregularitate?*

Resp. Episcopus potest cum suis subditis dispensare in omni Irregularitate, & Suspensione proveniente ex delicto occulto, nec ad forum contentiosum deducto, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, Trident. sess. 24. c. 6. Item cum illegitimo ad Ordines Minores & Beneficium simplex, non requirens Majorem Ordinem, cap. 1. *de Fil. Presb. in 6.* & in Bigamia similitudinaria, cap. 4. *de Cleric. conjug.*

In aliis omnibus solus Papa dispensare potest, vel is qui ab eo privilegium accepit.

Nostræ Societatis Præposito Generali, & aliis Superioribus respectivè concessum est à Paulo III. privilegium dispensandi cum nostris in quavis irregularitate, præterquam homicidii voluntarii, & mutilationis membrorum, & Bigamiæ.

Porro hoc ipso quòd conceditur facultas absolvendi à Censuris reservatis, non censetur etiam concedi pro Irregularitate, cum irregularitas non sit censura, & difficilior sit irregularita-

ritatum, quàm censurarum relaxatio. Et secundum Romanæ Curiae stylum nunquam censetur concessa facultas dispensandi in irregularitate, nisi fiat illius expressa mentio: *S. Carolus. in Instruct.*

Not. Communis sententia docet, quemlibet Sacerdotem approbatum; seclusâ prohibitionem posse absolvere à peccatis irregularitatem annexam habentibus, si illa non sint reservata: nam Irregularitas adjuncta non impedit effectum absolutionis, cum non pugnet cum statu gratiæ; neque arcet à perceptione Sacramentorum, excepto Ordine; cum sit mera inhabilitas, solum impediens Ordinum susceptionem aut eorum exercitium. Unde potest quis absolvi à peccatis, remanente irregularitate eis annexa: & reipsa in Jubilæis hæc non relaxatur iis qui, virtute illorum, à peccatis, & censuris absolvuntur.

FINIS.

INDEX

INDEX QUÆSTIONUM

TOMI TERII.

TRACTATUS de Obligationibus Specialibus
Certorum Statuum, & Officiorum. Pag. 1.

CAP. I. De Obligationibus Clericorum. *ibid.*

Q. 1. Quænam sunt specialiter prohibita Clericis, præ-
sertim Sacro Ordine initiatis, vel Beneficiatis? *ibid.*

Q. 2. Quænam specialiter Clericis præcipiuntur? 9

Q. 3. Quænam sunt obligationes speciales Beneficiato-
rum? 11

Sed an Beneficiarius privatur omnibus Beneficii fructi-
bus respondentibus iis diebus quibus non recitavit, si
obierit alia Ministeria Beneficio annexa? 16

Quid si Beneficium possidens nullos ex eo fructus per-
cipiat? 17

Q. 4. Ad quid insuper tenentur Beneficiati Choro ad-
dicti? 19

Q. 5. An Beneficarii omnes tenentur partem fructuum
Beneficii, honestæ sustentationi superfluum, impen-
dere in pauperes vel alios pios usus. 23

Sed an Clerici tenentur, etiam sub mortali, impendere
in pios usus partem superfluum bonorum, quæ acci-
piunt ex Ministerio spirituali, ut administratione Sa-
cramentorum

I N D E X.

- cramentorum, Concionibus, Sacrificiis, fungendo
Vicariâ temporali, &c. 36
- Q. 6. An Clericus, qui habet bona Patrimonialia suffi-
cientia, potest sibi sumere ex bonis Ecclesiasticis par-
tem suæ sustentationi necessariam, & disponere de
Patrimonialibus, perinde ac si careret Beneficio? 37
- Q. 7. Ad quid tenentur Episcopi, Parochi, & ii quibus
animarum cura incumbit? 39
- Sed quantum temporis absentiae sine causa iusta ad mor-
tale sufficit? 45
- CAP. II. De Statu & obligationibus Religiosorum.* 46
- Q. 1. Quid est Status Religiosus? ibid.
- Q. 2. Quænam requiruntur ad valorem professionis
Religiosæ? 47
- Q. 3. An Papa potest dispensare in Votis solemnibus
ex gravi causa? 50
- Q. 4. An Religiosi sunt capaces Domini rerum tempo-
ralium? 51
- Q. 5. Ad quid obligatur Religiosus ex vi voti pauper-
tatis? 54
- Q. 6. Ad quid obligatur Religiosus ex Voto Castitatis?
70
- Q. 7. Ad quid obligatur Religiosus ex vi voti obedi-
entiae? ibid.
- Q. 8. An peccat Religiosus violans Regulam per se non
obligantem sub culpa, nisi ad subeundam poenam,
cum imponetur, si eam subire paratus est? 77
- Q. 9. Quænam sunt Obligationes Superioris Religio-
forum? 80
- Q. 10. An est obligatio sub mortali eligendi vel præ-
ponendi digniorem in Superiorem Regularium, licet
Prælatura sit temporalis? 83
- Q. 11. An licet feminis ingredi domum Religiosorum?
84
- Q. 12. Ad quid tenetur qui vovit Religionem? 85
- CAP. III. De Obligationibus Conjugum.* 88
- Q. 1. Quænam sunt Obligationes Conjugum inter se? ib.
Q. 2.

INDEX.

- Q. 2. Quibus casibus non licet debitum petere? 94
- Q. 3. Quibus casibus non licet debitum reddere petenti? 99
- Q. 4. An aliquando Conjuges tenentur petere debitum? 100
- Q. 5. An licet exigere usum conjugii præcisè ad vitandam in se incontinentiam, ut pollutionem, adulterium, quamvis nulla sit spes prolis gignendæ? 101
- Q. 6. An conjuges tenentur sub mortali abstinere ab usu conjugii, dum mulier hætenus mortuos edidit filios? 104
- Q. 7. Quandonam peccant conjuges in usu conjugii? ib.
- Q. 8. An & qualia sunt peccata tactus, & aspectus obscæni inter conjuges? 107
- Q. 9. An peccat mortaliter conjux, si in absentia compartis, secluso periculo pollutionis, captet delectationem veneream, vel se libidinosè tangat? 109
- Q. 10. Ad quid tenetur qui post votum castitatis vel Religionis matrimonium sine dispensatione contraxit? 110
- CAP. IV. De Obligationibus Parentum & liberorum, & aliorum Superiorum ac Inferiorum erga se invicem. 111
- Q. 1. Quænam sunt Obligationes Parentum erga Liberos? 112
- Q. 2. Ad quid obligantur liberi erga parentes? 116
- Sed an Filius cupiens ingredi Religionem, tenetur in sæculo remanere, ut parentum necessitati subveniat? 121
- Sed quid si Filius Professionem jam emisit, an tenetur egredi, ut parentibus succurrat? 123
- Q. 3. Ad quid Superiores & Inferiores generatim obligantur erga se invicem? 124
- Q. 4. Quænam sunt obligationes Tutoris & Curatoris? 126
- Q. 5. Ad quid obligantur Domini & famuli erga se invicem? 128
- Q. 6. Quænam sunt obligationes Magistrorum, & Discipulorum? 132
- Tem. II, T t CAP.

I N D E X.

CAP. V. De obligationibus Personarum Judicialium vel Forensium. 134

§. I. De Judice. 135

Q. 1. Ad quid tenetur Judex, ut rectè judicet? *ibid.*

Q. 2. An Judex potest capite condemnare eum, quem certò novit innocentem, si per testes legitime probetur reus? 140

Q. 3. An peccat & tenetur ad restitutionem Judex, qui reum condemnat ex cognitione injustè extorta? 141

Q. 4. An licet Judici munera à partibus accipere? 142

Q. 5. Quid Judici servandum circa Inquisitionem? 144

Q. 6. Quænam requiruntur ad subjiciendum torturæ Reum? 145

Q. 7. An sententia Judicis obligat in conscientia? 147

Q. 8. Ad quid tenetur Judex circa pœnæ impositionem? 148

§. II. De Accusatore. 150

Q. 1. An & quis tenetur accusare vel denuntiare? *ibid.*
Sed si delictum sit occultum, & probari possit, sed ex eo non impendeat damnum, & speretur proximus emendandus privatis monitis & ad debitum satisfactionem inducendus; an privato licet eum accusare, non præmissâ monitione secretâ? 152

Q. 2. An accusator aliquando tenetur desistere ab accusatione? *ibid.*

§. III. De Testibus. 153

Q. 1. An & quando quis tenetur testificare? 154

Q. 2. Quandonam testis peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem? 159

Q. 3. An tenetur ad restitutionem, qui à judice etiam in generali citatus se occultat, vel testimonium fraude declinat, vel veritatem reticet? 160

§. IV. De Reo. 162

Q. 1. An Reus tenetur fateri veritatem? *ibid.*

Q. 2. Quandonam licet Reo appellare? 166

Q. 3. Quid licitum est Reo circa pœnam & fugam? 167

§. V. De obligationibus Advocati. 172

§. VI.

INDEX.

§. VI. De Obligationibus Referentis, Secretarii, Notarii Procuratoris, & Apparitoris.	177
CAP. VI. De Obligationibus Ducum & Militum.	180
Q. An qui dubitant de Justitia Belli, possunt aut debent Militare.	182
CAP. VII. De Obligationibus Medicorum, Pharmaco- paorum, & Chirurgorum.	183

TRACTATUS de Sacramentis in Genere. 186

CAP. I. De Natura Sacramentorum Nova legis. ibid.

Q. 1. Quid & quotuplex est Sacramentum? ibid.

Q. 2. Quibusnam Sacramenta essentialiter perficiuntur?
187

Q. 3. Qualis unio inter materiam & formam requiritur
ad valorem Sacramenti? 188

Q. 4. Quænam mutatio materiæ, vel formæ, irritat Sa-
cramentum? 189

Q. 5. Quale est peccatum mutare materiam vel formam?
193

Q. 6. An licet aliquando uti materiâ aut formâ dubiâ,
vel probabili tantum in Sacramentis? 194

Q. 7. An licet supra eandem materiam repetere for-
mam? 197

CAP. II. De Ministro Sacramentorum. ibid.

Q. 1. An requiritur intentio faciendi Sacramentum? ib.

Q. 2. Qualis debet esse intentio Ministri? 203

Q. 3. An ad valorem Sacramenti requiritur intentio di-
recta, absoluta, & determinata? 206

Q. 4. An valet Sacramentum, quando Minister habet
duas intentiones contrarias, quarum una repugnat
ejus valori? 209

Q. 5. An ad valorem Sacramenti requiritur fides & san-
ctitas in Ministro? ibid.

Q. 6. An Minister tenetur esse in statu gratiæ dum Sacra-
mentum conficit, vel ministrat? 210

Tt 2

Q. 7.

I N D E X.

Q. 7. An Diaconus & Subdiaconus peccant mortaliter, dum in peccato mortali propria Ordinis Ministeria obeunt, v. g. Canendo solemniter Evangelium vel Epistolam? 214

Sed quid de exercente in malo statu functiones Minorum Ordinum, Acolythi, Lectoris, Ostiarii, &c. 215

Q. 8. An peccat mortaliter Minister conficiendo in peccato mortali Sacramentalia? 216

Q. 9. An tenetur Minister ritus accidentales in Ecclesia usitatos in Sacramentis diligenter servare? 217

Q. 10. An grave sacrilegium committit, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi potestate caret? 218

Q. 11. An licet aliquando simulare Sacramentum? *ibid.*

Q. 12. An licet conferre Sacramentum indigno, seu non rite disposito ad ejus effectum? 219

Q. 13. An licet petere, vel recipere Sacramentum ab indigno Ministro? 222

CAP. III. De Dispositione necessaria in recipiente Sacramentum. 225

Q. 1. Quænam dispositio requiritur in subiecto ad valorem Sacramenti? *ibid.*

Q. 2. Quænam dispositio requiritur ad effectum Sacramenti? 228

Sed an talis tenetur confiteri, quantumvis sibi perfecte contritus videatur? 229

TRACTATUS de Baptismo. 231

Q. 1. Quænam est materia Baptismi? *ibid.*

Q. 2. Quæ & qualis ablutio requiritur ad valorem Baptismi? 233

Q. 3. An ad valorem Baptismi requiritur trina infusio vel immersio? 235

Q. 4. An dum Baptismus fit per immersionem, requiritur emersio ad ejus valorem? *ibid.*

Q. 5. Quænam est forma Baptismi? 236

Q. 6.

INDEX.

Q. 6. An Baptismus iterari potest?	238
Q. 7. An & quomodo Baptismus est necessarius?	240
Q. 8. Quinam est Minister idoneus Baptismi?	242
Q. 9. Quid dicendum de Patrinis?	244
Q. 10. An potest Baptizari infans nondum natus, vel monstrum?	246
Q. 11. An infidelium Filii Baptizari possunt invitis parentibus?	247
Sed quid si infans reipsa Baptizatus sit invitis vel insciis parentibus, & postea adolescat?	249
Q. 12. Quinam sunt effectus Baptismi?	250
Q. 13. Quænam dispositiones requiruntur in adultis ad recipiendam gratiam Baptismi?	ibid.

T RACTATUS de Confirmatione.	253
Q. 1. An quilibet Adultus, tenetur Confirmationem recipere datâ opportunitate?	254

T RACTATUS de Eucharistia.	256
CAP. I. De Forma & Materia Eucharistia.	257
Q. 1. Quænam est materia necessaria, ex qua conficitur Eucharistia?	ibid.
Q. 2. An panis tam azymus quam fermentatus est materia valida?	260
Q. 3. An & quanta aqua admisceri debet?	262
Q. 4. An ut hæc utraque materia validè consecratur, debet esse moraliter præsens consecranti?	263
Q. 5. An ad validam consecrationem necesse est, ut materia consecranda determinetur in particulari, per intentionem Sacerdotis?	267
Q. 6. An quævis minutissima materia potest validè consecrari?	268
Q. 7. An potest validè consecrari materia in maxima quantitate.	269

I N D E X.

Q. 8. An panis sine vino, vel vinum sine pane consecrari potest.	ibid.
Q. 9. Quænam est Forma Eucharistiæ?	271
CAP. II. De Præcepto Eucharistiæ, ejus effectu, & dispositione.	272
Q. 1. An extat præceptum sumendi Eucharistiam?	ibid.
Q. 2. Quinam sunt Eucharistiæ effectus?	281
Q. 3. Quænam dispositiones ex parte animæ requiruntur ad Eucharistiam?	283
Q. 4. Quænam ex parte Corporis necessaria est dispositio?	289
Q. 5. Quinam licitè possunt Eucharistiam dispensare?	295
CAPUT III. De Missæ Sacrificio.	297
Q. 1. An Eucharistia est verum Sacrificium?	ibid.
Q. 2. Quinam sunt Sacrificii Missæ effectus?	298
Q. 3. An Sacerdotes tenentur aliquando celebrare?	300
Q. 4. Quando, quoties, ubi, & quâ hora celebrare licet?	301
Q. 5. Quænam requiruntur ad celebrandum?	302
Q. 6. Quænam circa hoc observanda sunt?	306
Q. 7. Quænam observanda sunt circa Stipendium Missarum?	311
Q. 8. Quænam observanda circa Ecclesiæ pollutionem, reconciliationem & execrationem?	317

TRACTATUS de Pœnitentiæ Sacramento. 322

CAP. I. De Materia Sacramenti Pœnitentiæ.	323
ARTICULUS I. De Contritione.	ibid.
Q. 1. Quid est Contritio & quotuplex?	ibid.
Q. 2. An Contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum, per modum scilicet dispositionis ultimæ, licet non sine voto Sacramenti?	324
Q. 3. An Contritio est necessaria?	326
Q. 4. Quandonam præceptum Contritionis obligat?	327
Q. 5.	327

I N D E X.

- Q. 5. An ad remissionem venialium, etiam in iusto, requiritur aliqua poenitentia seu displicentia, ac retractatio vel formalis, vel saltem virtualis? 330
- Q. 6. Quænam Contritio requiritur & sufficit ad justificationem in Sacramento Poenitentiae? ibid.
- Q. 7. An est mortale confiteri sola venialia sine Contritione formali & efficaci, saltem de aliquo? 339
- ARTICULUS II. De Confessione. 340
- Q. 1. An jure divino præcepta est Confessio Sacramentalis omnium & singulorum mortalium post Baptismum commissorum? ibid.
- Q. 2. Quandonam hoc præceptum obligat? 341
- Sed an obligat statim post mortale admissum, datâ videlicet primâ opportunitate? 342
- Q. 3. An ex præcepto divino tenemur confiteri mortalium numerum, species, & circumstantias? 344
- Q. 4. An actus externus exprimi debet? 349
- Q. 5. An exprimi debet effectus malus, qui ex actu externo secutus est? 350
- Q. 6. An poenitens aliquando tenetur detegere in Confessione Complicem? ibid.
- Q. 7. An peccata dubia debent aperiri in Confessione? 353
- Q. 8. An peccata mortalia ex oblivione, vel ob justam aliam causam omissa, debent declarari in sequenti Confessione? 355
- Q. 9. An qui aliquam circumstantiam in Confessione aperiendam oblitus est, tenetur postea confiteri iterum peccatum, ad quod illa circumstantia pertinet? 356
- Q. 10. Quænam integritas ad valorem & effectum Sacramenti requiritur? ibid.
- Q. 11. An poenitens tenetur diligens examen præmittere Confessioni? 360
- Q. 12. Quandonam iterari debet Confessio? 361
- Sed an is qui fecit Confessionem aliquam invalidam, tenetur cum illa omnes subsequentes iterare? ibid.
- Q. 13. An est mortale mentiri in Confessione? 362

I N D E X.

- Q. 14. An peccata Venialia sunt materia sufficiens Confessionis licet non necessaria? 363
- Q. 15. An quævis peccata jam remissa per Absolutionem, sunt semper materia sufficiens novæ Confessionis? 364
- Q. 16. An Confessio necessario fieri debet voce? 365
- Q. 17. An excusatur à Confessione, qui confiteri nequit nisi per interpretem? 366
- Q. 18. An Confessio Sacerdoti præsentì necessario fieri debet? 368
- Q. 19. Quænam observanda sunt circa præceptum Ecclesiasticum Confessionis? 369
- Sed an tenentur hoc præcepto, qui solius culpæ venialis sibi consciï sunt? 372
- ARTICULUS. III. De Satisfactione.* 373
- Q. 1. An & qualem Satisfactionem imponere tenetur Confessor? ibid.
- Sed an Confessor debet habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, dum imponit Satisfactionem? 379
- Q. 2. Quænam opera in pœnitentiam imponenda sunt? 380
- Q. 3. An imponi possunt opera aliundè præcepta? ibid.
- Q. 4. An imponi debet Pœnitentia publica? 381
- Q. 5. An potest injungi satisfactio applicanda aliis, v. g. defunctis? 382
- Q. 6. An pœnitens tenetur acceptare & implere Pœnitentiam rationabilem injunctam? 383
- Q. 7. Quando nam Pœnitens tenetur implere Pœnitentiam? 386
- Q. 8. Quomodo, & in quo situ impleri debet satisfactio? ibid.
- Q. 9. An Pœnitentia à Confessore imposita potest in aliam mutari? 388
- Q. 10. An Pœnitentia potest per alium persolvi? 389
- Q. 11. An necesse est ex præcepto seu institutione Christi, ut Satisfactio ante Absolutionem semper impleretur? 390
- Sed num aliquando potest Confessor obligare Pœnitentem ad

INDEX.

- te ad implendam Pœnitentiam five ex parte, five ex
toto ante Absolutionem? 391
- APPENDIX. Referuntur precipui Canones Pœniten-
tiales. 392
- CAP. II. De Forma Sacramenti Pœnitentie seu Absolu-
tione. 397
- CAP. III. De Ministro Sacramenti Pœnitentie. 400
- ARTICULUS I. De Potestate requisita in Ministro Pœ-
nitentie. ibid.
- Q. 1. An requiritur jurisdictio ad absolvendum? ibid.
- Q. 2. An aliquando Ecclesia supplet defectum jurisdi-
ctionis in Sacerdote? 403
- Q. 3. An præter potestatem Ordinis & jurisditionis
requiritur approbatio in Confessario tam regulari
quam sæculari non habente Beneficium, cui anima-
rum cura sit annexa? 404
- Q. 4. An sufficit jurisdictio, vel approbatio sub ratiha-
bitione futura, vel præsumpta, seu interpretativa,
cum nempe judicatur concedenda si peteretur? 407
- Q. 5. An sufficit jurisdictio & approbatio probabilis
tantum? 408
- Q. 6. An Confessor Regularis approbatus in unâ Dicc-
cesi, potest absolvere in ea subditos alterius Dicc-
cesis, pro qua non est approbatus? ibid.
- Q. 7. An Parochus potest subditos audire, & absolvere
in alia Dicc-cesi, in quâ non est approbatus? 409
- Q. 8. An Sæcularis vel Regularis approbatus generaliter
in unâ Dicc-cesi potest validè absolvere in aliâ Dicc-cesi
subditum Dicc-cesis, in quâ est approbatus? 410
- Q. 9. An Parochus extra Parochiam suam potest validè
absolvere subditos alterius Parochiæ, cum facultate
proprii talium Parochi? ibid.
- Q. 10. An generaliter approbatus ad audiendas Con-
fessiones Sæcularium, censetur approbatus pro audi-
endis Confessionibus Monialium, five Ordinario, five
Regularibus subjeclarum, si non fuerint nominatim
exceptæ? 411
- Q. 11. An Regulares egent approbatione Ordinarii ad
audien-

INDEX.

auoiendas Confessionem suorum famulorum sæcularium? 412

Q. 12. An approbatio semel data, etiam sine limitatione temporis, valide revocari potest etiam sine iustâ causâ? ibid.

Q. 13. An Episcopus potest valide limitare approbationem, quoad tempus, locum, & personas? ibid.

Q. 14. An Sacerdos non approbatus potest absolvere à venialibus? 413

ARTICULUS II. De Casibus Reservatis. ibid.

Q. 1. Quænam requiruntur, ut peccatum censeatur reservatum? 414

Q. 2. An peccata dubia censentur reservata? 415

Q. 3. Quænam absolvere possunt à reservatis? 416

Q. 4. An Regulares privilegiati habentes potestatem absolvendi à Casibus Papæ reservatis, possunt ideo absolvere à Casibus Episcopo reservatis, sine facultate Episcopi? 419

Q. 5. An Sacerdos approbatus carens potestate absolvendi à reservatis, potest aliquando directe absolvere à non reservatis, & indirecte à reservatis? 420

Q. 6. An si quis Confessus habenti potestatem circà reservata, omiserit ex oblivione inculpabili peccatum aliquod reservatum, hoc ipso sublata sit reservatio peccati illius, ita ut possit postea directe ab eo absolvi, per quemvis Confessarium approbatum? 423

Q. 7. An si quis reservata cum aliis integrè Confessus habenti potestatem in illa, ab eo absolvatur licet invalide quoad remissionem peccatorum, ob suam indispositionem, tamen liberatur à reservatione, ita ut absolvi possit à quovis approbato? 424

Q. 8. An Superior potest audire sola reservata, & absolvere ab illis poenitentem, eum remittendo ad alium ut absolvatur à non reservatis? ibid.

ARTICULUS III. De Obligationibus Confessarii. 425

Q. 1. Quænam scientia requiritur in Confessario? ibid.

Q. 2. An & quomodo tenetur Confessor Poenitentem examinare? 430

Sed

I N D E X.

Sed an Pœnitens Confessario interroganti tenetur aperire pravam consuetudinem, malos habitus, cupiditates, tentationes, occasiones peccati, dispositiones, obligationes proprias, statum, conditionem, munus?

433

Q. 3. An Confessor tenetur admonere Pœnitentem de ejus erroribus, & eum docere?

434

Q. 4. An Confessor potest se conformare sententiæ Pœnitentis, minus probabili, & minus tutæ, contra propriam probabiliorem & tutiorem?

436

Q. 5. An & quibus Confessor tenetur denegare, vel differre absolutionem?

437

Q. 6. Quomodo Confessor se gerere debet erga eos qui versantur in occasione proxima peccati?

449

Q. 7. An Confessor tenetur absolvere eum, quem prudenter judicat esse contritum, & rectè dispositum?

456

Q. 8. Quomodo Confessor debet se gerere erga moribundos?

459

Q. 9. Ad quid tenetur Confessor propter defectum in Sacramenſo admiſſum?

465

Q. 20. Ad quid tenetur Confessor propter defectum circa restitutionem?

466

Q. 11. An Sacerdotes non habentes curam animarum tenentur audire Confessiones, si sint idonei & approbati?

469

CAP. IV. De Sigillo Confessionis.

470

Q. 1. Quæ, & quanta est obligatio Sigilli Confessionis?

ibid.

Q. 2. Quænam Sigilli secreto continentur?

473

Q. 3. Quomodo violatur Sigillum Confessionis?

474

Q. 4. An licet Confessario loqui cum ipso Pœnitente de auditis in Confessione?

477

Q. 5. An licet extra Confessionem uti notitiâ per Confessionem acquisitâ?

479

Q. 6. Quid respondere debet Confessor, dum interrogatur de cognitis in Confessione?

484

Q. 7. Ex quâ Confessione contrahitur obligatio Sigilli?

486

Q. 8.

I N D E X.

- Q. 8. Quinam contrahunt obligationem Sigilli? 488
 Q. 9. An Pœnitens etiam obligatur Sigillo respectu
 Confessarii? 490
 APPENDIX De Indulgentiis. 491
 Q. 1. Quid, & quotuplex est Indulgentia? ibid.
 Q. 2. Quinam habent potestatem concedendi Indul-
 gentias? 492
 Q. 3. Quænam requiruntur, ad lucranda Indulgenti-
 am? 493
 Q. 4. Quænam notanda circa opera præscribi solita? 496
 Q. 5. Quænam requiruntur ut Indulgentiæ profint de-
 functis? 497

- T**RACTATUS De Extrema Unctione 497
 Q. 1. Quænam est materia & forma hujus Sacra-
 menti? 498
 Q. 2. An essentielles sunt Uctiones quinque sensuum? ibid.
 Q. 3. Quis potest & debet Ministrare hoc Sacramen-
 tum? 500
 Q. 4. Quinam sunt effectus hujus Sacramenti? 501
 Q. 5. Quænam ad recipiendum validè & cum fructu
 hoc Sacramentum requiruntur? 503
 Q. 6. Quibusnam potest & debet conferri Extrema Un-
 ctio? 504
 Q. 7. An est obligatio recipiendi hoc Sacramentum? 506

- T**RACTATUS De Ordine. 507
 Q. 1. Quot sunt Ordines? 508
 Q. 2. Sunt ne singuli Ordines Sacramentum? ibid.
 Q. 3. Quænam est materia & forma Ordinum; 509
 Q. 4. An ad validam Ordinationem requiritur contactus
 physicus instrumentorum? ibid.
 Q. 5.

INDEX.

- Q. 5. Quisnam est Minister Ordinis? § 10
 Q. 6. Quosnam Episcopus potest licite Ordinare? ibid.
 Q. 7. An servanda sunt interstitia? § 11
 Q. 8. Quænam requiruntur, ut quis licite ordinetur? § 12

TRACTATUS De Matrimonio. § 14

CAP. I. De Sponsalibus, quæ sunt præparatio ad illud. ibid.

- Q. 1. Quid sunt Sponsalia? ibid.
 Q. 2. Quænam requiruntur ut Sponsalia sint valida? ibid.

Sed quid si Sponsalia contracta sint ab impeditis, v. g. consanguineis, sub conditione si papa dispenset? § 15

- Q. 3. Quomodo contrahuntur Sponsalia? § 16

- Q. 4. Quos effectus habent Sponsalia? § 17

- Q. 5. Quibus ex causis dissolvuntur Sponsalia? § 18

Sed an Sponsalia dissolvuntur per subsequens votum simplex perpetuæ castitatis in sæculo servandæ? § 23

CAP. II. De Natura, & proprietatibus Matrimonii. § 24

- Q. 1. Quid est Matrimonium? ibid.

- Q. 2. Quænam est materia, & forma & minister hujus Sacramenti? § 25

- Q. 3. An & qualis requiritur consensus ad valorem Matrimonii? § 26

- Q. 4. An ad Matrimonii valorem requiritur, ut intendatur copula? § 29

- Q. 5. An sufficit consensus conditionatus? § 30

- Q. 6. An ad valorem Matrimonii requiritur consensus parentum? § 32

- Q. 7. An Matrimonium valide contrahitur per Procuratorem, & inter absentes? § 33

- Q. 8. An Matrimonium est indissolubile quoad vinculum, seu translationem Domini? § 35

- Q. 9. An & quando licitum est divorcium, seu separatio
 con-

I N D E X.

- conjugum, quoad torum duntaxat & habitationem,
manente vinculo conjugali? 540
- Q. 10. An Polygamia seu pluralitas uxorum simultanea
est licita? 543
- CAP. III. De Impedimentis Matrimonii.* 545
- Q. 1. Quot sunt impedimenta, impediencia tantum? 546
- Q. 2. Quænam observanda sunt circa Banna seu denun-
tiationes futuri Matrimonii? 548
- Q. 3. Quot sunt impedimenta dirimentia? 550
- Q. 4. Quis potest dispensare in impedimentis dirimen-
tibus? 576
- Q. 5. Quid requiritur ad valorem dispensationis? 577
- Q. 6. Quomodo convalidandum est Matrimonium in-
validum? 578

T R A C T A T U S De Censuris & Irregularitatibus.

- CAP. I. De Censuris in Genere.* 583
- Q. 1. Quid est Censura? ibid.
- Q. 2. Quotuplex est Censura? 584
- Q. 3. Quænam culpa requiritur ad contrahendam Cen-
suram? 586
- Q. 4. Quænam excusant à Censura gravi? 589
- Q. 5. Quando nam Censura est invalida? 592
- Sed an omnis Censura injusta est etiam nulla? 595
- Q. 6. Quinam possunt ligari Censurâ? 597
- Q. 7. Quinam possunt ferre Censuras? 599
- Q. 8. Quinam possunt absolvere à Censuris? 600
- Q. 9. Quænam notanda sunt circa absolutionem à Cen-
suris? 604
- CAP. II. De Excommunicatione.* 607
- Q. 1. Quid & quotuplex est? ibid.
- Q. 2. Quinam sunt Excommunicati vitandi? 608
- Q. 3. Quinam sunt effectus Excommunicationis majo-
ris? 609
- Sed

I N D E X.

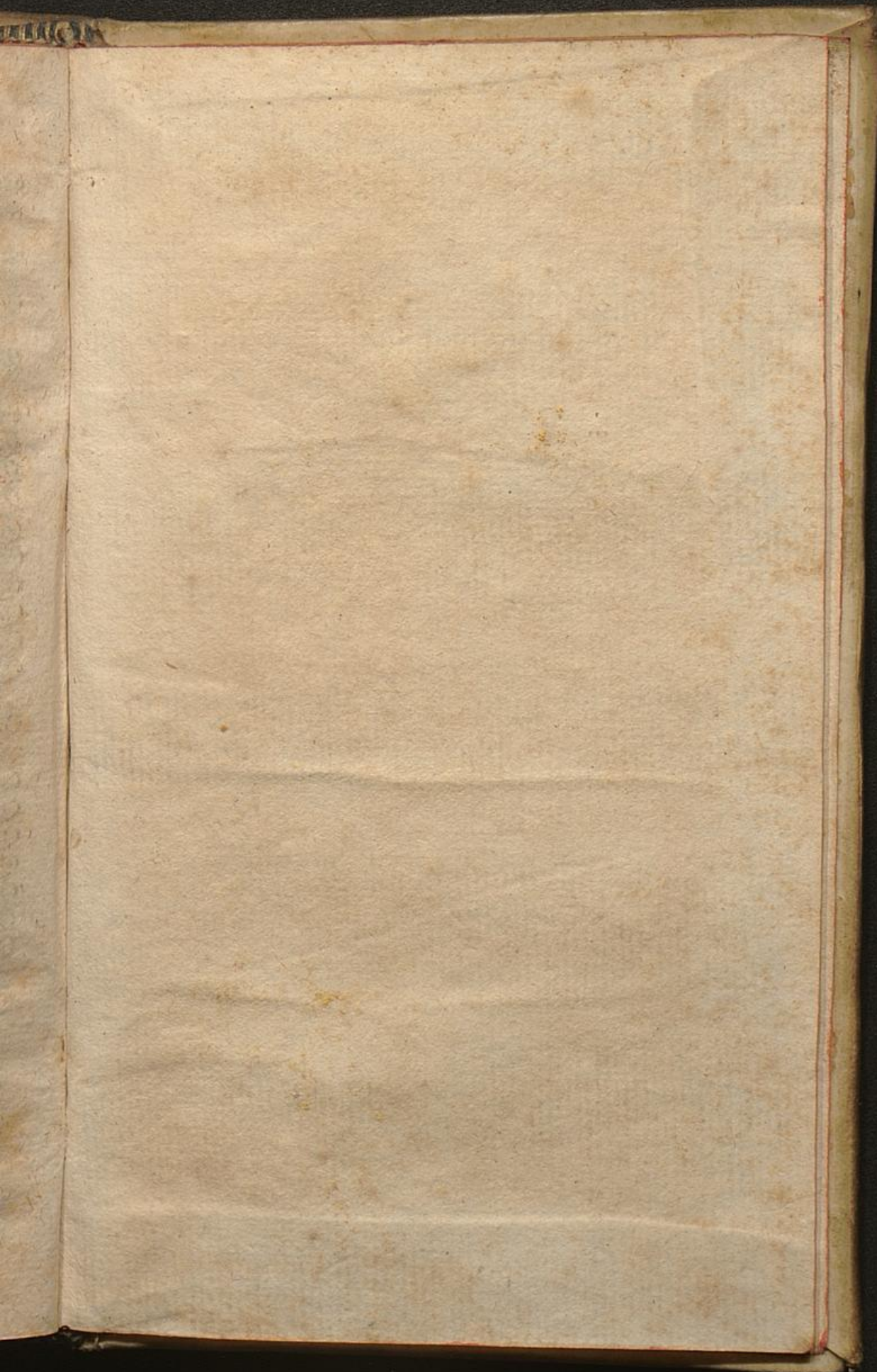
- Sed quid, si Excommunicatus resipuerit, & per Contritionem perfectam justificatus fuerit? 617
- Q. 4. An est mortale communicare cum Excommunicato non tolerato? *ibid.*
- Q. 5. Quinam sunt effectus Excommunicationis minoris? 618
- Q. 6. Quænam sunt Excommunicationes reservatæ Papæ, & Episcopis? 619
- CAP. III. De Interdicto.* 623
- Q. 1. Quid & quotuplex est Interdictum? *ibid.*
- Q. 2. Quot sunt effectus Interdicti? 625
- Q. 3. Quænam sunt pœnæ violantium Interdictum? 627
- Q. 4. Quid est Gestatio à divinis? 628
- CAP. IV. De Suspensione.* 629
- Q. 1. Quid & quotuplex est? *ibid.*
- Q. 2. Quinam sunt effectus Suspensionis? 632
- Q. 3. A quo, & quomodo tolli potest Suspendio? 633
- Q. 4. Quibus casibus usitatoribus incurritur Suspendio ipso jure? 634
- Q. 5. Quomodo Depositio & Degradatio differunt à Suspensione? 635
- CAP. V. De Irregularitate.* 636
- Q. 1. Quid est Irregularitas? *ibid.*
- Q. 2. Quinam sunt effectus Irregularitatis? 638
- Q. 3. Quotuplex est Irregularitas? 639
- Q. 4. Quænam sunt Irregularitates ex defectu? 640
- Q. 5. Quænam sunt Irregularitates ex delicto? 648
- Q. 6. An in dubio aliquis debet se gerere pro Irregulari? 652
- Q. 7. Quinam dispensare possunt in Irregularitate? 653

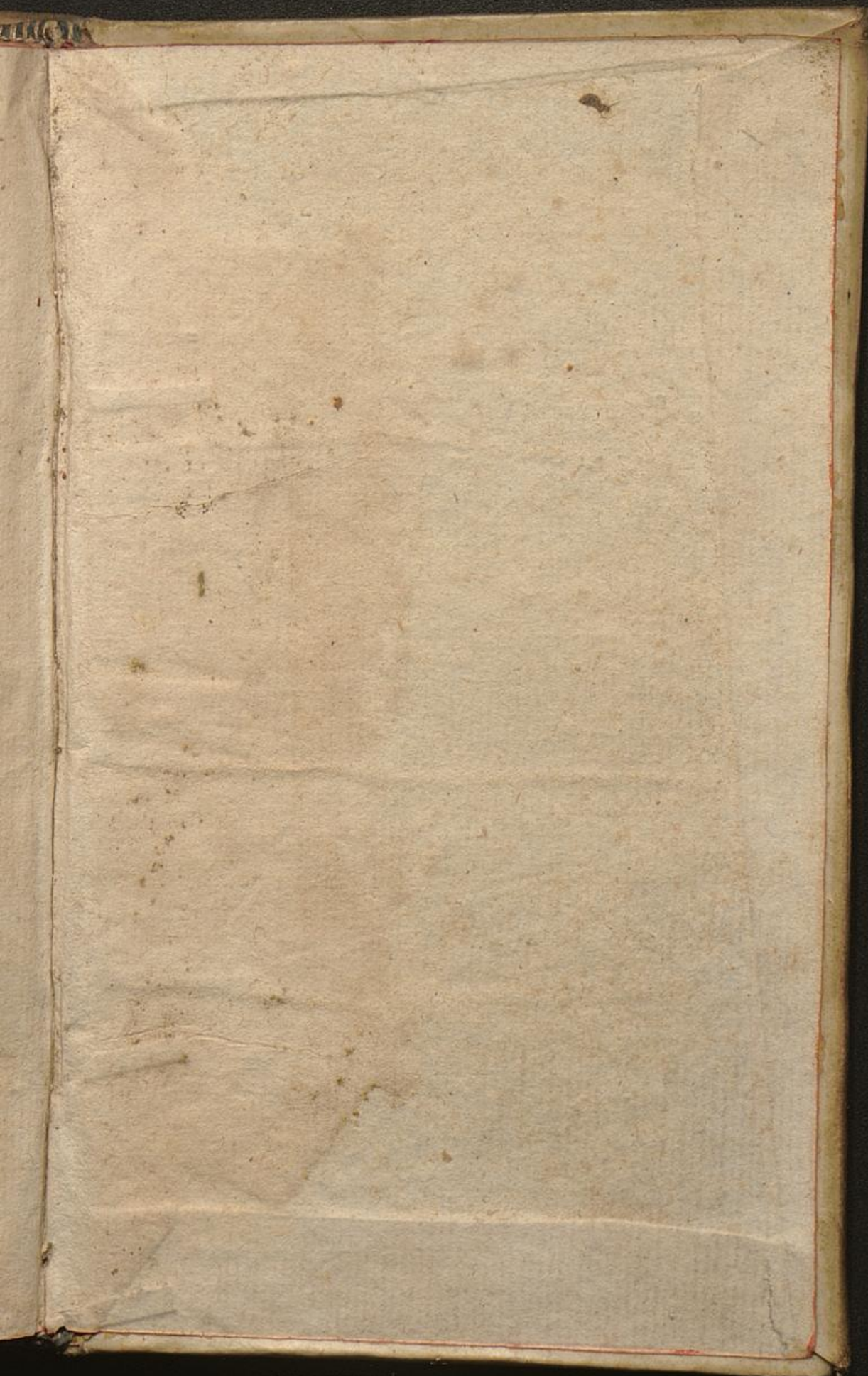
F I N I S.

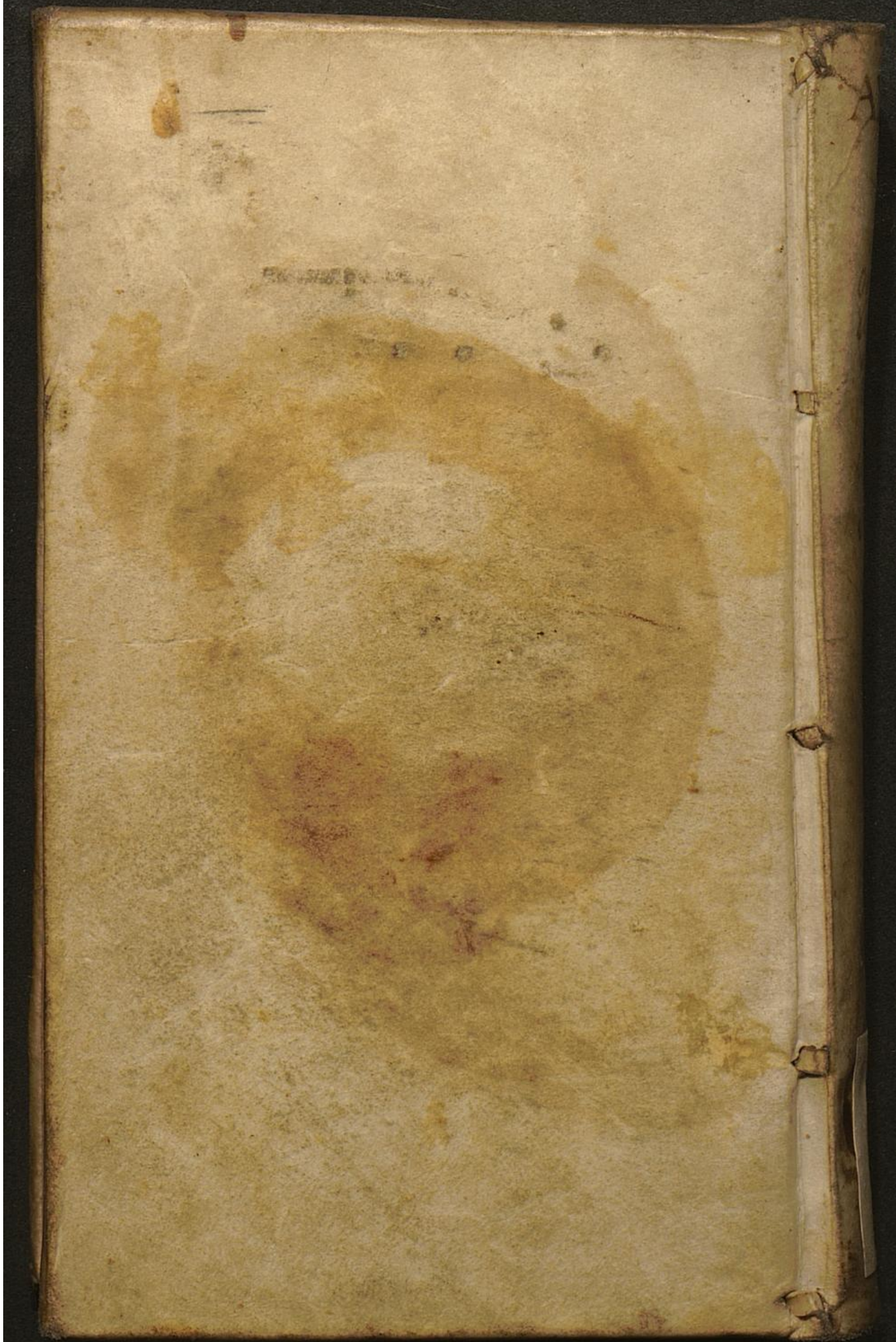
INDEX

1	De ...
2	De ...
3	De ...
4	De ...
5	De ...
6	De ...
7	De ...
8	De ...
9	De ...
10	De ...
11	De ...
12	De ...
13	De ...
14	De ...
15	De ...
16	De ...
17	De ...
18	De ...
19	De ...
20	De ...
21	De ...
22	De ...
23	De ...
24	De ...
25	De ...
26	De ...
27	De ...
28	De ...
29	De ...
30	De ...
31	De ...
32	De ...
33	De ...
34	De ...
35	De ...
36	De ...
37	De ...
38	De ...
39	De ...
40	De ...
41	De ...
42	De ...
43	De ...
44	De ...
45	De ...
46	De ...
47	De ...
48	De ...
49	De ...
50	De ...
51	De ...
52	De ...
53	De ...
54	De ...
55	De ...
56	De ...
57	De ...
58	De ...
59	De ...
60	De ...
61	De ...
62	De ...
63	De ...
64	De ...
65	De ...
66	De ...
67	De ...
68	De ...
69	De ...
70	De ...
71	De ...
72	De ...
73	De ...
74	De ...
75	De ...
76	De ...
77	De ...
78	De ...
79	De ...
80	De ...
81	De ...
82	De ...
83	De ...
84	De ...
85	De ...
86	De ...
87	De ...
88	De ...
89	De ...
90	De ...
91	De ...
92	De ...
93	De ...
94	De ...
95	De ...
96	De ...
97	De ...
98	De ...
99	De ...
100	De ...

INDEX

ANTOINÉ

P.HI.

de
Orléans. Sacra
Cathédrale de
Orléans. 1711.
C. 1. 1. 1.
C. 1. 1. 1.
C. 1. 1. 1.

Th

2233